N. C. FREDERIKSEN

FINLAND

DETS PRIVATE OG OFFENLIGE ØKONOMI

KØBENHAVN GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG FR. BAGGES BOGTRYKKERI 1901

Denne Bog udkommer samtidig paa Fransk og Engelsk.

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta danska verk om Finlands nationalekonomi utgavs 1901, långt innan Finland var en självständig nation, snarast som ett led i att göra det känt som ett land för sig, inte en anonym del av ryska kejsardömet. Det utkom samtidigt **på engelska** och franska. Boken digitaliserades i maj 2010 vid University of Toronto av Internet Archive, varifrån de scannade bilderna i mars 2018 kopierades till Projekt Runeberg.

Boken använder marginalrubriker. Vid korrekturläsningen bör dessa, där det är möjligt, sättas in som <h3>-rubriker ovanför det textstycke de avser.

KILDER

Atlas de Finlande. Public par la Societé de géographie de Finlande. Helsingfors 1899.

Texte de l'Atlas de Finlande. Fennia. Helsingfors 1899.

La Finlande au 19me Siécle dccrite et illustrce par une reunion d'écrivains et artistes finlandais. Helsingfors 1900.

Notices sur la Finlande publiées å l'occasion de l'Exposition å Paris 1900. Helsingfors 1900.

K. E. F. Ignatius: Le Grand-Duché de Finlande. Notice statistique. Helsingfors 1878.

K. E. F. Ignatius: Finlands Geographi. Helsingfors 1881—90.

Gabriel Rein: Statistisk Teckning af Storfurstendomet Finland. Helsingfors 1853.

Bidrag til Finlands officielle Statistik:

1. Handel och Sjöfart. 17, 18 och 19. Helsingfors 1897, 1898,1900.

2. Finlands ekonomiska tillstånd i åren 1891—95. Helsingfors 1899.

7.A. Sparbankerna. 8-9. Sparbanksinspektörens berättelser for år 1898

—99. Helsingfors 1899 och 1900.

17. Forstväsendet, Ny Följd. 5. Forststyrelsens berättelse for år 1897. Helsingsfors 1899.

18. Industristatistik 14. 15. 16. Åren 1897, 1898, 1899. Förrä Delen. Bergshandtering och maskinindustri; mynt- og kontrolvärket. Senare Delen. Fabriker og handtverkerier. Helsingfors 1899—1900.

22. Forsäkringsväsendet. 7 — 8. Forsäkringsinspektörens berättelser för åren 1899—1900.

Statistisk Årbog för Finland. Utgifven af Statistisk Centralburåen 16—21 Årgangen. Helsingfors 1895—1900.

Delation till Finlands Ar 1900 församlade Stander om statsverkets tillstånd. Afgifven af Finansexpeditionen i Kejserliga Senaten for Finland, den 3. Februari 1900.

Komitébetänkende ifrån komitén för undersökning af de privat skogerna i landet 1900.

Komitébetänkande från komitcn for afgivande af utlåtande rörande de principer, på hvilka statens skoghushållning borde grunda sig. 1900.Finska Forstforeningens Meddelanden. 15—16. 1899—1900. Gösta Grotenfelt: Landbruket i Finland. En öfversigt. Helsingsfors 1896. Gösta Grotenfelt: Det primitiva Jordbrukets metoder under den hi-storiska tiden. Helsingfors 1899.

Storfurstendömet Finlands Författnings-Samling.

Lagberedningens betänkande angående ombildning af den direkta beskatningen. Helsingfors 1898.

Edv. Bergh: Vor Styrelse och våra Landtdagar: Återblick på Finlands konstitutionelle utveckling under de senasta tjuga åren. 1 b. 1865—1867. 2 b. 1867—1882.

Edv. Bergh: Finland under det forstå årtiondet af Kejser Alexander III "s Regering. Helsingfors 1893. o. flg.

A. Boxstrøm: Jemförände befolkningsstatistik med sårskilt afseende å förhållandena i Finland. Helsingfors.

Ekonomiska Samfundet i Finland. Foredrag och förhandlingar. 1—4. Helsingfors 1897—99.

J. V. Tallqvist: Bidrag till belysande det svenska myntets historia i Finland sedan år 1898. Sårtryck ur Vetanskapssocietetens bidrag. Helsingfors 1900.

J. V. Tallqvist: Blick på Finlands Banks utlåningspolitik sedan år 1868. Särtryck ur Vetenskapssocietetens bidrag. Helsingfors 1900.

Felix Heikel: Finlands Bank- og Penningevåsen, et bidrag till belysande af den ekonomiska utvvecklingen åren 1809—1887. Helsingfors. 1888.

Finlands Statsbudget sammenstäld till et helt och årligt medeltal for Finantsperioden 1901 —1904. Enligt uppdrag af Statsutskottet af dess delegerade.

L. M. Finansfrågor. Helsingfors. 1877. Propositioner och Petitioner fra Landdagen 1900.

Marquardsen: Handbuch der offentlichen Rechts der Gegenvart. L. Mechelin: Staatsrecht des Grossfürstenthums Finland. Freiburg im Breisgau. 1889.

B. Estlander: Bilder ur Donationsböndernas Historia i Östra Finland. Helsingfors. 1899.

Gustaf Cygnäus: K. Finska Hushållningssälskabet 1797—1897. Axel Liljenstrand: Finlands Jordnaturer och aldre Skatteväsen jämte et Blad af dess kulturhistorie. Helsingfors. 1879.

Frithiof Neovius: Handelsförhållandena mellan Finland och Ryssland. Helsingfors. 1890.

F. von Knorring: Gamla Finland eller Wiborgska guvernementet. Åbo. 1833.

A. J. Sjügren: Anteckningar om församlingarne i Kemi Lappmark. Helsingfors. 1828.

Järvinen: De finska Landkommuners statistik. RETTELSER

Pag. 48 15. L. fra oven Pd. læs: Kilo.

— 56 7. — — — sydostlige læs: sydvestlige.

65 10.---— 3 Gange 2J/2 læs: 3 Tommer X 2>/2.

65 12.-—— 6 Gange 21l2 læs: 6 Tommer X 21/2.

— 73 1.---neden 25 læs: 27.

— 74 3. — — oven 6 læs: 3. _ 74 4. — — — 10 læs: 9.

— 79 16. — — neden 18—19 læs: 20V2- 21.

— 96 18.--oven 500 læs: 5000.

— 103 13. — — oven samtlige Landets Arbejdere læs: den hele Befolkning.

— 111 6 — — neden 81 læs: 91.

— 112 21.--— 1998 læs: 1898.

— 112 nederst 1898 læs: 1899.

— 113 2. L. fra oven 1891 læs: 1897.

— 113 16.-— 1894 læs: 1898.

— 113 18.-— 13 1896 læs: 13 1895.

— 114 18.---neden 1889 læs: 1899.

114 5. - — — 37 læs: 7.

— 115 9. — — oven Kr. læs: Mk. 116 21.--neden 1998 læs: 1898.

— 119 1.-— 1 læs: 7.

— 120 17. — — oven til Finland læs: fra Finland.

124 21. — — neden o. flg. Linier i Stedet for 34 Mill. s. Fig. læs: 57 Mill. Indførselen oversteg Udførselen i 1898, 16^2 Mill., af de 66 Mill. i 1899, 201/* og af de 73 Mill. i 1900. 21V2 Mill. samt i flg. Linier i Stedet for 1897, 1898 og 1899 læs: 1898, 1899 og 1900.

— 130 3.--oven 1849 læs: 1840.

— 150 4.--neden 1890 læs: 1891.

— 156 15. — — — Kasten læs: Kaslin.

— 156 16.-— 1894 læs: 1899.

— 164 12.--oven 150,000 læs: 150.

— 166 13 -— 20 iæs: 40.

— 167 7.--neden 38,000 læs: 380,.

— 169 13.-— 1867 læs: 1857.

— 171 16.-— 4 4.000 læs: 4.400.

— 200 17. — — — vännar læs: vänner.

I

SÆREGEN KULTUR

*

Ny Udvikling.

Noget af det mærkeligste ved Forholdene i Finland er det ny i dets Udvikling. I visse Henseender er udmærkede Forudsætninger til Stede. Efter Aristoteles' Mening er de Folk de stærkeste, bedst skikkede til at være fri og uafhængige, som leve i et nordligt Klima, og som beskæftige sig med Agerdyrkning. Finland er det civiliserede Land, der ligger nordligst af alle; kun en Del af Sverig og Norge strækker sig lidt højere op imod Norden. Med Undtagelse af Finnernes Stammefrænder, Ungarerne, der i denne Henseende staa lidt foran dem, er der ikke nogen Nation, af hvilken et saa stort Procentantal bor paa Landet, et saa lidet i Stæderne. Der er ingen, af hvilken en større Del af Befolkningen lever af Landbonæring; det er i Finland omtrent de tre Fjerdedele. Imidlertid har særegne Forhold indtil den nyeste Tid hindret Udviklingen. Det er foruden haarde Naturforhold navnlig den ejendommelige historiske Situation.

Kulturens Begyndelse i varme Lande.

Den første Kultur havde sit Sæde i Østens varme Lande og derefter i Middelhavslandenes varme Klima. Først senere var man vidt nok til at kunne overvinde Vanskeligheden ved det strængere Klima i det vestlige Europa, hvor saa den største Civilisation udvikledes. Nu findes den højeste Udvikling i England og de Nordamerikanske Fristater.

De gamle Skandinaver.

De skandinaviske Folk kom dog tidlig saa vidt, at de kunde give et stort Bidrag til denne Kulturs Udvikling. Det var, da Kristendommens Indførelse og den dermed følgendedelvise Efterlignen af romersk Regering havde svækket de andre teutonske Folks Kraft. Det var da, at de skandinaviske Nationer, som endnu ikke havde indført nogen ny Samfundsorden, men som dog nu selv modtog en betydelig Udvikling ved Berøring med de sydlige Folks Civilisation, vare de stærkeste af alle i Vaabendygtighed. De erobrede den større nordøstlige Halvdel af England, besatte de skotske Øer og Dele af Skotlands Kyst saavel som de bedste Havne og det nærmest derved liggende Land i Irland. De dannede den mærkelige Koloni paa Island, hvor nordisk Kraft og ejendommelig Kultur udviklede sig med den ejendommelige Friskhed og Styrke, der er egen for udsøgte Kolonialsamfund, og hvorfra man senere fandt baade Grønland og Dele af Nordamerikas Kyst, „Vinland hin gode“. Svenske Normanner grundlagde de Riger, der senere udviklede sig til den russiske Magt, og deres Flaader sejlede ud til ny Plyndringer og Erobringer paa det Kaspiske Hav og paa Sortehavet ind til Konstantinopel, en Del af Verdenr hvortil fra den anden Side Flaaderne, der plyndrede og erobrede ned ad Europas vestlige Kyst, kom paa deres Togter til den spanske Halvø og Nord Afrika. Den mærkeligste Koloni af alle var dog den, der holdt sig, efter at andre Kolonier i Frankernes Rige vare bukkede under, Nordmandiet, hvorfra Normannerne, opdragede af Romerkirken og paavirkede af fransk Civilisation, igen erobrede England, derfra gik over til Irland og organiserede Skotland og paa den anden Side gik ned og oprettede glimrende Riger i Syd Italien og Sicilien. Herfra gik de ikke blot videre til Erobring af Land paa Balkanhalvøen, i Afrika, helt inde i Midten af Lille Asien i det bjergrige Armenien, Lande, hvor de fjendtligt mødtes med den nordiske Livvagt fra Konstantinopel, Væringerne. Navnlig var det de store Bevægelser, den ny Udvidelse af Verdens Kultur baade i geografisk Udstrækning og i aandelig Højde, der indbefattedes under Benævnelsen Korstogene, der i Virkeligheden var en Bedrift udført af Normannerne i Syd Italien, Normandiet og England i Forening med andre Fyrster og Herrer i Frankrig, der næsten alle hørte til deres Slægt. De sidste Korstoge, der erobrede nyt Land, var atter Svenskernes til Finland.

Finske Stammers Indflytning.

Finland var i det 7de og 8de Aarhundrede, altsaa omtrent hundrede Aar, før Vikingerne først sejlede ud fra de skandinaviske Lande, bleven besat af finske Stammer, der allerede noget tidligere havde sat sig i Bevægelse fra deres Hjem nord for den mellemste Del af Volga Floden, i det østlige op til den nordlige Del af den Botniske

Bugt Karelerne, i det sydvestlige Tavasterne og de med dem nær beslægtede egentlige Finlændere. Liver og Kurer, der længere syd paa trængte frem til Østersøens Kyst, hvor de igen trængte de med Lithauerne nøje beslægtede Letter noget længere tilbage, var vistnok især beslægtede med Karelerne, Esterne især med Tavasterne og de egentlige Finlændere. En Del af Karelerne er til den Dag i Dag vedblevne at bebo den til Finland grænsende Del af Rusland, og nær beslægtede med dem er ogsaa de endnu Finsk talende Ingrer i Ingermanland. Man har ment, at der allerede tidligere har boet et Finsk talende Folk i Finland, og at disse skulde være dem, vore Forfædres Sagn taler om som Jutuner eller Jætter, at det ogsaa er dette Folk, der i Norge omtales som, og som endnu den Dag i Dag har Navn af Kvæner, et Navn, der kuriøst nok synes at have givet Anledning til Sagnene hos Oldtidens Forfattere og efter dem til Sagn helt ned mod Nutiden om et Folk af Amazoner eller i hvert Tilfælde regeret af en Dronning, paa Grund af Ligheden med Ordet qvinna, Kvinde. Nu er mange dog snarere tilbøjelige til at antage, at Nutidens og Fortidens Kvæner have været en Del af Karelerne, Kajanerne, Kainulaiset, Kainufolket, samme Navn som i Kajane Herred, Kajaneborg og Kajaneelv i det nordøstlige Finland og af samme Race som vore Forfædres Bjarmer og Nutidens Permiere. I det Hele er det den karelske Dialekt, der er den herskende fra det egentlige Karelen i det sydøstlige Finland op over Savolaks, Landet ved det store Saima Sødrag, helt op til Uleåborg ved den nordligere Botniske Bugt og derfra ind paa den skandinaviske Halvø; derimod Tavasternes Dialekt den, der tales i hele den sydvestlige Del af Landet. Kun er Sproget og endnu mere Folkets Karakter paavirket og modificeret ved de Blandinger, der have fundet Sted. Det er de noget mørkere Kareleres større Livlighed og Opvakthed i Forbindelse med de blonde og større, grovere byggede Tavasters større Sejghed, der tilsammen danne den udholdende finske Folkekarakter.

Lapperne

Lappernes Sprog har nogen Lighed med Finnernes; men Lapperne, baade i det ydre og i Henseende til ejendommelig Udviklingudgøre de et fuldstændig forskelligt Folk. De er arktiske Nomader, der have vandret om i Landet, før Finnerne kom, og som endnu langt ned i Tiden have strejfet om i det indre af Landet. Nu udgøre de kun det ringe Tal af omtrent et Tusinde Personer, der leve i Finlands høje Norden, i to store Sogne, hvor de endog i det sydlige trænges tilbage og blandes med Finner. Selv en stor Del af de fortræffelige Dyr, hvis Tilværelse er Betingelsen for Livet i det kolde Norden, Renerne, ejes nu af Finner. Lapperne er færre i Tal, om end de have større Betydning som Del af det borgerlige Samfund, end de

Zigøjnere.

for en stor Del endnu omvandrende Par Tusinde Zigøjnere, der endnu findes i det Østlige, i Savolaks og Karelen. De kom ind i det 16de Aarhundrede fra Sverig, og medens der dér nu næsten ikke findes flere af dem tilbage, er deres Eksistens i de østlige Dele af Finland, saaledes som de endnu leve der, et Bevis paa, at Befolkningen der endnu er meget overtroisk og i flere Retninger noget tilbage.

Svenske Korstog.

Allerede den norske Hellig Olaf hærgede 1006 i Finland. Hvad berettes om den svenske Kong Erik den Hellige Jedvardson og hans Korstog 1157, hans Jarl Gutorm, blandt andet bekendt fra hans senere Færd til Danmark, hvor han hentede en Brud til den svenske Kong Karl, Datter af de danske Kongers Slægtning Stig Hvitaleder i Skaane, og hvor han besøgte Kong Valdemar den Store i Jylland, ogsaa om den engelskfødte Biskop Henrik, er mulig væsenlig Legender. I ethvert Tilfælde satte Svenskerne sig tidlig fast, og Kristendommens Udbredelse blev begyndt fra Åbo i det sydvestlige. Utvivlsomt kæmpede svenske Krigere ogsaa allerede i det tolvte Aarhundrede helt inde ved Ladoga Søen. De russiske Krøniker berette derom saavel som om senere Kampe i det følgende Aarhundrede, saaledes i 1240 et Tog imod Novgorod foretaget af Svensker, Normænd, Sumer, d. v. s. Befolkningen fra det egentlige Finland, og Tavaster med Biskopper imellem deres Ledere, da Fyrst Aleksander slog dem og fik Tilnavnet Newski for sin Sejer. Utvivlsomt virkede allerede i Begyndelsen af det 13de Aarhundrede den ligeledes engelskfødte Biskop Thomas, der en Tid tænkte paa at gøre Finland til et særligt gejstligt Fyrstendømme, der ligesom andre Lande sydligere skulde staa direkte under Paven. I 1229 stadfæstedesden finske Kirke af Paven i Besiddelse af Lunde og hellige Steder, der før brugtes til hedensk

religiøst Brug. I et Brev fra den senere Del af det 12te Aarhundrede taler Pave Aleksander den Tredje om de hedenske Finner, og i 1237 og 1274 opfordre Paverne til Korstog imod Tavaster og Kareler. Historisk er nu Birger Jarls Korstog 1249, da han slog Tavasterne og oppe i deres Land anlagde det nuværende Tavastehus. I 1293 var det, at Marsken Torgils Knutson i Karelernes Land anlagde Viborg. Fjorten karelske gisslalag, Distrikter, der stille Gidsler — et Ord, der citeres for at bevise, at Finnerne allerede havde en vis borgerlig Orden, selv om de ikke havde de nordiske Herreder — lagdes under Sverig. Det svenske Herredømme udstraktes allerede nu til Keksholm ved Ladoga, dog kun kortvarigt, uagtet de russiske Fyrster ved denne Tid vare undertvungne af Mongolerne og mindre stærke end de tidligere varegiske Fyrster. Det var i det samme Aarhundrede, at de danske Fyrster havde gjort Korstog til og undertvunget Estland, Landet syd for den Finske Bugt, beboet af Finnernes Stammefrænder.

Svenskerne og Bondefrihed

Ved Svenskernes Erobring af Finland var der den Ejendommelighed, at det her var et af Nordens fri Folk, der indførte sin Samfundsskik, og at de saaledes bragte Bondefriheden med sig paa samme Maade som 300 Aar tidligere Danskerne i det nordlige og østlige England. Normannerne og de andre Korsfarere i Østen og ligeledes de halv gejstlige Ordener i de Baltiske Provinser, der først havde været i det hellige Land, havde lært meget af Normannernes Forfædre, Vikingerne, saaledes deres dygtige Maade at føre Krig paa og navnlig Anlæget af faste Pladser, hvorfra de organiserede Landet; men de havde ogsaa lært ved deres egen Færd i fremmede Lande og af den i Frankrig og Italien herskende halv romerske Kultur; de kom som Herrer og udviklede Feudalvæsenet i Stedet for den gamle nordiske Bondefrihed. Ikke længe, efter at Svenskerne havde fuldendt Finlands Erobring ved Korstog, der var nødvendige allerede som Selvforsvar mod Hedningerne, afskaffede de endogsaa selv helt den personlige Trældom. Svenskerne ere komne til at udgøre den største Del af den højere Klasse i Finland, en Klasse, der dog i Almindelighed er i Stand til ogsaa at tale det finske Sprog; men de have ogsaa helt besat foruden Ålandsøerne og den øvrige Del af Skærgaarden, hvoren saadan findes, navnlig i den sydlige Del af den botniske Bugt, længere oppe i denne ved Kvarken og paa Nordsiden af den Finske Bugt, tillige Kysten af denne, det sydlige Nyland vest for Kymmene Elven ind i det egentlige Finland og, medens der væsenlig findes Finner ogsaa paa den høje og stenede Kyst i den nedre Del af den Botniske Bugt indtil Eura Floden, atter den frugtbare Kyst af Østerbotten op til Gamle Karleby; derefter bliver Bønderne igen selv paa Kysten Finner. I Østerbotten er den svenske Befolkning kommen efter Korstogene. Middelalderens Stora Rimkrönika siger udtrykkelig, da den taler om Birger Jarls Korstog 1249: „The satta thet landet medh Christna män, sva som iak väntar thet står än“. Paa Kysten af den Finske Bugt og paa Ålandsøerne saa vel som paa Sydsiden af den finske Bugt, paa Dagø og Runø f. Eks., er de i ethvert Tilfælde kommet flere Aarhundreder tidligere, selv om det ikke skulde være rigtigt, at de er blevne her, da Svenskerne omtrent 400 Aar før Christi Fødsel antages at være vandrede ind i Svealand. Skandinaviske Kolonier af handlende Krigere antages endog at have udøvet stor Indflydelse paa Finnerne, før de kom ind i Finland, at dømme efter den Masse Ord, selv fra den daglige Husholdning, deres Sprog har optaget af det aller ældste skandinaviske eller gothiske Sprog. Kystbefolkningen i Østerbotten stammer øjensynlig fra ganske forskellige Dele af Sverig. Selv efter den oprindelige Kolonisation har der baade mellem Finner og Svenske nødvendigvis fundet mangfoldige forskellige Omflytninger Sted, bl. a. som en Følge af Ødelæggelse ved Krig, Hungersnød og Pest; men fælles for hele Befolkningen selv dér, hvor der som i det sydlige, modsat Østerbotten og andre nordlige Egne, fandtes store Ejendomme, er det, at Bonden altid har været personlig fri. Svenskerne, ialt omtrent $^1/_7$ af Befolkningen, er vedblevne baade i Udseende og Karakter at være forskellige fra Finnerne; men alle ere de, netop paa Grund af Friheden, kommet til at danne ét Folk.

Svensk Sprog og Dannelse

En anden Ejendommelighed er imidlertid den, der følger af de aldeles forskellige Sprog. Man har talt om, at Svenskerne i Finland maatte, ligesom i sin Tid Normannerne i England, smelte sammen med den talrigere Befolkning af en anden Nationalitet. Man kan imidlertid snarere end medNormanner og Danske i England sammenligne dem med Danske og Norske og senere Normanner og Englændere lige over for Irlænderne og med Franskmændene lige over for Tyskerne i Elsass eller Flamlænderne i Belgien. Der kan ikke være Tale om at

forene Sprog af en saa forskellig Rod. Det er en Byrde, at de dannede maa vedblive at have to forskellige Sprog; men det er paa den anden Side en stor Fordel for Finnerne fremfor andre ugrisk-altaiske Folk, at de igennem svensk Sprog og Dannelse er kommen i umiddelbar Forbindelse med det vestlige Europas Civilisation; det har været ligesaa vigtigt for dem, som det har været for deres fjærne Slægtninge Ungarerne, at disse ere komne i Forbindelse med Østerigs Civilisation og Tyskernes Sprog. Med Svenskerne have Finnerne antaget den kirkelige Reformation og have derved faaet meget forud for de romersk-katolske og endnu mere for de græsk-katolske Folk. Deres Tænkemaade staar højere, de vide bedre, hvad Frihed og Ret er, de have mere Følelse for Retfærdighed, Billighed og Menneskeværd. Med de kosmopolitiske Svenske er den højere Klasse i Finland ogsaa blevet stærkt paavirket af Oplysningsperioden i den sidste Del af forrige Aarhundrede. Helt igennem tilhøre Finnerne Vestens høje Kultur, og Bevarelsen af det svenske Sprog er en af Garantierne for, at dette Forhold vil vedblive.

Krigene og sen Kultur.

Korstogene til Finland kom sent, og de lukkede ikke straks hele Landet ude fra Østens Barbari. Den første Bosættelse havde fundet Sted i det sydlige, deri indbefattet det sydlige Tavastland, og ligeledes var det nordlige af Østerbotten tidlig befolket af finske Kvæner. Nu koloniseredes det sydlige af Østerbottens Kyst, det vestlige af det imellem Østerbotten og Finland beliggende Satakunta, et Ord, der betyder „hundrede Kommuner“ eller „Samlag“, og længere Øst Landet ved de store Søer, Savolaks. Saa lidt var der i denne ældre Tid Tale om en Kolonisation eller større Civilisation af de nordligere Egne, at Sverigs Konger med Glæde overlod Indkrævning af Afgifter, „Skat“, og i det Hele alt Samkvem og al Myndighed i disse Egne til Selskaber af Handelsmænd bosat i Byerne ved den Botniske Bugt, Birkarle, Byerkeyer, som de ogsaa benævnes, og hvoraf man har sluttet, at deres Navn skriver sig fra, at de boede i Byerne. Man overlod Lapperne, der boedei det nordlige og det indre, til dem, betegnede dem som tilhørende de forskellige Birkarle eller Selskaber af Birkarle og forlangte atter af disse kun en lav Skat væsenlig bestaaende i et ringe Antal Skind. Det var et Forhold, der baade for det nordlige Sverigs og Finlands Vedkommende vedblev at bestaa gjennem flere Aarhundreder og endnu til Gustav Vasas Tid. I Begyndelsen var det kun Tavasterne, der var fuldstændig under svensk og kristelig Indflydelse. Karelerne i det østlige vedblev lige saa vel eller mere at staa i Forbindelse med det russiske Novgorod selv nu, da Russerne lød de mongolske Khaners Bud. Den første Kristendom synes ogsaa her i det østlige at være kommet fra den græsk-katholske Kirke, dog ikke med større Kraft, end at der endnu langt henne i det 16de Aarhundrede fandtes Hedninger i det nordlige Karelen. Angrebene paa Tavaster og paa de Kareler i det sydlige, der hørte under Sverig, ja helt ud til det nordlige af den Botniske Bugt var af en saadan Karakter, at Kong Magnus Smek, Valdemar Atterdags samtidige, for Alvor forhandlede med Paven og hans Legat, i Midten af det 14de Aarhundrede, om at foranstalte et stort Korstog mod Fjenderne af Kristendom og Kultur. Det var først i Unionens Tid, 1475 — ikke mange Aar før den Periode, da Søren Norby i en Række Aar for Christian II’s Regning regerede Finland — at den mægtige Erik Axelsøn Thott af den store danske og nu ogsaa svenske Slægt anlagde det befæstede Slot opkaldt efter St. Olaf, Olafsborg, nu Nyslott, paa en Ø oppe i det nordøstlige af Sølandet, og det var først 1605, at man endnu nordligere oppe, paa en anden Ø i den stride Strøm nær Uleå Træsk, anlagde Kajaneborg. Igennem disse Aarhundreder fandtes der næsten ingen

Faa Sogne.

Kirker i disse Dele af Landet, i Aaret 1400 kun en eneste i hele Savolaks, det nuværende St. Michel, og slet ingen i Kuopio samt kun nogle ganske faa i hele den nordvestlige Del af Landet. For hele det nordlige Karelen var der ved Aar 1500 kun en eneste, en græsk-katholsk Kirke, i Ilomants. Endnu paa Reformationens Tid var der i hele Finland kun 141 Sogne, medens der nu er over halv femte Hundrede og vilde være mange flere, hvis Sognene ikke vare langt større, ogsaa med Hensyn til Folkemængde, end i de skandinaviskeLande. Det er nu, i Gustav Adolfs første Tid, ved Freden i Stolbova 1617, at i det Væsenlige den nuværende nogenlunde naturlige Grænse, langs Højderyggen i Ødemarken, mellem Finland og Rusland fastsattes. Selv i den følgende Tid, først, da Finnerne maa drage ud i Europa for at sejre med de svenske Konger, og senere, da Landet idelig hærgedes af Russerne, er Afgangen paa Folk imidlertid en saadan, at allerede det flygtige Blik paa Folketallet viser, hvor

langt man maa have været tilbage.

Ringe ældre Folketal

Ved Slutningen af den saakaldte store Ufred, i Peter den Stores Tid, 1721, er den allerede tidligere ringe Befolkning bragt ned til det halve, 200—250,000, eller under $^1/_{10}$ af den nuværende Folkemængde. I de fleste Egne var der kun gamle Mænd, Kvinder og Børn tilbage. Det er sandt, at man den Gang igen giftede sig hurtigt, og at Befolkningen paa en Stund steg forholdsvis raskt; men i Midten af Aarhundredet, efter den saakaldte lille Ufred, var man dog atter for det svenske Finland nede til et Tal ikke stort højere end 400,000. Selv henimod Aarhundredets Slutning var der kun i hele Landet en 800,000 Mennesker eller under en Tredjedel af det nuværende Folketal. I det sydligste, paa Kysten og oppe i Landet i de store Floddale, ved Wuoksen i Karelen, der falder ud i Ladoga Søen, Kymmene med Udløb i den Finske Bugt og Kumo med Udløb i den Botniske Bugt, var der i Middelalderen efter Byernes og Gaardenes Tal at dømme maaske endogsaa paa Steder en større Befolkning end nu. Endnu ved dette Aarhundredes Begyndelse viser Kortene over Befolkningens Tæthed kun en stærk Farve i det sydligste og op langs det Botniske Havs Kyst. Inde i Landet var Farven selv da yderlig svag. Befolkningen var meget tynd. Endnu den Dag i Dag er det kun en Del af Kysterne, det sydlige Østerbotten, Kysten af det egenlige Finland i det sydvestlige og en Del af Nyland, der er saa vel befolket som f. Eks. de bedre Dele af Sverig, den sydligste Kyst af Norge, det nordligste Jylland og vestlige Slesvig. Saa ny er Landets Kultur.

Hungersnød.

Det var dog ikke Krigen alene, usædvanlig haard og hyppig i dette Grænseland mod Rusland, der holdt Kulturen og Folkemængden tilbage. Ogsaa Klimaet har haft sin store Del deri. Pest og Hungersnød staar ofte ved Siden af Krigen som Aarsag til Elendigheden, og Hungersnøden skyldes jo dethaarde Klima. Dette var saaledes Tilfældet efter Midten af det 17de Aarhundrede og ved Aarhundredets Slutning 1693 og atter 1696—97, da der i tre Aar døde $^1/_3$ af Befolkningen og alene fra September 1796 til September 1797 over 100,000 Mennesker. Der havde allerede tidligere været forskrækkelige Nødaar, saaledes f. Eks. i Aaret 1509. Der var Pest i 1710 og atter Nødaar i Aarene efter den store Ufred, 1723, 1726, 1727, 1731. Der var det atter i Slutningen af forrige og nu i Midten af vort Aarhundrede, 1856, 1862, 1865 og 1867, da Befolkningens Tal som en Følge af Uaaret regnes at være taget af med omtrent 100,000 Personer paa Grund af Sygdom og Død, i enkelte Sogne endog med imellem $^1/_5$ og $^1/_4$ af hele Befolkningen. Det er den nordlige Beliggenhed, som lader Nattefrosten indtræde og dræbe Afgrøderne, idet navnlig i August Maaned Isfrost, der forlader Planterne ved de klare Morgeners Komme, ved Fordampningen frembringer saadan Kulde, at Planterne dø. Dels bliver Frosten imidlertid mindre hyppig, eftersom Moserne, hvor Frosttaagerne holde sig, tørres ud. Dels og især bliver Befolkningen mindre afhængig af Kornhøsten, efter som Mejeribrug udvikler sig, og Skoven faar Værd. Netop i det nordligste har Arbejdsfortjenesten nu en ganske anderledes Betydning end Dyrkningen af Brødkorn. Naar man er mere velhavende, kan man ogsaa bedre holde ud fra det ugunstige til det bedre Aar. Endelig kan man nu efter Jernbanernes og anden Kommunikations Udvikling ganske anderledes forsyne sig end tidligere, da man paa store Strækninger ikke en Gang havde Veje. I det Hele er Landets Klima snarere

Klima.

mærkeligt gunstigt for dets nordlige Beliggenhed. Ogsaa Finland paavirkes af Golfstrømmen om end i mindre Grad end den skandinaviske Halvø og navnlig end Kysten af Norge, og dets egne Have, den Botniske og den Finske Bugt, bidrage i alt Fald til at holde paa Varmen ud paa Efteraaret, om end de omvendt bevirke, at Foraaret kommer senere paa Kysten end i det Indre. I September er Varmen endnu ligesaa stor i det sydlige Finland som nede ved Kasan. I Oktober som ved Saratov, i December som ved Astrakan og Peking, i Januar og Februar ogsaa som ved Astrakan. Ganske vist er Forskellen overordentlig stor imellem Landets forskellige Dele. I det sydlige er den længste Dag og Nat f. Eks. kun 18½Time mod 14½ i Rom og Neapel, i Uleåborg 22 Timer, i de nordligste Lapmarker 2 à 3 Maaneder. Ved Midsommer kan man, fremhæves der, spise Kirsebær i Helsingfors, se Jordbærene blomstre oppe i Tammerfors i Satakunta nær det sydlige Tavastland og køre i Slæde oppe i de nordlige Lapmarker. Meget højt imod Nord bringe de lange Dage dog saa meget koncentreret Lys og Varme, at

Bygget modnes i den korte Væksttid af 6 Uger à 2 Maaneder. Klimaet er en stor Vanskelighed og har bidraget uhyre til at holde Udviklingen tilbage; men naar man har Kræfter nok til at overvinde Vanskelighederne, naar man har lært at udnytte Græsgangene til Mejeri og at bringe Skoven ud i Penge, er Landets Natur ikke uvillig til at bringe endogsaa meget store Rigdomme.

Stigende Velstand.

Hvilket Resultat der kan bringes til Veje nu, da Landets Civilisation er stærk fremskreden, da man i en længere Aarrække har haft Fred og en forholdsvis god, i den sidste Generations Frihedsperiode endogsaa en meget god Regering, viser det flygtigste Blik paa Tallene og vil end yderligere fremgaa ved en nærmere Betragtning af Landets økonomiske Forhold. I de 20 Aar fra 1879 til 1899 er Deposita i Bankerne stegne fra 27 til 282 Millioner Mark eller Franc, Bankernes Kapital udenfor Finlands Bank fra 15 til 53 Millioner, Pengene i Sparekasserne fra 14½ til 67 Millioner, det er til det femdobbelte, for Depoterne i Bankerne endogsaa til det tidobbelte. Udførslen af Træ er steget til 104 Millioner Mark om Aaret foruden for 18 Millioner Træmasse og Papir. Udførslen af Smør har været oppe i 30 Millioner. Den hele Indførsel og Udførsel er i faa Aar mer end fordoblet, og Finland er nu et af de Lande, som i Forhold til sit Folketal har en stor udenlandsk Omsætning. Indførslen er især steget af Ting, der som Metaller er et Vidnesbyrd om Næringernes Udvikling, ligeledes af Sæd, Sukker, Kaffe, i det hele Ting, der vidne om en forbavsende Tiltagen i Folkets Forbrugsevne. Det er ikke saa underligt, naar man véd, at Arbejdslønnen ofte i faa Aar endogsaa er fordoblet. I 8 Aar er Tallet paa de af Fattigvæsenet Understøttede, til Dels paa Grund af en bedre Indretning af Fattigvæsnet, til Dels dog ogsaa paa Grund af den større Velstand hos Almuen, gaaet ned fra 110,000 til 68,000. Indkomstskatten i Byerne viser ikke blot en almindelig Stigning i

Velstand; den viser den største Stigning for de lavere Klassers Vedkommende. Statsindtægterne ere stegne, væsenlig uden Paalæg af ny Skatter, med samme forbavsende Hastighed som Befolkningens Forbrug.

Udviklingen og Sammenligning med Nordamerika.

Finland er ikke et rigt Land; men det er et Land i ganske overordentlig Fremgang. Dets Klima er en stor Vanskelighed; men en Vanskelighed, der ikke blot til en vis Grad kan overvindes, men som ogsaa i en vis Grad ansporer. Det er maaske til Dels Klimaet, der bidrager til at give det finske Folk dets alvorlige Karakter; det er maaske ogsaa noget Landets haarde Historie, der f. Eks. har gjort Finnerne mere alvorlige end deres svenske Brødre. Klimaet, den lange Vinter med de lange Aftener, er heller ikke uden Del i Befolknigens forbavsende Lyst til Læsning. Ogsaa den protestantiske Religion har som bekendt sin Fortjeneste af denne Befolkningens Lyst, Evne og Kundskab; den har altid forlangt, at Folket skulde læse, og i Finland kræves det f. Eks. endnu som en Betingelse for den lutherske Kirkes Vielse, at de Unge skulle være konfirmerede, hvad der atter kun sker, naar de kan læse. Folket har nu en forholdsvis god og solid Dannelse og er heller ikke uden økonomisk Dygtighed og økonomiske Midler til kraftigt Fremskridt. Finland er intet Amerika; men der er dog ikke saa lidt, der minder om Udviklingen i Amerika, de ny og de forholdsvis store Muligheder. Naar finske Udvandrere mere end Udvandrere fra de skandinaviske Lande vende hjem for at blive hjemme — den almindelige skandinaviske Udvandrer bliver, selv om han vender hjem med den Hensigt at gøre det, næsten aldrig hjemme — saa har jeg troet, at dette var, fordi Finsk talende Mænd ikke saa let slutte sig til et Engelsk talende Samfund som Skandinaverne med deres Sprog, der er saa overordentlig nær beslægtet med det engelske. Man har gjort mig opmærksom paa, at det lige saa vel er Tilfældet med Svensk talende Finlændere. Det er da formodentlig, fordi der virkelig i Finland findes forholdsvis mange amerikanske Muligheder, derunder ikke mindst ny og billig Jord. Selv om den finske Fattigdom er jeg tilbøjelig til at sige, hvad man med Rette siger i det amerikanske Vesten: Det er ikke Fattigdom, det er begyndende Rigdom.13

I mange Henseender er der utvivlsomt i Finland ypperlige Betingelser for en god og stor Fremtid. Naar denne blot ikke maa møde unødvendige uovervindelige Hindringer.

II

KLASSER PAA LANDET

Den betydeligste Klasse af alle er i de nordlige Lande Bondestanden. Den staar ikke saa højt som Forpagterne i England eller Selvejerne i Amerika, men den staar over de smaa Agerbrugere i de sydlige og østlige Lande. At de nordlige Lande har denne ejendommelige Bondestand, der snarere er en Middelklasse end en Almue, kommer til Dels af den ejendommelige Karakter, Naturforholdene giver Agerbruget, der her saa vel som i Mellemeuropas Bjerge ikke kan frembringe de Vækster, der som Handelsplanterne i Mellemeuropa eller Vin og Træer i det sydlige tillige med det varme Klima — der gør det lettere at leve af mindre — gør det muligt for dem, der dyrke Jorden, at nøjes med et ganske lille Areal. Til Dels er det dog ogsaa begrundet i de sociale Forhold, i Befolkningens ejendommelige Udvikling, uden hvilket man ikke kunde forklare, at man i det nordvestlige Europaa har denne Middelklasse og derimod i Rusland for en stor Del et rent Bondeproletariat, i Tyskland paa den anden Side Elben helt op igennem de russiske østersøprovinser for en stor Del de meget store Gaarde, die Rittergüter, der oftest indtage meget over en Tredjedel af Jorden og i nogle Dele af Landet, i Mecklenburg, paa Rügen og i en Del af Pommern, endogsaa næsten al Jorden. I ethvert Tilfælde giver denne Mellemklasse Folkene en stor Styrke. Det er f. Eks. den, der har bidraget meget til, at de nordligere Nationer have kunnet kolonisere paa en ganske anden Maade end f. Eks Portugal og Spanien. Ingen afsluttet Klasse er heldig, og heller ikke Bondestanden bør bevares som

I mange Henseender er der utvivlsomt i Finland ypperlige Betingelser for en god og stor Fremtid. Naar denne blot ikke maa møde unødvendige uovervindelige Hindringer.

II

KLASSER PAA LANDET

Den betydeligste Klasse af alle er i de nordlige Lande Bondestanden. Den staar ikke saa højt som Forpagterne i England eller Selvejerne i Amerika, men den staar over de smaa Agerbrugere i de sydlige og østlige Lande. At de nordlige Lande har denne ejendommelige Bondestand, der snarere er en Middelklasse end en Almue, kommer til Dels af den ejendommelige Karakter, Naturforholdene giver Agerbruget, der her saa vel som i Mellemeuropas Bjerge ikke kan frembringe de Vækster, der som Handelsplanterne i Mellemeuropa eller Vin og Træer i det sydlige tillige med det varme Klima — der gør det lettere at leve af mindre — gør det muligt for dem, der dyrke Jorden, at nøjes med et ganske lille Areal. Til Dels er det dog ogsaa begrundet i de sociale Forhold, i Befolkningens ejendommelige Udvikling, uden hvilket man ikke kunde forklare, at man i det nordvestlige Europaa har denne Middelklasse og derimod i Rusland for en stor Del et rent Bondeproletariat, i Tyskland paa den anden Side Elben helt op igennem de russiske østersøprovinser for en stor Del de meget store Gaarde, die Rittergüter, der oftest indtage meget over en Tredjedel af Jorden og i nogle Dele af Landet, i Mecklenburg, paa Rügen og i en Del af Pommern, endogsaa næsten al Jorden. I ethvert Tilfælde giver denne Mellemklasse Folkene en stor Styrke. Det er f. Eks. den, der har bidraget meget til, at de nordligere Nationer have kunnet kolonisere paa en ganske anden Maade end f. Eks Portugal og Spanien. Ingen afsluttet Klasse er heldig, og heller ikke Bondestanden bør bevares som

De nordlige

Landes Bondestand.saadan. Netop dens Fremskridt bestaar væsenlig i dens Opløsning som Stand; men dens Tilværelse i øjeblikket er baade ejendommelig og af stor og heldig Betydning. Dens Tilværelse har nogen Forbindelse med det gamle Jordfællesskab i Bymarkerne og dets Ophævelse i nyere Tider; men dette er dog ikke tilstrækkeligt til at forklare Klassens Eksistens; thi ogsaa Mellemtyskland, Rhinlandene og en Del af det nordlige Frankrig har haft det samme Fællesskab, kun at Dyrkning af Handelsplanter og Vin der har tilladt, før man er kommet til senere Tiders velordnede Udskiftning, Fordeling i mange ganske smaa Jordlodder. Grunden til de store Bønders Eksistens i vore nordlige Lande er vistnok væsenlig dobbelt, dels, at man der har Mennesker, der kunne danne denne Middelklasse, dels, at Naturen der har givet Agerbruget en forholdsvis mere ekstensiv

Karakter. I enkelte Egne har dertil netop bidraget Fraværelsen af Fællesskabet enten paa Grund af ejendommelige Forhold ved den tidligste Bosættelse som i det nordvestlige Tyskland, i sig dertil sluttende Dele af Holland og Belgien og i det norske Thröndelagen, eller fordi Bosættelsen først har fundet Sted, efter at man ikke mere bruger Fællesskabets Form, eller, hvor Naturforholdene har medført en stor Isolation. Dette sidste har i høj Grad været Tilfældet paa den skandinaviske Halvø og i Finland, hvor det, at Bønderne udenfor Kysterne og Floddalene ligefrem var nødt til at bo hver for sig, ofte har bidraget meget til deres selvstændige uafhængige Karakter.

Fattige Bønder i Finland.

Man finder i Finland i visse Egne endnu stor Fattigdom. Det er højt oppe i Landet langt borte fra alle Samfærdselsmidler, hvor Skoven endnu ikke har faaet Værdi, hvor Civilisationen endnu i det Hele er langt tilbage. Det er ogsaa Tilfældet i det østlige, selv langt nede imod Syd, hvor Bønderne have levet under uheldige Forhold paa de store Ejendomme under russiske Herrer, da denne Del af Finland var skilt fra Sverig, og hvor Nutidens Reformer endnu ikke have haft deres fulde Virkning. Man har her sammenlignet Bøndernes Forhold med daarlig Beboelse, undertiden et Svin i Stuen, med den Tilstand, hvori en stor Del af de russiske Bønder leve. Selv her er der dog ingen Sammenligning. Man finder ikke et saadant Proletariat som i det indre Rusland. Bønderne leve ogsaa bedre og have ikke for Skik som de

fattige russiske Bønder at tilbringe en stor Tid af Vinteren paa deres Ovne sovende i en Slags Vinterdvale, i hvilken de yderligere kan nedsætte deres i Forvejen ringe Forbrug, selv af de nødvendigste Levnedsmidler. Heller ikke findes der i denne Del af Finland noget forholdsvis stort Antal at fattige understøttede Personer. Dertil er Arbejds- og Kørselsfortjenesten for stor i disse Egne, der ligge saa nær ved St. Petersborg. Det er i de afsides liggende Egne af Landet højere oppe, at man navnlig i daarlige Aar maa give Understøttelse til en stor Del af den løse Befolkning, hvor selv Bønderne ofte delvis maa leve af Barkebrød, og hvor de f. Ex., naar de kunne slagte et Faar, da ikke anvende dettes Kød til eget Forbrug, i al Fald ikke i usaltet Tilstand. For at forstaa, at denne Fattigdom dér endnu kan være mulig, vil det være tilstrækkeligt at fremhæve, at mange af disse Egne, i al Fald til den nyeste Tid, endnu ikke har haft nogen praktisk Forbindelse med Yderverdenen, naar denne ikke kunde ske med Baad. Endnu i Begyndelsen af vort Aarhundrede have hele store Sogne ikke haft andre Samfærdselsmidler end Rideveje gennem de uhyre Skove.

Store Bønder i det sydlige og vestlige.

I største Delen af det sydlige og vestlige er Tilstanden imidlertid en ganske anden. Man møder her store Bønder, der ganske staa ved Siden af dem i de skandinaviske Lande. Boligerne gøre et vakkert Indtryk, oftest rødmalede med hvide Vindueskarme. I en saadan Bondes Stue, i det sydvestlige f. Eks., træffer man ofte fortræffelige Fajanceovne, smukke Møbler, Bøger, Fotografier, Billeder paa Væggen af den store Deputation til St. Petersborg, af de af Finlands Mænd, der er gaaet forrest i Arbejdet for Folkets Dannelse, af den kejserlige Familie, som man nar anset for Folkets Venner. I de store Bygninger er der ofte flere Værelser, for ikke at tale om det velindrettede Køkken. En saadan Bonde har 4, 5 Heste, 14, 20, ja 30 Køer, gode Redskaber, ikke sjælden en lille fast Dampmaskine. Den gamle Form for Gaardene er der den samme som i Danmark og i de gamle danske Provinser i Sydsverig og som i gamle Dage hos hele Frankernes Stamme: Bygningerne danne en lukket Firkant. Oppe i Østerbotten skal Bønderne være de rigeste af alle, og her, hvor man er stærk i at bygge, have de fleste to Etagers Vaaningshuse. Længere inde i Landet, i

Tavastland, ligge en Del af Gaardene endnu, ved Elvene og Søerne f. Eks., for en stor Del i Landsbyer. Men Agrene har man været nødt til at tage op paa mere spredte Steder. Bygningerne ved Gaardene danne ikke mere nogen Firkant, men ligge spredte eller i lange Rækker. Her og paa andre Steder i Landet er der ofte bygget et særligt Hus, for at man kan have pæne Rum, naar Præsten eller andre komme i Besøg.

I Savolaks og Karelen.

I det Hele er Bønderne ikke saa velhavende i det Indre, men dog er de ogsaa oftest her ret velsituerede. I Savolaks, dette Land af Øer og Halvøer spredt mellem de utallige større og mindre Søer, forstaar Bønderne

næsten altid at sætte Pris paa en smuk Beliggenhed ved Vand eller med Udsigt over Vand. Her har nan ogsaa Fisk, og hans Sæd er mindre udsat for Frostskade. Her, i „Røgfjorden“, som Savolaks betyder paa Finsk, maaske paa Grund af det primitive Agerbrug med Brændning af Skoven, saa vel som længere Øst i Karelen, Karjala, „Kvæghjordenes Plads“ paa Finsk, er Gaarden i Almindelighed bygget paa Aasen eller anden Højde, dels for at undgaa Frostskade, dels fordi Jorden, selv om den er blandet med Rullesten, dog ofte er lettere at drive op end den rigere Jord i Engene eller andre Lavninger mellem Højderne, hvor Vandet maa graves ud, og hvor Bunden paa nogle Steder ogsaa indeholder store flade Sten. Husene ere her oftest umalede som i de fattigere Egne og som hos fattige Folk i det indre af Sverig, men derfor ingenlunde daarlig indrettede. Agrene ere smaa, men Græsgangene i de afbrændte Skove oftest gode. Fra gammel Tid af er Bonden vant til at lave forholdsvis godt Smør, aromatisk paa Grund af Urterne paa Græsgangene. Han har Fisk og Faarekød, og i en Del af Landet ovre øst paa i Karelen har man ogsaa bedre Brød end i den øvrige Del af Finland; man bager en eller flere Gange om Ugen. Da her, i Karelen, de fleste af Gaardene vare af den saakaldte Krononatur, d. v. s. Arvefæstere af Staten med Ret til Salg, kunde man ikke dele Gaardene; det var da den ældste Søn, der blev paa Gaarden; de andre Børn. der vilde have Noget for sig selv, maatte ud i Verden.

Røkpørten.

I den østlige Del af Landet findes der endnu en Del af de saakaldte røkpørten. Enkelte af dem findes ogsaa endnu i det nordlige og i andre Dele af Landet. Før vare de

almindelige, nu er der i det hele næppe 12,000 tilbage af disse Boliger. Det er, hvad vi jo til Dels fandt hos vore egne nordiske Forfædre, Boliger uden Skorsten, hvor Røgen samler sig i Rummet og kun langsomt trækker ud af en Glug i Loftet eller af Aabninger i Væggen lige under Taget. Der findes ingen Vinduer. Tilstanden i disse Rum er ikke saa slet, som man skulde tro. Røgen samler sig foroven i et tæt Lag; under den er der et varmt, forholdsvis røgfrit Rum. Men til trods, at man har anbragt en Slags Hætte over Gluggen, driver Vinden dog ofte Røgen nedad, og det er den, man giver Skylden folde hyppige øjensygdomme. Selv hvor Bonden foretrækker røkpørten til sin egen Familie, har han ofte et almindeligt Hus til at modtage Fremmede i.

Oprindelse til røkpørten.

Denne Bygningsmaade har bl. a. Interesse paa Grund af dens formodede Oprindelse. Ordet kota, Køje, Hytte, findes i det finske Sprog, og den runde Hytte er endnu Beboelsesformen hos nogle af de uudviklede Stammer, der leve længst mod Øst. Ordet pirtis menes derimod at være kommet fra Lithauere og Letter, hos hvem det betyder Badstue. De have fra den ældste Tid af benyttet Bade ligesom ogsaa nu Finnerne. Røkpørten har oprindelig tillige været benyttet baade som Badstue og Rum til at tørre Sæden i, og den har hos nogle af Esterne endnu denne dobbelte Brug. Allerede denne Bygningsform skulde saaledes af Finnerne være lært af Lithauere og Letter, ligesom de senere have lært den meste Indretning af Livet og dets Økonomi af Skandinaverne.

Brug af Træ.

Man vil ikke forstaa den finske Bondes almindelige Økonomi, hvis man ikke erindrede Landets Rigdom paa Træ. Dels give Skovene en betydelig Fortjeneste, i en stor Del af Landet endogsaa den vigtigste. Dels benyttes Træ ligesom i Sverig til alt muligt, og der ødsles ofte dermed, saaledes f. Eks. til Brændsel, hvad ofte giver Anledning til stort Arbejde alene til Hugning og Hjemkøring. Husene ere byggede af Træ, ofte endnu af solide Bjælker og ikke som i Sverig af Planker og Brædder med et hult Rum i Væggen, der tilvejebringer fornøden Varme trods det tyndere Træ. I Finland bygges ogsaa en Del Huse af Kampesten, undertiden af sprængte, regelmæssige store Sten, Bøndernes Udhuse i visse Dele af Landet af runde Sten hobede oven paa hinanden. Mærkeligt nok kunne de solideste Kampestensmure ødelægges af Ild, idet denemlig sprænges i Stykker, naar der sprøjtes Vand paa dem i ophedet Tilstand.

Badstuer.

Som bekendt har enhver finsk Bonde sin Badstue. Det er endogsaa det første Hus, man bygger i Udmarken, hvori Familien bor, til man faar bygget mere. En saadan Badstue har en Ovn belagt med Stene. Damp bringes til Veje

ved at kaste Vand paa de ophedede Sten. Personerne, der bade, ligge oppe paa Hylder og forøge Dampbadets Virkning ved at banke sig med Birkeris. Alle bade hver Lørdag Aften og i Høstens Tid og f. Eks., naar de brænde Skov og Mos af for at dyrke Jorden, endogsaa hver Aften. Man har sagt, at Englændere og Hollændere er de eneste renlige Nationer i Verden; hvad den almindelige Mand angaar, bør man stille Finnerne over dem.

Gaardenes Størrelse og Værdi.

Det er vanskeligt at angive nogen almindelig Størrelse eller Pris paa Bøndergaardene. En saadan større Bonde har oftest, naar man regner Skov og Græsning med, Hundrede, to, ja tre Hundrede Tønder Land. Almindeligst er jeg tilbøjelig til at antage for de bedre Dele af Landet et ikke mindre Areal end det, der var Gennemsnittet for vore Gaarde i de bedre Dele af Skandinavien i gamle Dage, før Gaardene deltes, og som nu er Gennemsnittet for en Farm i de Forenede Stater, en 80 Tdr. Ld. Selv i de bedste Provinser som Nyland, Åbo og Bjørneborg og Vasa Len, er Gennemsnittet af det samlede Tilliggende ikke mindre end 162 til 171 Hektarer; saa meget udyrket Land findes der endogsaa her. Naar det er mindre i Viborg Len, 96 Hektarer, er det snarere, fordi Bønderne her, under russisk Herredømme, have staaet længere tilbage. Oppe i det Nordlige finder man Bønder i hele Egne, som regelmæssig have 3—4000 Tdr. Ld., ja i det høje Norden skal der endogsaa findes enkelte Gaarde oppe i Ødemarken med et Tilliggende af indtil 500,000 Tdr. Ld. Efter Statistiken er, hvad regnes for særskilte Gaarde, ialt 118,000, inddelt paa følgende Maade: omtrent 2700 med mindst 200 Tdr. Ld. dyrket Jord, svarende til vore større Gaarde; 22,000 fra 50 til 200; 61,000 fra 10 til 50; og 32,000 under 10 Tdr. dyrket Land; i Procent 2, 18, 51, 28. En almindelig Pris paa Jord er det næsten umuligt at opgive, ikke mindst, fordi Græsgang og Skov danne Tilbehør af meget forskellig Værdi. Forholdsvis størreBøndergaarde kan faas for 15—20,000 Mark, mindre ofte for 4—5000, Priser, der undertiden ikke synes større end, hvad Bygninger og andre Indretninger skulde være værd. I Modsætning til saa mange andre Lande har Priserne paa Jord i Finland i den nyere Tid været i ret betydelig Stigen, i Middeltal mindst 25 % over Værdien nogle Aar tilbage.

Jordfællesskabet.

I Finland har Jordfællesskabet været almindeligt ligesom i de skandinaviske Lande og i de øvrige Territorier, der oprindelig var beboet af den teutonske Race. Paa de gamle Kort, før Udskiftning bestemtes og udførtes, fra Midten af forrige Aarhundrede, ser man overalt fælles Bymarker med en Mængde lange smalle Agre repræsenterende de enkeltes Andele. Dette se vi i de store Byer i Østerbotten og i det sydvestlige og til en vis Grad selv i det allerede tidlig forholdsvis velbebyggede Land længere øst, selv ved Ladoga Søen og Vuoksen Floden. Den Lærde, der især har undersøgt disse Spørgsmaal, til Dels paa Grundlag af Studier af vor Olufsen, Prof. Meitzen i Berlin, er tilbøjelig til at føre denne Deling tilbage til den ældste Bosættelse, da Befolkningen i Perioden mellem Cæsar og Tacitus gik over fra Nomadeliv til Agerbrug. Den danske Forfatter Lauritzen lægger mere Vægt paa Middelalderens Skik og Lovgivning som det, der har skabt i al Fald Fællesskabets ejendommelige Form. I Finland er det klart, at denne skyldes svensk Sæd og Middelalderens Lovgivning. Den finske Befolkning som i det Hele Menneskene i det nordlige Rusland synes allevegne at have boet i store enkelte Boliger, ikke i Landsbyer og endnu mindre med fælles Bymarker, og hvor Jorden deltes, naar Familierne deltes, var det Privatejendom, der opstod. Det er først sent, at Regeringen erklærede al Jord her for sin Ejendom. Indførelsen af den russiske Landsbykommunisme, Miren, har derefter fundet Sted ved Bud fra oven imod Befolkningens Vilje, som endelig Regel først ved Dekretet 1829. Ogsaa i det finske Karelen findes endnu i vore Tider store Boliger, hvor flere Familier er vedblevne at bo sammen under en dertil udvalgt Mand, „Værtens“s, og hans Kones Ledelse, undertiden indtil 50 Personer. I Finland er det vistnok Svenskerne, der har indført regelmæssigt Agerbrug, og det er kun med dette, man faar Brug for for fælles Bymarker. I ethvert Tilfælde er Bymarkernes Inddeling i lange regelmæssige Agre, detsaakaldte Solskifte eller Deling i Bymarkerne efter samme regelmæssige Orden som den, efter hvilken Jorden ved selve Byen var delt i Tofter ved hver Gaard, i Finland ligesom hos os indført ved Lovgivning i Stedet for den tidligere Fordeling efter Øjeblikkets Tarv i uregelmæssige blandede Stykker. I Finland tales der derom i Love fra det 14de Aarhundrede, hvor det benævnes „svensk“ eller „rätta svenska skifte“. Det synes efter Datidens primitive Forhold, hvor alle drev Jorden paa samme Maade, at have været et Fremskridt, ligesaa vist som det atter var et uhyre Fremskridt, da man senere udskiftede Jorden,

først ved en mindre, nu i nyere Tider, ved ny Arbejder eller ved Revision af de gamle, ved en mere omhyggelig og fuldkommen Udskiftning, til Dels ogsaa med Udflytning af Gaardene.

Torp og Torparne.

Ordet Torp bruges i meget forskellig Betydning i de forskellige Lande. Meitzen fremhæver, at ogsaa det latinske Ord turba betegner en Hob, et uordnet Antal, og at en saadan Samling af 10—12 Gaarde liggende nær hinanden uden nogen Orden var Formen for de gamle teutonske Byer. I Tyskland bruges Dorf som bekendt om de større Landsbyer. I Danmark betegner Torp og dets mange Afledninger de smaa Aflæggerbyer fra de egentlige Landsbyer, „Byen“. For enkelte Gaarde danner Ordet kun en Endelse der, hvor det er større Gaarde, der har opslugt hele saadanne Udflytterbyer. I Sverig og Finland betegner torp og torparne vore Huse med Jord og deres Besiddere, og i Finland synes det kun brugt om Huse, der ikke ejes af Besidderen selv, men som hører til en anden Mands Ejendom. Der findes af dem c. 72,000, og mange, paa visse Steder maaske de fleste, ere saa betydelige, med et Tilliggende af 10 til 20 Tønder opdyrket Land, at der ved Hjælp af endnu mere Land henliggende som Græsgang ofte holdes 1 eller 2 Heste og 8, 10 eller endnu flere Køer. Saadanne Ejendomme vilde hos os kaldes Gaarde, og Forskellen mellem de større Torpare og Landbønderne i Finland, d. v. s. Bønder, der sidde paa Gaarde ejede af andre — hvoraf der allerede 1893 regnedes neppe at findes 6000 tilbage og deraf kun 1000 paa gamle adelige Godser — er ogsaa kun den, at disse „Landbønders“ Gaarde er afsondret som særlige Ejendomme ved Beregning af Skat og anden Ydelse til detoffentlige. Ogsaa en saadan Torper kan have et pænt Hus, som Bøndernes selvfølgelig meget forskelligt i de forskellige Dele af Landet. Der findes især mange Torpere i det vestlige Finland.

Formen for Torpernes Afgifter.

Hvad der er det ejendommelige ved torparne her som i Sverig, er den Form, hvorunder de betale Afgift, der ofte forekommer os meget forældet. Dette er især Tilfældet med Betaling i Arbejde. Dels er Grunden vistnok gammel Sædvane, som der nu kunde være Aarsag til at forlade. Dels er Sagen imidlertid som i Sverig ogsaa den, at Afstandene og de lidet udviklede Forhold gør det ønskeligt, at fast Aftale træffes, samtidig med Lejemaal af Jorden, om Køb og Salg af Vedkommendes Arbejde. Manden kan ikke sælge det Arbejde, for hvilket han ikke har Anvendelse paa sin egen Jord, til andre, og Ejeren kan heller ikke let faa Arbejde andet Steds fra. I Almindelighed forpligter Torperen sig da til at arbejde for Ejeren, ofte ogsaa til at gøre Kørsler for ham, den halve eller anden Del af sin Tid, den Tid, han ikke behøver at anvende paa eget Brug. For mindre Torp, ofte beboet af Haandværkere eller af Folk, der ordentligvis have andet Arbejde, betales der ofte kun nogle Dage ved Høst og Høslet, hvor Arbejdet har særlig Værdi for den større Bruger. Undertiden har Torperen selv bygget sit Hus, til hvilket der saa selvfølgelig tages Hensyn. Ikke blot i disse Tilfælde, men ogsaa ellers er Kontrakt ofte givet paa passende længere Tid. Den lovgivende Myndighed har viselig ikke indladt sig paa andre Indskrænkninger i Friheden til at slutte Kontrakt end saadanne som, at skriftlig Kontrakt bør oprettes, at Ydelserne, særlig Arbejdet, skal være bestemt, at Stedet bør overdrages og afleveres ved Syn, og at Erstatning bør gives for visse Forbedringer. I den østlige Del af Landet, i Karelen, findes der færre Torp, og hvor de findes, er Forholdet ligesaa vel som i det nordlige anderledes ordnet, idet navnlig torparne — mulig fordi Torpene er større, saa torparen selv har Brug for al sin Tid, mulig fordi Ejeren her forholdsvis selv har mindre Agerjord og derfor mindre Brug for andres Arbejde — ikke betale i Arbejde, men i Dele af Afgrøden, i Almindelighed ⅓ eller, naar Ejeren leverer Udsæd, det halve. For nyopdyrket Jord betales der intet de første 3 Aar. For Retten til at „svedje“ eller brænde Skoven, hvor

Jorden ikke benyttes i længere Tid, betales der straks ¼ til ⅓ af Afkastningen. Som Grund til at betale Sæd i Stedet for Penge anfører man dels, at man endnu ikke har noget regelmæssigt Marked, dels at der er saa stor Forskel paa Udbyttet i de forskellige Aar, navnlig paa Grund af Frostskade. Hvor den opbrudne Jord ligger langt borte i Ødemarken, er allerede det tilstrækkeligt til, at der ikke kan betales i Arbejde. Hvor Torperen ikke bor for langt fra Ejerens Gaard, betales der ofte en Dag om Ugen for hvert Læs Hø, Engen afgiver.

Backstugusittare.

Tallet paa torpare, 72,000, overrasker ved Siden af vore Par Hundrede Tusinde Husmænd. Vel er en Del af disse jordløse eller saa godt som jordløse; men til Gengæld er som sagt en stor Del af de finske torpare, hvad vi vilde kalde Bønder. Sagen er imidlertid, at der findes en stor Klasse, med hvilken den finske Statistik slet ikke beskæftiger sig. Det er de saakaldte backstugusittare, der efter os meddelte private Beregninger maa antages at udgøre et Antal af omtrent 100,000. Det er Smaafolk, der have mindre Huse, men dog oftest Brugen af et lille Stykke Jord og navnlig Græsning til en eller flere Køer. Hos os vilde mange af vore Husmænd prise sig lykkelige og Børnene have rødere Kinder, hvis de ikke savnede egen Ko. Disse backstugusittares Forhold er aldeles forskelligt; mange ere fattige; mange have særlig Beskæftigelse, som Haandværkere, ved Fabrikarbejde etc.; mange arbejde sig op ved Opdyrkning af mere Jord til en lignende Stilling som torparne. Hvor de have andet Arbejde, høre disse Folk ganske vist ikke Agerbruget til. En Del Folk have ikke en Gang eget Hus, men bo hos andre, „inhysingar“.

Faste Arbejdere.

Som hos os har man paa de fleste større Gaarde og selv hos en Del af Bønderne faste Arbejdere, navnlig altid til at følge Hestene. Drängar svarer til vore Karle med fast Løn og Kost. Statkarlar have deres egen Husholdning og Bopæl og betales mere eller mindre med Sæd og anden Ydelse in natura, ligesom de ogsaa ofte have Græsning til en Ko. Endnu mere gælder dette de saakaldte spanmålskarlar, som foruden, at de faar Brødkorn leveret, i Reglen have et Stykke Jord til egen Dyrkning og saaledes, at de have en Del Dage til at arbejde for egen Regning paa denne Jord. Arbejdslønnen er meget forskellig, angives til 4—6 Gange højere Beløb i de merefremskredne Dele af Landet sammenlignede med de mere afsides Bygder. Den er i det Hele i de sidste Aar ogsaa paa Landet gaaet betydelig op, og er i øjeblikket for en Statkarl i de bedre Dele af Landet, Alt iberegnet, næppe under 6—700 Mark om Aaret. Daglønnen angives nu i Gennemsnit for en Mand om Sommeren til 2.50 Mark, om Vinteren til 1.75, for en Kvinde til 1.30 og 1, for en Mand med Hest 4.60 og 3.20.

Klasserne i Skærgaardene.

Paa Åland og paa de utallige andre Øer, der i uendelige Mængder ligge navnlig ud for Åbo og for den sydlige Kyst, dog ogsaa ud for en Del af Østerbottens Kyst, i Kvarken, og som blandt andet udmærke sig ikke mindre end Landet i det indre ved deres ejendommelige Skønhed og navnlig ved den brogede Vegetation af forskellige Træer, foruden Naaletræer og Birk en Del andre Løvtræer og derimellem saadanne som Røn, Heggebær, blomstrende Tjørn og vilde Æbler, hvor Jorden paa Steder er frugtbar, endog mergelblandet, men hvor man dog endnu oftere har at gøre med den nøgne Granit — ogsaa der finder man de samme tre Klasser som paa Fastlandet, i al Fald, hvad der svarer til Bønder, Smaafolk og løse Arbejdere. Der er Folk, der have et regelmæssigt lille Agerbrug, andre der dog kunne holde en eller to Køer og nogle Faar, og atter andre, der intet besidde og kun kunne arbejde for andre. Der er imidlertid her den Forskel, at hele Befolkningen mere eller mindre tillige lever af andet Erhverv, navnlig Skibsfart og Fiskeri. Dens Tilstand beror da væsenlig paa disse Erhverv, og det har ikke været uden Indftydelse, at Dampskibene nu i saa høj Grad træde i Sejlskibenes Sted. Paa Steder har dette Forhold endogsaa bragt et større Antal af Befolkningen til vedvarende at søge bort fra Hjemmet. 1 den Tid af Aaret, da mange af Mændene er borte, bliver det selvfølgelig Kvindernes Lod at tage sig af Agerbruget. Det samme er Tilfældet paa Kysten af Fastlandet navnlig i Østerbotten, dels fordi man ogsaa her giver sig meget af med Søfarten, dels fordi Udvandren for at søge Arbejdsfortjeneste her er saa hyppig.

De store Ejendomme.

De store Ejendomme findes i omtrent det samme forholdsvise Antal som i Danmark og Sverig, hyppigere end i det nordvestlige og vestlige Tyskland, intet i Sammenligningmed Tyskland øst for Elben eller det meste af Østerrig-Ungarn. De findes næsten alle i de sydlige Dele af Landet, næsten ingen i det nordlige eller i den sydlige Del af Østerbotten, trods dette sidste Lands Frugtbarhed. Selv i det sydlige, „hvor hver Herregaard er et Mindesmærke, og hvor hver Kirkegaard er en Grav for Helte“, er der ikke megen Jord i adelige Hænder, i hele Landet nu kun omtrent 700,000 mod 3,300,000 Tdr. L. i 1862, hvad dog især skyldes Forandringen med Donationsgodserne i det sydøstlige, hvortil vi skulle komme tilbage. Af Fideicommisgodser findes der nu kun i

Alt ni. Af Hovedgaarde med fuld Skattefrihed, de saakaldte „säterier“ eller „ypperliga frälse“, de gamle adelige Hovedgaarde, findes der 260. Ingen særlige Forrettigheder er mere knyttet til dem, og siden 1864 kan enhver kjøbe dem; deres Besiddelse er ikke mere nogen adelig Forret. Andre adelige Ejendomme udenfor disse store Hovedgaarde vare delvis skattefri som en Følge af den ældre Forpligtelse til at stille Ryttere, det er det saakaldte sædvanlige frälse. Af Skatteenhederne, de saakaldte mantal, 19,000 i Tal, udgjorde frälset i Alt $^{1}/_{10}$ omtrent alt beliggende i de sydlige Len. Vi nævne dette, fordi frälset repræsenterer de gamle adelige Ejendomme. De store Gaarde, d. v. s. Gaarde med mindst 100 Hektarer eller 200 Tdr. Land benyttet til Agerbrug, der ikke er frälse, findes i endnu større Antal lidt højere oppe i Landet, i Tavastehus, St. Michel og Vasa Len. I de samme Len, navnlig i Vasa og Tavastehus, findes ligeledes et meget stort Antal af de sædvanlige Bøndergaarde paa 5 og 25 Hektarer. I det nordligste, Uleåborg Len, findes næsten ingen større Gaarde, men derimod et stort Antal af de mindre Klasser af Bøndergaarde. De meget store Gaarde tage til; de frembyde jo god Lejlighed for Anvendelse baade af Maskiner og anden Kapital og af økonomisk Dygtighed. De mindre af de større Gaarde tage derimod af i Tal. Overalt taler man om det store Antal Familier af den højere Klasse, som sælge deres Ejendomme til Bønder, der selv leve mere økonomisk og have en mere økonomisk Drift, hvad der navnlig er af Vigtighed nu, da Arbejdslønnen er højere. Mange af disse Bondefamilier hæve sig; Sønnerne studere eller faa i al Fald en bedre Uddannelse. De gamle Familier flytte til Stæderne, ofte af Hensyn til deres Børns Opdragelse. Man maaikke glemme, at alt Erhverv udenfor Agerbruget er forholdsvis nyt i Finland; man maa da ikke undre sig over, at Stæderne drage et større Antal ogsaa af de højere Klasser til sig.

Aktieselskaber.

En Del meget store Ejendomme dannes og besiddes nu af Aktieselskaber. I Almindelighed er det for at benytte Skoven, hvorved bemærkes, at ikke blot forstaa disse Aktieselskaber bedre at benytte denne ved regulær Forarbejdning paa deres Savværker og kyndig Sælgen; ogsaa selve Skovdriften er bedre ledet af dem end af Bønderne, der i Almindelighed aldeles ikke bryde sig derom. Enkelte Aktieselskaber give sig dog særlig af med Landbrug, saaledes Jokkis Bolag, der ejer Jorder regnede til 2 Mill., anvender en Kapital under andre Former af c. 1½ Mill. Mark og foruden store Skove har ikke mindre end 26,000 Tdr. Ld. anvendt som Ager og Eng. Selvfølgelig kan et saadant Selskab drive rationelt Agerbrug; men det har dog især udmærket sig ved straks at udføre forskellige store Anlæg saasom en Jernbane paa over 20 Kilometer gennem hele Ejendommen og tillige forskellige med Fordel drevne industrielle Etablissementer.

Forpagtninger.

I Danmark et et betydeligt Antal af de store Gaarde i kyndige og dygtige Forpagteres Hænder. I Finland er dette næsten ukendt, endnu sjældnere end paa de prøjsiske Rittergüter. Noget er det maaske, fordi man ikke er kommet vidt nok i fagmæssig Dygtighed. Endnu mere skyldes det maaske den Blanding af forskellig Virksomhed, Skovdrift m. m., der gør det særligt ønskeligt for Ejeren at beholde Ejendommen fuldstændig i egne Hænder. Genstand for Forpagtning, vel ordnet paa 25 Aar, er de 800 boställen, middelstore Ejendomme i Statens Hænder navnlig fra den tidligere Ordning af Forsvarsvæsenet, hvor de benyttedes af Officererne, der lige saa vel som Soldaterne vare bosatte rundt om i Landet. Til Dels var disse Ejendomme, Staten besad fra ældre Tid, ikke mindst fra de saakaldte Reduktioner, navnlig fra 1680 og senere, da Staten igen inddrog Ejendomme, den tidligere paa forskellige Vilkaar havde overladt Adelen. Disse tidligere militære boställen udgøre et samlet Areal af over en halv Mill. Tdr. Ld., hvoraf 100,000 Tdr. Ld. Agerjord og Græsgange. Et halvhundrede andre Ejendomme, nogle gamle Kongsgaarde, nogle Hovedgaarde fra de tidligere russiske Donationsgodser, nogleGaarde tidligere benyttede som Bopæl for civile Embedsmænd og endelig nogle Gaarde tilhørende Hospitaler og andre Stiftelser, behandles nu efter de samme Principer, i alt henimod en 50,000 Tdr. Ld., hvoraf godt 9000 benyttes som Agerbrug.

Præstegaarde.

Endelig findes der omtrent 700 Præstegaarde med et Tilligende af henimod 700,000 Tdr. Ld. Det er omtrent det samme Areal som det, der endnu ejes af Adelen; men det er mindre værdifuldt, da Præstegaardene til Dels ligge i

fattigere Dele af Landet. Bl. a. skal de finske Præstefruer tage sig meget af Gaardenes Drift, og denne staar i det hele næppe tilbage for Bøndernes Agerbrug.

Ingen kunstige Klasser.

Kunstige Klasser findes der heldigvis ikke mere i Finland. Ligesom Adelen ikke mere har særlige Klasserettigheder, er de gamle industrielle og kommercielle Lav ogsaa, som vi senere skulle omtale, i den nyere Tid ophævede, hvad der har bidraget meget til at give Livet og Erhvervene en sund Karakter. Med den industrielle Virksomhed udvikler der sig selvfølgelig tillige en særlig Arbejderstand, hvis Forhold vi ligeledes senere vil faa Anledning til at berøre.

*

III

EJENDOM AF JORD

*

Fri Udvikling.

Der er den store Forskel mellem Lande med fri folkelig Udvikling, og Folk, der have været undertrykte af deres Regering eller af priviligerede Klasser, at de første ikke som de de sidste behøve nogen voldsom Omvæltning. Voldsomme Forandringer kunne være nødvendige, hvad enten de blive bragte til Veje ved store folkelige Bevægelser eller ved Paabud fra oven; men de er altid ledsaget af store Ulæmper. Eksempler have vi ikke blot i Revolutionerne i Frankrig og andre Lande, der fulgte Frankrigs Eksempel, ogsaa i Forandringer paabudte af Regeringen i Dele af det habsburgske Monarki, endogsaa i

Gaarde tidligere benyttede som Bopæl for civile Embedsmænd og endelig nogle Gaarde tilhørende Hospitaler og andre Stiftelser, behandles nu efter de samme Principer, i alt henimod en 50,000 Tdr. Ld., hvoraf godt 9000 benyttes som Agerbrug.

Præstegaarde.

Endelig findes der omtrent 700 Præstegaarde med et Tilligende af henimod 700,000 Tdr. Ld. Det er omtrent det samme Areal som det, der endnu ejes af Adelen; men det er mindre værdifuldt, da Præstegaardene til Dels ligge i fattigere Dele af Landet. Bl. a. skal de finske Præstefruer tage sig meget af Gaardenes Drift, og denne staar i det hele næppe tilbage for Bøndernes Agerbrug.

Ingen kunstige Klasser.

Kunstige Klasser findes der heldigvis ikke mere i Finland. Ligesom Adelen ikke mere har særlige Klasserettigheder, er de gamle industrielle og kommercielle Lav ogsaa, som vi senere skulle omtale, i den nyere Tid ophævede, hvad der har bidraget meget til at give Livet og Erhvervene en sund Karakter. Med den industrielle Virksomhed udvikler der sig selvfølgelig tillige en særlig Arbejderstand, hvis Forhold vi ligeledes senere vil faa Anledning til at berøre.

*

III

EJENDOM AF JORD

*

Fri Udvikling.

Der er den store Forskel mellem Lande med fri folkelig Udvikling, og Folk, der have været undertrykte af deres Regering eller af priviligerede Klasser, at de første ikke som de de sidste behøve nogen voldsom Omvæltning. Voldsomme Forandringer kunne være nødvendige, hvad enten de blive bragte til Veje ved store folkelige Bevægelser eller ved Paabud fra oven; men de er altid ledsaget af store Ulæmper. Eksempler have vi ikke blot i Revolutionerne i Frankrig og andre Lande, der fulgte Frankrigs Eksempel, ogsaa i Forandringer paabudte af Regeringen i Dele af det habsburgske Monarki, endogsaa i

Preussen og endnu mere i Rusland. I ethvert Tilfælde er det en stor Fordel ikke at behøve at foretage nogen voldsom Forandring. I Finland har der kun været én Undtagelse fra den almindelige Regel; det var i den Del af Landet, der i forrige Aarhundrede var under russisk Regimente, og hvor derfor til Dels russiske Grundsætninger var bleven indført.

Udskiftning.

De vigtigste Foranstaltninger vedrørende Landboforhold har for hele Finland været dem, der afskaffede Fællesskabet, ikke blot i fælles Bymarker, men ogsaa i de store Skove, der hørte til Byerne, og som til Dels vare fælles ikke blot for de forskellige Byer, men ogsaa for de store Sogne. Disse Forholdsregler vare absolut nødvendige for ethvert Fremskridt. Udskiftningen blev bestemt allerede i forrige Aarhundrede, „Storskiftet“ eller Deling i regelmæssig samlede Stykker i 1750, i den Periode, da gode Mænd i alle Lande vare besjælede af Iver for Folkets Vel. Det er imidlertid først nu, man er i Færd med at gøre Arbejdet fuldstændig færdigt. Endnu i 1848 laa Agre og Skove i det østlige i Fællesskab, de sidste endog mellem Byerne og Sognene. I Begyndelsen var Udskiftningsarbejdet her som mange andre Steder udført overfladisk og mindre fuldkomment. Det har været nødvendigt at gaa mange af de skete Arbejder over igen og, som bemærket, ofte endogsaa nødvendigt at gøre Fordelingen helt om. I nyere Tider har man udført Arbejdet fortrinligt og, hvor der var Anledning dertil, flyttet Gaardene ud fra Landsbyen.

Opdyrkning i Skovene.

Allerede de gamle Konger søgte at hævde særlige Rettigheder for sig selv over de store udyrkede Strækninger omkring i Landet og ikke blot over det gamle Upsala øden i Svealand. Senere søgte de især at hævde Frihed for Folk til at bosætte sig i Skovene uden Bymændenes Samtykke; nye Gaardes Anlæg var til Fordel for Staten saa vel som for deres egen Kasse. Dette gjorde f. Eks. allerede Erik af Pommern i Unionens Tid. Gustav Vasa erklærede, at Skovene tilhørte „Sverigs Krone, Gud og Kongen“ og vilde endog tvinge Folk til at opdyrke Land. Karl den 9de forlangte, at ogsaa de Smaafolk, der havde bosat sig i Skovene, skulde betale deres Afgifter til ham og ikke til Bønderne. Nu er Regeringens Land bestemt skilt fra Bøndernes, idet Kronen navnlig har forbeholdt sig de uhyre Skove i det nordlige, hvor der ikke findes nogen Byer. Efteratman fra 1851 og især i 1859 og 1863 organiserede en regelmæssig Bestyrelse af Statsskovene, har det været naturligt, at denne var betænkelig ved at tillade Folk at bosætte sig i Skovene, saavel i de særlig til Skovdrift afsondrede Distrikter, „kronoparker“, som i de store ubenyttede Strækninger, „öfverloppsmarker“, der blev tilovers, naar Bønderne havde faaet deres Del ved Udskiftningerne, og de store Almindinger og Ødemarker, der formentlig slet ikke tilhørte Byerne. Bønderne, bestemtes ved Udstykningsloven af 1765, skulde efter Jordens Godhed have fra 600 til 1200 Tdr. Ld.; indtil 1700, bestemtes siden for Kuopio og andre Dele af Landet. Naar man erindrer den tidligere næsten ubegrænsede Frihed til at benytte og bosætte sig paa disse Landstrækninger, er det ikke saa underligt, at Klager gjordes gjældende i Stænderne fra 1863 til 1864, 1867 og 1872. Man regnede, at der formodenlig her havde bosat sig ikke mindre end en halv Snes Tusind Mennesker, de fleste uden nogen som helst formel Ret, uden endog at benytte Lovgivningens Bestemmelser om Ansættelse af offenlige Afgifter m. m. Allerede 1867 og end yderligere 1872—1873 blev Bestemmelser taget for at sikre disse Mænds Stilling. I det Hele lade de nu gældende

Bestemmelser, der navnlig er samlede i Skovloven af 1886 og i Loven om Nybyggere af 1892, kun lidet tilbage at ønske i Liberalitet. I adskilligt minde de end ogsaa om den liberale amerikanske Lovgivning om Erhvervelse af Land som „homestead“, d. v. s. mod at opdyrke en ringe Del deraf og betale en forsvindende Afgift. Det er nu udtrykkeligt bestemt, at den Jord paa Statens Ejendomme, der særlig egner sig for Agerbrg, skal udskilles fra Skovene, opmaales, kortlægges, sættes i Skat og udbydes til Folk, der ønsker at bosætte sig paa den, og det tilmed saaledes, at de de første 15—20 Aar ere dels helt fri for Skat, dels i de sidste 5 af disse Aar kun skulle betale halv Skat, ja endogsaa kunne faa denne Frihed for Skat udstrakt af Staten til 40 Aar. Skatten er saa lav, at den kun udgør 2—12 Penni pr. Hektar. I det aller nordligste, hvor man ikke endnu er naaet til at udskifte Landet, kan der desuagtet gives Tilladelse til Bosættelse. Større Strækninger, der hverken egner sig til Skovbrug eller til Opdyrkning, kunne som Almindinger tildeles Byerne eller andre Foreninger og kunne ogsaa fordeles til enkelte Gaarde.Særlige Smaastykker kunne sælges. Hvor Moser tørlægges, skulle disse ligeledes udbydes til Bosættelse paa nævnte liberale Vilkaar. Disse saavel som anden Jord kan dog ogsaa midlertidig bortforpagtes, indtil endelig Ordning træffes.

Kronotorp.

Medens der fra 1868 til 1896 næppe opstod 500 saadanne Nybyggergaarde, nøjagtigere 466, hvoraf en Del dog allerede tidligere bestod, men nu fik deres Forhold ordnede — de fleste, som naturligt var, i den nordlige Del af Landet — er der imidlertid opstaaet et endnu større Antal mindre Steder, „kronotorp“, der ikke sættes i Skat, men betale en paa forskellig Maade ansat Afgift i Penge, Korn eller Arbejde. Jorden, der skal udbyrdes til Nybyggere, har man i Almindelighed ikke kunnet naa at faa udskilt fra Statsskovene; men Torp anlægger man overalt, hvor passende Lejlighed dertil findes. I 1869 var der 1300 Torp og 400 mindre Huse væsenlig uden Jord, „backstugor“, hvoraf et Par Hundrede dog atter var bleven opgivet, noget, man jo ogsaa kender fra Bosættelsen i det amerikanske Vesten. I 1897 var Torpernes Tal 2700, uagtet en Del af de ældre var gaaet over til at blive Nybyggergaarde, der i Stedet for Lejeafgift betale sædvanlig Skat til Staten, og andre var blevet benyttede til Skovfogedsteder. Disse Torpares Vilkaar ere gode: som Nybyggere 20 Aar helt fri for Afgifter eller i de senere Aar kun ⅓ eller det halve at betale; selve Afgiften mindre end Afgifterne, der sædvanlig betales til Private, i det nordligste, i Kemi, kun x/u det beregnede Udbytte af Sæd og Hø, indtil højst $^{1}/_{14}$ af dette i Viborg, $^{1}/_{5}$ i St. Michel, og ¼ i Tavastehus, og ofte mere i Ydelse fra Skoven, Græsning og navnlig Ved og Tømmer, end de betale til Skovbestyrelsen; Kontrakt paa 25 Aar at forny paa andre 25 og for Enke og Børn, hvis Manden dør inden Kontraktens Udløb; Erstatning for Forbedringer. Skovbestyrelsen foretrækker øjensynlig Torparne fremfor de helt uafhængige Nybyggerbønder.

Kronohemman.

For til Fulde at forstaa Sammenhængen med den ældre og nuværende Ret til Bosættelse er det nødvendigt at berøre Udviklingen af den gamle svenske Institution „kronohemman“, Krone-Hjem eller Gaarde. Vi have ingen nøje Opgivelse af deres Tal, kun af deres Hartkorn eller „mantal“, c. 1500 af 19,500 for hele Finland, altsaa c. 8 %. Anden sædvanlig Bondejordudgør c. 16,000. Antallet ansloges til endnu i 1896 at have udgjort 8000 af Landets 118,000 Ejendomme. Oprindelig var „kronobønderne“ snarest Forpagtere ligesom Bønderne paa private Godser, „landbønder“. Efter Haanden er de imidlertid snarere kommet til at ligne vore Arvefæstere med Ret til Salg og Pantsætning; ja i Virkeligheden er der ikke megen Forskel paa dem og sædvanlige Selvejere. For det Første betale de ikke andre Afgifter end Selvejerne. Ja man har endogsaa tidlig givet dem fri i en Række af Aar for alle Afgifter for at faa dem til at opdyrke Jorden eller overtage øde Gaarde, saaledes efter den store Krig 1723 og oftere gentaget senere, som alt berørt, ogsaa i de nyeste Love. Efter Haanden er der imidlertid indført næsten fuldstændig Arveret. Denne fastsloges i 1789 og blev endogsaa til Dels optaget i dette Aars Forfatningsakt, „Sikkerhedsakten“. Kronobonden kan ogsaa „skattekøbe“, d. v. s. forvandle Gaarden til sædvanlig Ejendom ved paa én Gang at betale, en Tid 6 Aars, allerede fra Midten af forrige Aarhundrede 3 Aars Afgift, der tilmed nu, fra 1858, kan erlægges efter Haanden i Løbet af 10, ja endog 20 Aar. Som Retsforholdet nu er ordnet i Finland, ikke meget forskelligt fra Sverig, kan Besidderen kun ikke give Gaarden bort ved Gavebrev eller Testamente og maa heller ikke ødelægge Gaarden, hvilket for den Sags Skyld heller ikke er tilladt Ejeren af en sædvanlig

skattepligtig Ejendom. Særegne Regler ere dog trufne om Arvegang; Enken kan beholde Gaarden for Livstid; i Almindelighed søger man at holde den sammen, men den kan dog ogsaa deles; hvor man ikke kan enes om Overdragelse til en enkelt Arving, som udbetaler deres Part til de andre Arvinger, kan Gaarden blive overdraget en enkelt Arving

Fællesbesiddelse i Viborg.

ved Lodtrækning. Medens man i det Hele har søgt at indrette det saaledes, at en enkelt Arving faar Gaarden, og dette ligeledes har været en Lovregel, der ikke har været uden Indflydelse paa kronohemman i det saakaldte Gamle Finland eller det nuværende Viborg Len, har man dog her ogsaa maattet tage Hensyn til den Skik og Brug, vi allerede har nævnt som herskende paa en Del Gaarde i Karelen, at flere Familier blev boende sammen paa Gaarden og benyttede den i Fællesskab, og til Trods for, at netop det modsatte er Lovregel for kronohemman, har man dog troet at maatte, naar Arvingerne særligønskede det, tillade dette Forhold at blive ved i Stedet for Deling af Jorden, Overdragelse til en enkelt Arving eller Salg.

Svedjen af Foreninger i Skovene.

Hvorledes Land i Ødemarken endnu for en Snes Aar siden blev taget op og benyttet i Fællesskab af Bønderne, fortjener Omtale som et kuriøst moderne Eksempel paa Methoder, der formodenlig var sædvanlig i gamle Dage. Regelmæssig brugte Bønderne i flere af de store Sogne op mod den russiske Grænse at slutte sig sammen for at brænde Skoven og derefter i nogle Aar benytte Jorden, „bolagssvedjer“ eller „släktssvedjer“. Et Antal af 10—12 Bønder slog sig sammen saaledes, at de enkelte fik forskellige Andele efter det Antal Personer, „Økser“, de sendte med. Man drog 10 til 20 Mil op i Skoven, medførende ad de ubanede Veje paa Slæder alt, hvad man behøvede til at leve af Sommeren igennem, boede i Barakker, huggede Skoven ned og kom igen to Sommere senere for at brænde Træer og Jord, saa og høste, hyppigst Rug. Man kunde saaledes indtage og i flere Aar benytte en 30—40 Tdr. Land, ofte flere forskellige Stykker. Naar man havde bestemt, hvor man vilde svedje, mærkede man Træerne, og saadanne Mærker respekteredes af andre for et Tidsrum af 3 Aar. Man ser, hvor let hele Afbyggerbyer i gamle Dage kunne have opstaaet.

De russiske Donationsgodser.

Medens det i Almindelighed ikke har været nødvendigt for den finske Regering at blande sig i Ejendomsforholdene, forholder det sig paa en ganske anden Maade med den sydøstlige Del af Landet, det saakaldte Gamle Finland, de ældre Viborg, Keksholm og Kymmenegaard Len indtil Kymmene Elv, der ved Fredslutningerne 1721 og 1743 afstodes til Rusland. Her havde Ruslands Regenter, Peter den Store og Kejserinde Elisabeth, bortskænket, som de gjorde saa mange andre Steder i deres Rige, store Ejendomme, navnlig til højere Officerer, bekendte Navne, Apraxin, Tschernischeff, Mussin-Puschkin, Schuvaloff, Repnin, Worontzoff, Trubetskoi og flere andre, Hundreder af Gaarde, hele Landsbyer, med undertiden indtil Tusinder af Beboere, i Begyndelsen paa ubestemt Tid eller paa Livstid, senere udtrykkelig som Ejendom til evig Arv og Eje. De fleste af Bønderne vare Kronobønder eller Arvefæstere med Ret til Salg; nogle vare Selvejere. I Almindelighed var det bestemt, at de gamle svenske Love, særlig Kristoffer afBajerens gamle Landslov for Finland, skulde blive i Kraft. I Begyndelsen bestemtes det ogsaa udtrykkeligt, at Donationsherrerne skulde have ⅔ af Kronens Indtægter, Kronen selv beholde ⅓, og i 1728 fastsattes Afgifterne udtrykkelig til det samme Beløb, de havde udgjort, da Landet lød under Sverig.

Undertrykkelse.

Snart begyndte Bønderne imidlertid at blive undertrykte. Herrerne inddrog, som de var vant til i Rusland, visse Bøndergaarde til at danne en Hovedgaard, „Hofleje“. Deres russiske Fogeder forlangte vilkaarligt, at Bønderne skulde yde Arbejde og Kørsler i Stedet for Korn. Embedsmændene, der til Dels skrev sig fra svensk Finland, stod i Almindelighed paa Bøndernes Side; men Herrerne vare ikke vante til, at de almindelige Myndigheder kunde blande sig i deres Anliggender, og vægrede sig ofte ved at efterkomme Embedsmænds og Domstoles Afgørelse. I Rusland repræsenterede Fogderne tillige Statsmagten. Ogsaa her var det dem, der opkrævede Kronens Afgift hos Bønderne, og de kunde altid anvende den offenlige Magt. Værst bleve Bønderne behandlede

af den kejserlige Geværfabrik i Systerbäck, der udsugede fire Sogne saaledes, at man snart maatte give dem andre fire i Stedet, og ligeledes af Alexander Nevski Klosteret i St. Petersborg, hvis Foged ikke en Gang vilde give Bønderne Kvittering for det Arbejde, de ydede, en Fremgangsmaade, der for øvrigt sagdes at være almindelig. Herrerne kunde ikke fatte, at de ikke skulde have samme Rettighed over deres Ejendom som i Rusland, kunne forhøje Afgifterne og frit disponere over Bønderne. En bekendt Proces mellem Baron Freedericksz paa Taubila og hans Bønder paa Kejserinde Katharinas Tid endte med en Afgørelse af det kejserlige Senat, at han havde Ret til at forhøje Bøndernes Afgifter trods Afgørelsen af 1728. Naar Afgifterne saaledes vilkaarlig kunde forhøjes, blev det ofte ikke mere Bønderne selv, der havde Fordel af de Forbedringer, de udførte. Det var i det Hele en Tilstand, vi kende fra vore egne Godser før Landboreformerne. Kejserinde Katharina, under hvem, trods hendes liberale Filosofi, Livegenskabet ogsaa i Rusland udviklede sig til et Slaveri, der tillod at disponere over Folk uden Jorden, bortgav ogsaa i Gamle Finland et vist Antal „Sjæle med Gaarde og Beboelser som evig og arvelig Besiddelse“. Det var især, da man omsider indførte den russiskeMilitærudskrivning og slæbte de unge Karle bort til Polen og Tyrkiet, medens de, der blev hjemme, maatte bygge Kaserner og betale for, hvad der brugtes i disse Kaserner, at ikke blot Ungdommen flygtede bort, men at Bønderne endog modsatte sig med Magt, i faa Aar ikke mindre end 28 Gange. Endnu under Aleksander den Første forlangte Herrerne, navnlig en Generalmajor Kopjeff, at Regeringen skulde fuldt indføre det russiske Livegenskab og tillade Herrerne at flytte Bønderne sammen i store Landsbyer, hvor de lettere kunde regere over dem. Embedsmændene, sagde han, holdt paa de svenske Love for egen Fordels Skyld. Man opnaaede dog, at det kejserlige Senat igen slog fast i Anledning af en Proces mellem Grev Orloff og hans Bønder, at Afgifterne kunde bestemmes af Herrerne, som de vilde, og at Bønderne, naar de begærede at flytte bort, gjorde sig „skyldige i Ulydighed imod Kejseren og i en Forbrydelse.“ Herrerne vilde ikke en Gang tillade Kvinderne frit at indgaa Ægteskab udenfor Godset.

Genforening med Finland.

Nu var det endelig, at Aleksander den Første efter Erobringen af hele Finland bestemte, at ogsaa Gamle Finland, Viborg Len, som det nu benævnedes, skulde genforenes med det øvrige Finland. Han havde endogsaa den bestemte Grund, at Bønderne dér skulde opnaa en bedre Stilling; nu var denne, sagde han „skikket til at forskrække Indbyggerne af det ny Finland“. Her som i adskilligt andet tog han imod Raad af den finske Grev G. M. Armfelt imod hans russiske Raadgiveres Mening. Antallet af Embedsmænd, for en stor Del Tyskere, formindskedes fra 217 til 89, og en Del uduelige Mænd erstattedes af bedre Folk fra Finland. Donationsherrerne opgav imidlertid ikke deres Forlangender. De vare saa højrøstede, at den finske Ministerstatssekretær i St. Petersborg, Rehbinder, endog anbefalede helst igen at skille Viborg Len fra Finland.

Fuld Ejendom for Herrerne.

De opnaaede vel ikke deres Ønske om Livegenskabets Indførelse; men de fik erklæret, at de havde fuld Ejendomsret 1 over Bøndergaardene. Aleksander, der ikke mere var saa frisindet som tidligere, havde vel udtrykkelig vægret sig ved at skille Landet fra Finland; men Grev Zakreffski, Generalguvernør i Finland, fik nedsat en finsk Komite, der under hans Ledelse alene skulde afgøre, hvad Donationsbrevene gik ud paa, uden Hensyn til Bøndernes Ret, og fik derefter erklæret, at de havdefuld adelig Ejendomsret, det saakaldte „frälse“, og „säteri“ Ret over deres „Hoflejer“, den endnu større Skattefrihed, der efter svensk Ret tilkom Hovedgaardene. Kun de Bønder, der udtrykkelig kunde bevise, at de havde skattehemman, bevarede deres Ret. Da 3 af Senatorerne, der var Medlemmer af Komiteen, dog anbefalede, at de nuværende Bønder skulde beholde deres Ret for Livstid, bestemte Kejser Nikolaus, der nu var kommen paa Tronen, at alle Donationerne skulde være Herrernes fri Eje, selv de, der kun vare givne for kortere Tid, men at Bønderne i 10 Aar, indtil 1837, skulde nyde deres gamle Ret. Bønderne vedblev at vægre sig ved at underskrive ny Kontrakter, vare opsætsige og arbejdede slet, naar de skulde gøre Hoveri; man regnede, at deres Arbejde ikke var mere end ¼ eller ⅓ værd mod sædvanligt Arbejde. Mange Gaarde laa øde. Det var stadig den samme Tilstand, under hvilken Undertrykkelsen ikke en Gang var til Herrernes Fordel. Det juridiske

Moderne Eksempel paa middelalderlig Udvikling.

Resultat var et mærkeligt moderne Eksempel paa, hvad vi i i andre Lande, ogsaa i Danmark, kende fra gamle Tider: hvorledes Bønderne ved en Udvikling, der næsten kommer af sig selv, kunne tabe deres Ejendomsret til Jorden, ja endog komme til at miste deres personlige Frihed.

Køb af Godserne af Staten.

Under den fri Periode, da Finlands Stænder atter samledes, blev denne Tilstand selvfølgelig et af de vigtige Spørgsmaal, der toges for. Kejseren vilde ikke gaa ind paa Finansudvalgets og Stændernes Anmodning om at undersøge Berettigelsen af Forordningen 1826, der havde tilkendt Herrerne fuld Ejendomsret. Man foretrak at forsøge at udkøbe deres Ret, der i Virkeligheden ikke var meget værd for dem selv, og saa igen at sælge Gaardene til Bønderne. Man vilde ikke give dem Gaardene; naar man skulde have fordelt Købesummen paa Skatteyderne i Stedet for paa Bønderne, vilde det have været det samme som at lægge en Byrde af 10 Mark paa hver Person eller 60 Mark paa hver almindelig Familie i Landet. Man regnede, at man kunde betale Herrerne som passende Pris en Kapital, der svarede til deres Indtægter efter en Kapitalisation regnet efter 6 % Rente. I 1867 bemyndigede Landdagen Senatet til hertil at optage Laan af 12 Millioner Mark, og man er i det Hele kommet til at anvende omtrent 17½ Million Mark. Nogle af Herrerne solgte til rimelige Priser, saaledes alleredeför de almindelige Bestemmelser vedtoges, Grevinde Varvara Mussin-Puschkin og hendes Husbond Kaptain Kotschubei, saaledes ogsaa den russiske Bjergværksstyrelse, der afhændede for godt 1¼ Million 4 nordlige Sogne med tolv Tusinde Indbyggere, hvis store Skove blev beholdt som kronoparker. For andre Ejendomme maatte man betale noget mere, end man havde regnet, saaledes Fyrst Galitzins, paa hvilken der boede henved fem Tusinde Mennesker, og for hvilken han forlangte 1½ Million, saaledes ogsaa Baron Freedericksz's med en Befolkning af henved otte Tusinde, og hvorfor man betalte over 2½ Million, og Fyrst Uchtomskis, hvorpaa der ogsaa boede otte Tusinde Mennesker, og hvorfor der betaltes 2⅔ Million. Godset Kyyölä er bekendt, fordi der herfra indgaves en Modaddresse imod det finske Folks store Addresse til Kejseren efter Statskuppet. Tre Byer blev her endnu tidlig i forrige Aarhundrede befolkede med livegne græsk-katholske Bønder, som fra det indre Rusland førtes ind for at bosætte sig paa et stort Antal øde Gaarde. Gennemsnitsprisen var i det Hele ikke meget høj, mellem 2 og 20 Mark pr. Td. Land.

Bøndernes Vilkaar.

Til Bønderne har man nu atter overdraget Gaardene paa saadanne Vilkaar, at de næsten aldrig komme til at betale mere end deres gamle Afgifter. De skulde betale 5 % Rente af Købesummen, senere, da Staten selv kunde konvertere sine Laan med Fordel, kun 4½ %. Dertil betaltes 1 % Afdrag, saa at de blive fri Ejere i 36 til 39 Aar. I nogle Tilfælde har man givet dem yderligere Lettelse, blandt andet, idet man har fradraget Værdien af Skove, som man har inddraget til kronoparker, ogsaa undertiden, idet man har forbeholdt Hovedgaarden og kunde sætte denne til forholdsvis større Værdi. I en Del Sogne har man dannet store Sogneskove, hvorfra man under Regeringens Tilsyn har kunnet sælge Træ med stor Fordel, efter at det i senere Aar er steget i Værdi. I Almindelighed skulde ingen Bonde have Ret til at sælge Træ uden Guvernørens Tilladelse, før han har betalt sin Gaard fuldt ud. Dog menes megen letsindig Skovødelæggelse at have fundet Sted, og man beklager, at Staten ikke har forbeholdt sig flere af de store Skovstrækninger. Nogle mener ogsaa, at man ikke skulde have været just saa hurtig i at give Bønderne fuld Dispositionsret over Gaardene. Selvfølgelig forandrer man ikke paa enGang en hel Befolknings Karakter, som er udviklet under Tidernes Ugunst. Men ganske overordentlige Fremskridt har der dog fundet Sted. Faa Gaarde ligge nu øde. Paa et Gods, Kronoborg, har man paa Hovedgaarden til stor Gavn for hele Egnens Udvikling indrettet en Landboskole. Samme Sted er Agerbruget ogsaa fremmet ved Indflytning efter Uaaret 1867 af en Del svenske Østerbottninger. Naar Afhændelsen af en Del Gaarde er trukket ud indtil den allernyeste Tid, er det paa Grund af den Udskiftning, der blandt andet er nødvendig for at bestemme, hvad hver Mand skal betale. Det Hele er et sjældent Eksempel paa en gennemgribende Reform, der dog har taget al muligt Hensyn til bestaaende Rettigheder.

Jord for den løse Befolkning.

Selvfølgelig vilde det være ønskeligt, at en saa stor Del af den saakaldte løse Befolkning som muligt fik fast

Bopæl, og at de, der ere „obesuttna“, ikke eje eget selvstændigt Hjem, kunde faa Jord. Finland staar baade i Henseende til det Antal, der ejer Jordejendom, omtrent 118,000, og med Hensyn til dem, der slet ikke have noget fast eget Hjem, tilbage for de mest udviklede Lande, men langt forud for de mindre civiliserede Folk, i Almindelighed for de fleste sydligere og østligere af Europas Lande. For en stor Del løse Arbejdere passer det ikke at have noget fast Hjem, fordi de maa flytte med deres Arbejde. Dette er saaledes ikke blot Tilfældet med Folk som Jernbanearbejdere, men ogsaa med en stor Del af dem, der beskæftige sig med det Arbejde, der i Finland kræver saa mange Hænder, Afdrift af Skoven i det store, der ligeledes i andre Lande, hvor den finder Sted, i de Forenede Stater f. Eks., kræver en Stok af Arbejdere, der til visse Tider af Aaret leve samlede omkring i Skovene i midlertidige Barakker. Selv af dem, der helst maatte eje Jord, kræves der en vis Udvikling og en vis Velstand, for at de med Held kan benytte Jorden. Dette er endogsaa Tilfældet med dem, der i Stedet for at eje blot skulde leje og drive ikke alt for smaa Jordstykker, de større af dem, man i Finland kalder torpare. Det er anset som et betydeligt Fremskridt, at man har søgt at indføre Torparsystemet fra det vestlige Finland i visse østlige Egne, hvor selv mange af Bønderne ikke en Gang er saa vidt som de, der leje Jord og til Dels arbejde for andre i det vestlige, men som allerede for at kunne benytte den lejede Jord paarette Maade maa være i Besiddelse af en vis Udvikling og Kapital.

Tilladelse til at dele Jorden.

Ganske vist er det ønskeligt at rydde af Vejen alle Hindringer for Jordens fri Deling. Det har tidligere navnlig været for Skattepligtens Skyld, at man ikke har villet tillade at dele Gaardene, „hemman“. Siden 1864 har man ved flere Love dels fraveget de tidligere strængere Fordringer om, at saavel Hovedparcellerne som de fraskilte Dele skulde være i Stand til at yde Underhold til en Familie, dels indrettet det, saa at Skatten deles, selv om den indbetales gennem Hovedejeren. Dog forlanger man endnu, at der, naar undtages Jord nær Stad og i Skærgaarden, skal blive en ikke ganske ubetydelig Hovedparcel tilbage. Heller ikke denne Indskrænkning er rigtig. Den er formodenlig grundet paa en Fordom, om hvilken Finland ikke er ene, at det er ønskeligt kunstig at bevare det nuværende Antal af mindre Jordbrugere. Man har bemærket, at denne Lettelse i Deling af Jorden navnlig i Henhold til Love af 1892 og 1895, især er bleven benyttet af Stadboere, mindre af

Stadboere købe Jord.

Arbejdere ved Landbruget. At Stadboere købe Jord paa Landet er selvfølgelig højst fortræffeligt. I det østlige Nordamerika har det været noget af det mærkeligste ved den nyere Udvikling paa Landet, at en stor Mængde Gaarde, der med de vigende Kornpriser er blevet forladt af Ejerne, der nu vanskeligere kunne konkurrere med de rigere Jorder længere mod vest, er erhvervet af Stadboere, der ikke blot have Fornøjelse og Fordel for deres hele Maade at leve paa ved saadanne mindre Landejendomme, men som i Virkeligheden ogsaa drive dem med større Udbytte end de fattige, lidet udviklede og lidet dygtige tidligere bondeagtige Ejere. Hver Bevægelse i denne Retning er heldig.

Laan af det offentlige.

For at hjælpe til Dannelsen af Torp i det østligt beliggende Kuopio Len, har Staten i 1887 bevilget rentefri Laan, og i 1892 har den dannet et særskilt Fond for Udstykning af Ejendomme paa andre Steder, saaledes blandt andet i det mindre frugtbare Indre af det sydlige Østerbotten, Vasa Len. Det er karakteristisk, at en Del af de Ejere, der paa denne Maade have faaet Jord, have skyndt sig atter at sælge de erhvervede

Udvikling af Krediten.

Ejendomme til andre. Langt vigtigere er det at udvikle Krediten saaledes, at ogsaa mindre Ejendomsbesiddere kunne faaLaan enten ved Udvikling af de nuværende Kreditanstalter eller ved Dannelsen af ny særegne Kreditforeninger. Den nuværende almindelig Hypothekforening udlaaner ikke i Ejendomme til en mindre Værdiansættelse end otte Tusinde Mark; men saa vel Foreningen selv som Stænderne have nu anmodet om, at dette maa forandres.

Arkangeliternes Løfte om Jord til de Besiddelsesløse.

En ganske ejendommelig Episode kan ikke vel undgaa Omtale i denne Sammenhæng. Paa Statskuppets Tid, i Begyndelsen af Aar 1899, viste der sig pludselig en Mængde af de omløbende Handlende, der ofte komme ind fra Guvernementet Arkangel, ofte Mænd af oprindelig finsk Race og mægtige det finske Sprog. Nu lovede de, at nu skulde alle de Besiddelsesløse ved den russiske Regerings Foranstaltning faa Jord paa de nuværende Besidderes Bekostning. En saadan Udsending af omstrejfende Handlende har som bekendt ofte været et Middel, hvorved det russiske saakaldte Velgørenhedsselskab, der har arbejdet stærkt i Panslavismens Interesse og ofte vist sig at staa i Forbindelse med den russiske Regering, har søgt at fremkalde Agitation i forskellige Lande, i den nyere Tid saaledes navnlig i Bulgarien. Den finske Almue, der ikke er mindre patriotisk end de højere Klasser, tog ikke vel imod disse Udsendinge, men forlangte, at Øvrigheden skulde anvende Lovens Bestemmelser, der egenlig ikke havde tilladt dem at gaa omkring i Landet og handle. Paa nogle Steder bestemte Kommunerne endogsaa at anvende de Midler, de have til Disposition til Præmier for vilde Dyrs Ødelæggelse, til at forfølge og afstraffe disse Folk. Nu har man fra St. Petersborg udstedt en Forordning, illegal, fordi det er et Emne, der efter Loven ikke kan afgøres uden Stænderne, om at disse Folk skulle have Næringsret. Før havde Befolkningen intet imod disse Handlende. Nu har den bestemt at boycotte dem, saaledes at man i ingen som helst Henseende vil have noget med dem at gøre. Blandt andet frygter man, at de, naar de havde Held med sig som Handlende, skulde bosætte sig omkring i Landet, drage andre græsk-katholske Bekendere til og benyttes af Regeringen i St. Petersborg som velkomment Paaskud til Oprettelsen af græsk-katholske Menigheder og Kirker.

Nyt Fond til at hjælpe til Bosættelse.

Ikke længe efter, at disse Folk havde vist sig omkring i Landet, bestemte Kejseren, at 2 Millioner Mark af FinansernesOverskud skulde anvendes til at hjælpe ubemidlede til at faa Jord. En Komite har beskæftiget sig med at undersøge, hvorledes et saadant Fond bedst anvendes. Ogsaa et saadant nyt Fond vil selvfølgelig være af meget liden Betydning i Sammenligning med den hele naturlige Udvikling. I et Land som Finland vil det sjældent være vanskeligt at faa Jord, naar kun Betingelserne for at benytte den kan blive bragt tilveje.

Arbejderboliger.

For at skaffe Arbejderne i Byerne egne Hjem har man i Finland anvendt de sædvanlige Midler. Som Eksempel paa saadanne skal kun nævnes den i Åbo anvendte Fremgangsmaade, hvorved egne billige Hjem erhverves ved smaa Afbetalinger uden synderlig større Udgifter end den sædvanlige Leje, hvor man har den meget praktiske Indretning, at de Arbejdere, der erhverve Husene, ogsaa have Rum at udleje til nogle af de talrige Arbejdere, der altid ville nøjes med at leje hos andre, og hvor disse andre, Køberne, derved have et Middel til endnu lettere at gøre deres Betalinger. Andre Eksempler kunne nævnes paa Foranstaltninger for at skaffe Arbejderne Hjem foretagne af Arbejdsgiverne eller af Arbejderne selv, naturlige for et Land med Finlands Udvikling. Staten giver i dette Øjemed Laan til Kommuner og Aktieselskaber paa lang Tid og til 3½ %.

IV

AGERBRUG

Jordbunden.

Finland er i sin Helhed ikke noget Land frugtbart for Agerbrug. Det hører i sin Dannelse til den skandinaviske Halvø, ikke til den nord- og østeuropæiske Slette. Det bestaar mest af Granit og Gneis og glaciale Dannelser, hvoraf det meste ikke er frugtbart for Agerbruget. Af Landets Overflade udgøres 11 % af Vand, i mellemste Finland, Savolaks og Karelen endogsaa 19 %. Moserne bedække $^1/_5$ nogle af Egnene over mod Østen og i Norden over Halvdelen af Landet. Den Del af dette, der benyttes til Agerbrug udgør ikke $^1/_{10}$ af Overskud skulde anvendes til at hjælpe ubemidlede til at faa Jord. En Komite har beskæftiget sig med at undersøge, hvorledes et

saadant Fond bedst anvendes. Ogsaa et saadant nyt Fond vil selvfølgelig være af meget liden Betydning i Sammenligning med den hele naturlige Udvikling. I et Land som Finland vil det sjældent være vanskeligt at faa Jord, naar kun Betingelserne for at benytte den kan blive bragt tilveje.

Arbejderboliger.

For at skaffe Arbejderne i Byerne egne Hjem har man i Finland anvendt de sædvanlige Midler. Som Eksempel paa saadanne skal kun nævnes den i Åbo anvendte Fremgangsmaade, hvorved egne billige Hjem erhverves ved smaa Afbetalinger uden synderlig større Udgifter end den sædvanlige Leje, hvor man har den meget praktiske Indretning, at de Arbejdere, der erhverve Husene, ogsaa have Rum at udleje til nogle af de talrige Arbejdere, der altid ville nøjes med at leje hos andre, og hvor disse andre, Køberne, derved have et Middel til endnu lettere at gøre deres Betalinger. Andre Eksempler kunne nævnes paa Foranstaltninger for at skaffe Arbejderne Hjem foretagne af Arbejdsgiverne eller af Arbejderne selv, naturlige for et Land med Finlands Udvikling. Staten giver i dette Øjemed Laan til Kommuner og Aktieselskaber paa lang Tid og til 3½ %.

IV

AGERBRUG

Jordbunden.

Finland er i sin Helhed ikke noget Land frugtbart for Agerbrug. Det hører i sin Dannelse til den skandinaviske Halvø, ikke til den nord- og østeuropæiske Slette. Det bestaar mest af Granit og Gneis og glaciale Dannelser, hvoraf det meste ikke er frugtbart for Agerbruget. Af Landets Overflade udgøres 11 % af Vand, i mellemste Finland, Savolaks og Karelen endogsaa 19 %. Moserne bedække $^1/_5$ nogle af Egnene over mod Østen og i Norden over Halvdelen af Landet. Den Del af dette, der benyttes til Agerbrug udgør ikke $^1/_{10}$ afJorden, 5 % Eng og ikke meget mere end 3 % egenlig Agerjord. Mange af Dannelserne fra Istiden og den senere Havperiode er Aase og Sletter af Sten, Grus eller Sand. Dog findes ogsaa forholdsvis udstrakte Sletter af større Frugtbarhed dannet af Ler, saaledes navnlig i Østerbotten og i det sydlige i Nyland. Her er det, at den tættere Befolkning findes, og den meste Sæd dyrkes. Sammenlignet med Sverig har Finland endogsaa større Udstrækning af Sletteland, om det end maaske ikke har noget saa frugtbart som de muldrige Sletter i Upland og Skaane. Som Landets Dannelse er, er Jorden forholdsvis rig paa Kali. Derimod findes der ikke meget Kalk, ikke meget udenfor det sydvestlige, paa Åland og i det sydlige Østerbotten, mest krystalinsk Kalk, dog ogsaa i Form af Marmor i det

Forøgelse af Jorden.

sydøstlige. Den dyrkelige og dyrkede Jord tager betydelig til. Finland ligger over den Linie, hvor Jorden hæver sig højere og højere over Havet, fra 0,60 Meter i det Sydlige til 1½ Meter i det nordlige af den Botniske Bugt i et Aarhundrede. Endnu større Betydning har dog den stærke Udtørring af Søer og Moser, dels af naturlige Aarsager, dels og især ved Arbejder, der ofte kunne foretages med en ganske overordentlig Nytte. Finlands Landdannelse er forholdsvis ny; de store Sødrag er Vanddrag, hvor Flodløbet endnu ikke er skilt fra Landet, Moserne er ufuldkomment udtørrede Søer. Selv i Nyland er den opdyrkede Jord siden Aarhundredets Begyndelse forøget med over ⅓. Udstrakte Mosestrækninger udtørres nu især i det nordlige, ikke mindst oppe i Uleåborg Len. Staten støtter ved Laan gennem Kommunerne.

Klimaet

Vi have allerede omtalt Klimaets Haardhed. Frosten i August Maaned og om Foraaret, da det ogsaa ofte i længere Tid er tørt, er en alvorlig Ulæmpe. Vinteren varer i det nordlige 8 og selv i det sydlige 5 Maaneder. Dog har det sydlige Finland 5° Middelvarme mod 3° Kulde paa den samme Bredegrad ved Jenisseifloden og 4° paa

Kamchatka. Kornsorterne kunne i Almindelighed i Finland modnes højt op, højst Bygget,

Bygget.

der vokser lige saa højt mod Nord som Fyrren, nordligst seksradet, i Almindelighed den fireradede Sort, vi kalde seksradet Byg, og kun i det sydlige de værdifuldere toradede Varieteter. Bygget er ogsaa den Kornsort, der har været tidligst indført, det er kun i det 18de Aarhundrede, at den viger i Betydningfor Rug og endnu senere for Havre. Den har været brugt og bruges endnu som Brødkorn. I det nordøstlige bager man i Former af Birkebark en ejendommelig Slags Bygbrød.

Rugen

Rugen antages først at være bragt i almindelig Brug af Svenskerne. Endnu i det 14de Aarhundrede dyrkedes den kun i det sydlige. Den er nu i forrige Aarhundrede blevet det vigtigste Brødkorn og dyrkes helt op til 64 à 65 Bredegrad. I Halvfjerdserne var Dyrkning af Rug taget overordenlig til; men senere, efter 1887, har den paa en mærkelig Maade veget i

Hvede.

Betydning for Havren. Hveden er først i den allernyeste Tid indført i betydeligt Omfang i det sydlige, men lykkes

Havren.

overordenlig godt. Havren gaar helt op til Polarkredsen og er taget til i Betydning med Mejeridriften. Dens Dyrkning har dog stedse mindre Betydning end Byggets nord for 63½ nordlig Bredegrad. Det er den, der benyttes først og især paa de nyopdyrkede Jorder. Den har endelig en større Plads i bedre Sædskifter, der ikke nøjes med at dyrke Brødkorn paa Agrene, og som ved flere Aars med grønne Afgrøder vekslende Drift frembyder mere Plads for Vaarsæd. Ogsaa Havren bruges endnu til Dels i det østlige Finland til Brød.

Forandret Forhold mellem Sædarterne

Medens i 1866—70 Rugen udgjorde 48, Bygget 28 og Havren kun 21 % Landets Høst, udgjorde i 1891—95 denne sidste 47, Rugen derimod kun 36 og Bygget endog kun 16 %. Kun i Landets nordlige Del, Uleåborg Len, udgjorde Bygget endnu over 60 og Havren endnu under 10 %.

Tørren i riar.

En ejendommelig Fremgangsmaade er den finske Tørren af Sæden i særegne Huse, de saakaldte „riar“. Ikke blot tørrer man i den sene og kolde Høst ved paa Marken at hænge Negene op paa Stager og Stænger. Overalt bruger den finske Bonde ogsaa at tørre Sæden 3—4 Dage paa Loen i de saakaldte „riar“, inden han tærsker den. Han benytter en Del af sin overflødige Brændsel til at fyre op i den samme Slags Ovne uden Skorsten, der ogsaa benyttes til adskilligt andet Brug. Denne Tørring har blandt andet den Indflydelse, at den dræber Insekter, der ofte tilintetgøre Spirerne paa Sæden.

Udførsel af Sæderug.

Det er Aarsagen til, at den finske Rug afgiver saa fortræffeligt Sædekorn og i dette Øjemed indførtes i stort Omfang i Sverig, før de senere Toldlove i dette Land har forhindret denne som saa megen anden nyttig Samfærdsel. Formodentlig kunde detbetale sig i dette Øjemed at benytte finsk Rug i Lande, der som Danmark ikke ere uøkonomiske nok til at lægge Told paa et saa almindeligt Næringsmiddel. De større Agerbrugere indlade sig kun for Rugens Vedkommende paa denne omstændelige Tørring af Sæden, før den tærskes; de tørre ellers den tærskede Sæd, som ogsaa til dels gøres hos os.

Hør og Hamp.

Hør, der jo er en Plante vel skikket til at dyrkes paa nyopbrudt Græsjord, dyrkes i større Udstrækning, hvor man som i Landet omkring Tammerfors benytter megen Hør til Linnedvæverierne. Den udmærker sig paa Grund af den mere omhyggelige Behandling ved en renere hvid Farve end den russiske Hør. Hamp, der ligesom Hørren har været dyrket i Landet fra den ældste Tid — Kalevala taler derom saa vel som om Kornsorterne og Rodfrugterne — dyrkes dog nu kun i mindre Omfang, navnlig kun i det østlige og nordlige.

Rodfrugter.

Rodfrugter. Af Rodfrugter dyrkes i det nordlige Klima foruden den i nyere Tid indførte Turnip navnlig en særlig Varietet, „finsk Roe“, der fra gammel Tid har været dyrket i stort Omfang i Finland paa Svedjemarkerne. Den er gul med rød eller grøn Top. Den gaar helt op i det nordligste til Enare, 69½ Bredegrad. Den dyrkes mindre efter Kartoflens Indførelse, men bruges dog endnu især i det østlige, bl. a. til Menneskeføde. Kaalrabien dyrkes nu en Del i det sydlige. I det sydlige er der intet til Hinder for at dyrke Runkelroer, og man paastaar endog, i Egnen omkring et ny anlagt Sukkerkogeri ved Åbo, at kunne dyrke Roer med ligesaa stor Sukkerholdighed som i sydligere Lande. Det vil være interessant at faa dette bekræftet ved Erfaring. Roedyrkningen, der egner sig saa godt for de muldrige opdyrkede Kærjorder, saa vel Dyrkningen af Turnips som af andre Roer, vil selvfølgelig blive udvidet meget med Mejeridriften.

Græs.

Af dyrkede Græsarter er Thimoteen den vigtigste. Der gøres Forsøg med andre Græsarter, der egne sig for Klimaet. Alsikkekløver lykkes godt. Rødkløver lider højere oppe i Landet ofte af Frost. Hos de fleste af Bønderne og næsten hos alle Bønderne i det nordlige er man endnu ikke kommet til at have Græsmarker paa Agerjorden. Paa de

Naturlige Græsgange.

naturlige Græsgange, navnlig hvor Svedjen har fundet Sted, findes der foruden vort almindelige Agergræs flere værdifulde

Græsarter, saaledes Hundegræs, Rævehale og Rapgræsser og mellem dem Amerikas berømte Blue Grass. Selvfølgelig findes der paa de vaade Enge en Del Halvgræsser, Stargræs og andre grove Græsarter. Selv Rør er imidlertid ikke uden betydelig Næringsværdi for Kreaturerne. De naturlige Græsgange er i det Hele af den forskelligste Værdi, fra ringe Skovgræsning til gode Enge, størst i Udstrækning ved de store Floder i Østerbotten og ved Vuoksen. I det nordlige har man endnu Sætere, d. v. s. langt borte beliggende Græsgange, hvor man holder en Del af Kvæget hele Sommeren.

Produktionen af Sæd.

Sædudbyttet er naturligvis ikke af det højeste. Dog kan Udbyttet som i Almindelighed i Europa, hvor man har regelmæssig Omdrift og Brak eller Rodfrugter, fuldkomment sættes ved Siden af Udbyttet i de Forenede Stater, hvor jo ogsaa Klimaet i største Delen af Landet udsætter Kornets Vækst i dennes vigtigste Periode for adskillige Farer. Udbyttet som Fold er i Gennemsnit ikke mere end omkring 7 for Rug og Hvede — endnu i 1866 var det kun 6 for Rugen — omkring 5 for Byg og 5½ for Havre mod 4 i 1866. Det staar meget over Udbyttet i Rusland, meget under Danmarks, Norges og Englands, for Rug og Havre lige med Frankrigs, for Rug ogsaa lige med Tysklands. Dog var hele Afgrødens Værdi i 1895 regnet til 45½ Million Mark Rug, 17¼ Byg, 36 Havre, 1½ Ærter og Bønner, 1 Blandsæd, 12¾ Kartofler, kun ½ Million Rodfrugter. Det er et Totaludbytte af 104 Millioner. I 1896 regnede man det dog til 135 Millioner. Og det er Beløb, der selvfølgelig maa forventes betydelig forøget med Mejeridriftens Udvikling. Udbyttet af Korndyrkningen er allerede forøget ganske overordentlig i de sidste Slægtled, fordobblet fra 1861 til 1895. Selv pr. Hoved af den stigende Befolkning er Produktionen efter femaarligt Gennemsnit steget fra under 4½ til nær 5½ Hektoliter fra 1866 til 1896. Naar Finland ikke kan brødføde sig selv og endog i Gennemsnit indfører stigende Beløb, særlig stærk stigende i de sidste Aar, er dette derfor til Dels et Bevis paa Landets stigende Velstand.

Svedjebrug.

Den gamle finske Maade at dyrke Jorden paa var navnlig Brænden af Skoven saaledes, at man saaede i Asken mellem Stubbe og Rødder. For den enkelte kunde denne være meget fordelagtig, og man har endnu i vor Levetid haft Bønder, derpaa Grund af deres Rigdom opnaaet ved denne Dyrkningsmaade kaldtes Svedjekonger. Den kunde være fordelagtig for dem, fordi hverken Skoven eller Jorden havde nogen Værdi. Men det var Fremtidens Kapital, man opbrugte. Det var derfor, Lovgivningen allerede for over et Par Hundrede Aar tilbage forsøgte at

hindre denne Fremgangsmaade. Man har bestemt, at Opbrænden af Skoven kun maatte gentages efter visse Aars Forløb, nu først efter 30 Aars Forløb, hvor det er Løvskov, 40 Aars, hvor det er Naaleskov, at man slet ikke maa brænde paa Klippegrund eller stenet Jord, eller hvor man har Fyrreskov paa Hede eller Sandjord, og at der kun maa tages to Afgrøder af Sæd efter Svedjningen. Nogle mene, at disse Indskrænkninger gaa for vidt. Nu er det kun et Par Procent af Landets Kornproduktion, der frembringes paa denne Maade; men i nogle Dele af Landet, i det østlige Uleåborg og navnlig i St. Michel og det sydlige Kuopio Len, er det dog endnu over Halvdelen af Afgrøden, der erholdes, efter at Skoven er brændt. Endnu mere fordærveligt var det saakaldte Kyttlandsbrug, hvor man søgte at brænde selve Græstørven ved at benytte den som Dækning for antændt Ild. Dette gjorde man paa god Jord i Lavningerne, der ikke var dækket med Skov, og som ved at blive brændt og derefter i flere Aar dyrket med Havre let blev ganske ufrugtbar. Hvor man svedjer i Skoven, ser man vel ogsaa ofte forholdsvis Ødemark, men hurtig vokser dog i Almindelighed atter Træer, der som Birk og Fyr ere nøjsomme og lyssøgende, op paa Marken, paa hvilken der ved deres Affald atter dannes Muld, saa de senere kunne blive fulgte af en indblandet Granbestand.

Omdrift.

Den gamle Omdrift har i det almindelige Agerbrug som i det meste af Nord- og Mellemeuropa for en stor Del været Trevangsdrift. Dog har i Finland ogsaa Tovangsdrirten spillet en stor Rolle, fordi man paa bedre Lerjorder ligesom i det svenske Upland fandt det fordelagtigt at dyrke Vintersæd med hverandet Aar Brak. Det er et Sædskifte, der kan betale sig, naar man kun dyrker Brødkorn, og naar man har Overflod af Jord, saa at den idelige Brak ikke bliver en for dyr Drift. Disse Driftsmaader uden Græs og grønne Afgrøder ere mulige, om end ikke meget fordelagtige, naar man udenfor Agerjorden har nok af Græsgange og Høland. Nu da man har Brugfor megen Havre og megen Græs paa Agerjorden, indfører man Kobbeldrift, som vi have gjort efter holstensk Mønster, med flere Aars Dyrkning af forskellige Sædarter og med flere Aars Græs, undertiden ogsaa en af en grøn Afgrøde overskaaret Kobbeldrift eller endogsaa Vekseldrift. Endnu er dog de gamle Driftsmaader de almindelige hos Bondestanden i en stor Del af Landet, som de var hos os for flere Menneskealdre siden. De har mere Berettigelse i Finland, hvor der endnu er saa store naturlige Græsgange; men selv der ville de dog vige for Ønsket om en stærkere Drift af Ageren og for Trangen til at forskaffe sig det Vinterfoder, der kræves af den udviklede Mejeridrift. Endnu kendes dyrkede Græsmarker næsten slet ikke i det nordlige af Landet.

Kunstig Gødning.

Til de bedre Driftmetoder søger man paa forskellig Maade at skaffe sig den nødvendige Gødning, ogsaa kunstig Gødning. Man har allerede tidligere indrettet Benstamper. Man indfører nu foruden Benmel ikke ubetydelige Mængder Kainit og fosforsur Kalk, navnlig i Form af Thomasslagge, i Alt for henimod ½ Million Mark. Det er ikke i Overensstemmelse med de sædvanlige Grundsætninger for finsk Lovgivning, at Gødningsmidler som Stassfurt Salte og Chilisalpeter betale Told, dette 90 Penni pr. 100 Kilo. Indførselen af Fodringsmidler bidrage selvfølgelig ogsaa til at tilvejebringe den nødvendige Gødningskraft.

Agerbrugsredskaber.

I lang Tid har man i Finland benyttet Redskaber, der ikke mere kendtes i den øvrige Del af Europa, men hvis Benyttelse staar i Forbindelse ikke blot med en i det Hele taget liden Udvikling, ogsaa særlig med Svedjebruget. Dette har saaledes været Tilfældet med Gaffelploven, der har været benyttet fra de ældste Tider, der kun bestaar i to lange Gaffeltænder, som oproder Jorden uden at vende den. Det er et Redskab, der er endnu mere elementært end Krogen, Slavernes Hageploug, der fra Oldtiden anføres som et Redskab særligt for dem, i Modsætning til Romernes og Germanernes Vendeplouge, aratrum, der i Finland menes indført af Svenskerne. Overordenlig elementær er ogsaa Risharven, dannet af et Knippe Ris eller af Toppen af en Gran med Grenestumperne paa. Det er formodentlig saadanne Redskaber, Kalevala taler om, naar der er Tale om Ploug og Harve. Endnu er dissealmindeligt brugte i de østlige Egne. Ved Siden deraf finder man nu mange af de mest moderne Redskaber, ofte indført fra Sverig, England eller Amerika. Finland har endogsaa et elektrisk Tærskeværk og nogle enkelte Dampplouge.

Indførselstold paa Redskaber.

Redskaber fabrikeres nu i Landet. Da man i 1885 i Anledning af Toldforholdene mellem Rusland og Tyskland forandrede flere af Toldsatserne, lagde man ogsaa en Indførselstold paa Redskaber og Maskiner. Paa de sædvanlige Redskaber er den kun af ringe Betydning, men for tunge Maskiner er den en Ulæmpe. Naar Indførslen har været en Del varierende, skyldes dette dog mindre Tolden, snarere andre Forhold, navnlig hele Udviklingen af den indenlandske Industri saa vel som af Forbrugets Karakter.

Heste.

Blandt Kreaturerne udmærke de finske Heste sig særlig ved deres Styrke, Hurtighed og Nøjsomhed. Den tætsluttede finske Hest, rød, rødbrun eller brun, kan i mange Retninger sættes ved Siden af de bedste norske Heste, og naar man vil forædle den ved at indføre fremmed Blod, har man ogsaa særlig vendt sig til Norge. Tallet paa Heste er ikke stærkt stigende, som naturligt er med Udviklingen af mekanisk Drivkraft, men er dog heller ikke i Synken som i flere andre Lande. Dertil er Agerbrugets Udvikling for betydelig. De udgør i Tal omtrent 300,000.

Udførsel af Heste.

Tidligere udførtes der et større Antal til Sverig; nu, da Sverig har lagt en Told paa Indførsel af Heste af 100 Kr. pr. Hest, mere til Rusland. Dog paastaar man, at der stadig oppe ved Torneåelven befinder sig et meget betydeligt Antal Heste, der mærkelig nok indtil i Tusindvis af sig selv uafbrudt passerer den svenske Grænse, og at Ulæmperne ved den høje Told derved betydelig formindskes.

Faar.

Af Faar findes der i hele Landet kun omtrent 1 Million, og Tallet er ikke i nogen mærkelig Grad stigende. Paa større Gaarde har man endogsaa betydelig formindsket Faareholdet for at holde flere Køer, ganske som i de andre nordiske Lande. Samtidig forøges dog Faareholdet hos Smaafolk med den større Velstand. Det er vel ogsaa af denne Grund, fordi Almuen dér er mere velhavende, at man finder flere Faar i det vestlige end i det østlige. Den ikke meget gode indenlandske Race forædler man ved Indførsel af Southdown og andre lignendeengelske Racer, der egne sig for de ikke altfor rigelige Græsgange. Det skulde synes, at der altid i Landets Husholdning maa være Plads for en Del Faar ved Siden af Kvæget paa Græsgangene.

Rensdyr.

Renen er i det yderste Norden et Dyr, der ikke kan erstattes ved noget andet. Den giver jo ikke blot Mælk, Kød og Huder. Den er tillige for disse Egne det fortræffeligste Trækdyr. Tre Rener trække lige med en Hest. En Tid lang var Tallet i Aftagen til Dels, fordi man har forbudt de finske Lappers Vandring ind over den norske Grænse. Nu vil man heller ikke mere tillade, at man hensynsløst ødelægger Skoven for at faa Renlav. Nu er Tallet dog igen stigende. Fra 1880 til 1897 var det steget fra 53,000 til 117,000.

Kvæget.

Tallet paa Malkekøer er steget mere end Tallet paa noget andet Husdyr, fra 1865 til 1897 fra 671,000 til 1,080,000, foruden 315,000 Stk. Ungkvæg og 79,000 Tyre og Stude. I mange Distrikter, til Dels netop af dem, der i den østlige Del af Landet var forholdsvis langt tilbage, har man allerede længe holdt et forholdsvis stort Antal Køer, navnlig meget stort i Forhold til Udstrækningen af de dyrkede Agre. Det var den Maade, hvorpaa man bedst kunde udnytte det, man havde mest Overflod af, Sommergræsgangen. Man søgte saa at komme gennem Vinterfodringen, som man bedst kunde, oftest daarligt nok. Nu forøger man ogsaa i høj Grad Kvægholdet i de bedste Egne og i det mest udviklede Agerbrug. Paa de større Gaarde har man Blandingskøer af meget forskellige Racer. Af indført Kvæg foretrækker man i Almindelighed Ayrshirerne, der ligesom i Sverig findes velskikkede til at benytte Betesmarkerne. Gode Ayrshire Køer regnes at give omtrent 2300 Kilogrammer Mælk pr. Ko om Aaret. Paa nogle Gaarde har man røde danske Køer, der give 2900 Kg., og det er dog vel et Spørgsmaal, om ikke det udviklede Agerbrug med større Fordel kunde benytte, om ikke den finere rene Anglerrace, saa dog den fortræffelige, mere haardføre, danske røde Race, der nu er udviklet paa Grundlag af

Anglerracen. I Finland lægger man for Øjeblikket dog især Vægten paa at udvikle de indenlandske Racer eller rettere paa at danne af det indenlandske Kvæg nye faste Stammer, der endnu næppe findes. Man mener, at dette Kvæg er bedst skikket til at benytte de naturlige Græsgangemed deres grovere Græsser. Man har i det nordligste en lille, hvid, kullet Ko, som, man mener, ligner den svenske Jæmtelandsko, en lille Bjergrace. Den findes navnlig ved Torneå- og Kemielven. Navnlig lægger man dog Vægten paa den lidt større Race, der findes i Nord-Nordost, Kiuruvesikvæget, som man kalder det efter det Sted, hvor man finder nogle af de bedste Køer. Det er blegrødt med hvide Pletter, ofte med hvidt Hoved og hvid Stribe langs Ryggen. I det sydlige Finland er Landkvæget atter noget større, hyppig mørkerødt, dog ogsaa hvidt med røde Pletter. En finsk Landko vejer omkring en 300 Kilo og giver aarlig 13—2300 Kilo Mælk, forholdsvis fed Mælk, af hvilken der ofte kun kræves 17—20 Kilo for at give et Pd. Smør. Man præmierer nu væsentlig indenlandsk Race, til Dels dog ogsaa Ayrshirerne.

Svin.

Svineavlen maa nødvendigvis udvikle sig med Mejeriet. Endnu findes der kun et Par Hundrede Tusind Svin. Det finske Landsvin er vant til at løbe om i Skov og Betesmark og besidder ikke Egenskaber, der gør det skikket til at fedes hurtigt og billigt. Man indfører derfor de sædvanlige gode

Told paa Majs.

engelske Svineracer. Til Skade for billig Svineavl og Fedning er, ligesom i Sverig, Tolden paa Majs indført fra andre Lande end Rusland. Denne Told er endogsaa i Stand til at gøre den rationelle Hønseavl, der i Finland er meget lidt udviklet, lidet fordelagtig. De danske Landmænd anse deres fri Indførsel af Majs som en af de vigtigste Grunde, hvorfor de staar over Svenskerne baade i Produktion af Flæsk og Æg og endogsaa er i Stand til at indføre disse Produkter i Sverig.

Kreaturernes Værdi.

Den samlede Værdi af Kreaturer er i Finland nu over 100 Millioner Mark. Den var i 1895 regnet at udgøre for Hestene 27, Renerne 2½, Faarene 6½, Kvæget, Tyre og Ungkvæg indbefattet, 62½, Svin 4, Fjerkræ under ½ Million, et samlet Beløb af 104 Millioner. Udførslen af animalske Produkter har nu i 1899 været 26⅓ Million mod en Indførsel af 3 Millioner Mark. Andre anslaa dog disse Værdier til langt større Beløb, tilsammen til en halv eller hel Gang saa meget.

Mejeridriften.

Det er med Rette, at man nu i Finland lægger Vægten paa Mejeridriften som det vigtigste af alt i Agerbruget. Endnu er det mindre Ost, der spiller Hovedrollen. Som i Danmark har man først af finere Ostesorter lært at frembringe godSvejtserost. Først nu beskæftiger man sig ogsaa med Frembringelsen af andre kostbare Ostesorter. Som i Danmark og Sverig er det især Smørret, man har lagt Vægt paa, hvormed man allerede har opnaaet forholdsvise betydelige Resultater, og hvorved man vistnok vil opnaa endnu langt mere. Smørret nævnes i Finland allerede fra den ældste Tid, hvor f. Eks. de gamle Biskopper tale om Smør som en Del af de Ydelser, Præsterne modtog af Bønderne baade i Skærgaarden og i andre Dele af Landet. I det østlige, i Karelen og Savolaks, har Bønderne allerede langt tilbage forstaaet at lave godt Smør om Sommeren, medens de derimod fodrede deres Køer altfor slet om Vinteren til at kunne have Vintersmør. Paa denne Tid af Aaret havde derimod Østerbotningerne med deres mere udviklede Agerbrug Smør at sælge. Efter Nødaarene 1865 og 67 anstrængte man sig særlig for at kunne udføre. Som i Danmark havde man først søgt at lære Mejeri af Holstenerne. Den første Udførsel af Smør fra Finland var dog næsten alt Bondesmør, der umuligt kunne staa højt i Finhed. I 1870 var det, at den fortræffelige Metode ved Anvendelsen af koldt Vand og Is, der først var bragt i Anvendelse af Swartz paa Hofgaarden ved Norrköping, blev indført i Finland som i Sverig og Danmark, og det skyldtes for en stor Del den, at ogsaa i Finland Herregaardene i Firserne begyndte at kunne udføre godt Smør. Nu, fra Halvfjerserne, udføres der omvendt ikke meget Bondesmør; thi i denne Periode var det, at Bønderne begyndte at faa mange Penge ind for Træ og at kunne forbedre deres hele Levemaade. Deres Smør kunde nu forbruges i Landet selv. Udførslen holdt sig derfor fra 1868 til 1884 paa omtrent en 5000 Ton. Fra 1885 er det imidlertid,

man har fulgt Danmarks Eksempel og begyndt at indføre de store Mejerier, der samle Bøndernes Mælk og ogsaa gøre det muligt for dem at bringe denne ud i forholdsvis høje Priser, og som ved Frembringelsen af mere Mælk, end de selv bruge, gør det fordelagtigt at lægge megen Vægt paa Kvæghold og bedre Fodring af Kvæget om Vinteren. Dette er noget andet end den tidligere Tilstand, da man i Finland, som før i Danmark, ansaa Kvæget som et nødvendigt Onde, kun en Maskine til at tilvejbringe en endda temmelig mager Gødning. Man har nu i Finland som i Danmark anlagt Tusinder af til Dels storeMejerier, og det ikke blot i de mere udviklede Dele af Landet, foruden i det sydvestlige ikke mindst i de to Len i Østerbotten Vasa og Uleåborg. Man har ogsaa anlagt mange i den forsømte nordøstlige Del af Landet nær de forholdsvis ny Stæder Kuopio, Iisalmi og Joensuu. Ofte købes Fløde fra flere Skummestationer. Mejerierne ere ikke i samme Omfang Andelsmejerier som i Danmark; der er forholdsvis flere Mejerier anlagt af velhavende Mænd, som købe Mælk af Naboerne. Der findes ogsaa et ikke ringe Tal Bondemejerier, der benytte Haandcentrifuger. Dog er ogsaa Andelsvirksomheden i stærk

Frossen Fløde.

Udvikling. Et interessant Anlæg er Hr. Arthur Borgstrøms store Mejeri i Havnebyen Hangø, der arbejder med frossen Fløde efter en Methode, der har nogen Lighed med den danske Ingeniør Casses Princip med en delvis Frysen af Mælken. Fra et halvt Hundrede Stationer rundt om i Landet, til Dels indtil 100 Mile borte, helt ovre i det østlige af Landet, sendes Fløde med Banerne til Hangø. Bønderne fylde Ugen igennem Fløde paa Fløde, der allerede har begyndt at fryse til en grødet Masse. Fra et helt Nabolag kan en Bonde en Gang om Ugen føre Fløden til Stationen, altsaa med meget lidt Omkostninger for Transport. Mejeriet frembringer allerede over 100 Dritler Smør om Ugen. Hele Mejeridriften i det store er ny. Der

Betydelig Fremtid.

arbejdes fortræffeligt ved Anvendelse af udenlandske Maskiner, Lavals og Burmeister og Wains Centrifuger, danske Kjærner o. s. v.; men det er dog endnu kun en Begyndelse, der kan føres langt videre ved Hold af bedre Køer, bedre Fodring, bedre Dyrkning og Omdrift af Jorden. Udførselen af Smør er hurtig steget, til 30 Millioner Mark i 1897. Den er da atter gaaet lidt ned, af den simple Grund, at den overordentlige store økonomiske Udvikling i de sidste Par Aar har tilladt Befolkningen selv at spise mere Smør saa vel som at bruge meget mere af andre Artikler, der forbruges af den store

Urigtigt Forbud mod Margarine.

Mængde Mennesker. Det er en Fejl, at man har forbudt Indførsel af Margarine, hvis store Forbrug, i Danmark f. Eks., bidrager meget til at forøge Udførselen af det kostbarere Smør. Heller ikke i Danmark har man jo dog undgaaet fejlagtig Lovgivning i denne Retning. Man har dér forbudt at farve Margarinen, for nu ikke at tale om ufornuftige Indskrænkninger ved Salget, og man har ved de Indskrænkninger, man harpaalagt, endogsaa bidraget til, at denne fordelagtige Produktion, grundet paa et andet af Koens Produkter, Tællen, for en Del er vandret fra Landet over til England. I Finland har man ikke fulgt den danske Lovgivning i andre Fejl saasom i det forhastede Paabud af Pasteurisering af Mælken, som nødte samtlige Mejerier til pludselig Forandring af Redskaber, Dampkedler, Dampmaskiner, Bygninger, samtidig at det ikke en Gang endnu er afgjort, om ikke Pasteuriseringen forringer Mælkens Næringsværdi.

Forbavsende Forslag fra russisk Side.

Mejeriet er den smukkeste Udvikling af moderne Landbonæring i vore nordiske Lande. Smørproduktionen sker ikke paa Kornproduktionens Bekostning. Denne forøges tvertimod samtidig med det større og bedre Kvæghold, som Erfaringen ogsaa viser i Finland. Mejeriet selv er en hel Kunstindustri, der baade som Industri og endnu mere ved de Fordringer, den stiller til Samarbejde, kræver en betydelig Udvikling hos Befolkningen, men som derfor ogsaa tilvejebringer et forholdsvis betydeligt økonomisk Resultat. De udmærkede Arbejder, der i denne Henseende er begyndt i Finland, vidner højt om Befolkningens hele Standpunkt. Aldeles forbavsende er det nu at se det officiøse Organ, der paa russisk og finsk udgives ved den nuværende Generalguvernørs Foranstaltning, paa en Gang i en Række af Studier udvikle, at Landet forarmes ved hele denne Mejeridrift, der er bygget paa Landets Frembringelse af Sæd og Græs og paa Indførsel af passende subsidiært Kvægfoder. Det eneste Rette,

siger det officiøse Organ, er at dyrke mere Rug i Landet, brænde det til Brændevin og derved tillige faa billigt Kvægfoder. Finnerne selv betragte paa samme Maade som f. Eks. Svenskerne det med Rette som et stort Fremskridt, at man er kommet til at anlægge Mejerier i Stedet for de mange mindre Brænderier, langt mindre fordelagtige og med mange indirekte Ulæmper. Finnerne har nu tillige, som vi skulle se, formindsket deres Brug af Brændevin til det halve.

Totaludbyttet af Agerbruget.

Det samlede Udbytte af Finlands Agerbrug har for 1896 været beregnet til 306 Millioner Mark, foruden de nævnte 135 Millioner for Sæd, 121 Millioner som Udbytte af Mælken regnet til 10 Penni pr. Liter og 1,100 Liter pr. Ko af 1,100,000 vinterfødte Køer samt endelig 50 Millioner for Kød, Uld, solgtHø, Æg m. m. Det er et Totaludbytte, man allerede anslaar noget højere, og som det næppe vilde være umuligt at fordoble i Løbet af ikke ret mange Aar.

Heldig Hjælp fra Statens Side.

Finnernes egen Regering har i det Hele paa en fortræffelig Maade understøttet den private landøkonomiske Virksomhed. Siden 1892 har man indført en Direktion for Landøkonomi. Man har især været virksom ved at give Raad og Vejledning, gennem Agronomer, Ingeniører, Mejeriassistenter og endnu andre Specialister. Nan har anlagt Forsøgsstationer. Man har allerede i 1836 begyndt at organisere den fortræffelige Landbrugsskole paa Mustiala, senere den højere Skole paa Kronoborg Gods, som allerede nævnt, saavel som en Række lavere Skoler, dels paa Statens Ejendomme, dels hos Private, ogsaa Mejeriskoler. Man har ment, at man ved Siden af det, man har gjort for Uddannelsen af større Landbrugere og deres Medhjælpere, kunde have gjort endnu mere direkte for Bønderne; men her er der den Vanskelighed, at den russiske Generalguvernør ikke ynder den almindelige Dannelse, det ved Siden af den tekniske Uddannelse er saa nyttigt at give til disse. Kuriøst nok synes Bønderne bedst at have Tid til at sende deres Børn paa Skolerne i daarlige Aar, naar der er mindre at gøre i den private Bedrift. I Østerbotten bringer det sidste Aars store Udvandring af de Unge nogle af Skolerne til at staa tomme. Ogsaa i Finland udrettes nu meget

Foreninger.

ved Foreninger. Det kejserlige finske Husholdningsselskab med Sæde i Åbo blev ligesom de tilsvarende Selskaber i andre Lande, vort eget deri indbefattet, dannet i Oplysningsperioden i Slutningen af forrige Aarhundrede, og mellem Stifterne, en Gruppe af Landets første Mænd, finder man Navne som Porthan, Franzén, Calonius. Nu har man ogsaa hushållsselskaper for de enkelte Len, ja endog Foreninger for de enkelte Sogne, en stor Mejeriforening, en Forening for Opdyrkning af Moser dannet 1894 og endnu andre Foreninger. Ogsaa Andelsforeninger dannes efter dansk Mønster, ikke blot for enkelte Mejerier, ogsaa f. Eks. for Indkøb af kunstig Gødning. En ny Lov giver almindelige Regler for deres Dannelse, forlanger skriftlig Overenskomst m. m. Kun Andelsforeninger, der ville give Kredit, behøve Regeringens Billigelse af Statuterne. I det Hele finder ved disse forskellige Foreninger, ved Udstillinger m. m. enbetydelig privat Virksomhed Sted med passende Understøttelse af det Offentlige.

Undersøgelse af Forholdene i Lapmarken.

Ved sidste Stændermøde have Stænderne anmodet om Nedsættelse af en Kommission for at undersøge de økonomiske Forhold i Lapmarken. Hidtil, sige Stænderne, lever Befolkningen dér næsten udelukkende af Rensdyravl og Fiskeri; men der er Intet til Hinder for, at Bygget og selv Rugen modnes i Enare, og Rodfrugterne kunne dyrkes i det yderste Norden. Der er fuldt op af Græsgange; men Beboerne kende ikke Kvægdrift. I det Hele er Forholdene i det store Land kun lidet kendte. Man bør undersøge dem og derved udfinde, hvad der kan gøres for at fremhjælpe Landet.

Offenlige Fond.

Det var især paa Stændermødet 1884, at man var tilbøjelig til at hjælpe ved Udlaan af offenlige Midler, og at man derefter dannede et Odlingsfond paa 2 Millioner, der rentefrit har udlaant Midler til Kommunerne, for at disse

igen kunde laane ud i smaa Summer af 800—1000 Mk. mod 3 % Rente. Renten har Kommunerne beholdt for at kunne danne egne permanente Fond i det samme Øjemed. Andre 2 Millioner bestemte man at laane ud til Opdyrkning af Kær og Moser i lidt større Summer med 3½ % Rente. Allerede Renten, der er lavere end den ordinære, gør slige Laan til Begunstigelser for de Enkelte, der faa dem. Man har fundet, at i det Hele Laan af offenlige Midler ikke er den bedste Form for Hjælp; Fremgangsmaaden er for embedsmandsmæssig, og selv, hvor Laanene gives gennem Kommunerne, savnes den fornødne Kontrol. Et af de nyeste af disse offentlige Fond er det, der er etableret for at give Laan til Oprettelsen af Mejerier.

Privat Kredit.

Langt mere er der selvfølgelig at udrette ved Udviklingen af den private Kredit, der foruden ved Hypotekforeningens Laan i faste Ejendomme allerede ydes navnlig gennem de vidtforgrenede Banker og gennem Sparekasserne. Nylig har man forhandlet Spørgsmaalet om Oprettelsen af en Centralinstitution for Laan til de ny Andelsforeninger, og Stænderne have vedtaget at anbefale eventuel Statshjælp til en saadan. Indtil Dato har det især været Salg af deres Skove, som have bragt Finlands Agerbrugere Kapital til at forbedre deres Bedrift.

*

V

SKOVENE

Finland er et af de betydeligste Skovlande i Europa. Skovene indtage i Finland en forholdsvis endnu betydeligere Plads, end samtlige Græsgange indtage i Storbritannien og Irland, og Finland er lige saa stort som hele det Forenede Kongerige med Tillæg af Belgien og Holland. Over det halve af Landet bedækkes af Skovene. I Almindelighed regnes endogsaa 64 °/0. Den tørre Skovjord — hvad vi kalde Haardbundsjord — regnes i Almindelighed at udgøre 42 °/0 af Landets samlede Areal eller mere end 4 Gange saa meget som al den Jord, Ager og Eng tilsammen, der benyttes af Agerbruget; men af Resten, 48 °/o Landets Overflade, der indtages af Kær og Moser, Søer og Fjælde, og hvoraf omtrent 20 °/o betegnes som Kær og Moser, er atter en meget stor Del af disse mere eller mindre bevoksede med Skov. Nogle regne endogsaa det sumpede Land, paa hvilket der vokser Fyr, for at udgøre 30 °/o af det hele Skovareal. Naar hele Landet har 36 Millioner Hektarer, regner man 15 tør Skovmark, 3x/o benyttet af Agerbruget, 17^2 ubenyttet, men dog til Dels bevokset med Træer. Naar Skovarealet beregnes forskelligt, er det en naturlig Følge af de forskellige Fordringer, man stiller til Begrebet Skov. I ethvert Tilfælde er Finland først og fremmest Skovland.

Det er Skovene, de „Tusinde" eller „Titusende Søers Land" væsenlig skylder sin Skønhed. Vi Danske have intet Begreb derom fra vore egne regelmæssige Skove. Vi have noget Begreb derom, hvis vi have set Sverig. Der findes i al Fald i Sverig Egne af samme Karakter, samme skønne Blanding af Naaletræer, Gran og Fyr imellem hinanden og i forskellige Aldre, og tillige blandede med Birk samt forskellige andre Løvtræer, Bunden bedækket med rigt Mos, hvis den ikke er overgroet af Enebær og andre mindre Træer, det hele i Forening med Søer og Klipper af en Skønhed, der nødvendig-

Skovenes Udstrækning.

Landets Skønhed.

gør et stort Indtryk paa os, som kun er vante til ganske andre regelmæssige og jævne Forhold. Skovene og samtlige Naturforhold er selvfølgelig af meget forskellig Karakter i det store Land; men i det Hele gør det et skønt og stort Indtryk.

Medens Finland ikke i sin Helhed kan siges at være særligt frugtbart for Agerbrugets Planter, er det derimod fra Naturens Side et fortrinligt Skovland, navnlig vel skikket til at frembringe de Træer, der spille størst Rolle som Bygningstømmer i vor Tids Økonomi. De fleste Dannelser af Granit og Gneis er ikke frugtbare som Agerjord;

men de afgive en fortrinlig Jordbund for Fyrrens Pælerod og ogsaa ofte for Granens lange i Overfladen udstrakte Rødder. Det saakaldte Krosstensgrus er fortrinlig skikket som Bund for Naaletræerne; de vokse ogsaa godt paa Rullestensgruset; og Fyrren lader sig som bekendt ogsaa nøje med Sand og visse Kærjorder; Granen trives forholdsvis endnu bedre paa temmelig fugtige Steder. Regnen er tilstrækkelig for Trævæksten, og de vigtigste Træarter gaa langt op mod Landets Nordgrænse, selv om Væksten der bliver langsommere og mindre.

Undersøger man paa Kortet, hvor Skovenes Hovedmasse ligger, finder man, som naturligt er, at den findes paa Højderne. Finland er ikke et Bjergland i den Forstand, at der findes høje Bjerge, i al Fald kun i en mindre Del af Landet op mod Nord, der danner en Del af Kølens Bjergkæde; men en stor Del af Landet hæver sig dog et Par Hundrede Meter over Havet, og de mest samlede og værdifuldeste Skove findes især i disse Egne, i det Nordlige, i det Vestlige, hvor den store Slette ud imod den Botniske Bugt adskilles ved Højdedrag fra Søerne i det Indre, og endelig paa Højderne ved den russiske Grænse. Man taler ikke mere nu som før i Finland om Højdekæder. Det er ikke samlede Kæder, men kun temmelig afbrudte Højdedrag, der betegnes som „Landsryggen", „Maanselkä", igennem det nordlige og temmelig langt ned i Øst, indtil den gaar ind over den russiske Grænse; fra denne „Landsryg" atter fra Nordøst ned i Sydøst, indtil den ved Sideby gaar ud til den Botniske Bugt og skiller østerbotten fra Satakunta, den saakaldte „Finlands Ryg", Suomenselkii; og dette, at de ikke er regelmæssige Kæder, gælder endnu mere de Højdedrag, der fra Suomenselkä gaa ned og adskille de store Sødrag i det Indre,

Jordbunden.

„Satakunnaselkä" i Satakunta, Hcämeenselkä i Tavastland eller Hämeenaa, som Landet hedder paa Finsk, Savonselkä i Savo-laks og Karjalaselkä i Karelen. Aasen paa Tvers af Landet i det sydlige, til hvilken disse Højdedrag gaa ned, og som skiller de store indre Søbasiner fra det lavere Kystland, Salpausselkär „Stängselaasen", og den saakaldte Lojenselkä, der fra den gaar ud til den sydøstlige Kyst ved Hangø, er vel ingen Bjergkæde, men er en mærkelig Endemoræne, bestaaende af Sand og Grus og i faa Mils Afstand ledsaget af en anden lignende Aas. Alle disse og endnu andre Højdedrag er naturlige Skovjorder, og er end Skovenes største mest sluttede Masser, som alt bemærket, samlede mod Nord, mod Vest indenfor Sletten og paa den østlige Grænse, paa hvilke tre Steder ogsaa Statens store Skovejendomme nu findes, saa gælder det dog hele det højere liggende og svagt befolkede Land, der adskiller Floderne, der gaa ned til østerbotten, fra dem, der gaa mod Syd ned til den Finske Bugt, at det har været og endnu er Skovens Hjem. Med Højderne gaa imidlertid ogsaa Skovene helt ud mod Kysten i den sydvestlige Del af Landet, og selv Skær-gaarden er, som den er klipperig, saaledes ogsaa rig paa Trævækst, ja ikke helt uden værdifulde Skove.

Fyr. almindelige Skovfyr, norsk Fyr, som den kaldes i

en Del af Europa, ogsaa „rødt Træ'*, er det værdifuldeste af Nordens Skovtræer. Træet er stærkt, varigt paa Grund af dets Harpiksholdighed, bøjeligt og elastisk og forholdsvis fri for Knuder. Fura kaldes den, naar Stammerne danne de kønne, ranke Søjler, som de gør overalt, hvor de er vokset op i sluttet Bestand, der har haft den Følge, at Grenene hurtigt er faldne af uden at have efterladt Mærker, medens tall ellers er det almindelige svenske Navn. Fyrren gaar langt op i Lapmarken, men bliver højt oppe mod Nord og i Bjergene snarere til en Busk. Dens Tilvækst er ogsaa meget mindre i det nordlige. Naar det i det sydlige Finland paa Jord af almindelig Beskaffenhed tager 82 Aar at faa en Fyr, der 7 Meter oppe maaler 20 Centimeter i Gennemsnit, tager det i det mellemste Finland 105 og i det nordlige, inden man kommer til Lapmarken, 131 Aar, og for at faa en 25 Centimeter Savstok henholdsvis 111, 142 og 175 Aar. Højden af et 100 Aars Træ er henholdsvis 25, 21 og 18 Meter. Paa den bedste Jord57

er Tallene 33, 27 og 19; paa den mindst frugtbare 18, 15 og 9. Naar det i det sydlige betaler sig at lade Skoven blive 80—120 Aar gammel, betaler det sig i det nordlige at gaa til 150—200 Aar, og højst oppe mod Nord har det hidtil slet ikke været muligt at genfrembringe en Gang ødelagte Skove. De værdifuldeste Brædder og Planker, 9—11 Tommers, kræve 10 engelske Tommer eller 25 Centimeters Savstokke. Træet er her 2—3 Gange

saa meget værd pr. Brutto Kubikfod som i 18 Centimeterstokke. I det yderste Norden, nord for Vandskellet i Enare Lapmark, tager det endog 282 og 392 Aar, inden Fyrrens henholdsvis 4 og 6 Meter oppe opnaar 25 Centimeters Gennemsnit. Granen er i Almindelighed mindre værdifuld end Fyrren; sædvanlige Dimensioner er i Almindelighed 20 °/o mindre værd. Men Efterspørgslen har taget ganske overordenligt til, og navnlig Nutidens store Forbrug af dette „hvide Træ" til Papirmasse lader sig nøje med ret smaa Dimensioner. Den stiller større Fordringer end Fyrren til Jordsmon og især til Fugtighed. Men dens Tilvækst er ogsaa betydeligere baade i Masse og i Værdi. I 100 Aar opnaar den i sædvanlig Slutning en Middelhøjde af 25x/2 Meter, i 160 Aar af 30 Meter; men den bliver ikke saa gammel som Fyrren. I Finland er Granskoven sjælden ældre end 130—160 Aar, uden at Træerne raadne. Medens den i det nordlige Rusland naar lidt højere op end Fyrren, gaar den i Finland knap saa højt, næppe til 691/2 Grad, paa samme Tid Fyrren er nær ved at naa 70 Grader. Ogsaa den kræver flere Aar til sin Udvikling i det nordlige, for at opnaa et Gennemsnit af 20 Centimeter i en Højde af 7 Meter i det nordlige mellem 65de og 67de Grad 162 Aar, i mellemste Fin-Finland 123, i det sydlige 96 Aar; 202, 153 og 115 Aar, inden den naar 25 Centimeter. De skønneste Bevoksninger og det største Udbytte opnaas ved en Blanding af den lys-søgende Fyr og den skyggetaalende Gran. Her er det, man især i Norden finder de skønne, ranke, friske Fyrrestammer lige som Lys, saaledes som man kun sjælden ser dem i Mellemeuropa. Granen bidrager til at holde Jordbunden fugtig. Der foregaar den største Humusdannelse, og det rigeste Liv af Bakterier, Mosser og for Jorddannelsen nyttige Smaadyr kan udvikle sig. Det er en stor Fejl, naar Menneskene ikke gør deres til at bevare og udvikle denne nyttige Blanding.

Gran.

Blanding af Fyr og Gran.58

Birk. Mellem Løvtræerne er Birken det fremherskende Træ.

Som andre Steder, i de Forenede Stater f. Eks., er det i Finland for en stor Del Menneskenes Ødelæggelse af Skoven, det skyldes, at Birken og andre Løvtræer, der er mindre værdifulde end Naaletræerne, indtage disses Plads. Naar man overlader Skoven til sig selv, komme dog disse og navnlig Granen igen af sig selv. Birken findes næsten overalt i Finland, selv langt mod Nord, længst den lille Dværgbirk, men dog ogsaa den sædvanlige Birk, Betula pubescens, der ligeledes gaar højere op i Bjergene end Fyrren og Granen. Den skønnere Hængebirk dominerer i en stor Del af Skærgaarden og er ogsaa almindelig overalt i det sydlige og mellemste af Landet. Foruden til Brænde bruges Birketræ nu til den ikke ubet3rdelige Ei. Fabrikation af Traadruller. Af de to Arter El findes Rødellen i stor Udstrækning paa Moserne i det sydlige og højere op langs Vandløbene og Kysterne; men Hvidellen dominerer i det Hele højere oppe navnlig i det mellemste og østlige Finland, hvor den undertiden er endnu mere almindelig end Birken paa de af-Asp. brændte Skovjorder. Bævreaspen gaar næsten ligesaa højt op som Birken, men danner sjælden sluttet Bestand. Dens Træ har i den nyere Tid især været efterspurgt til Tændstikker.

Andre Træer. Af andre Træer gaar ogsaa Rønnen, der som Birken, ja endnu mere end denne, i gamle Dage har spillet en Rolle som helligt Træ, langt op mod Nord. Endnu mere gælder dette forskellige Arter af Vidier og Pil. Graapilen gaar helt op i Lapmarken. Betydelig længere nede møde vi Nordgrændsen for Linden og Hasselen og endnu længere nede Grænsen for de sjældnere Alm, Løn og Ask. Kun paa Sydkysten finder man nogle Egeskove, plantede paa Runsala 0 ved Åbo, i naturlige Bevoksninger længere nede paa Sydvestkysten og i det Viborgske. Af større Betydning er Kulturen af Lærk, der trives helt op i det nordlige, og af hvilken der navnlig findes en interessant Plantage anlagt allerede i den første Del af det forrige Aarhundrede af den russiske Marinebestyrelse i det sydøstlige Hjørne af Finland i Nykyrka Sogn. Interessante Forsøg foretages ogsaa med Sølvgran, Pinus strobus, Pinus cembra og Douglas Granen fra det nordlige af den amerikanske Pacifikkyst. Medens endnu nogle andre Træer og Buske gaa forholdsvis højt op imod Nord, saaledes Heggebær og vor vilde59

Snebolle, Viburnum, er det kun i det sydligste, man træffer Hvidtjørn, Fuglekirsebær, Skovæbler, Kaprifolier og flere Slags Roser, og det er kun paa Åland og i den nærliggende finske Skærgaard, hvor man i det Hele har den største og skønneste Blanding af Træarter og Buske, at man finder Akselbær, den lille Taks (Svenskernes

Idegran) og enkelte Slaaen. I Parkerne og Haverne i det sydlige Finland vokse Hestekastanier, Popler, Syrener, Sneboller for ikke at tale om Æbler og andre Frugttræer og i Haver f. Eks. herlige Flor af Roser.

I Finlands Skove og paa dets Moser finder man ligesom i Sverig og Norge en uendelig Rigdom paa Bær, Hindbær, Brombær, Jordbær, Blaabær, Tyttebær, Tranebær-Bølle og Multebær. Paa mange Steder have Bønder og Torpere betalt og betale ikke sjælden endnu en Del af deres Afgift i Bær. Frugterne have i Syden mere Sødme, men i Norden mere Aroma. I Amerika indbringe de samme Slags Bær, navnlig den store Art Tranebær, under lignende Naturforhold, Millioner af Dollars, og man driver det endogsaa, navnlig i Wisconsin, til en kostbar Dyrkning af Moserne med Paakørsel af Sand og med at holde dem dækkede med Vand for at undgaa Frostskade. Naar man fremdeles véd, hvad der gøres med henkogte Frugter i de Forenede Stater, kan man ikke vel tænke sig andet end, at ogsaa denne Nordens Rigdom paa Bær maatte kunne benyttes paa lignende Maade. For ret at udvikle en saadan Industri maatte der foruden Toldfrihed for Tin til Daaserne ogsaa haves frit Sukker eller i al Fald Tilbagebetaling af Tolden ved Udførselen.

Naar man vil tale om Skovdriften i Finland, er det første, der slaar den Fremmede, den utrolige Ødselhed med Træ. 1 Endnu i Mands Minde har man i det nordlige Tavastland og endnu senere i Karelen regnet det for prisværdigt ganske simpelt at nedbrænde de gamle Naaleskove for at forvandle dem til Græsgange eller til Løvskove, der saa igen senere kunde nedbrændes til Bedste for Svedjebruget. For ikke at miste et Egernskind betænkte man sig ikke paa at omhugge det skønneste Træ. Vi vil ikke her tale om, hvorledes man i et enkelt Sogn øst for Uleåborg regelmæssigt aarlig har omhugget 120—300,000 Stammer, for at Rensdyrene kunde fortære Mosset paa Stammerne. Endnu den Dag i Dag ødes der paa en hversomhelst

Bær.

Ødselhed med Forbrug af Træ.60

Maade, til Bygninger, til Gærderne, der ligesom i Sverigs Skovegne dannes af Stammer sat ved Siden af hinanden paa Skraa,, og frem for alt til Brændsel. Massen af Træ bruges i Finland endnu i Husholdningen. Af 19 Millioner Kubikmeter, til hvilket Beløb man regner det hele aarlige Forbrug, bruges over 13 Millioner til Husholdningen, uden at man heri medregner Torpernes Forbrug i Statsskovene, og uden at man heri indbefatter de godt og vel 2 Millioner Kubikmeter, der brændes op paa Fabrikker, Jernbaner og Dampskibe. Man er noget mere økonomisk end tidligere, og navnlig har Begreberne om det Nødvendige forandret sig noget. Bl. a. er det karakteristisk, at man i det østlige, i Kuopio og St. Michels Len, regner det nødvendige Forbrug pr. Person til omtrent 10 Kubikmeter, medens man i det sydvestlige Finland kun regner 7. Paa en Bondegaard regner man endog i Nyland 123 Kubikmetre, medens man for en anden Husholdning, „røk", navnlig i Byerne kun regner 14. I det indre af Vasa Len regnes pr. Gaard 190 Kubikmeter, medens man i de vel dyrkede Distrikter paa Kysten lader sig nøje med 64. Trods alle Fremskridt, bedre Indretning af Ovne m. m., finder man endnu gennemgaaende den ødselhed, der er almindelig i Lande, hvor der er Overflod paa Træ og hvor det ikke har nogen Værdi.

Svedjebrug. Der er ingen Tvivl om det uøkonomiske i Nutiden af det

gamle Svedjebrug, hvor man opbrænder Skoven og en Del af Muldjorden for at opnaa nogle faa Aars Høst og derefter en Del Aars Græsning. I en stor Del af Landet har det fuldstændig forandret Skovens Karakter, dette saaledes i Savolaks, i hele St. Michel og det sydlige Kuopio Len, og endnu paa mange andre Steder. I Stedet for den samlede Naaleskov kommer der Birk med noget Fyr, Bævreasp og Hvidel. Det er først, naar man tillader Birkeskoven at blive 30—40 Aar gammel, at Bestanden bliver aaben nok for at give Plads for Naaletræerne, navnlig for Granen. Aspen giver Plads allerede efter 20 Aars Forløb, men Ellen først efter 80—100 Aar. I Almindelighed har Løvskoven, hvor Svedjebruget er det sædvanlige, imidlertid ikke faaet Lov til at staa saa længe. Det kan være rigtigt nok, at Lovgivningen, som den har gjort, blander sig i Sagen og hjælper til at bryde slet gammel Vane, og at den saaledes, som alt nævnt, i Loven af 1886 har forbudt al Brænden paa61

Klippebund eller stærk stenbunden Jord saa vel som paa Sandslette bevokset med Fyr eller Lyng. Mere tvivlsom synes en Bestemmelse som den, at man ikke maa tage mere end to Gange Høst af Sæd paa Jorden, og at man ikke

maa brænde Løvskov igen før efter 30 og Naaleskov ikke før efter 40 Aars Forløb, og endnu mere tvivlsom synes os, hvad der er fore-slaaet af den sidste Skovkomité, at Naaleskov slet ikke for Fremtiden skulde kunne brændes, ligesom ogsaa den nuværende Skovlovs Bestemmelse, at ikke en Gang Brænden af Affald, efter at Skoven er drevet af, maa finde Sted for derefter at tage en Afgrøde af Sæd, alene for straks atter at benytte Jorden til Skov eller til Græsning. Det kan maaske snarere være rigtigt, at Komitéen vil forbyde Brænden af al Mark bevokset med Lyng. Men Brænden af Affald og tørt Mos, selv efter Naaleskov, kan netop være særdeles hensigtsmæssig. Paa tør Bund og i tørt Mos er det endog vanskeligt at faa Træfrø til at spire og at bevare de unge Planter, medens man derimod uden at behøve at brænde selve Jorden, ofte kan faa et Par gode Afgrøder og derefter forholdsvis god Græsgang. Omvendt er der i et Land som Finland Rigdom paa slette gamle Græsgange, ofte mere eller mindre bevoksede med Lyng, hvor en ubetydelig Udgift kan tilvejebringe gode Skovkulturer. Jorden er fast og fugtig nok, for at Frøet kan spire og de unge Planter vokse. Svedjen er ødsel og forældet; men Brænden kan ogsaa være en fortræffelig Metode i fremskredet Skovbrug og bør ikke forbydes. Vi vil ikke tale om, at det nuværende Forbud heller ikke synes at være overholdt. Det er Reglen for saadanne Indgreb i Befolkningens fri Virksomhed.

Nu er Tjærebrænding, som den hidtil er drevet, næsten ligesaa forældet og ødsel som Svedjebruget. Uhyre Strækninger Fyrreskove især i Uleåborg, men ogsaa i det indre Vasa Len er tilintetgjort eller forvandlet til Granskov, idet Stammerne allerede i en Alder af omtrent 40 Aar er anvendt til Tjære-bræding. Allerede i de tre foregaaende Aarhundreder var dette en stor Forretning i Østerbotten. Træerne blive i flere paafølgende Aar berøvet Barken paa en smal Stribe nær i Nord, tilstrækkelig til at holde Liv i Træet. Sidste Aar bliver ogsaa denne taget bort og Træerne fældede og spaltede for at blive forkullede i en Mile, i hvilken man opsamler Tjæren. Nu har

[-Hensigtsmæssig-]

{+Hensigtsmæs- sig+} Brænden.

[-Tjærebrænding.-]

{+Tjære- brænding.+}62

man indført forbedrede Ovne, om man end ikke i den Henseende er saa vidt som f. Eks. i Rusland, og man benytter sig ogsaa til Dels af Materiale, som det er god Økonomi at anvende, Stubbe og Rødder og Affald fra Savværkerne samt yngre Træer i Gennemhugningerne, som der ellers ikke er god Anvendelse for. Endnu uddrages dog den meste Tjære efter den gamle ødsle Metode, der paa denne Maade anvender nogle Hundrede Tusinde Kubikmeter Træ og i al Fald for ikke længe siden næppe mindre end 700,000 Træstammer aarlig. Endnu er denne Tjærebrænden Befolkningens vigtigste Levevej i Egnen inde bag om Uleå Træsk. Det er da ikke uheldigt, naar Tjæreudførselen i dette Aarhundrede og især i de sidste Tiaar er taget betydelig af. Der bruges ogsaa mindre Tjære nu, da Træskibe vige for Skibe byggede af Jærn og Staal. Produktionen er fra 1875 til de sidste Aar formindsket fra henved 3 Millioner Mark til under det Halve, i Hektoliter fra et Par Hundrede Tusinde — i 1863, da den var paa sit Højdepunkt efter at have været næslen helt stanset ved Krimkrigen, endog ikke langt fra tre Hundrede Tusinde — til ikke meget over et Hundrede Tusinde. Hver Hektoliter regnes at kræve 3 Kubikmeter Træ. Foruden Tjæren frembringes blandt vigtigere Produkter ved denne Produktion Beg, Kønrøg og Kul og ved de nyere Metoder tillige andre Produkter, saasom Træolje, Træ-syre og eddikesur Kalk. Der er her utvivlsomt endnu betydelige Fremskridt at gøre.

Det væsenligste Udbytte af Skovene bringes nu til Veje ved Savværkerne. I 1899 udførtes der for omtrent 16 Millioner Mark Planker, i Kvantitet 373,000 Kubikmeter; for 32 Millioner Mark, 850,000 Kubikmeter, battens; for henimod 31 Millioner Mark og henimod 1 Million Kubikmeter Brædder; for omtrent 3 Millioner Mark og lidt over 300,000 Kubikmeter Staver og Bunde og Planke- og Bræddeender; for et mindre Beløb savede Sparrer; i alt over 82 Millioner Mark. Der er desuden blevet udført hugne Sparrer for 2,134,000, Lægter og Lister for 1,380,000, Master, Spir og rundt Træ for 1,863,000, i alt af denne Klasse Varer for henimod 4 Millioner Mark; pitprops eller Grubestolper for godt 3 Millioner og Træ til Papirfabrikker saakaldt slipved for henimod 21/2

Million, tilsammen 5x/2 Million Mark og omtrent 3/4 Million Kubikmeter; Brænde af

Savværker.

Udførsel af Træ under andre Former.63

af Gran og Fyr op mod 13/4 Million Mark og 4—500,000 Kubikmeter, Brænde af andre Træsorter noget over l3/4 Million Mark og noget mindre i Masse; Birkestokke, „squares", til Traadruller for 1j4 Million Mark. Naar hertil lægges for henimod 2 Millioner Mark af selve Traadrullerne, „bobbins", og endnu en Del andre ikke uvigtige Artikler, kommer man til en samlet Sum af over 101 Millioner Mark. Hertil kommer endelig Udførsel af Træmasse og Papir for mellem 17 og 18 Millioner Mark og ikke en Gang repræsenterende 300,000 Kubikmeter. Det er den samme Anvendelse, hvortil nu i de Forenede Stater og flere andre Lande en saa uhyre Masse Træ benyttes, og som tager saa umaadelig til med Udbredelsen af Avislæsning. Den egner sig fortræffelig for Finland saa vel som for Sverig—Norge med deres Masser af Granskov og rige Vandkraft. Man ser, hvilken Rolle i Landets Velstand den hele Udførsel af Træ spiller.

Den store Udførsel af Træ er forholdsvis ny. Tidligere savede man med Haand og ved Vandkraft rundt om i Landet, hvor saadan fandtes, og det man savede, blev med store Omkostninger, ofte ved Hestekraft, bragt frem til Udskibningsstederne. Det er først efter Krimkrigen, det blev tilladt at indføre Dampkraften ved Savværkerne, og at man saaledes kunde anlægge Savværkerne ved Mundingerne af de store Floder, til hvilke man kunde flaade store Masser af Træ, og det var først i 1861, at man fritog Savværkerne fra de Indskrænkninger, ved hvilke man troede at beskytte Skoven, at hvert Savværk havde sit begrænsede Omraade, fra hvilket det kunde købe Træ, og aarlig kun maatte save et vist Antal Savstokke. Endnu i 1836 udførtes der af Træ kun en Værdi af 2,200,000 Mark, en Fjerdedel af hele den daværende Udførsel; heraf var de tre Fjerdedele savskaarne Varer. I 1856 var man kommen op til 5V2 Million, over 1/3 af den samlede Udførsel, hvoraf 17/2o savede Varer. Den store Udvikling foregik imidlertid først efter den tysk-franske Krig, da den store Efterspørgsel efter Træ i Milliardperioden bragte Fremmede til at anbringe betydelige Kapitaler i finske Træaffærer, og da man anlagde store Savværker ved Vanddragene. I de 5 Aar fra 18/5 — 79 bliver Udførslen en halv Gang større end i den foregaaende femaarige Periode. 1 1877 var den tre Gange saa

Udførsel af Træmasse og Papir.

Udviklingen af Udførslen af Træ.64

stor som i 1870; den gaar ned med den russisk-tyrkiske Krig, men er igen i 1880 større end nogen sinde. Perioderne følge ikke nøje Verdens almindelige økonomiske Bevægelse. Dels gaar det med Træet som med Jernet, at Efterspørgslen paa Grund af indgaaede Kontrakter om at bygge holder sig, selv, efter at den periodiske Tilbagegang i det almindelige Prisniveau er begyndt. Dels kræver det længere Tid, indtil 3 Aar, inden den begyndte Afvirkning kommer frem, fra Skovene til Vanddragene, paa disse til Savværkerne og fra disse til Udlandet. Den overordentlig store Stigning i de senere Aar, fra 40^2 Million i 1892 til 101 Millioner i 1799, er for en stor Del en Følge af Verdens almindelige Udvikling og den større Efterspørgsel, der især har bragt Priserne op, men ogsaa et Bevis paa Evne til at bringe Varer frem i Finland og er sikkert væsenligt en Udvikling, der vil blive ved at gaa for sig, selv om midlertidige tilbagegaaende Svingninger vil finde Sted. Af almindelige savskaarne Varer var Udførslen fra et Gennemsnit af under a/2 Million Kubikmeter som Gennemsnit for 1865—69 forøget til over 1 Million for 1875—84 og l3/4 Million allerede i 1894; 1899 over 2x/2 Millioner.

Det kan ikke nægtes, at de fleste private Ejere ødelægge deres Skove. I Finland eje Privatmænd over 9*/2 Million Hektarer tør Skovbund og 13/4 Million Hektarer Mose bevokset med Skov. Det er 44 og 8 °/o af den samlede Masse Jord, der er i privat Eje, mod 5 °/0 Pløjeland, 10V2 °/o Græsgange og 32 °/o Vand, ubevokset Mose og Klippe. I alle Lande blive de store Skove drevne af, naar de faa Værdi. Af de Forenede Staters uhyre jomfruelige Skove er snart næsten Intet tilbage. I det nordlige af Øststaterne, navnlig i det skovrige Maine, er man forlængst henvist til, hvad man kalder den anden Opvækst, „second growth". Ogsaa i den anden store Masse af Skove bestaaende af Weimuthsfyr, ved den nordvestre Ende af de store Søer, er Urskoven nu omtrent helt

hugget ned, og man er godt paa Vej med at omhygge Douglas Granen i den nordre Del af Pacifikkysten saa vel som med at benytte, hvad der findes af pitch-pine i Sydstaterne. Kun i Kanada findes der endnu store urørte Skove. Ogsaa paa den skandinaviske Halvø ere Skovene stærkt udhuggede, ikke blot i Norge; selv i Nordsverigs Kystland er i Almindelighed alle-

rede Tømmerstokkene borttagne. I Finland har man ikke blot taget de store Savstokke bort efter Haanden, som man med Samfærdselsmidlernes Udvikling kunde komme til dem; man er ogsaa gaaet ned til mindre Dimensioner. Endnu i 1887 behøvedes der knap 30 Savstokke til en Standard savskaaret Træ; i 1897 behøvedes der 42. I det Indre af Landet hugger man nu Savstokke med et Gennemsnit af i ethvert Tilfælde 20 Centimeter 5 Meter oppe, paa Kysterne og ved Jernbanerne ned til 15 Centimeter. Forbrugerne vænne sig til mindre Dimensioner, og man tager f. Eks. nu gerne 3 Gange 21/2 Tomme engelsk Maal, fordi to saadanne Planker tilsammen kunne benyttes, hvor man før benyttede én 6 Gange 2x/2 Tomme. Hele Udførslen af Grubetømmer og Træ til Træsliberierne er ny og var endnu i 1885 kun 8,600 Kubikmeter til Værdi af under 200,000 Mark, medens den i 1899 var oppe i 773,000 Kubikmeter til en Værdi af 51/2 Millioner. Navnlig Bønderne synes at sælge deres Skove, saa snart de kan gøre det. Men hvorfor skulde de heller ikke gøre det, naar det er fordelagtigere for dem at have Kapitalerne? Uden de mange Penge, der i de senere Aar er kommet ind for Træ, vilde hele Agerbrugets overordenlige Udvikling ikke have været mulig. Folk bruge ikke Pengene lige godt; men det er Tilfældet med al Indtægt og Formue. Man klager især over, at de fattigste Bønder ofte er tilbøjelige til at sælge deres Skove til lav Pris; men det er ogsaa for dem, Pengene har mest Værdi. Bedst er Skovene behandlede, hvor Udviklingen er størst, og hvor Træet har mest Værdi, saasom i Nyland, det egenlige Finland og endogsaa paa Åland, til Dels ogsaa i det skovrige Tavastland.

Det er blevet anbefalet af Skovkomiteerne at lægge en Afgift paa Udførslen af de mindre Dimensioner, der anvendes t til Grubetræ og til Træ til Træsliberierne. Man har ment, at man passende kunde lade dem betale 10 °/o Værdien, hvad der for props og „slipved" vilde blive omtrent 15 penni pr. Kubikmeter. Det grovere Træ, der udføres uden at være savet, betaler nu 45 penni pr. Kubikmeter eller omtrent 5 0 o af Træets Værd paa Roden, og Savværkerne betale en tilsvarende Afgift. I Stedet for at paalægge en saadan ny Afgift, som Skovkomiteen nylig har anbefalet, vilde det aabenbart være bedre at afskaffe al Afgift paa Udførsel og paa Savværkerne. Jo mere

Træet indbringer, jo mere Opfordring er der til at bevare og opelske Skov.

Udskiftning. I det Hele har Udskiftning af de fælles Skove, først

mellem Sogne og Byer og dernæst mellem de enkelte Ejere, bidraget til at give disse Interesse for Skoven. Dog klages over, at Bønderne mange Steder, naar de vente, at Udskiftningen vil tildele dem anden Skov end den, de nu benytter eller blot for at udnytte den Tid, den endnu er fælles, have fundet særlig Anledning til at afdrive Skoven paa en lidet økonomisk Maade. Skovloven af 1886 har søgt at forebygge dette ved at forbyde Salg, medens Udskiftningen staar paa, og endogsaa give Guvernørerne Myndighed til at træffe Bestemmelser om Benyttelse af Bønderne til eget Brug i denne Periode. Naar man ved Udskiftningen har tildelt Bønderne langt bortliggende Skovlodder, har Vanskeligheden ved at frede disse i mange Tilfælde været en naturlig Aarsag til Salg og Afdrift.

Fæiiesskove. Ikke ubetydelige Skove ejes af flere finske Stæder, især af nogle Byer i det nordlige og østlige, i Alt c. 40,000 Hektarer. Man har i den nyere Tid ogsaa søgt at fremme Bevarelsen af Fæiiesskove for Sognene saa vel som for Byer og andre mindre Kredse paa Landet. Ikke blot kan saadan Alminding bevares ved Udskiftningen; Kronen kan ogsaa dertil afstaa passende Arealer mod rimelig Ydelse. Guvernøren ^kal efter Forststyrelsens Udtalelse godkende Planen for Benyttelsen. Skovkomiteen anbefaler, at for at kunne bevare det halve af Byens Skov som slig Alminding ikke mere Enstemmighed, kun 2/3 Flertal skal kræves. Imidlertid ynde Bønderne ikke

Fællesskab. De hidtil trufne Bestemmelser for at fremme sligt Fællesskab er kun lidet benyttede.

At Staten søger at forhindre Ejere, der ikke kende deres eget Bedste, i letsindig Behandling af deres Ejendom, kan være rigtigt. Principmæssigt er der saaledes Intet at indvande imod, at den finske Skovlov af 1886 har genoptaget den gamle svenske Lovgivningsbestemmelse for Bønderne, selv for Selvejere, at Folk ikke maa ødelægge deres Skov, men naar Jorden ikke benyttes paa anden Maade, skal lade Frøtræer blive tilbage eller paa anden Vis sørge for, at Skoven igen vokser op. For at paase, at disse Bestemmelser blive efterlevede bedre end hidtil, anbefaler Skovkomiteen nu, at der dannes Udvalg i Kommunerne,.

Spørgsmaal

om Formynderskab.67

udnævnt af Guvernøren mellem Mænd foreslaaede af Kommunerne selv. Med Rette har man ikke villet vedtage Bestemmelsen i de nyere svenske særlige Love for øen Gotland og for Norrbottens og Vesterbottens Len, at der ikke maa udføres mindre Dimensioner af Træ. Netop god Skovdrift kræver dels Gennemhugninger, dels Afdrift af de undertrykte og slet udviklede mindre Træer. Man synes ikke om Afvirkningen af hele Skovlodder; men her gælder det samme, at det slet ikke er hensigtsmæssigt at lade de daarlige mindre Træer blive tilbage. Dernæst gælder det ved al økonomisk Afdrift af Skov særlig at kunne paa bedste Maade ordne Arbejdet ved Afdriften, Transporten og selve Salget, og dette besørges i mange Tilfælde bedst, naar Afdriften kan ske mere i det Store. I mange Tilfælde er det en ligefrem Betingelse for at opnaa et lønnende Udbytte, at der anlægges Veje, lægges Spor eller benyttes flyttelige Baner, hvad vanskelig kan gøres af Smaafolk. Af disse Grunde synes Skovkomiteens Forslag om at forbyde, hvad der benævnes „for stor Afdrift", „öfverafverkning", meget betænkeligt. Det synes heller ikke at være en forsvarlig Indgriben i Ejerens Frihed. I det Hele synes man i Finland ikke fri for de Fordomme mod Handel og Mellemmænd, som man saa ofte møder i mindre udviklede Lande. Man er især uvillig stemt mod Mellemmænd, der købe Skovlodder for igen at sælge dem til andre. Men man anerkender i det Hele ikke tilstrækkeligt Handelens Betydning. Det er dog først denne, der giver Træet Værdi. Det er ikke nok, at Træet findes; man maa forstaa at sælge det, at samle de fornødne Masser og at benytte Konjunkturerne.

Som i Sverig er der ogsaa i Finland rejst Betænkelig--heder mod Aktieselskabers Indkøb og Besiddelse af Skov og Skovejendomme. I Sverigs Norr- og Vesterbotten regner man, at Aktieselskaber nu besidde 21 og 13 °/0 af Jorden. I Finland er man vel ikke naaet saa vidt; men de have der dog rimeligvis allerede erhvervet i Alt henimod et Par Tusinde Gaarde. Nogle af dem have købt dem for at beholde dem og overdrage da i Almindelighed Jorden til Forpagtere eller lade den blive tilsaaet med Græs til Høslæt. I Almindelighed behandle saadanne Selskaber Skoven bedre end Bønderne, i mange Tilfælde fuldstændigt forstmæssigt. I det Hele er Skovdriften

5*

Fordomme

mod Handelen.

\ktieselskaber som Ejere.68

en af de faa Forretninger, der i de fleste Lande drives bedre af store end af smaa Ejere. Nu findes de fleste af det ikke meget store Antal store Ejendomme i Finland i det bedre opdyrkede sydlige Finland, ikke i de særlig udprægede Skovegne. Her, i det nordlige og østlige Kuopio, i den østlige Del af Vasa og i den nordlige Del af Tavastehus Len, er det især, at Aktieselskaberne have købt Jord, et Sted i Kuopio endog en hel lille Landsby. Vi vil nu ikke tale om, at Aktieselskaberne er Nutidens demokratiske Form for Forretninger og Ejendom, for saavidt de Mange, ved Erhvervelse af Aktier, tage Del deri. Selv om Skovene eller Ejendommene kjøbes for paa en Gang helt at drive Skoven af og derefter at bortsælge Jorden, kan dette være meget hensigtsmæssigt. Man taler om Fremmedes Deltagelse i Aktieselskaberne og deres Landerhvervelse; men man har i Almindelighed ikke haft Noget imod at faa fremmede Kapitaler ind i Landet. Naar Bønderne sælge deres Gaarde til Selskaberne og i nogle Tilfælde foretrække selv at blive Landbønder eller Forpagtere og ofte som saadanne beskæftige sig mere

med Kørsel i Skovene eller med at flaade Træ end med Agerbrug, saa er det i Reglen, fordi dette/er det fordelagtigste for alle Parter.

Ild og Storm. Til en vis Grad følge Ulykker som Skovbrand og Ødelæggelse ved Storm let med Skovens Afvirkning. Det tørre Træaffald, der bliver tilbage, antændes og brænder let, ligesom det i mange Tilfælde er Foranledning til Insektskade. Den udhuggede Skov aabner Adgang for Stormens vældige Magt. Dog har Skovbrand været langt værre tidligere, da Skødesløshed med Ild i Almindelighed og særlig ved Svedjen af Land idelig fremkaldte de største ødelæggelser. Den, der ikke har set en Skovbrand, danner sig sjælden en ret Forestilling om, hvordan det gaar til. De sædvanlige Skovbrande have nogen Lighed med Hede- eller Præriebrande. Ilden løber hen ad Jorden, dræber Træerne, men brænder dem sjældnere op; kun de gamle Fyrretræer modstaa i Almindelighed Ildens Kraft. Paa store Strækninger har Skovbrandene imidlertid formaaet at tilintetgøre de sluttede Naaleskove og forvandle dem til mindre værdifuld Løvskov. I andre Tilfælde afløses de ødelagte Skove dog atter af ung Naaleskov. Eksempler paa storartet ødelæggelse ved Storm har man fra 1866, 1873, 1890 og 1897.69

Stormen i 1890 gav i mange Dele af det sydlige Finland Anledning til, at Bønderne paa en Gang forsynede sig med godt Bygningstømmer til eget Brug.

Med Rette har man i Finland ikke forbudt Græsning af Kreaturer i Skovene. Det vilde ikke have været praktisk og vilde vel ikke en Gang have været muligt at overholde. Til en vis Grad er Kvæggræsning jo endog nyttig for Skovens Genvækst. Man klager i det nordlige over, at Renerne gøre Skade, idet de ved deres Trampen forhindrer unge Planter fra at komme frem, og idet de ved at gnide med deres Horn paa Stammerne ødelægge en utrolig Mængde yngre Træer. At de græsse, kan være nyttigt for Trævækst, hvor der er stort Overflod paa Rensdyrmos, men udtørrer ellers Jorden til Skade endog for ældre Træer. Nogle Steder, ogsaa i det nordlige, hugges altfor mange Træer om for at faa Granris til Strøelse under Kvæget. At Millioner Læs af Mos bruges til Strøelse, til at tætte Bygningerne etc., skader ikke Skoven. Nogle Steder klager man over den Skade, Svinene gør for Skovens Fremvækst nær Byerne. Som bekendt er det dog især Græsning af Faar og Heste, der er i høj Grad skadelig for de unge Planter, og naar det i Finland kun er fra Åland, man klager over Skade ved Faaregræsning, er dette et Bevis paa, hvor langt man endnu er tilbage i Skovkultur.

Uleåborgs Len, der danner det nordlige af Landet, indeholder alene næsten det halve af al Landets Jord. Selv her findes der ved Kysterne store veldyrkede Strækninger, og selv paa det Sandunderlag, man finder i en Del af Landet, findes der f. Eks. her de berømte Limingo Enge. Men i det samme Uleå Herred, der ganske vist ogsaa strækker sig fra den Botniske Bugt til den russiske Grænse, finder man i det østlige, i Kuusamo Sogn, de største indtil den nyeste Tid urørte og knap kendte Skove. For to Sogne har man ved Udskiftningen bevaret en fælles Alminding paa hele 33,000 Hektarer. Her i det Indre, i Kajana Herred, er det, at Befolkningen har levet og væsenlig endnu lever af at forvandle Skoven til Tjære. Man forbauses imidlertid ved at erfare, at netop i denne Del af Landet med dets umaadelige Skove findes der idelig Mangel paa Træ. Vi vil nu ikke tale om, at Bønder nær Kysten har fundet det hensigtsmæssigt, ligesom paa Island, at bygge deres

Skade ved Kreaturer.

Særegne Forhold i det nordlige.70

Vaaningshuse op af Tørv. Men selv i Sogne, hvor Bønderne i Almindelighed have et Par Tusinde Hektarer Tilliggende til deres Gaarde, i Øvre-Torneå f. Eks., have Klagerne over Træmanglen været saa alvorlige, at Senatet fandt Anledning til at give Bønderne hver 500—1000 Hektarer af Kronens Skove, en Foranstaltning, en stor Del af Bønderne igen benyttede sig af for øjeblikkelig at sælge alt det svære Træ, i Almindelighed ved Kontrakter, der havde Form af rentefri Laan at betale tilbage ved Levering af Træ. I Sogne med udstrakte Skovmarker have Bønderne paa Grund af slet Husholdning med Skoven nu intet andet at sælge fra denne end Vidjebark. Skovødelæggelsen, der her gaar for sig, og som endogsaa fortsættes op i Lapmarken i det eneste Sogn, hvor Jorden hidtil er fordelt mellem Kronen og Bønderne, er i disse Egne saa meget farligere, som Skovens Tilvækst her i det høje Norden er saa særlig langsom og vanskelig. I Lapmarken har man Strækninger

ødelagt ved Skovild, hvor der i flere Slægtled endnu ikke har vist sig ny Skov. Der er her særlig Anvendelse for Forstmandens Kunst.

Statens Skove. Medens man i Finland hidtil kun i ringe Grad har indskrænket de Privates Frihed, har man i høj Grad anvendt den anden og eneste Maade, paa hvilken Staten alvorlig kan fremme Skovdriften, at gøre sig selv til Ejer. Man har, som vi allerede har fremhævet, navnlig benyttet Kronens ældgamle Ret over alt øde Land, i det den ikke blot har forbeholdt sig Landet, hvor der, som i en stor Del af det nordligste, saa godt som slet ingen Mennesker fandtes eller i alt Fald kun var et ringe Antal til Dels Nomader, der levede af deres Rensdyravl, men fornemmelig i det den ved Udstykningen forbeholdt sig det, der blev tilbage, navnlig efter at man rundelig havde tildelt Bønderne, hvad de kunde bruge, 600 indtil 1000, ja indtil 1700 Tdr. Ld. Det er paa denne Maade, Kronen har faaet det meste af sin udstrakte Jordejendom paa over 14 Millioner Hektarer. I 1875 regnedes, at den endogsaa besad 15 Millioner Hektarer; men man har senere til Bønderne overført betydelige Strækninger udover, hvad de allerede havde faaet ved Udstykningen, og et af de vigtigste Spørgsmaal er, hvorvidt der for Fremtiden end yderligere bør afstaas større Strækninger til Kolonister. For ikke at overvurdere Betydningen af denne uhyre Stats-71

-ejendom bør bemærkes, at af de 14 Millioner 121 2 Millioner Hektarer ligge i det nordligste Len, Uleåborg, hvor Staten ejer 3/4 af al Jorden. Megen Jord er her aldeles uproduktiv, selv om den ikke er Mose, Morads eller Klippe-bund. Dog er uhyre Strækninger selv her udmærket egnede til Skov, og i det hele findes Statens Ejendom i de Egne, der mest egne sig for Skov og som, hvad vi allerede have omtalt, at de samme Grunde, formedelst deres Beliggenhed og Jordbundsforhold, ere meget svagt befolkede, saaledes foruden i det nordlige forholdsvis højt beliggende Land paa Højderne i det Indre af Vasa Len og over mod den russiske Grænse i Kuopio og Viborg Len. Af de 14 Mill. Hektarer regner man i Almindelighed o1^ Mill. for tør Skovmark eller Haardbundsjord, omtr. 82/3 for Moser, Klipper og Vand, hvoraf dog en stor Del Mose bevokset med Skov. Skovbestyrelsen regner noget mindre, næppe 31/.2 Mill., som Skov i Egne, hvor den kan give Indtægt, og dertil højst føjet l'/5 Mill. Hektr. Ungskov eller god Skovbund med kun ubetydelig øjeblikkelig Bevoksning.

Det er først i 1850—51, at man besluttede at indrette en] virkelig Forstbestyrelse for Statens Skove. Fra ældre Tid af var det kun for Jagten, at der havde været særegne Embedsmænd ansatte. I øvrigt havde selv offenlige Skove, hvor de var udsondrede fra Bøndernes Almindinger, ligget under den sædvanlige Øvrighed. Det var jo ogsaa nærmest almindelige Interesser, navnlig Anlægget af skatteydende Gaarde, der interesserede det Offenlige. Nu indkaldte man Bestyreren for den berømte Forstskole Tharand i Sachsen, Baron Edmund von Berg, og det var efter hans Raad, at man i 1859 og 1863 traf den endelige Ordning. Dog fulgte man ikke hans Anvisning til Indretning af en mere omfattende Bestyrelse. I Øjeblikket indskrænkede man sig til den nærmest foreliggende Opgave at bevare Skoven og benytte det svære Tømmer. Hidtil havde Statens Ejendomme været benyttet af alle og enhver, der havde Anledning dertil.

Samtidig, eller korrektere i 1863, oprettedes en Forst-skole i Evois, hvis Lærekursus dog til Tider har været afbrudte, fordi man ikke havde Elever nok. Man har senere udvidet den og er endogsaa i Færd med at indrette et Forststudium ved Universitetet i Helsingfors, i P'ølge den almindelige

Indretning af en Forststyrelse.

Forstundervisning.72

Erfaring, at højere Studier trives bedre ved et Universitet end ved isolerede Højskoler. Der er ogsaa etableret Kursus for Skovfogder, hvortil man i høj Grad har trængt. Det anbefales at indrette en forstlig Forsøgsinstitution, som man allerede har indrettet saadanne for Agerbruget. Aarligt uddeles gennem de landøkonomiske Selskaber smaa Beløb for at opmuntre til Skovkultur, der endnu knap eksisterer, og man har ligeledes ladet Statens Embedsmænd hjælpe Private med at udarbejde Planer m. m.

Hovedspørgsmaalet vil vistnok navnlig blive, i hvilken Grad man skal udskille, som bestemt i de nyere Love, de Jorder, der egne sig til Bosættelse af Kolonister eller Nybyggere, og hvorvidt der skal tillægges disse store

Strækninger Skov eller ikke. Ubestemte Lovbestemmelsers Betydning beror meget paa, hvorledes de blive udførte. Skulle Statsskovene behandles som Skove, maa alt indrettes med dette Formaal for Øje. Det er det, man har gjort ved at udskille den Million Hektarer, der er sat til Side som saakaldte kronoparker, skønt ogsaa i disse er der Spørgsmaal om at tillade Nybyggere at bosætte sig. Vi vil nu ikke tale om de forholdsvis lidet betydelige kronoparker, der sættes til Side af Hensyn til Landets Skønhed, som ved Imatras Vandfald og ved Punharjo. Endnu har der egenlig ikke været Tale om nogen rigtig Skovkultur, eller rettere, det er væsenlig kun Forsøg, man har beskæftiget sig med. At det ikke har kunnet være meget mere, følger allerede af Skovdistrikternes uhyre Størrelse. Medens vi i Danmark have Skovriderdistrikter paa 3000 Tønder Land., er der i Finland 4 paa over 3 Millioner, 12 over 200,000, 25 paa over 50,000 Tønder Land, kun 9 mindre. Man har et større Antal Skovfogder eller skogsvaktare, men som saadanne Folk uden forstmæssig L'ddannelse og med meget smaa Lønninger. Foruden Skovkultur er der som næsten endnu vigtigere Arbejder Spørgsmaal om Udgravning af større og mindre Arealer, der ofte kunne foretages med meget stort Udbytte. Ligeledes interesserer Flødningen i høj Grad den umiddelbare Indtægt af Statsskovene. Mange Steder er det i høj Grad i det offenliges direkte Interesse at foretage Arbejder, der muliggør eller letter Flødning af Savstokke. Andre Steder gælder det at forhindre private i at træffe Indretninger, der vilde give

Spørgsmaalet

om at udskille Jord til Agerdyrkning.

dem et faktisk Monopol paa Flødning og dermed paa Køb og Benyttelse af Træet.

Foruden de Masser af Jord, Staten har faaet som øde Land og som det, der blev tilovers ved Udstykningen, har man ogsaa efter Forslag af Skovkomiteen af 1874 fra 1874 til 1895 indkøbt Skove i Dele af Landet, hvor man mente, der var særlig Trang til, at Staten greb ind for at bevare Skov, og hvor dertil passende Jord fandtes, saaledes i det vestlige Vasa, det sydvestlige Bjørneborg og Åbo, det sydøstlige Tavastehus og St. Michels Len. For henimod 1 Million Mark erhvervedes 68,000 Hektarer. Hertil kommer 174,000 Hektarer forbeholdt som kronoparker ved Erhvervelsen fra de russiske Herrer og Overdragelsen til Bønderne af Donationsgodserne i i det østlige og nordlige Viborg Len, hvoraf dog 30,000 Hektarer er forbeholdt Bønderne, hvis de vil indløse dem efter at have betalt for deres Gaarde. Endelig er der de mange Ejendomme, boställen, som vi allerede have omtalt som tilhørende Staten rundt om i Landet, og hvoraf de fleste, omtrent 800, tidligere var benyttet af Officererne ved den gamle Arme, der betaltes ved Brug af Jord omkring i Landet. Af disse Gaarde, i alt med et Tilliggende af 262,000 Hektarer, har man siden 1863 begyndt at underkaste Skovene, 158,000 Hektarer Skovbund og 34,000 Hektarer Mose, en nogenlunde forstmæssig Behandling, og siden 1896 har man udstrakt denne til de Halvhundrede andre lignende Ejendomme, der tilhører Staten, i alt omtrent 16,000 Hektarer Skov, samt endelig begyndt at gøre det samme ved Landets 700 Præstegaarde, til hvilke der hører ikke mindre end 195,000 Hektarer Haardbund og 46,000 Hektarer Mose. Ikke blot ved Præstegaardene, ogsaa ved de øvrige boställen er denne forstmæssige Behandling dog mere i Ihændehaverens, for de sædvanlige boställens, Forpagterens, Interesse, ikke til umiddelbar Fordel for Statskassen. Det er forholdsvis kun et lidet Areal, 14,000 Hektarer, man til Dato her har inddraget som egenlige kronoparker.

Man har søgt at beregne den Masse store Træer, der findes paa Statens Ejendomme. I 1860 regnedes, at der fandtes omtrent 9 Mill. Fyrretræer, der kunde afgive svære Savstokke. Man indbefattede herunder Træer, der i en Højde af 6 Meter havde et Gennemsnit af 10 Tommer eller 25 Centi-

Indkeb af Skove.

Boställen.

meter. Desuden antog man at have 5 Mill. Træer svære nok til at give Jernbanesveller. Som saadanne regnedes de Træer, der i en Højde af 6 Metre havde et Gennemsnit af 25—26 Centimeter eller 8—10 Tommer. Senere har

man foretaget nøjagtigere Beregninger og er kommet til 261 2 Mill. for den første Klasse og 30 Mill. for den anden Klasse, og naar de Skove medtages, hvor man endnu ikke har optalt Træerne, men hvor man meget vel kan anslaa deres tilnærmelsesvise Mængde, endogsaa henholdsvis 341j3 og 45 Mill. eller et Totalantal af store Træer af ikke mindre end 80 Mill. For et saa uhyre Areal er det ikke meget, af første Klasse kun 21/2 og af anden Klasse kun 3 Træer pr. Hektar, og selv om man kun regner Haardbundsjorden, dog kun 6V2 °g 812> Paa samme Tid som der dog er større Distrikter, hvor man kommer til et Middeltal af 48 større Træer pr. Hektar. For det Træ, der solgtes, har man i Aarene 1861—95 i Gennemsnit faaet 2 Mk. 14 Penni pr. Træ eller 4.77 pr. Kubikmeter, i de bedre beliggende Egne 6.58. For øjeblikket er Priserne gaaet meget op selv i det fjerne Norden, hvor det før fandtes næsten ganske umuligt at sælge Træet, og i visse Egne endogsaa kommet op til 14—16 Mark pr. Træ, en Pris, der endogsaa er høj efter den nuværende Pris paa Planker og Brædder, og som man forklarer sig derved, at Køberne have særligt de store Træer behov for at komplettere de Ordrer, de have modtaget fra Udlandet. 1 ethvert Tilfælde repræsenterer disse 80 Mill. Træer efter de nuværende Priser en Formue af over 100 Mill. Mk. Og Statsskovene selv have vistnok nu en Værdi af mindst et Par Hundrede Millioner. I Aarene 1874—85 have Statsskovene i Gennemsnit ydet Savskærerierne IOV2 det

Antal Savstokke, de have anvendt, i 1884—93 14 °/o, som Masse dog snarere den dobbelte Andel, thi Stokkene leveret fra Statsskovene ere meget sværere end de fra Privatskovene. I 1898 solgtes der Træer fra Statsskovene for 2,820,000 Mark, i 1899 for 5,120,000 og alene i den første Halvdel af 1900 for 4,770,000, 930,000 Stammer med et Indhold af 390,000 Kubikmeter. Salget vil kunne forøges endnu mere uden Skade for Skovene.

Den Maade, hvorpaa man tidligere har behandlet Statsskovene, forklarer tilstrækkelig deres nuværende Tilstand. I

store Partier af Statens Ejendomme har næsten alle Træer været ødelagte for Tjærekogeriernes Skyld. Andre Steder har man brændt Skoven for midlertidigt at dyrke Jorden, og selv nu er der idelige Skovbrande, som især skyldes Skødesløshed og Mangel paa Organisation for at bekæmpe dem. Efter at deres Antal i nogle Aar var blevet mindre, er den gennemsnitlige Strækning, ødelagt aarligt ved Skovbrand, i 1891—95 steget til 16,000 Hektarer. Ikke blot har man dernæst trods Afgravning og betydelig Opdyrkning dog endnu væsenlig den samme store Udstrækning af Moser og Sumpe som tidligere; man paastaar, at disse Moser endogsaa tage til, at Fugtigheden stiger og Mosserne udbrede sig, bedække og dræbe flere og flere Træers Rødder. Man har endogsaa opstillet Teorier, hvorefter Klimaet skulde forværres. I ethvert Tilfælde synes det ønskeligt at bekæmpe Mosedannelsen alene for at holde paa det, man har, ved at forbedre Terrænet.

I det 17de og 18de Aarhundrede ansaa man det for vigtigt, at Skovene kunde benyttes af Brug og Fabrikker i Henhold til Tidens almindelige merkantilistiske og protektionistiske Grundsætninger, i Følge hvilke man ansaa disse Brug og Fabriker som nyttige for Landet, selv om de egenlig ikke betalte sig, men stadig krævede Opofrelser Nu om Stunder bestaar Vanskelighederne især i Hensyn tit Bønderne, der ønske at benytte Jorden. Det er vistnok især for dette Hensyns Skyld, at man helt har standset Dannelsen af de saakaldte kronoparker, det vi! sige Sætten til Side af store Arealer, der udelukkende skulle benyttes til Skovbrug. Man dannede saadanne kronoparker med et samlet Areal af indtil 1 Million Hektarer indtil 1895; men da holdt man pludselig op. Ligeledes har man holdt op med at købe for Statens Regning ny Arealet-skikkede til deraf at danne Statsskove. Alle anerkende Vigtigheden af at fortsætte Kolonisationen, navnlig i det nordlige; men Spørgsmaalet er, i hvilket Omfang man skal give Jordet-bort for intet. Selv i de Forenede Stater er det ikke Home-steaderne eller de Kolonister, der erholde Jorden væsentlig for intet, kun mod at de skulle bo paa Landet og dyrke en liden Del deraf i Løbet af 5 Aar, som blive de bedste Agerbrugere, og som i Virkeligheden opdyrke Landet. Det er snarere de Mænd, der købe Jorden af disse Homesteadere eller af Jern-

baneselskaberne, der have erholdt store Donationer af det offentlige. I Finland beklager man sig i alt Fald med god Grund over Kolonister, som kun søge at erhverve Jord for intet for igen at sælge de Skove, som man med

stor Liberalitet har tilstaaet dem. Ogsaa forbeholde de nyere Love Skovbestyrelsen Ret til selv at sælge i de første 10 Aar de større Træer, som findes paa Jorden, et Forbehold, der næppe er tilstrækkeligt. Blandt andet er der ikke altid Lejlighed til at sælge Træer spredt rundt omkring i Landet. I ethvert Tilfælde har Skovstyrelsen utvivlsomt Ret, naar den anbefaler ikke at blive ved med denne gratis Fordeling ikke blot af Agerjord, men ogsaa af meget udstrakte Skove. I Sverig, hvor man for en stor Del har koloniseret paa samme Maade, har man endogsaa maattet købe store Skovstrækninger tilbage fra Kolonisterne, som man havde tilstaaet dem for intet oppe i Jemteland, hvor der ganske vist var den særlige Vanskelighed, at Kolonisternes Ret til Skoven kolliderede med Lappernes Ret til Græsning for deres Rensdyr. I Sverig har man søgt at forhindre Skovenes øjeblikkelige Afdrift af Kolonisterne ved at bestemme, at de kun maa hugge efter Udvisning af Skovstyrelsen. Det anbefales at efterligne dette i Finland, men det vilde vistnok være bedre slet ikke et give dem disse store Skovstrækninger heller end at indskrænke den naturlige Frihed. Det er især i det fjerne Norden, at det vilde være til Skade at ødelægge det, der endnu findes af Træer. I Lapmarkerne er endnu største Delen af Skovene ikke delt mellem Kronen og Beboerne; men selv, hvor man har delt dem, gælder det at vaage over Kronens Ret. Det er et stort Land, som strækker sig gennem tre Breddegrader, og som endnu næppe er benyttet til meget andet end Rensdyrgræsning. Man anbefaler særlig ved Statens Mellemkomst at bevare et Bælte paa 30—50 Kilometer syd for Skovenes nordligste Grænse. At skifte Skoven ogsaa her mellem Staten og Beboerne er ønskeligt allerede for at kunne benytte den nu, da den begynder at faa Værdi, og da de gamle Træer staa og blive fordærvede.

Rusland og Sverig er de Lande, der næst efter Finland har de største Skove, idet der dog der kun regnes V3 Jorden bedækket med Skov, det samme som i Østerig, medens det i Ungarn er mellem °g 1L> 1 det tyske Rige 1ji og selv

[-Sammenligning-]

{+Sammen- ligning+} med Nabolandene.7/

i det bjergrige Norge kun mellem x/r, og 1U, i Sveits 1/5, i andre Lande mindre. I Sverig ligne Forholdene meget Finlands, idet man dog er langt videre i at danne de saakaldte krono-parker. I Rusland regnes, at i Norden Skovene i de 3 Guvernementet* skulde dække 70, i de 5 andre de 65 °/0 af Landet. Alle Skovene, som i det hele al Landet, er der erklæret for at være Statens Ejendom; men trods det Retsforhold, man saaledes har indført, har Ødelæggelsen dog været meget større end i Finland. Selv i det nordlige Finland findes de bedste Træer nær Floderne, medens de mere sumpede Strækninger mellem Vandløbene er mere skovfattige. Dette Forhold er imidlertid langt mere fremtrædende i det nordlige Rusland. Nær Floderne har man der Bælter paa 1—7 Kilometeres Bredde bedækket med Gran, Birk, Bævreasp og et forholdsvis ringe Antal Fyrretræer; de uhyre Territorier mellem Floderne bestaar næsten ganske af Moradser, i hvilke der kun findes meget faa værdifulde Træer. Overalt, selv langs Floderne, er imidlertid de allerfleste Træer og især de, der ikke ere raadne, huggede ned. Reglen synes at have været, at man har ladet Arbejderne hugge, som de vilde, og at det nu er meget vanskeligt at forskaffe Handelen det Træ, den forlanger. Paa hele den uhyre Overflade antages det, at der næppe er 10 Mill. Hektarer Skov tilbage.

I Grundsætninger for Skovdriften synes den nuværende Styrelse i Finland at staa paa Højden af vor Tids Anskuelser. I Tyskland er der altfor stor Forskel paa Grundsætninger og' Praksis. Man finder i visse Stater, særlig i Sachsen og Sydtyskland, den bedste Skovbestyrelse i Europa, hvor Mænd som Pressier, G. Heyer, Judeich, von Pfeil, Endres og Andre have vedkendt sig og bragt i Udførelse de bedste økonomiske Principper. Selv i Preussen har man imidlertid søgt at opstille Grundsætninger, der er stridende mod simpel Logik, at man f. Eks. ikke kunde forlange i Skovdriften den samme Rente, som i andre Erhverv og særlig ikke Rente af den Kapital, der henstaar i Træ, og man har ogsaa villet gøre gældende saadanne særegne Hensyn som, at Skovene eksisterer for Publikums Skyld, uden særlig at se paa den Indtægt, de give, at de f. Eks. i Befolkningens formentlige Interesse skulde tilvejebringe størst mulig Træmasse, selv om dette kostede mere i

[-Grundsætninger-]

{+Grundsæt- ninger+} for [-Skovbestyrelsen.-] {+Skovbestyrel- sen.+}78

Rente, end denne Træmasse var værd, ogsaa, at man fremfor alt skulde lægge an paa en regelmæssig aarlig Produktion, selv om det betalte sig at afdrive hurtigere og mindre regelmæssigt, o. s. v. I Finland synes man ikke at have indladt sig paa nogen af disse slette Teorier. Herpaa tyder ogsaa det, at man har søgt sin Vejledning fra Tharand, Sædet for den bedste Kundskab i Udlandet. Man erkender fuldkomment de berettigede økonomiske Hensyn, og at der f. Eks. er god Grund til at afdrive saa hurtigt som muligt de gamle Træbeholdninger, der ikke tage til i Værdi, for nu ikke at tale om den Masse Træer af en altfor høj Alder og i mer eller mindre fordærvet Tilstand, der næsten alle Vegne findes, som særlig de døde Træer, „Skelettræerneog at man paa den anden Side maa tage Hensyn til Markedets Fordringer, til Købernes Lejlighed til at afdrive i visse Egne saa vel som til Konjunkturerne. Om man nu ogsaa fuldstændig vil løsrive sig fra den bureaukratiske Tænkemaade, der saa ofte skader den offentlige Virksomhed, om man vil se tilstrækkelig bort fra Forlangendet om regelmæssig aarlig Produktion, vil vedblive at tage de nødvendige Hensyn til Konjunkturer og andre Afsætningsforhold m. m., vil Tiden vise. Utvivlsomt vil det være rigtigt at gaa frem med den største Energi. Ikke blot i Skovdriftens Interesse, men i enhver Henseende til Fordel for hele Landet er det, at Staten, paa samme Tid den lader de private beholde fuld Frihed til at handle, som de finder rigtigst, selv driver Skovbrug i det store. Den har større Arealer til sin Tjeneste end nogen anden Statsmagt i Europa. Det vilde vistnok ogsaa være rigtigt, om den fulgte Skovkomiteernes Forslag og vedblev at indkøbe forsømte Skove paa god Skovbund, der kan faas til god Pris. Men fremfor alt bør den samtidig med, at den paa bedste Maade afhænder de gamle, altfor ofte altfor gamle, Beholdninger af Træ, paa ny Kulturer og andre Forbedringer anvende langt større Beløb end den halve eller de 3/4 Millioner, der hidtil er anslaaet hertil. Det er et af de interessanteste og vigtigste Arbejder, nogen Statsmagt har i Hænde, og Finland har en tilstrækkelig hæderlig og dygtig Embedsstand til at udføre dette Arbejde.

I de sidste Aar have Ejerne af Finlands Skove set deres Skove gaa op til mindst den dobbelte Værdi. Savværksejere

og Handlende have maaske tjent forholdsvis endnu mere. Arbejderne have ikke staaet tilbage. De have i de nordlige Skovegne ofte næsten faaet amerikanske Priser for deres Arbejde,. 3—4 Mark om Dagen, 8 Mark, naar de mødte med Hest. Udenlandske Forretningsmænd og Kapitalister, saaledes Svenske, Nordmænd og Englændere, have taget Del i Forretningerne, dels som Enkeltmænd, dels gennem Aktieselskaber, mest i Finland, dog ogsaa ved at købe f. Eks. Rundtræ, der bliver flaadet over til Savværker paa den anden Side den Botniske Bugt. Ogsaa dette er kun heldigt for Landet. Man taler meget om, at den nuværende store Afvirkning bruger Fremtidens Kapital op. For en stor Del er denne Tale en stor Overdrivelse. For nu ikke at tale om det nævnte uhyre, ødsle indenlandske Forbrug, der vil blive indskrænket efter Haanden, som Skoven faar større Værdi, saa er Skovens aarlige Tilvækst, naar man regner Statsskovene med, betydelig større end den samlede Afvirkning. Man regner den forskelligt, fra 2 til 2.4 Kubikmeter pr. Hektar i det sydlige ned til 0.7 til 0.8 i det nordlige. Maaske er det samlede Forbrug nu lidt større, naar der alene tænkes paa privates Ejendom og Tilvæksten, der nu finder Sted paa denne; men regnes Statens Ejendomme med, haves et samlet Areal af 15 Millioner Hektarer Skov, paa hvilket den aarlige Tilvækst i alt Fald er større end de 18—19 Millioner Kubikmeter, der for Øjeblikket bruges. I Sverig, der har Forhold, der meget ligne Finlands, og hvor der hidtil heller ikke er taget særlig godt Vare paa Skoven, regnes som Gennemsnit for Statsskovene en Tilvækst af 2 Kubikmeter, i Preussen, der gennemgaaende har langt slettere Skovbund end Finland, men hvor der unægtelig er anvendt mere Omhu paa Skoven, om man end ikke har anvendt de mest korrekte økonomiske Principer, 2,fi Kubikmeter pr. Hektar. I ethvert Tilfælde kan Masseudbyttet i Finland utvivlsomt bringes op til meget mere end det nuværende. Endnu har man jo knap begyndt, ja knap lært økonomisk Saaning og Plantning. Finlands mageløse Evne til at frembringe Skov er endnu sikkert kun begyndt at blive benyttet paa rette Maade. Det er sandt, at man har borttaget og stadig borttager de værdifuldeste Sortimenter; men de forbedrede Kommunikationer og den stigende Efterspørgsel efter de mindre Dimensioner skaber80

stadig nye Værdier. Der er her en umaadelig stor Opgave for private saa vel som for det offenlige. Intet Steds er

vi mere slaaet af, hvilken stor Begyndelse til Rigdom det hidtil saa fattige Land besidder.

VI

BJERGVÆRKSDRIFT OG INDUSTRI

Finland er ikke rigt paa Mineralier, eller i det mindste har man ikke hidtil fundet nogen særlig Rigdom. Det industrielle Liv giver Løfter for Fremtiden og er i en vis ikke ubetydelig Udvikling. Men det maa indrømmes, at denne Udvikling ikke kan maale sig i Sundhed med Agerbruget eller Skovdriften. De industrielle Erhverv, der ere nøje knyttede til Agerbrug og Skovdrift, Mejeri, Savværker og Fabrikationen af Papir og Papirmasse, ere udmærkede. De fleste andre industrielle Erhverv ere til Dels grundede paa Beskyttelsestold. Det er derfor usikkert, i hvilken Grad de ere produktive fra almindeligt Standpunkt, og hvorledes deres endelige Udvikling vil blive. I visse Retninger ere dog fortrinlige industrielle Betingelser til Stede, og det er at haabe, at de maa benyttes paa rette Maade, og at det industrielle Liv ikke yderligere maa blive ledet paa gale Veje paa de øvrige Erhvervs og den store Befolknings Bekostning.

Den store Masse, hvorpaa Finlands Jord hviler, og som idelig kommer frem i Overfladen, Granit, med forskellig Sammensætning af Kvarts, Glimmer og Feldspat, er ikke uden industriel Betydning. Granit danner et udmærket Materiale for Bygning og udmærker sig ofte ved stor Skønhed. Ofte er den ikke blot graa, lysere eller mørkere graa, ogsaa blaalig. ofte brun eller rød som Hindbær eller Kød. Store Masser af Granit er til forskellige Tider slæbt til St. Petersborg og benyttet til forskellige af Kejserstadens mest glimrende Bygningsarbejder,

Almindelig Karakter af [-Bjergværksdrift-] {+Bjergværks- drift+} og Industri.

Granit. 80

stadig nye Værdier. Der er her en umaadelig stor Opgave for private saa vel som for det offenlige. Intet Steds er vi mere slaaet af, hvilken stor Begyndelse til Rigdom det hidtil saa fattige Land besidder.

VI

BJERGVÆRKSDRIFT OG INDUSTRI

Finland er ikke rigt paa Mineralier, eller i det mindste har man ikke hidtil fundet nogen særlig Rigdom. Det industrielle Liv giver Løfter for Fremtiden og er i en vis ikke ubetydelig Udvikling. Men det maa indrømmes, at denne Udvikling ikke kan maale sig i Sundhed med Agerbruget eller Skovdriften. De industrielle Erhverv, der ere nøje knyttede til Agerbrug og Skovdrift, Mejeri, Savværker og Fabrikationen af Papir og Papirmasse, ere udmærkede. De fleste andre industrielle Erhverv ere til Dels grundede paa Beskyttelsestold. Det er derfor usikkert, i hvilken Grad de ere produktive fra almindeligt Standpunkt, og hvorledes deres endelige Udvikling vil blive. I visse Retninger ere dog fortrinlige industrielle Betingelser til Stede, og det er at haabe, at de maa benyttes paa rette Maade, og at det industrielle Liv ikke yderligere maa blive ledet paa gale Veje paa de øvrige Erhvervs og den store Befolknings Bekostning.

Den store Masse, hvorpaa Finlands Jord hviler, og som idelig kommer frem i Overfladen, Granit, med forskellig Sammensætning af Kvarts, Glimmer og Feldspat, er ikke uden industriel Betydning. Granit danner et udmærket Materiale for Bygning og udmærker sig ofte ved stor Skønhed. Ofte er den ikke blot graa, lysere eller mørkere graa, ogsaa blaalig. ofte brun eller rød som Hindbær eller Kød. Store Masser af Granit er til forskellige Tider slæbt til St. Petersborg og benyttet til forskellige af Kejserstadens mest glimrende Bygningsarbejder,

Almindelig Karakter af [-Bjergværksdrift-] {+Bjergværks- drift+} og Industri.

Granit.81

saaledes til de tre Rader 55 Fod høje Piller, der paa tre Sider omgive Isakskirken, til Arbejder ved Marmorpaladset, til Brug ved Mindesmærket over Alexander I., til Kajer ved Nevaen og forskellige Kanaler, for nu ikke at tale om den store Bys almindelige Brolægning. Det er ogsaa Finlands Granit, man har benyttet til Mindesmærket, der er rejst over Alexander II i Moskou. Finsk Sten er gaaet endnu længere ud i Verden, uagtet

det ikke er rigtigt, naar man har troet, at Porfyren paa Napoleons Grav i Paris kommer fra Finland, fra Ladoga Kysten eller fra de skønne Porfyrmasser, der findes paa øen Hogland; den er fra det russiske Guvernement Olonetz. Man skulde antage, at der var Brug nok for smuk Granit; thi der er kun faa Steder i Evropa, hvor der findes saadanne Masser som i de skandinaviske Lande og Finland. Hele den store nordeuropæiske Slette er næsten ganske blottet derfor. Imidlertid er det jo en Vare, hvis Vægt er stor i Forhold til Værdien, og hvis Transport derfor er dyr. I ethvert Tilfælde er den hele Produktion i Finland endnu ikke stor, meget mindre end i Sverig, i 1898 kun omtrent 1 Mill. Mk., men unægtelig fordoblet mod i 1893, da den dog var gaaet noget ned, daarligt som Aaret var mod 1891, da den udgjorde en Værdi af op imod 600,000 Mk. Mere end det halve af dette udføres, omtrent alt til Rusland, Brostene i sidste Aar, 1899, for 206,000 Mk., Granit og Feldspat 171,000, poleret Sten 201,000 Mk., dette lidt mindre end de foregaaende Aar, formodenlig fordi der den Gang var mindre Pengenød og derfor byggedes mere i St. Petersborg. I selve Finland, navnlig i Helsingfors, er der ogsaa udført skønne Bygningsarbejder af Granit, saaledes f. Eks. Foreningsbankens nye Bygning, i det hele dog kun lidt mod f. Eks. Skotland eller visse Dele af Nordamerika, hvor man har bedre Raad til at anvende det kostbare Materiale. Man venter sig stort Opsving ved Hj elp af det ny Aktieselskab Granit i Hangø, hvor der først er indført mere kunstmæssig Behandling i selve Landet. Den tidligere Indførsel til Rusland er mest sket fra Egne, der ligger nærmere St. Petersborg, og hvor Granitens endelige Behandling har fundet Sted der i Byen. I statistiske Opgaver er dog ikke indbefattede de mange Bygninger, der opføres af Granit i Landbrugets Interesse om-

kring i Landet, heller ikke Anvendelsen af dette Materiale i de mindre Stæder.

Kalk. Under Kalksten indbefattes det smukke Marmor, graablaat,

blaaligt eller grønagtigt, der er fundet ved Ladogakysten, navnlig ved Ruskiala, hvor Præsten Alopæus fandt Brudet i Midten af det forrige Aarhundrede. Ogsaa dette bruges til Paladser og Kirker i St. Petersborg. Simplere Kalksten har været brugt til Bygningerne fra den ældste Tid, saaledes f. Eks. allerede, da Birger Jarl paa sit Korstog i Midten af det 13de Aarhundrede lod bygge Tavastehus Slot. Af større Betydning er dog den almindelige Bygningskalk, der i 1898 produceredes til en Værdi af 700,000 Mark, imod kun 234,000 i 1893, 452,000, da Produktionen tidligere var højest, i 1891. Der udførtes i 1899 Kalksten for 120,000 Mk. og almindelig Kalk for 60,000 Mk., altsaa ubetydelige Beløb. Selv de almindeligste Bygningsmaterialier ere underkastede Told ved Indførslen til Rusland. Megen brændt Kalk anvendes i Landet i Agerbruget i Forbindelse med Tørvejord. Cement laves ikke i Finland, men støbes paa et Par Værker.

Teglværker. Fabrikationen af Mursten var i 1898 gaaet op til en

Værdi af 4 Mill. Mk. imod kun 700,000 i 1893 og kun 1 Mill. endnu i 1895, et af de mange Beviser paa den livlige Virksomhed i de senere Aar.

Fajance m. m. Fabrikationen af Porcelæn og Fajance og navnlig Sten,

der bruges til de i Finland som i Sverig udmærkede Porcelæns-ovne, finder væsenlig Sted med Benyttelse af indført Raa-materiale ved flere Fabriker, af hvilke Arabia i Helsingfors er den største, og repræsenterer en Produktionsværdi af 2,200,000 Mk. i 1899 mod 1 Mill. i 1893. Der udførtes til Rusland i 1899 for 300,000 Mk., en Udførsel, der har at kæmpe imod en Told af 30 Kopek pr. Pud eller 7 Mk. 32 Penni pr. 100 Kilo paalagt 1887 og kun med Tilladelse at indføre 30,000 Pd. eller 491 Ton, medens omvendt den indenlandske Produktion ligeledes er beskyttet. Alt dette og meget mere er Enkeltheder, vi nævne, fordi de høre med for at danne et nogenlunde fuldstændigt Billede af Forholdet overfor Rusland.

Gias. Glasfabrikationen er ligeledes temmelig betydelig udviklet,

skøndt ogsaa her Raamaterialet væsenlig indføres. Der frembragtes i 1898 for 4 Mill. Mk. mod 3 Mill. i 1894, 11/« MilL83

paa Rokkala Brugene ved Viborg og i Utra i Kuopio, der tilhøre et russisk Aktieselskab. Størstedelen af Produktionen, for omtrent 3 Mill., udføres til Rusland, lidt mere i 1898, i 1899 kun 21/* Mill., i 1899 for henimod 1 Mill. Flasker, noget mindre Vinduesglas og under 1/2 Mill. Glas under andre Former, en Udførsel, der ligeledes besværes ved en i 1897 forhøjet Told, paa Flasker 1 Mk. 22 pr. Kilo, og af hvilken som Følge deraf flere Poster er gaaet ned, medens saa atter andre er gaaet op.

I 1867 fandt Normanden T. Dahll Guld i Bifloderne ved den store Tana Elv, der ved sit Løb mod Ishavet skiller Finland og Norge. De finske Myndigheder undersøgte Landet, og et Par tidligere Sømænd, der havde vadsket Guld i Kalifornien, drog op og arbejdede ved Ivalojoki i Enare Lapmark. Guldvaskeriet er imidlertid stadig uden stor Betydning. Der er i de sidste Aar næppe udvasket 5000 Gram af en Værdi af omtrent 15,000 Mk. om Aaret. Man har fundet kantede Stykker, der ikke kunne være kommet langt bort fra Moderaaren, men har ikke fundet denne.

Kobbermalm findes paa flere Steder. Man har indtil for nylig uddraget Kobber af Orijärvi Grube i det sydvestlige Finland under Fiskars Brug. Der er fundet Kobber i det nordøstlige i Kuusamo Sogn, hvor man dog ikke har fundet tilstrækkelig Anledning til at begynde Grubedrift. Der uddrages for Tiden kun Kobber ved Pitkäränta i det sydøstlige, hvor Minerne ejes af Aktieselskabet Alexandrofski i Rusland, og hvor man behandler Malmet ad fugtig Vej, en Produktion, der i 1899 kun beløb sig til 224 Ton til en Værdi af omtrent 600,000 Mk. ledsaget af en Frembringelse af 244 Kilo Sølv og 7 Ton Tin. Pitkäränta har særlig Tilladelse til at indføre 40,000 Pud eller 655 Ton Kobber og Tin i Rusland.

Bearbejdelsen af Jærnmalm har i Finlands Historie spillet en vis Rolle. Den har været kendt fra den ældste Tid, og energiske Mænd har idelig taget den op paa ny og søgt at indføre Tidernes tekniske Fremskridt. Dens Historie giver ikke noget helt lysteligt Billede, og det er meget tvivlsomt, hvad den i Virkeligheden lover for Fremtiden. Da Gustav Adolf besøgte Finland 1614—16, gav hans Besøg Anledning til betydelige Anstrengelser og til en vis Udvikling. Alt ødelagdes

6*

Guld. Kobber.

Jærnmalm.

i den store Krig mod Peter den Store; men efter Krigen toges selvfølgelig en Del af Brugene op igen. Selv i dette Aarhundrede, da den svenske Regering ikke vilde tillade Udførsel af Malm fra Sverig til Finland og senere en Tid lang kun indrømmede Udførsel af en begrænset Mængde og først i 1860, da friere Anskuelser endelig vare herskende, afskaffede al Indskrænkning, var der oprettet en Række Højovne. Nu, da man frit kan indføre svensk Jærn, er det kun i det østlige Finland, man finder det fordelagtigt at benytte indenlandsk Malm, mest den saakalte Sømalm, der er bundfældt i Hundreder af Øst-finlands Søer, og som jo ogsaa tidligere er benyttet i Sverig, til Dels ogsaa Bjergmalm og lidt af det Myremalm, vi kender fra Jyllands Midte. Det er først i 1889 og 1896, at russiske Forretningsmænd har fundet Anledning til at tage Malm op i Egnen nær Ladoga ved Välimäki og ved Pitkäränta Kobberminer. Man optog i 1899 ved Välimäki 8300 Ton foruden 4500 Ton Myremalm. Her behandler man det meste af Malmen, der ikke er righoldig nok, efter at have knust den ad elektro-magnetisk Vej i Følge en ny Methode, der dog endnu har den Fejl at frembringe Støv, skadeligt for Arbejderne. Ved Pitkäränta har man optaget 10,000 Ton, som man behandler ad fugtig Vej. Hele denne Masse, 24,000 Ton, har man hidtil se let til Rusland; først nu har man ved Pitkäränta begyndt at behandle noget af Malmen paa selve Stedet. Denne Masse er nu større end de 17,000 Ton, der i det vestlige Finland i 1899 blev indført af Malm fra Sverig. Betydelig Interesse knytter sig til et Forsøg i det sydvestlige Finland, forbundet med Nordenskjolds Navn, paa at finde Malm ved Havet ved Jussarø, hvor man tidligere har uddraget Jærn, og hvor man nu tror at kunne finde større Rigdomme ved at gaa ud under Havet. Sømalm optoges i noget større Mængde, tilsammen med Myremalmen i 1899 56,000 Ton, i enkelte tidligere Aar dog endnu noget mere, f. Eks, 1875 endogsaa 1I2 Gang mere; men den indeholder i Gennemsnit næppe 36 °/o Jærn, medens den indførte Jærnmalm indeholder nærmere 52 °/0.

Raajærn. Medens selve Jærnmalmen ikke betaler Told i Finland

— som det i det i hele Finland i Modsætning til Rusland er Reglen, at Raaprodukter skal være fri — betaler dog allerede simpelt Raajærn en Told af 1 Mk. 20 Penni pr. 100 Kilo.85

Der er i alt 15 Højovne i Gang, 11 i det østlige og 4 i det vestlige Finland, af hvilke en i det østlige, St. Annæ, tilhører den russiske Regering, to andre de bekendte store Selskaber Värtsila og Varkaus, og i alt frembragte disse Ovne i hvert af Aarene 1898 og 99 noget over og under 27,000 Ton Raajærn, 33,000 i 1897, af hvilke der i 1898 udførtes godt 12,000 mod mellem 14 og 15,000 i 1897 og kun 11,000 i 1899, medens der atter indførtes baade i 1898 og 1899 omtrent 22,000 Ton. Udførslen sker til Rusland, hvor man ellers betaler Told baade af Raajærn og Malm og fra 1897 ligeledes af Raajærn indført fra Finland, idet man dog tillader frit at indføre U/2 Mill. Pud eller 24,570 Ton af Jærn, frembragt af finsk Malm. Naar man fradrager denne Udførsel, var der altsaa i 1898 og 99 forbrugt af indenlandsk Produktion omtrent 16,000 Ton aarlig, og da Prisen paa Raajærn utvivlsomt bestemmes ved den endnu større Mængde, der indføres, møde vi saaledes allerede her en Fordyrelse af et Raamateriale med over 10 dettes Værdi, U/3 Mill., eller henimod et Par hundrede tusinde Mark.

Medens Behandlingen af Jærn i aabne Ovne, Franche-Comté og Lancashire, stadig gaar ned, men dog ikke er ganske opgivet og i 1899 udgjorde ved 14 Brug omtr. 3000 Ton til en Værdi af 1 Mill. Mark, er det derimod større Mængder, der tilvejebringes som Stangjærn ved Puddling, i 1899 ved 30 Værker under 6 Brug med Anvendelse af 15,000 Ton Raajærn godt 13,000 Smeltestykker og Millbars, det dobbelte mod i 1877, og hvoraf der igen behandledes 11,000 Ton paa 9 Valseværker med et Udbytte af 9000 Ton, og det er endnu mere, der nu smeltes ved 5 Værker i de nye Siemens-Martins Ovne, i 1899 16,000 Ton Raajærn med et Udbytte af 15,000 Ton mod 3000 Ton for 6 Aar siden, hvoraf 13,000 igen udvalses, meget lidt dog til Plader. Som Masse er Totaludbyttet saaledes omtrent 27,000 Ton. Udbyttet af Valseværkerne ansloges i 1898 til 2x/2 Mill., af Staalsmeltningen til 33/4 Mi.l. Mark. Ogsaa her bestemmes Prisen ved Indførselen, der i 1899 udgjorde 13,500 Ton Stangjærn til en Værdi af 273 Mill., 7759 Ton Plader til en Værdi af over 2x/2 Mill., 1600 Ton Rør og 632 Ton fint Jærn til en samlet Værdi af over 1/2 Mill., som Totalmængde og Værdi noget mere i 1898. Da Indførsels-

Staal- og Valseværker.86

tolden paa den store Masse udgør 6 Mk. 50 Penni pr. 100 Kilo, er det saaledes rimeligt, at Jærnet i disse Former, der ligeledes er Raaprodukt for andre Produktioner, fordyres med henimod lx/2 Mill. Mk. eller den hele Værdi. Foruden

det nævnte Beløb blev der i 1898 indført 27,000, i 1899 24,000 Ton Jærnbaneskinner, der er fri for Told. Udførselen har ogsaa her fundet Sted til Rusland, hvor man i 1885 og 1897 har belagt Indførselen med Told, i 1885 15 Kopeker pr. Pud eller 36 Mk. 60 P. pr. Ton, i 1897 forøget til 20 Kopeker pr. Pud eller 48 Mk. 75 P. pr. Ton, men hvor selv denne høje Told dog kun er omtrent hvad der betales ved

Indførselen fra andre Lande, og hvor derfor den tilladte Indførsel af Stangjærn og Smeltestykker, 400,000 Pud eller 6552 Ton, ogsaa benyttes omtrent helt ud.

Som Anvendelse af Raajærn bør endnu nævnes den ikke ubetydelige Produktion ved Smedning, i alt i 1899 omtrent 8000 Ton til en Værdi af omtrent 3 Mill. mod kun 2700 Ton i 1893, men rigtignok 4000 i 1890, kun 1700 i 1886. Herimellem er der en Del Redskaber saasom Økser, Hakker, Grebe, en Del Hestesko og navnlig Søm, henimod seks Tusind Ton. Dette er især Traadsøm, og den ringe Indførsel, der nu er næsten helt forsvundet, har i senere Tider kun beskæftiget sig med ganske smaa Søm. Ogsaa denne Produktion er dog højt beskyttet, selv Traadsøm med 11 Mk. 80 P. pr. 100 Kilo op til 14 Mk. 70 P. for Søm af andre Former, og der er ingen Tvivl om, at jo flere af disse Fabriker, der ikke ere uden Betydning, saasom Fabriken under Aktiebolaget Jokkis, to i Loimijoki Sogn ved Åbo — alle tre ved samme Strøm, Loimijoki — en fjerde i Åbo, tilhørende samme Aktieselskab som de to i Loimijoki, og en femte i Pero ved Viborg, væsenlig leve ved Beskyttelse.

Allerede Forbruget af Jærn i disse simple Former udgjorde foruden de 27,000 Ton Jærnbaneskinner i 1898

omtrent 44,000 Ton mod kun 13,000 i 1893, unægtelig noget mere, 24,000 Ton i 1890, da man jo atter havde haft en meget livlig Periode med Udvidelse af Forretningerne. Omsattes alt til Raajærn, blev Totalmængden 135,000 Ton eller 50 Kilo pr. Individ. Det store Forbrug er et godt Bevis paa Udvikling og især paa stort Fremskridt i den nyere Tid.

Som og andre [-Smedie-produkter.-] {+Smedie- produkter.+}

Forbrug af

Staal og Smedejærn.87

Hvad man i Finland og Sverig kalder mekaniske Værksteder, svarer nærmest til, hvad man hos os kalder Maskinværksteder, tilligemed, hvad man hos os betegner som Bygning af Jærnskibe og andre Dampskibe. Ogsaa her møder der os en stærk Fremgang, i 1899 en Produktionsværdi af 25 Mill. mod 9V2 i 1889 og 5x/2 i 1887, endnu i de daarlige Aar 1893—94 kun det halve af det nuværende Beløb. Støberier, som til Dels falde ind under samme Art Virksomhed, fordoblede deres Udbytte i 7 Aar indtil henimod 11,000 Ton i 1899.

Samtidig med denne Udvidelse af Produktionen var Indførselen af Maskiner m. m. gaaet op fra 4 Mill. Mk. i 1889, 6 i 1891 og atter kun 4 i 1893 til det forholdsvis betydelige Beløb af 1973 i 1898, atter dog 1 Mill. mindre i 1899; i 1898 blev særlig mange ny Fabriker anlagt. Udførselen var vel ikke saa særdeles betydelig, omtrent 1 Mill. i 1898 og 1V2 i sidste Aar, 1899, mod 1/2 i 1893. Den er dog ikke uden Interesse, blandt andet, fordi den viser, at Fabrikerne i visse Retninger kunne konkurrere med Udlandet. Til Rusland er det ogsaa her et begrændset Beløb, man kan udføre til de lavere Toldsatser, indtil 130,000 Pud eller 2129 Ton mod en Told af 20 Kopek pr. Pud siden 1887 og siden 1897 det dobbelte, 40 Kopek pr. Pud eller 97 Mk. 60 P. pr. Ton. Det er de samme Værker, som ogsaa udføre det lille Beløb af Tilvirkning af Kobber og Messing, hvis Indførsel indrømmes, 1000 Pud. Her vilde utvivlsomt meget mere blive udført, hvis disse Begrænsninger ikke fandtes.

Lægger man til Produktionens Beløb, hvad der er indført, og fradrager man, hvad der er udført, kommer man tor Maskiner, Værktøj og Apparater til det betydelige Beløb for Forbruget i 1898 af 40 Mill. Mk. mod kun 14 i 1893, 18 i 1891 og kun 13 i det gode Aar 1889, et Forbrug, der dog allerede synes at være gaaet lidt ned i 1899, hvor Virksomheden med ny Anlæg næppe har været fuldt saa stor som i det gode Aar 1898.

Atter her har man dog en meget høj Beskyttelsestold, uagtet man f. Eks. idelig har tilladt fri Indførsel af Maskindele til Anlæg af ny Fabriker. Selv Skibe af Jærn eller Staal paa 700 Ton og derunder betale Told, naar de sælges til Landet, 2 °l0, ligeledes alle Dampskibe af Træ; Jærn- og Staal-Dampere

Mekaniske Værksteder.

Ind- og Udførsel.

Forbrug.

Statshjælp og Beskyttelsestold.88

under 400 Ton endog 4 °/0. En interessant Fabrikation af Lokomotiver i Tammerfors til Brug ved Statens Jærnbaner er hjulpen ved et mindre kontant Tilskud eller Afslag i Pris sammenlignet med Prisen i Udlandet motiveret ved Fordyrelsen af Raapro-dukter ved Tolden og ved et større kontant Laan. Alligevel er der ingen Tvivl om, at det meste af denne Virksomhed, trods de Millioner, visse Varer nu fordyres for Forbrugerne ved Beskyttelsestolden, og trods den navnlig altfor splittede Retning,, hvori Toldbeskyttelsen leder Fabrikationen, jo er fuldkommen sund. Mange af Værkstederne ere opstaaede som nødvendige lokale Anlæg for Reparation og andre Arbejder, der nødvendig bør ske paa Stedet. I andre Retninger er Konkurrencen allerede stor nok til at forhindre Fabrikerne i at benytte Beskyttelsen til at forhøje Priserne. Dette er saaledes utvivlsomt Tilfældet baade med Landbrugs- og Mejerimaskiner, uagtet der endnu indførtes af disse i 1898 og 99 for henholdsvis 23/4 og over V3 Mill. Mk. For nogle Maskiner, der især benyttes i Landet saasom Træsliberiernes, er man naaet saa vidt, at man ogsaa regelmæssig fabrikerer for Udlandet.

Det vilde haft sin Interesse her at kunne have gennemgaaet de enkelte Værker, dels paa Grund af disse Industriers-Betydning for Landets industrielle Historie, dels for at faa et bedre Begreb om de nærværende Tilstande, saa vel som om, hvad vi kunne vente for Fremtiden. Dette er dog ikke muligt,' Æmnet er for stort. Som nogle af de allervigtigste skulle vi kun nævne: I Nylands Len Maskin- och brobyggnadsaktie-bolaget i Helsingfors, Specialitet Jærnvejsbroer og Dampskibe; Sandvikens aktiebolag i Helsingfors, som ejer en Dok indsprængt i Klippen, der gaar ud i Havet, og som derfor er udmærket indrettet for Skibsreparationer; Fiskars Aktieselskab i vestre Nyland tilvirker Stangjærn, Plader, Landbrugsredskaber og saakaldt fint Smedejærn. Det besidder 2 Højovne og store Landejendomme, deriblandt historiske Herregaarde som Hor-nernes Aminne, Boijernes Gennäs, det gamle Visborg og de tidligere Kobberværk Orijäki; Billnäs Aktieselskab, Specialitet Spader, Skovle og andre saadanne Redskaber; Högfors Brug, bekendt for sit gode Støbegods. I Åbo og Bjørneborgs Len Wm. Crichton & Co. aktiebolag i Åbo, Krigsskibe og andre Dampskibe; Åbo Jærn-manufaktur aktiebolag fabrikerer Jærn-

banewaggons, Mejemaskiner og Hesteriver; Dahlsbruks aktie-bolag med det største Valseværk i Landet, Specialitet Skibs-smediearbejde; Mathildedahls aktiebolag, Landbrugsmaskiner, i Særdeleshed Tærskeværk; W. Rosenlew & Co., mekanisk Værksted i Bjørneborg, bygger Dampskibe. 1 Tavastehus, Tammerfors linne- och jærnmanufaktur aktiebolag, tilværker i sit mekaniske Værksted Lokomotiver, Maskiner for Træsliberier m. m. I Viborg Len Galléens mekaniske Værksted, Skibsbygning og Maskiner; Karhula mekaniske Værksted ved Kymmenes østlige Udløb, Specialitet Landbrugsredskaber. I St. Michels Len Paul Wahl & Co.s Jærnværk Varkaus inde ved Saima Sødrag ved Flodløbet, der kommer fra Iisalmi og Kalavesi paa Vejen mellem Nyslott og Kuopio; det giver sig især af med at bygge Dampskibe for Søerne inde i Landet, men er ogsaa forbundet med Savværk og Melmølle; Orävi og Haapakoski aktiebolag har til Specialitet Jærnrør. I Kuopio Len Värtsilä anlagt ved Jänisjoki, en af Floderne, der løber ud i Ladoga Søen, Højovne, Støberi og Valseværk; samme Selskab ejer Möhkö, hvortil hører den største samlede Landejendom i hele Finland; Strømsdal ved Udløbet fra den nordøstligste Del af Saima Søsystem, Pielis, mekanisk Værksted. De her nævnte Værk har i de senere Aar produceret for mindst fra 72 til 1 Mill. Mk., de større fra 1 til 2 Mill. Mk. Flere af dem skrive sig fra det 17de Aarhundrede og indtage en ikke uvigtig Plads i Landets tidligere økonomiske Historie, men have, som naturligt er, nu næsten alle ganske forandret Produktion. Antallet af mindre Jærnbrug og mekaniske Værksteder, der væsentlig arbejde for nærmeste Omegn, er omtrent et halvt Hundrede. Hvad der er mest karakteristisk, naar vi betragte de enkelte Jærnværkers Historie som ogsaa de nuværende Tilstande, er den Rolle, der nu spilles af Tilvirkningen af Maskiner og andre Brugsgenstande, der i det hele, uagtet den er forholdsvis ny, allerede repræsenterer over de dobbelte Værdier mod Frembringelsen af Jærn som Materiale i dets forskellige Former. Den er knyttet til Forbrugets Kravr hvorledes det end vil gaa Frembringelsen af Jærn som mere eller mindre Raaprodukt. For 1899 regnes i den officielle Statistik samtlige Brug og mekaniske Værksteder at have haft en samlet Produktion af 513/4 Mill. Mk. mod 44x/3 i 1898.90

Ligesom allerede en Betragtning af de enkelt Værker vil vise os baade, at Industrien i sin Helhed ubetinget har en Fremtid og til Dels allerede nu er bygget paa fuldkommen sund Grund, og tillige, at meget næppe vil bestaa i Aarenes Længde, og ligesom det samme ogsaa fremgaar af Beskyttelsestoldens Betydning for visse af Værkerne, saaledes følger dette endelig ogsaa af saadanne almindelige Forhold som den Rolle, Brændselsforholdene spille. Nu spiller Træ en meget stor Rolle; men baade det og Trækul træde nødvendigt tilbage for Stenkul og Cokes. Fra 1893 til 1898 er Forbruget af Stenkul ved disse Værker steget fra 5000 til nær 30,000 Ton og af Cokes fra under 4000 til over 5000 Ton, medens Trækul er bleven staaende ved den samme Masse af omtrent 300,000 Kubikmeter trods Industriens Udvikling, og Brænde kun er fordoblet fra 333,000 til 666,000 Kubikmeter, omtrent den samme Træmasse, der maa til for at tilvejebringe den Masse Trækul, der bruges. Allerede i det vestlige Finland benyttes der forholdsvis langt mere Stenkul og mindre Træ end i det østlige, og denne Udvikling vil fortsættes med Industriens nye Krav. Hvad Frembringelsen af Jærn som Raaprodukt angaar, maa man ikke glemme, at det tager Cokes af to Ton Kul for at behandle en Ton Jærnmalm selv af saa righoldigt Malm som det

svenske Gellivaras. Det er derfor, Gellivaras Jærn gaar til de store Forbrugssteder i England og Tyskland og ikke omvendt Kullene i England og Tyskland til det nordlige af den Botniske Bugt. Denne Forskel i de nødvendige Mængder af Jærnmalm og Kul opvejes næppe ved den forholdsvis billigere Fragt til den Botniske Bugt end fra denne til England og Tyskland, der er en Følge af den store Udførsel og den liden Returfragt, der haves. En større Benyttelse end den nuværende af Jærn fra Grängesberg i Mellemsverig og en fremtidig Anvendelse af Gellivara Jærn i Landene ved den Botniske Bugt hindres ikke blot ved Nødvendigheden af at transportere Kul eller Cokes over Havet; der er ogsaa her den Ulæmpe, at man maatte holde store kostbare Lagere, fordi Isen i Havet standser al Transport om Vinteren. Hvad Frembringelsen af Jærn og Staal i deres almindelige Former angaar, kunne vi kun tænke os en Mulighed, der kunde holde denne Produktion for Fremtiden i Lande som Sverig og Finland. Det skulde

[-Jærn-industriens-]

være en større Anvendelse af Elektromagnetisme og derigennem af den rige Vandkraft, som man allerede har indført ved Behandlingen af andre Metaller, og som i Jærnproduktionen allerede har faaet den meget begrændsede Anvendelse, vi nævnte, da vi talte om Gruberne ved Välimäki i det sydøstlige Finland.

Med de store Fabriker er ogsaa Haandværkernes Betydning steget ganske overordenlig, Udbyttet af deres Virksomhed fra 3V8 Mill. i 1893 og 4 Mill. i det bedre Aar 1891, da det tidligere var paa sit Højdepunkt, til 81/* Mill. i 1898. Om nogle af disse Erhverv gælder det, at de ere et Produkt af den mest moderne Udvikling, Elektroteknikere m. m. m., om andre, at de nødvendig maa vedblive at være Haandværk paa Grund af de lokale Fordringer, der stilles til deres Virksomheder; men om mangfoldige andre gælder det, at de repræsenterer en forældet Form for Virksomheden, og at de derfor maa vige for Fabrikdriften. En Del af dem ere at betragte som et Overgangsled, andre komme endogsaa mest frem i daarlige Tider og under daarlige Forhold, fordi deres Udøvere da ikke kunne finde Plads i større Forretninger.

Særlige Fordringer til Vandkraft stilles ved de to store ny Anlæg for Fabrikationen af Materiale til Acetylen Lys ved Hämäkoski i Ruskiala og ved Linnakoski nær ved Imatra, fra hvilket sidste Anlæg man ogsaa har i Sinde at føre Kraft til St. Petersborg. Allerede har dog disse ny Anlæg ligesom de Værker, der i andre Lande tilvejebringe Kalcium Karbid, haft Vanskelighed ved Afsætningen. Man har søgt at afhjælpe dette ved at danne en Trust for fælles Salg med Værker af samme Branche i Sverig og Norge. I Egnen ved Imatra, ved Tainionkoski, fabrikerer man ogsaa klorsurt Kali eller Klorat af Potaske, en Fabrikation, der ligeledes kræver en betydelig Kraft.

Hvorledes Tjærefabrikationen til Held for Skovene er gaaet ned til halvanden Mill. Mk., har vi omtalt, da vi talte om Landets Skovdrift. Særlig Omtale som Fabriker kræves snarere af Begkogerierne, mindre Anlæg, der jo beskæftige sig med at behandle Tjæren som Raaprodukt, og ligeledes af de Fabriker, der uddrage andre kemiske Produkter, af hvilke navnlig bør fremhæves de to ny store Anlæg, der benytte Træ-

[-Haand-[-]

{+Haand- [+} værkerne, der . arbejde med Metaller.

t

t I L

! Kalcium Karbid og klorsurt Kali.

affald ved Save ved Kotka, og som foruden Trækul og Tjæreolie producerer Tjære- eller Metylalkohol og eddikesurt Kalk.

Læder. Et Produkt af Skovene, Bark, benyttes jo ogsaa af Garve-

rierne, der ligeledes kunne indføre Garvesyre og andre Garve-æmner frit for Told. Deres Huder faar de halvt fra

Landet selv, halvt indført fra Udlandet. De frembragte i alt i 1898 Læder for 14 Mill. Mk., en enkelt Fabrik, Åstrøms i Uleåborg, for over 3 Mill., medens den tillige har udført for x/4 Mill. Mk. Sadelmagerarbejde. En anden større Fabrik er anlagt i Raumo, og en tredje, der benytter den nye Garvemaade med Elektricitet, i Helsingfors, en fjerde ved Korkeakoski i Orivesi i Forbindelse med den eneste Fabrik af Skotøj, der til Dato er anlagt i Finland, og som vistnok vil tage betydelig Del i Frembringelsen af de 2 Mill. Mk. Skotøj, der for øjeblikket forfærdiges i Landet. Sadelmageriet, der i alt har frembragt for lVs Mill- Varer, har tidligere søgt Udførsel til Rusland, men har nu maattet opgive det meste af denne, efter at der 1897 er paalagt høj Told. Af Læder udførtes der i 1898 for 21/i Mill., en Udførsel, der ligeledes har at kæmpe imod den i 1883 paalagte Told, 75 Kopek pr. Pud eller 18 Mk. 30 Penni pr. 100 Kilo.

Sæbe og Lys. Frembringelsen af Sæbe er fra 1889 til 1898 forøget fra imellem seks og syv hundrede Tusinde Mark til det dobbelte. Lys låve et Par Selskaber af indført Stearin, der af et enkelt Selskab, Selskabet Nevski med 3 Mill. Kapital, produceres for omtrent 600,000 Mk. om Aaret. Som de fleste andre Industrigrene leve de til Dels ved Toldbeskyttelse.

Svovlstikker. Det samme, at Toldbeskyttelsen har tilladt Industrien at leve ved Afsætning i Landet uden særlige ny Fremskridt, skyldes det maaske ogsaa, at Fabrikationen af Tændstikker, der dog har sit vigtigste Materiale af Aspetræ i selve Landet og ligeledes har fri Indførsel af sit sædvanlige kemiske Materiale, heller ikke har gjort særlige Fremskridt, men vedbliver at frembringe omtrent det samme Beløb, for 1 Mill. Mk.

Moller. Omkring i Finland findes der en stor Mængde Møller,

naturligt for et Land med saa rig Vandkraft og, hvor Befolkningen er vant til at beskæftige med Maskiner. Det hele Antal er omtrent 3000, hvoraf omtrent Halvdelen er opgivet at arbejde, og af hvilke i Virkeligheden vistnok mange flere ar-93

bejde for andre, hvad Svenskerne kalde for tullkvarna. Store Møller er først anlagt i den nyere Tid ved Vasa saa vel som paa nogle andre Steder. Særlig have de lagt sig efter at male Ris, fordi de i denne Forretning kunne blive betalt ved Toldbeskyttelsen. De Mængder, som de male, varierer, som naturligt er, særlig med Høsten og den af andre Grunde fluktuerende Indførsel af Sæd. For 1898 opgaves en Værdi af 6 Mill. Mk., efter den daarlige Høst i 1897; for 1895 kun 172; for 1893 efter et andet daarligt Aar 43/4; i 1892 endogsaa nær 7; i 1891 4; i 1890 lx/2 Mill. Mk.

Sukkerraffinaderierne ere ligeledes udviklede under en betydelig Beskyttelse, og det er utvivlsomt, at det for en stor Del er derved, at de naaede at rafinere i 1898 for 151/*, i 1899 endogsaa for 18 Mill. Mk. mod 1372 i 1891 og 93 og kun 97s i 1889. Næsten hele Beløbet i 1898 frembragtes af de to store Raffinaderier T0I0 ved Helsingfors med 1,600,000 Mk. Kapital og 8 Mill. Produktion og Aura ved Åbo med 3,200,000 Mk. Produktion. I 1898 indførtes der tillige for 672 Mill. raffineret Sukker, hvad der giver et samlet Forbrug af for omtrent 22 Mill., fordoblet i faa Aar, et glædeligt Bevis paa Stigning i almindelig Velstand. Efter Ordningen i 1897 indføres russisk Raasukker med lavere Told med det Resultat, at alt Sukker nu tages fra de russiske Runkelroesukkerfabriker, der jo som bekendt danne et Syndikat eller en monopolistisk Sammenslutning, ledet af den russiske Finansminister. Denne Nedsættelse har været til betydelig Mindreindtægt for den finske Statskasse, flere Millioner; men derved har man end yderligere forhøjet Raffinaderiernes Beskyttelse.

Bagerierne have i 1898 frembragt for 5 Mill. Mk. Brød mod 272 i 1889, nyt Bevis paa Velstand og bedre Levemaade. Det staar i Forbindelse med det store Forbrug af Hvedemel, hvortil vi skulle vende tilbage.

En Undtagelse fra Industriens almindelige Udvikling dannes af Brænderierne, der i 1898 frembragte for 63/4 Mill. Brændevin med llVs i 1886. I 1897 var Udbyttet Öx/s Mill-> 1 det daarlige Aar 1893 endogsaa kun 5 Mill. Mk. Da man i 1865 forbød at brænde Brændevin hjemme og paalagde en Afgift, der efter Haanden skulde forøges, og som ogsaa er blevet det til Gavn for Landets Finanser, bestemte man at indskrænke

Sukker

Bagerier.

[-Brændevinsbrænding.-]

{+Brændevins- brænding.+}94

Forbruget af Brændevin til 61/2 Liter pr. Hoved, hvad der den Gang efter Folketællingen udgjorde li1/* Mill. Liter. Man har i Virkeligheden, hjulpet af Afgiften, været i Stand til at formindske Forbruget mere. Indførselen fra Udlandet af Brændevin er helt forbudt; kun Alkohol under andre Former som Cognak og Rom kan indføres. Nødvendigheden eller Hensigtsmæssigheden af dette Indførselsforbud synes tvivlsom I Finland mener man, man derved understøtter Afholdsbestræ-belserne.

ølbryggerier. Modsat Forbruget af Brændevin er Øldrikningen taget meget til, og de indenlandske Bryggerier frembragte ogsaa i 1898 30 Mill. Liter imod 19 i 1893. Ogsaa her har man paalagt Skat, i 1882, under Form af Maltskat, 1 Mk. af 10 Kilo. Vi skulle ikke her drøfte Spørgsmaalet, hvorvidt Maltskatten er den hensigtsmæssigste Form for Øllets Beskatning. Man har fulgt det samme urigtige Princip, som i senere Tider har været fulgt i flere andre Lande, at beskatte med et noget stigende Beløb de Bryggerier, der frembringe større Mængder, her de, som benytte mere end 50,000 Kilo Malt. De fleste Bryggerier ere smaa. Det største Bryggeri, i Helsingfors, har en Produktion af l2/3 Mill. Mk.

Det store Forbrug af Drikkevarer, der ikke indeholder Spiritus, Sodavand m. m., staar i Forbindelse med Sæderne i Sverig og Finland og har givet Anledning til ikke ganske ubetydelig Produktion, i 1898 omtrent 1 Mill. Mk., mest selvfølgelig af Sodavand.

Tobak. Ligeledes er Forbruget af Tobak taget meget til. Fabrika-

tionen udgjorde i 1898 1073 Mill. Mk. mod kun 5 i 1889. For 3V2 Mill. produceredes af Firmaet Strengberg i Jacobstad, for l3/.t af von Rettig i Åbo, for U/2 Mi11- H. Borgstrøm jun. i Helsingfors og af Sergejeff i Viborg. Den raa Tobak kommer nu især fra Rusland, fordi den da betaler lavere Told, 2/3 af Værdien og en endnu større Del som Kvantitet. Tolden er ikke høj, men er stærkt beskyttende for forarbejdet Tobak.

Trykkerier. En smuk Industri er Bogtrykkerierne, der i 1898 frem-

bragte en Værdi af 33/4 Mill. mod kun 2 i 1893 og l2/3 i 1889, tilligemed Litograferne — noget over 1 Mill. — for omtrent 5 Mill., et godt Bevis paa Fremskridt i Kultur. Finland

Ikke spirituøse Drikkevarer.95

har ogsaa hidtil haft over 200 Blade. De benytte for omtrent 1 Mill. Mk. Papir om Aaret.

De vigtigste, eller i alt Fald de Industrier, der frembringe de største Værdier uden for Trævarerne, er Tekstilindustrierne og blandt disse atter navnlig Bomuldsspinderi og Væveri. I 1898 frembragte disse sidste for omtrent 26 Mill. Varer, og af disse alene 5 store Fabriker omtrent 201j2, den Finlaysonske, anlagt i 1820 i Tammerfors af Englænderen Finlayson og nu væsenligt ejes af Familierne v. Nottbeck og Rauch, 13 Mill.; Fabriken i Vasa med 3 Mill. Kapital, 5 Mill.; den i Forssa med 4,800,000 Kapital, omtrent 6 Mill.; Fabriken i Åbo for 1 Mill. Mk., hvortil nu kommer andre Fabriker i Tammerfors og en stor Fabrik i Bjørneborg med 2 Mill. Kapital. Fabrikationen udgjorde i 1892 ikke en Gang 13 Mill., i 1891 nær 15, men i det gode Aar 1889 dog endnu kun 121/2 Mill. Mk. Den er saaledes fordoblet mod den Gang. Der indførtes af Bomuld for 5—6 Mill. og af Traad imellem 1 og 200,000 Kilo. Indførselen af Fabrikata var i 1898 83/4 Mill. Mk. — hvoraf Tøjer for over 6, Garn og Traad for 21/2 — mod kun 3 Mill. i 1893, men dog 5 V2 i 1891. I 1899 syntes det, at Indførslen har været mindre, 4 Mill. af Tøjer og l3/4 af Traad, hvad vistnok skyldtes en større Produktion. Forbruget var herefter i 1898 utvivlsomt adskilligt over 30 Mill. Mk. — og ikke 251/2, som det opgives — mod kun 1372 i 1893 og, da det var højest, i 1891, kun 18 Mill. Mk. Udførselen har holdt sig omtrent paa det samme Standpunkt, 23/4 Mill. Tøjer i 1898 mod 3 i 1893, hvortil der maa lægges for U/2 Mill- Traad, i 1898 altsaa i alt nærmere 4-l/2. Medens finere Varer indføres fra andre Lande og ganske billige, men vel farvede og appreterede Varer indføres fra Rusland, udføres atter adskilligt til Rusland; men da man ogsaa her har paalagt Told, i 1897 endogsaa 2 Rubler 80 Kopek til 3 Rubler 10 Kopek pr. Pud eller 68 Mk. 40 P. til 75 Mk. 70 P. pr. 100 Kilo, og

selv til denne Told kun tilladt en Indførsel af 50,000 Pud eller 819,000 Kilo, har Udførselen nu ogsaa her væsenlig været begrændset til dette mindre Beløb. Selv i Finland er Beskyttelsen, skøndt flere Gange mindre end den russiske, dog overordentlig betydelig. for simpelt Bomuldstøj 2 Mk. pr. Kilo. For Indførsel fra Rusland betales ingen Told. Af Indførselen fra andre

[-Bomuldsvarer.-]

{+Bomulds- varer.+}96

Lande udgør Tolden i Almindelighed over 1j3 af den beregnede Værdi.

Linned. Af Fabriker for linnede Varer findes der det temmelig

betydelige Tammerfors Linne- och järn-manufactur aktiebolag, et Selskab med nominielt 6,200,000 Mk. Kapital, samt to andre Fabriker, der væsenlig arbejde med Traad importeret fra England og Tyskland. To Tredjedel af Hørren kommer fra Rusland. Der udføres for næsten lige saa meget, som der produceres paa disse Fabriker, det vil altsaa sige, Landets store Forbrug tilfredsstilles endnu mest ved Hjemmevævning! Thi Indførselen opgives kun til omtrent 1 Mill. Mk., mest det allersimpleste Tøj, Sækkelærred m. m. Selv for dette er Indførselstolden over 7.3 af den opgivne Værdi. Den er for de forskellige Artikler fra 90 Penni til 472 Mk. pr.. Kilo. Af Udførsel til Rusland er tilladt til den lavere Afgift af 6 Mk. 10 P. pr. 100 Kilo en Indførsel af 500 Pud eller 819,000 Kilo. Man nævner som en Artikel, med hvilken Russerne ikke kan konkurrere, det hvide Garn, som man i Moskov sætter Pris paa til at binde om Thepakkerne. Lidt sælges ogsaa i andre Lande, deriblandt i Danmark.

Uldvarer. Af Fabriker for Klæde og andre uldne Varer findes der i

Finland nu mindst en Snes, flere temmelig betydelige Fabriker i Helsingfors samt i og ved Åbo, af hvilke den i Littois med en Aktiekapital af 200,000 Mk. frembringer for omtrent 1 Mill. Varer, i Tammerfors Tammerfors Klædemanufaktur med U/5 Mill. Kapital og U/2 Mill. Produktion og selv paa Landet ved Hyvinge en Fabrik med 1/3 Mill. Kapital og 1 Mill. Produktion. Befolkningen køber af Spinderierne megen Traad, der væves i Hjemmet, en ikke meget tidssvarende eller fordelagtig Produktion. Den samlede Produktion i Landet ved Fabrikerne opgives til 774, men er vist snarere 10 Mill. Mk. mod kun 21l3 i 1893 og, da den tidligere var højest, i 1891, 373 Mill. Der indføres for omtrent 2 Mill. Uld, der maa betale Indførselstold. Indførselen af Uldvarer var i 1898 13 Mill., hvoraf 9 Tøjer m. m., 33/4 Traad, i 1899 4 Mill. Traad, men kun 6 Mill. Tøjer, deraf U/2 fra Rusland fri for Told, 472 fra andre Lande, bedre Varer, Rusland ikke kan levere, underkastet Told. Beskyttelsestolden udgør ogsaa her over 73 Værdien.

Trikot. Ogsaa for strikkede Varer, Strømper m. m. findes der nu97

flere Fabriker, et Par i Helsingfors, ligesom ogsaa i Tammer-fors de betydelige Fabriker, der tilhøre Dalberg og Co. og det Klingendalske Co., frembringe betydelige Værdier af Trikot saa vel som uldne Varer, den første for P/3 Mill. Ogsaa her er der en ganske overordenlig høj Beskyttelsestold. Medens ved uldne Varer ingen Udførsel finder Sted til Rusland, er der ved strikkede Varer tilladt en ubetydelig Indførsel til nedsat Told.

Færdige Klæder frembringes for et Beløb af omtrent 4 Mill. Tolden beregnes for Materialet med Tillæg af visse °/rt af det senere anvendte Arbejde.

Finnerne tale med en vis Stolthed om disse store Fabrikker af Klæde, Bomuldstøj, Lærred og andre vævede Varer. Flere af Fabrikerne ere nu forsynede med de mest moderne Maskiner fra England og Tyskland, og flere af dem gør et udmærket godt Indtryk. Alligevel er det dog med den største Tvivl, man maa betragte disse Tekstilindustrier, der ligesom de fleste andre Industrier i Finland altfor meget er bygget paa Beskyttelse, og som, hvis de kunne hæve Varepriserne med Toldbeskyttelsens Beløb, ville kunne vedblive at producere til Fordel for deres Aktionærer og andre Ejere, selv om det sker med stort nationaløkonomisk Tab. For øjeblikket give de fleste af disse Fabriker et meget betydeligt Udbytte, om end ikke saa urimelig højt, som nogle af Fabrikerne i Rusland med deres endnu højere Beskyttelse; men Spørgsmaalet er, hvor meget af denne der skyldes Toldbeskyttelsen. Heller ikke gør det noget godt Indtryk at se, i hvilken Grad flere af Fabrikerne paa en Gang beskæftige sig med

forskellige Ting, skifte Mønstre med mere. Naar de ikke maatte indrette sig paa at udnytte Toldbeskyttelsen ved at forsyne hele det indenlandske Marked, vilde de vist nok mere lægge sig efter Specialiteter.

Det ligger nær at sammenligne de finske Fabriker med de russiske. Uagtet Tekstilindustrien og navnlig Bomuldsindustrien er Ruslands vigtigste Industri og nyder flere naturlige Fordele, ikke blot Nærhed til Markedet og stor Afsætning paa dette hjemlige Marked, der bruger meget billigt Bomuldstøj, men frem for alt en Arbejdsløn meget lavere end den amerikanske og engelske og end den, der er almindelig i den Del

Klæder.

[-Tekstilindustriens-]

{+Tekstil- industriens+} Produktivitet.

[-Sammenligning-]

{+Sammen- ligning+} med Rusland.98

af Tyskland, hvor der især væves og spindes, er der dog ingen Tvivl om, at jo de fleste russiske Fabriker vilde lukke den Dag, de ikke mere kunne tjene ved en høj Beskyttelsestold paa Forbrugerens Bekostning. Der er imidlertid en Undtagelse fra den almindelige Regel i Rusland, og den er interessant, fordi det er en Fabrik, der mere end de andre Fabriker arbejder under lignende F'orhold som de finske. Von Schultze-Gäver-nitz, der med stor Omhyggelighed og Sagkundskab har undersøgt disse Forhold, undtager fra sin almindelige Bedømmelse af russiske Fabriker den, der er anlagt af den Mand, der i sin Tid har indført og behersket Bomuldsindustrien i hele Rusland, den anglicerede Tysker von Knoop, i Kränholm ved Narva, hvor den benytter et stort Fald i Narva Floden. Den har den Fordel frem for Fabrikerne i det Indre af Rusland at have nærmere til Kul, Bomuld, indførte Maskiner og andet Materiale til Bygninger, en Fordel, der er af Vigtighed, om end man her som ellers i Rusland maa betale høj Told af Raamateriale og Hjælpestoffer. Men dernæst, hvad der er det vigtigste, har den Arbejdere af en ganske anden Race end den sædvanlige russiske, der ere upaalidelige, kræve meget Opsyn og desuagtet stadig sætte til af Materialet og sjælden levere første Klasses Arbejde. Von Schultze-Gävernitz kalder dem Esther, der jo ogsaa ere af samme Race som Beboerne af det halve Finland; men de ere vistnok snarere Finner, til hvilke jo i Virkeligheden Beboerne af Ingermanland have hørt og endnu for en stor Del høre. Her er en Opsynsmand nok for 20,000 Tene, og det er alene her, at man kan spinde det fineste Garn, Nr. 90 S, af ægyptisk Bomuld og med Anvendelse af Kæmmemaskiner. I Væverierne passer en Væver to. tre Stole, og en Opsynsmand er nok for et halvt Hundrede Arbejdere. Resultatet er, at en Arbejder her frembringer Varer for en Værdi af 402 Rubler mod 146 i Moskov og 141 i Vladimir. Hvad der her er sagt om Arbejderne i denne russiske Fabrik, gælder sikkert ogsaa Arbejderne i selve Finland. De staa endnu tilbage for Englænderne; deres Haandelag er ikke saa godt; de begaa flere Fejl. Selvfølgelig tager det Tid at oplære Folk, der er kommen ind fra Landet. Men engelske Mestere paastaa, at de kunne bringe dem til at arbejde med samme Dygtighed som Arbejderne i England, og navnlig vil deres Arbejde dog vist-99

nok kunne blive lige saa billigt, selv om det vedblivende vil staa noget tilbage i Produktivitet; deres Løn vil i lang Tid, om end høj efter finske Forhold, være lavere end den engelske. Den opgives for Tiden som Middeltal for Bomuldsspinderier og Væverier til 637 Mk. om Aaret mod henholdsvis 423 og 467 i Rusland, for Uldvæverierne til 521 Mk. mod 466, for Hørspinderierne til 480 mod 332. Desuagtet er den utvivlsomt billigere for Fabrikerne end den russiske. Trods den finske Løns forholdsvis låve Beløb er heller ikke den for øjeblikket altid billigere end Lønnen i England; men den vil utvivlsomt kunne blive det.

Hidtil nyder Byen Tammerfors, hvor de fleste af disse og mange andre Fabrikationer ere samlede, og som derfor af Finnerne benævnes Landets Manchester, det store Privilegium at kunne indføre alt Materiale, der bruges af Fabrikerne, derunder Traad til Væverierne, frit for Told. Alexander I. tilstod Byen dette Privilegium, da han besøgte Finland i 1819. Det er i 1856 atter blevet fornyet for 50 Aar til 1906. Denne Frihed er udmærket; men den burde udstrækkes til alt, hvad der indføres af slige Artikler, og til hele Landet.

Med ganske anden ublandet Tilfredsstillelse kan man betragte de store Industrier, der ere knyttede til Landets Hovederhverv, det er foruden Mejerierne Savværkerne og Fabrikationen af Træmasse og Papir, der da ogsaa frembringe det meste af de Værdier, der udføres fra Finland. Vi have allerede, da vi talte om Skovdriften, omtalt de store Værdier, der i de senere Aar frembringes af Skovene og navnlig gennem Savværkerne. Efter at man i 1857 har ophævet Forbudet mod at benytte Damp som ogsaa Indskrænkningerne til kun at maatte save visse Mængder af Træ fra visse Distrikter, endelig ogsaa i 1885 Nødvendigheden af at kræve Koncessionens Form ved Anlæget, er der ikke blot anlagt en Mænge Savværker, i alt nu omtrent 500, ogsaa blandt dem et Antal meget betydelige Værker, der aarlig frembringer Varer hvert Værk for Millioner. Over Halvdelen af Værkerne, og navnlig de meget store, benytte Damp og ikke Vandkraft. Det er, fordi det er vigtigst for dem at ligge, hvor Træet let kan samles og atter let udføres, i Stedet for at ligge netop ved Vandfaldene. Det er derfor, de største af Værkerne findes ved Udløbene fra de store

Arbejdernes Løn.

Privilegier for

Tammerfors. Savværker.100

Yandsystemer, saaledes paa den sydlige Kyst af den Botniske Bugt ved Bjørneborg, hvor Kumo Floden fører Vand ud fra Näsijärvi og Pyhäjärvi Søsystemer, og hvor Firmaerne Räfsjø ångsåg aktiebolag, W. Rosenlew & Co. og A. Ahlstrøm have meget store Savværk, og paa Kysten af den P'inske Bugt ved Kotka, en By, der er blevet til i de sidste 30 Aar der, hvor Kymmene Floden fører Vandet ud fra Päijänne Søsystem, og hvor store Firmaer som Paul Wahl & Co., Ahlqvist, Nordmanden Gutzeit, Halla Aktieselskab, W. Reneth og andre ligeledes have Savværker, der aarligt frembringe for Millioner Mark af Varer. Ved Saima Søsystem, det største af dem alle, hvis Omfang stadig udvides ved ny betydelige Kanalanlæg, har man fundet det fordelagtigst at bygge de største Save inde ved Søerne, hvor navnlig Hackman & Co. og Paul Wahl & Co. i Viborg eje meget store Anlæg. Betydelige Anlæg findes ogsaa ved Udløbet af mindre betydelige Floder i det sydlige og sydvestlige Finland, i hvilken Del af Landet Aug. Ekløf i Borgå er den største Eksportør. Nogle af de aller største ligge langt nord paa ved Kemi, hvor et Selskab anvender en Kapital af 5 Mill. Mk., ved Uleåborg og andre Steder, nu endog ved Strømmene, der gaa ud i det Hvide Hav, og til hvilke man fører Savstokke fra en Del af Kronens Ejendomme.

Snedkerier. Flere af Savværkerne give sig af med at frembringe

høvlede Varer, hvorved man har regnet, at der spares ved Udførselen i Træmasse, der skal transporteres, 1/6 af Massen. Dog er denne Virksomhed langt mindre udviklet end som f. Eks. i Norge. Snedkerierne ere gaaede frem i Produktionsværdi, i 1898 3V4 Mill. mod kun lx/4 i 18v3. Flere af dem ere ret betydelige saasom Sandvikens og Sørnæs i Helsingfors, Bomans i Åbo med udmærket smukke Produkter, en særlig kunstnerisk Fabrikation i Borgå m. m. Der indførtes dog i 1898 for 1 Mill. og udførtes kun meget lidt. Vi skulle lade være usagt, hvilken Indflydelse ogsaa udøves paa dette Erhverv derved, at det er stærkt toldbeskyttet og saaledes henvist til at lægge sig særlig efter det indenlandske Marked. Stor Udførsel lykkes kun ved Frembringelse af store Masser af ensartede Varer. Et stor Fortrin har man ogsaa i denne Henseende i Byer, der som f. Eks. Hamborg særlig ere Centra101

for den store Verdenshandel og derfor lettere kan fordele Varerne i større og mindre Kvantiteter.

Traadruller eller de saakaldte bobbins til de store Traad-fabriker i England og andre Dele af det vestlige Europa frembringes nu for henimod et Par Mill. Mk. af betydelige Fabriker, der navnlig have deres Sæde i det paa Birketræ saa rige Indre, et Par, der ejes af det store Selskab Tornator, nær Lahtis i Tavastland og ved Tainionskoski nær Imatra, en betydelig Fabrik nær Villmanstrand tilhørende Oberst H. Stan-dertskjöld o. fl. a.

Den betydeligste og heldigste næst efter Savværkerne og Mejerierne er utvivlsomt Fabrikationen af Træmasse og Papir, der paa en Gang kan benytte Landets vigtigste Raaprodukt, Træerne, og som tillige mer end nogen anden Industri har Anvendelse for Landets rige Vandkraft. I alt antager man, at der af denne nu benyttes omtrent 50,000

Hestes Kraft, og af disse anvender disse Industrier alene omtrent 30,000. Derfor er det ogsaa, at vi, naar vi betragte Stederne, hvor de 40 Fabriker findes, idelig træffe paa Endelsen koski, det finske Ord for det svenske fors, Nordmændenes Fos, vort Vandfald. Foruden at tilfredsstille det indenlandske Forbrug udfører de tilsammen til en Værdi, der i 1898 oversteg 17 og i 1899 var nærmere 18 Mill. Mk. Træsliberierne, hvoraf de første større Værker anlagdes i 1865, opgives at producere 51 Mill. Kilo Træmasse til en Værdi af omtrent 6 Mill. Mk.; men de frembringer i Virkeligheden mere; man har kun ikke fuld Opgivelse af det, der bruges i Landet. 2/5 udføres, hvoraf det halve som tør, det halve som vaad Masse, den sidste dog navnlig i Stigen. Af den værdifuldere Cellulose frembragtes der i 1898 for 4 Mill. Mk. og udførtes for 2x/3, samtidig at der dog ligeledes indførtes til Fabrikerne over 13 Mill. Kilo. Af Pap frembragtes der omtrent 31 Mill. Kilo til en Værdi af 4 Mill., herunder det ikke uvigtige Tagpap, der som Asfaltpap er Genstand for en temmelig betydelig Produktion. Den væsenlige Del af Udførselen udgøres af Papir og Pap, og særlig det værdifuldere Skrivepapir og Cigaretpapir har fornylig som Værdi været i betydelig Stigen; Pap og simplere Papir er mere steget i Masse end i Værdi. Trods Tolden i Rusland, der øjeblikkelig bragte disse Fabrikationer til delvis at søge andre

Traadruller.

Markeder, er Rusland dog stadig det bedste Marked, skøndt ikke ubetydelige Værdier ogsaa udføres til England og Tyskland, noget ogsaa til Danmark, Holland, Frankrig, ja noget endog til Brasilien og Japan. Der indføres for U/2 Mill. Mk. Industriens store Udvikling paa Grundlag af slebet Træmasse og Cellulose skyldes ganske de sidste Aartier.

Af ældre Papirfabriker er de vigtigste den tidligere J. C. Frenckell og Sønners i Tammerfors, med særdeles mangesidig Fabrikation og med Anvendelse baade af Klude, Halm og Træmasse, samt Tervakoski i søndre Tavasteland, tilhørende et Aktieselskab, ledet af den danske Generalkonsul A. F. Wasenius, som alene anvender Klude, og som tilvirker de fineste Sorter Papir, hvad man har kunnet se paa Pariserudstillingerne. De første større Træsliberier anlagdes af F. Idestam i Tammerfors 1865 og senere ved Vandfaldet Nokia i Nærheden, bekendt fra Finlands ældste Historie og ligeledes berømt for sin Skønhed, beliggende der, hvor Kumo Elven fører Näsijärvi Systemets Vandmasse ud af Pähijärvi Søen. Nu tilvirkes af dette Aktieselskab ogsaa Cellulose samt al Slags Papir. Blandt øvrige Værker, som dels tilvirke Træmasse eller Cellulose, dels ogsaa Papir, kan nævnes Menttä nord for Tammerfors, der tilhører G. A. Serlachius; Valkiakoski øster for Tammerfors; Ingerois ved Anjala Fald i Kymmene Elv, tilhørende Tammerfors linne-och jærn-manufaktur aktiebolag; to store Værk, der tilhører Kuusankoski Aktieselskab og Kymmene Aktieselskab ved Kuusankoski Fald i Kymmene Elv; Voika store nye Værk ved samme Flod anlagt af Bergsraad R. Elving; Kangas Aktieselskabs Fabrik ved Jyvåskylä beliggende i det Indre ved Pähijärvi Vandsystem: L. Hammeréns Anlæg ved Kyräkoski i søndre Østerbotten og Ännäkoski nord for Jyväskylä; H. Standertskjölds Cellulose Fabrik ved Villmanstrand; Enso Aktieselskabs store Træsliberi ovre ved Vuoksen Floden; det førnævnte Aktieselskab Tornators Papirfabrik ved Tainionkoski nær Imatra, ledet af Eugen Wolff i Viborg. Ethvert af disse Anlæg producerer for 1—2 Mill. Mk. eller mere om Aaret. Værkerne ere anlagt i forskellige Perioder og navnlig i op-gaaende Perioder aabenbart ikke uden Indflydelse af den almindelige økonomiske Bevægelse. Der er nu i alt over 40 Fabriker i Gang. Lad være, at Lejligheden til at benytte mindre

Dimensioner af Træ misbruges. Denne Lejlighed ikke blot betaler sig; den er endogsaa en Nødvendighed for enhver vidt udviklet Skovdrift.

Industriens samlede Udvikling, der dog, som det fremgaar af det foregaaende, maa bedømmes paa meget forskellig iMaade, er udtrykt i følgende Tal: i 1887 beregnedes dens samlede Produktionsværdi til 114 Mill. Mk., i 1891 til 170, derefter i de næstfølgende daarlige Aar noget mindre, ned til 159 i 1893, op mod 170 i 1894, 189 i 1895, 219 i 1896, 252 i 1897, 284 i 1898, nu i 1900 til mindst 300 Mill. Man ser, hvilken overordentlig Fremgang i de sidste Aar. Det samlede Arbejderantal antages nu at udgøre omtrent 100,000 eller omtrent 4 °/0 af

samtlige Landets Arbejdere. I Gennemsnit kommer der paa hver Arbejder en Produktionsværdi at 3,115 Mk. mod 2,136 i 1887. Industrien er væsenlig samlet i det sydvestlige, især i Helsingfors, derefter i Tammerfors og Åbo, saa i Viborg, Vasa, Bjørneborg, Uleåborg og Kotka, derefter i de andre Kystbyer. Paa hver Forretning kom der i Gennemsnit i 1887 knap 8 Arbejdere og godt 20,000 Mark aarlig Produktionsværdi; i 1898 henimod 12 Arbejdere og 36,000 Mark. Det er kun en ringe Del af Industriens beregnede Udbytte, i 1897 31 Mill. Mk., der frembragtes af Haandværkere, i 4000 Værksteder med 13,800 lejede Arbejdere.

Som Eksempel paa Arbejdernes Løn har vi allerede nævnt Tekstilarbejdernes gennemsnitlige Fortjeneste. Den varierer temmelig betydelig, bl. a. fordi Akkordarbejde meget anvendes. Dette gælder selv Kvinder og Børn. Som et Eksempel paa almindelige Lønningssatser, skulle vi endnu nævne Kvinderne i Tammerfors Linned væveri 2 Mk., Drenge 1,50, lidt større Drenge 1,90, Smaapiger 1,40. Lønnen i Tekstilfabriker er som alle Vegne ikke den højeste, fordi der stilles mindre Krav til Arbejdernes Kraft, og fordi Arbejdet heller ikke er det aller haardeste. I Papirfabrikerne, hvor det samme til Dels er Tilfældet, angives 612 Mk. som Gennemsnittet; heri er dog ikke indbefattet Bolig og Brænde. Ved Fajance- og Porcelæns-fabrikerne tjenes fra 666 til 1442; ved Glasbrugene 949 Mk. Ved Savværkerne er Fortjenesten forholdsvis betydeligere, 849 foruden Bolig og Brænde. Ved Jærnbrugene og ved de mekaniske Værksteder betales der, som overalt, en forholdsvis

Industriens

samlede Fremgang.

[-Haandværkerne.-]

{+Haand- værkerne.+}

Arbejdsløn.104

høj Løn, højst ved de sidste, formodentlig, fordi de ere i størst Udvikling, henholdsvis 895 og 1087 Mk. Vi have tidligere i et andet Kapitel talt om Lønnen paa Landet, og vi have anført, at selv naar man regner de større Ejendomsbesiddere og Bønder med, kommer dog den samlede Gennemsnitsindtægt pr. Familie paa Landet kun op til et Beløb af af 786 Mk. De nævnte Lønningsbeløb i Industrien, der kun gælde de enkelte Personer, ikke en hel Familie, og kun Arbejderne, er altsa meget favorable, naar man sammenligner dem med Landbefolkningens Indkomster. Allerede det Indtryk, Fabrikarbejdernes Ydre gør i Sammenligning med Landbefolkningens, vidner om det Samme. De finske Arbejdere have deres Fejl og er navnlig næppe de hurtigste, men udmærke sig i andre Retninger og især vistnok ved deres Udholdenhed ved sværere Arbejder. Medens de i det hele staar saa langt over de russiske Arbejdere, foretrækkes dog disse ved enkelte Arbejder i fri Luft, saaledes navnlig Mænd fra Gouvernementet Jaroslav ved alt Brolægningsarbejde. Vi have i enkelte Fabriker truffet Mænd, der paa Grund af, hvad de havde lært i Amerika, udmærkede sig endogsaa ved at indføre ny Metoder.

Kvinder. Kvinder benyttes meget i enkelte Industrier, saaledes

navnlig i Tekstilindustrierne, hvor 2/3 af Arbejderne ere Kvinder, og i endnu stærkere Forhold benyttes de i Tobaks-fabrikerne. Tekstilindustriens Udvikling var ikke mulig uden Kvinder.

Den ny Lov om Børns Arbejde af 1889 bestemmer, at Børn mellem 12 og 15 Aar kun maa arbejde i 7 Timer med 1 Times Fritid til Maaltid og i 8 Timer, naar de gaa i regelmæssig Skole, Børn mellem 15 og 18 Aar kun i 14 Timer med 2 Timer Fritid. De maa slet ikke arbejde om Natten. Straks formindskedes Anvendelsen af Børn; men snart har man lært at kunne indrette sig derefter, og nu bruges de atter i forholdsvis større Omfang, i Væverierne særlig Piger, i Glasværkerne særlig Drenge.

En Lov fra 1895, der er traadt i Kraft 1898, bestemmer, - at Arbejdsgiverne ved kortvarig Udygtighed til Arbejde paa Grund af Ulykkestilfælde fra den 7de Dag maa betale Arbejderen 3/ö af hans Løn, medens de mod varig Udygtighed maa assurere ham for et lignende Beløb. Ligeledes udbetales

Lov om Børns Arbejde.

der i dette Tilfælde visse Beløb til Enker og Børn indtil 15 Aar.

Ikke lidet udrettes ved Arbejdernes egne Foreninger saavel som fra Arbejdsgivernes Side. Vi have saaledes i Tammerfors set fortræffelige Indretninger, hvor Arbejderne samles til Sammenkomster af forskellig Art, med Musik, Bibliotheker m. m., ogsaa fortræffelig indrettede Arbejderkøkkener. Skoler af den forskelligste Art ere indrettede. Ogsaa Staten har indrettet Skoler og ikke blot en sædvanlig Polyteknisk Anstalt for Industriens Ledere, ogsaa Skoler for Mænd, der staa længere nede paa den industrielle Stige. Socialistiske Bevægelser ere ikke ukendte, men have dog ikke udøvet stor Indflydelse. Heller ikke har Strejker endnu havt noget stort Omfang.

Man beskæftiger sig meget i Finland med det, Svenskerne og Finnerne kalde Sløjd, vor Husflid. Der findes overalt Skoler, i hvilke ofte arbejdes med stor Iver og Dygtighed. Staten har oftere bevilget Midler, saaledes f. Eks. i 1883 300,000 Mk. til disse Bestræbelsers Fremme. Husholdningsforeninger og andre bidrage deres. Foruden Væven og Fabrikation af almindelige Redskaber, der drives hele Landet over, have enkelte Sogne deres Specialiteter, særlig Sogne i Østerbotten og Tavaste-hus Len. Et Sted laves Gyngestole, et andet Sted Rokke eller Tærskeværker, nede i Viborg Len simple Vogne, der sælges i ikke ringe Omfang i St. Petersborg. Den finske Husflid kan ikke sammenlignes med den russiske Husindustri, hvoraf Befolkningen skal leve, og som i Almindelighed saa lidet svarer til Nutidens industrielle Udvikling og derfor nødvendigvis giver et højst elendigt Udbytte. I Finland er det Husflid, hvoraf Befolkningen ikke skal leve. Selv her er det dog ofte et Arbejde, der staar i Misforhold til Nutidens billigere Produktion i Fabrikerne. Vi have f. Eks. set Væverskoler, der beskæftiger sig med det samme Arbejde som Fabrikerne, med Arbejde, der derfor er yderst lidet produktivt som Haandarbejde. Dette som meget andet af Husflid er nu forældet. At Befolkningen ikke har andet at anvende sin Tid til, er et daarligt Argument.

Der er ingen Tvivl om, at jo mange vigtige Betingelser for Industriens Udvikling er til Stede og deriblandt den vigtigste af alle, Menneskenes Dygtighed. Arbejderne gøre Frem-

Foreninger m. m.

Sløjd.

skridt, og selv om de nu staar tilbage for Arbejderne i de mest udviklede industrielle Lande, ville de vistnok i flere Retninger komme op til samme Duelighed. Og lad være, at de i nogle Retninger i Virkeligheden ikke ere billigere end disse; ved mange Arbejder koste de dog mindre og ville vedblivende være billigere. Lige saa vigtige er imidlertid de personlige Egenskaber, man finder hos Lederne af de forskellige Forretninger. Deres Dygtighed er i det hele meget betydelig, og hvad der ikke mindst giver os Tro paa Finlands industrielle Fremtid, er det, at de samme Mænd er i Stand til at lede Erhverv af forskellig Karakter. Det er de samme Navne, der komme igjen som Ledere i de forskjelligste Brancher. Der er derfor ingen Grund til, at de ikke lige saa vel kunne udvikle Erhverv, der er naturlige for Landet, som dem, der kun kunne leve ved kunstig Beskyttelse.

Det er ikke uden Føje, at man fremhæver Finlands overordentlige Rigdom paa Vandkraft. Paa Foranledning af den daværende Chef for Kommunikationsvæsenet Baron G. Alfthan begjmdte man i 1889 en Undersøgelse af Vandfaldene, som senere er fortsat. Uagtet man slet ikke har indladt sig paa at undersøge Floderne, der falde ud i Ishavet og det Hvide Hav, og heller ikke Løbene højere oppe af de nordligste Floder, der gaa ned i den Botniske Bugt, er man dog allerede kommet til et Antal af over 700 Vandfald med flere Millioner Hestekraft. Det er sandt, at Brugbarheden af Faldene i den aller nordligste Del af Landet formindskes ved Is ned til Bunden i en stor Del af Aaret og andre Forhindringer, og ligeledes gælder det om en stor Del af de andre Floder, at Faldene opløse sig i Rapids i Stedet for at danne samlede Fald. Dette er en Følge af Landets forholdsvis ringe Højde. Hvor de store Søsystemer findes, dannes der derimod ikke blot Reservoirer, der sikre en regelmæssig Vandforsyning; den store Vandmasse, der kommer ud fra disse .Søer, skaber tillige næsten overalt tilstrækkeligt af samlet Kraft.

Betydelige Fald findes allerede ved de nordligste af Floderne, der gaa ud i den Botniske Bugt; men her gælder det særlig i høj Grad, at de ofte er saaledes opløst i en længere Distance af Rapids, at den Kraft, der kan benyttes, ofte svinder ind til en forholdsvis ringe Del. Allerede den nordligste Elv, Munio, har et Fald paa ikke mindre end 72,000

Hestes Kraft. Torneå har ni paa over 30,000, et paa 116,000 -og et paa 133,000. Kemijoki har tre paa over 50,000. De have Tilløb fra henholdsvis 34,000 og 53,000 Kvadratkilometre Land, og Sneen i Bjergene, der smelter sent, giver varig Tilstrømning. Injoki har med sine Bifloder 80 Fald og har selv et paa 123,000 og ni paa 11—55,000. Allerede i Uleås Bifloder Kajana og Emäjoki findes der syv Fald paa 10—27,000 Heste. Efter at Uleå kommer ud af den store Sø, har den et Fald, Niskakoski, paa 158,000 Hestes Kraft — der imidlertid er et af Eksemplerne paa stor Reduktion for praktisk Anvendelse, til hvilken det kun kan regnes paa 27,000 Hestes Kraft — samt Pyhäkoski eller „det hellige Fald" paa ikke mindre end 222,000 Hestes Kraft. De fleste af Floderne ned af Kysten har ikke meget store Reservoirer, dette dog med Undtagelse af det sydvestlige Lojo og det sydostlige Jänisjärvi Søsystem, fra hvilke ogsaa flere af de Elve komme, vi allerede have nævnt ved forskellige industrielle Anlæg. Et Par Fald, til Dels allerede nævnt, findes i Kumo Floden, hvor den kommer ud fra Näsijårvi og Pyhäjärvi Søsystem, og flere, som ogsaa allerede er nævnt, i Vandløbene, der Nord fra føre Vand til dette Søsystem. Betydeligere er, som ogsaa allerede berørt, Faldene i Kymmene Udløbene fra Päijänne og Punlavesi System med ikke mindre end 4 Fald med 24—38,000 Hestes Kraft, og endnu større er de, der findes i Vuoksen, hvoraf 4 paa 31—33,000, 2 paa 44—48,000, et paa 52,000 og endelig Imatra paa 117,000 Hestes Kraft. I en tidligere Periode førtes Saimas Vand ud til den finske Bugt i en Strøm mellem Sal-pausselkä og den med denne nordligere parallelløbende Aas og til Sidst gjennem Kymmene. Først senere førtes det ud over Imatra, men først ogsaa ligesaa vel som al Vandet fra Ladoga Søen gjennem Vuoksen til Bugten ved Viborg i den finske Bugt. Først ved en senere Hævning lukkedes ogsaa dette Løb, og Vuoksen brød ud til Ladoga Søen og gennem denne og den nu dannede Neva ud i den finske Bugt. I denne Del af Finland, ved Vuoksen og andre Floder, der løbe ud i Ladoga Søen, tro mange, at Rigdommen paa Vandkraft vil skabe en overordentlig rig industriel Fremtid. For det første tillader Anvendelsen af Elektriciteten at føre Kraften langt bort. Dernæst har jo ogsaa Elektriciteten faaet en stor108

direkte Anvendelse saavel i Metalurgien som paa andre Omraader. Dels koster imidlertid Anlæg og Indretninger mere end for Anvendelsen af Damp. Dels kan det ikke nytte at foretage slige nye Anlæg, før andre nye Betingelser ere til Stede, af hvilke Afsætningen ikke er den mindst vigtige. Kalcium Karbid, for hvilket man troede at have en ubegrændset Anvendelse, er et af de nyeste Eksempler paa denne Vanskelighed.

Frihed. Den finske Regering har i den nyere liberale Periode

gjort hvad den kunde, for den økonomiske Udvikling, og har navnlig handlet vel ved at indføre fuldstændig industriel Frihed. Vi har nævnt, hvorledes man i 1857 og følgende Aar afskaffede de væsentlige af de indskrænkende Bestemmelser for Savværksindustri. Ikke længe efter gaves Tilladelse til at drive Handel og Industri til Enhver, der blev Borger og betalte Skat til Byerne, og paa Landet til Enhver der betalte en særlig Patentafgift. I 1879 indførte man endelig fuld industriel Frihed ved helt at afskaffe det gamle Laugsvæsen saavel som Købstædernes Forrettigheder. Den værste Ulempe, der er tilbage, er Beskyttelsessystemet, i hvilken Henseende mindre Fremskridt og endog enkelte Tilbageskridt have fundet Sted, hvad der navnlig er begrundet i, at Toldsystemet efter den gamle Forfatning ikke har været underlagt Stænderne. Der er ingen Tvil om, at Toldbeskyttelsen jo paalægger Folket en Skat af mange Millioner Mk. om Aaret, større end den Skat. der betales af de samme Artikler til Statskassen. Det vilde være interetsant at se beregnet, hvad det ikke er umuligt at gøre, hvilke Prisforhøjelser faktisk skyldes Beskyttelsen. Det er endelig den slettest mulige Skole for den industrielle Udvikling.

Udvidelse af Toldomraadet er ofte en Form i Mangel af bedre for større Frihed. Finlands Toldunion med Rusland, til hvilken vi ville komme tilbage, vilde være det modsatte; det vilde være en uhyre Tilbagegang. Den

russiske Toldtarif paalægger høj Told paa Industriens Raa- og Hjælpestoffer, paa Kul, Jærn, Maskiner, Bomuld, ligeledes paa de vigtigste Livs-fornødenheder. Tolden er i Almindelighed 3, 4 og ofte endnu flere Gange højere end i Finland.. Den er to Gange saa høj paa Jærn og Staal i Stænger, mere end tre Gange saa høj

paa Jærnplader, paa smedet Jærn og Søm saa vel som paa Maskiner, paa Uld det tidobbelte, paa Bomuldsgarn 3—4 Gange saa høj. Tolden paa Jærnmalm vilde forhøje Prisen selv paa Raajern ikke mindre end 35 Mk. eller 24 % Pr- Ton, paa Stangjærn, til hvis Fabrikation der pr. Ton kræves 1.32 Ton Raajærn, mindst 50 Mk. — dette, hvis man vedbliver at fabrikere i Landet og ikke regner nogen Profit, ellers, hvis man indfører, med 80 Mk. pr. Ton. De store Garveriers Huder og Garveæmner vilde blive dyrere. Selv Bomuldsindu-strien vilde efter dens nuværende Omfang betale over 3x/2 Mill. i Told af Bomuld og 1/2 Mill. mere i Told af andre Ting, den maa indføre. Indførelsen af disse Toldsatser i Finland vilde lamme meget af Landets bedste Industri og fremfor alt dets Agerbrug og Skovdrift. Man ser deres Indflydelse i Rusland, hvor de bidrage saa overordenligt meget til Agerbrugets Forarmelse og derigennem i Virkeligheden til Tab ogsaa for Industrien, ja for selve Staten, der skal have sine vigtigste Indtægter fra Landets Hovednæring. Det vilde være til Gavn for enkelte Industrier, saasom for Papir- og Træmassefabriker og for Jærnværkerne i det Østlige, der vilde faa et større Marked i Rusland. Maaske ogsaa f. Eks. flere Vandfald vilde blive benyttede og forskjellige ny Fabriker anlagte. Men ikke blot vilde dette ske som daarlig F'orretning og Tilsætning for hele Samfundet og blandt Andet heller ikke være den hensigtsmæssigste Ordning for selve Rusland. Det vilde ikke i noget stort Omfang være Finnerne selv, snarere, som det nu sker i Rusland, være fremmede Kapitalister, der udførte de ny Anlæg og havde Fordel deraf til Tab for Nationen. Selv Industrien vilde for største Delen være af den Beskaffenhed, som man nu ser i Rusland, hvor saa mange Bjergværker og Fabriker leve paa Statens og hele Befolkningens Bekostning, nu ofte have en ublu Fortjeneste, men ofte endog vilde have at lukke den Dag man handlede fornuftigt og i det hele indførte Handels-frihed. Den nuværende i det hele smukke Udvikling, der i Finland er nøje knyttet til Handelen med Udlandet, vilde tilintetgjøres; hele Livet vilde lide; Civilisationen vilde sættes tilbage i sin Vækst.

VII

HANDEL, SKIBSFART OG FISKERI

Den store Udvikling af Finlands Handel, et af de bedste Vidnesbyrd om Finlands Fremskridt, er meget ny. De ældre Opgivelser i Toldlisterne have mindre Værd paa Grund af Smugleriets uhyre Omfang, foraarsaget ved Toldens Karakter, Toldvæsenets Korruption og endnu andre Aarsager. Men endnu i 1836, da Forholdene allerede var bedre, var den hele Omsætning med Udlandet kun 18 Millioner Mk., omtrent lige fordelt paa Indførsel og Udførsel. I 1846 var den 31 Millioner, hvoraf kun det samme Beløb som i 1836, 9 Millioner Mk., kom paa Udførslen, 22 Millioner paa Indførslen. I 1841 havde den dog været oppe til 44 Millioner, hvoraf 26 paa Udførslen, 18 paa Indførslen. Endnu i 1851 er den kun 37, 10 Udførsel, 27 Indførsel, og Gjennemsnittet for Totalomsætningen 1841—52 var kun 32 Mill. I 1866 var den oppe til 76, 28 Udførsel og 48 Indførsel. I 1876 er den imidlertid steget til 230 Mill. 90 Udførsel, 140 Indførsel, og 1875 havde den endogsaa været 243 Millioner, 85 Udførsel, 158 Indførsel. I 1886 var Beløbet imidlertid igen lavere, 176, 77 Udførsel, 99 Indførsel. Men nu stiger det stærkt. I 1888 var Beløbet 202, 90 Udførsel, 112 Indførsel; i 1889 236; atter lidt ned i 1890, 233, med et Overskud til Fordel for Indførslen af 48; 2-13 i 1891 og deraf 42 mere Indførsel end Udførsel: i 1892 og 93, de daarlige Aar, atter lidt mindre, 239 og 241, i 1892 endnu 52 mere Indførsel, men i 1893 kun 11 mere; i 1894, da Beløbet er 241, ikke en Gang 3 Millioner mere Indførsel; Landet betaler af til Udlandet; i 1895 293 med knap lxj2 mere Indførsel; i 1896 331 med henimod 14 mere Indførsel; og i de nu følgende Aar paa en Gang stærk Stigen og Overskud af Indførsel, i 1897 372 med 34 mere Indførsel, i 1898 412 med 57 mere Indførsel, i 1899 noget mindre Stigen, kun med 20 Millioner i Stedet for 40 Millioner i de to foregaaende Aar, til 436 Millioner med 66 mere Indførsel. I den sidste halve Snes Aar har det været en Fordobling af den hele Omsætning. Finland

har derved hævet sig til at være et af de Lande, der efter Indbyggerantal har en forholdsvis betydelig Omsætning, 165 Mark pr. Hoved mod 66 som Gjennemsnit for hele Verden, men unægtelig mindre end de skandinaviske Nabolande, der i

1898 havde en Omsætning af 220 Franc eller Mark pr. Hoved i Sverig, 308 i Norge og 575 i Danmark.

Det er af stor Interesse nærmere at betragte Karakteren af denne Omsætning. For Udførslens Vedkommende har vi allerede fremhævet, hvorledes Hovedmassen udgøres af Træ, der i 1899 var kommet op til 101 Million mod 94 i 1898, 82 i 1897 og Tl'/o i 1896. Den betydelige Stigen i de sidste Aar er kun for en liden Del foraarsaget ved højere Beregning af Priserne. I 1899 var Planker og Battens 7 Mill. mere end i 1898, 16 og 32 Mill. Mk. mod 12 og 29, Brædder 2 Mill. mindre, 31 mod 33 Mill. I 1876 var Totalbeløbet for Træ endnu kun 50 Millioner, i 1866 12:/2, i 1856 under 5, i 1846 under 4, i 1836 ikke meget over 2. Man ser, hvor ny denne Rigdomskilde er. Vi have ogsaa omtalt Træmasse og Papir, i 1899 ikke meget under 18 Millioner Mark, i 1876 kun 31/2 med et Tillæg af l3/4 for Tapeter, der den Gang var en særlig Udførselsgenstand til Rusland. Vi har omtalt, hvorledes Tjære er gaaet ned. Heller ikke Vidjebark, der endnu i 1876 gav U/2 Million, udføres nu i større Omfang, da det meste bruges i Landet. Kvæg udføres snarere i mindre Omfang. Havre har kun i enkelte Aar givet et betydeligere Beløb. Det var undtagelsesvis, den i 1896 indbragte 7 Millioner. Fisk har i

1899 givet omtrent 3 Millioner, men ogsaa tidligere omtrent det samme Beløb. Ved Siden af Træ og Træmasse er det, som ogsaa tidligere omtalt, Smørret, der nu er den Form, hvori Agerbruget bidrager til Udførslen, og som giver det højeste Beløb, i 1897 som sagt 30 Millioner for 14x/2 Millioner Kilo, steget stadig, naar man ikke regner den nu kun lidet betydelige Udførsel over Land til St. Petersburg, fra 7 Mill. Kilo 1889—81, kun 4 1884 og 4*/2 1868 og kun V2 Million Kilo ved Begyndelsen og Slutningen af Krimkrigen 1852 og 56. I 1894 var den 13V3 Kilo til en Værdi af 24V3 Million. Vi have ogsaa omtalt, hvorledes Beløbene igen er gaaet lidt ned i 1898 og 99, til 1272 og 10 Millioner Kilo og 27 og 237a Millioner Mk., trods den større Produktion som Følge af

Udførslens [-Sammensætning.-] {+Sammensæt- ning.+}112

Befolkningens stigende Velstand og større eget Forbrug. Ogsaa den finske Industris Bidrag til den større Udførsel have vi omtalt, og hvorledes denne er mindre betydelig og særlig er knyttet til Toldbegunstigelser til Rusland, foruden Huder — 3 Millioner Mark garvede af 4 Millioner — for 6 Millioner vævede Varer, 21/* Million Garn og Traad, over 5 Millioner Metaller og Maskiner og ligeledes nye Industriprodukter indbefattede i de henimod 4 Millioner Sten og Arbejder af Sten. Særlig bør dog fremhæves Udførslen af Skibe, der i 1S99 var steget til det forholdsvis betydelige Beløb af 572 Million, hvoraf 43/4 Million til Rusland (væsenlig Dampskibe). Hele Massen af Udførslen vedbliver at skyldes og vil vedblive endnu i Fremtiden at skyldes Skovdrift og Agerbrug.

Trods den stigende Kornproduktion er en saa vigtig Artikel som Sæd og Mel en af dem, hvis Indførsel er taget mest til, og det er klart, at den overordentlige Stigen ingenlunde alene skyldes enkelte Aars daarlige Høst. I 1899 var Indførslen over 59 Millioner Mk. for 291 Millioner Kilo mod 44 Millioner Mk. for 194 Millioner Kilo i 1998, 41 for 200 i 1897, 29 for 190 i 1896 og f. Eks. 15 for 85 i 1888, 13 for 69 i 1887, 21 for 77 i 1886. Rug og Rugmel er særlig steget, Rug til 11 Mill. Mk. for 78 Mill. Kilo mod kun 37 Mill. Kilo i 1898 og 20—21 i 1895 og 1896, og Rugmel til 23 Mill. Mk. og 145 Mill. Kilo mod kun 95 i 1898 og omtrent det samme i de tidligere Aar. Særlig er i den nyeste Tid Indførslen af Hvedemel steget forholdsvis betydeligt, en Stigen, der har holdt sig ind i Aaret 1900. Selv Havre, der tor faa Aar siden i et enkelt Aar, 1896, kunde udføres for over 7 Mill. Mk., er for Øjeblikket endogsaa Genstand for større Indførsel, et af Vidnesbyrdene om, hvor meget mere der nu anvendes paa Kreaturerne. Selv Majs var trods Majstold over for andre Lande end Rusland i 1899 Genstand for en Indførsel af 10 Mill. Kilo til U/5 Mill. Mk. mod 8 Mill. Kilo i 1898, under 4 i de to foregaaende Aar og kun U/2 i 1891. Der er indført mere af animalske Produkter under forskellige Former, i 1899 for 91/2 Mill. mod under 7 i 1898, under 472 i 1897 og 472 i 1896, deraf Kjød og Flæsk, til Dels af amerikansk Oprindelse, i 1899 for over 7 Mill. Mk. mod under 5 i 1898 og kun lidet •over 2 i 1897. Alene af Æg indførtes der i 1898 25 Mill.

til en Værdi af 1 Mill. Mk., 19 i 1898 og kun 10V2 Mill. i 1891. Der indførtes 1899 for l/3 Mill. Mk. Æbler, ogsaa mere af andre Frugter. Vi have allerede omtalt den mærkelige Tilvækst i Forbruget af en Artikel som Sukker, i 1899 25 Mill. Kilo mod 24 i 1898, 20 i 1897, 18 i 1896 og kun 16 og derunder i 1895 og 94. Beløbene regnet efter Vægten i raffineret Sukker. Selv i 1886 indførtes der endnu for under 5 Mill. Mk. og under 10 Mill. Kilo. For tidligere Aar bør der unægtelig for Sammenligningens Skyld lægges 1 Mill. Mk. til for Sukkergodt, der endnu i 1896 indførtes fra Rusland, men nu som Følge af paalagt Told fabrikeres i Landet. Kaffe var i 1897—99 steget til 873 Mill. Kilo, i 1899 til 773 Mill. Mk., mod kun 6 Mill. Kilo i 1894—96 — rigtignok med mindre Mængde til over 13 Mill. Mk. med de højere Priser i 1896 — og 5 Mill. Kilo til 51/* Mill. Mk. i 1886. Ogsaa Stigning af Tobak til 4 Mill. i 1894 mod 272 i 1886 er allerede omtalt. Petroleum steg til 23/4 Mill. Mk. og 19 Mill. Kilo mod U1^ Mill. Kilo i 1898, 167s i 1897, 15 i 1896, 13 1896, 7 1888 og ikke meget over 5 1886. Alle disse Tal ere veltalende Vidnesbyrd om Fremgang i Kjøbeevne hos Massen af Befolkningen. Ikke mindre værd at fremhæve er Indførslen af Foderstoffer, saasom 30 Mill. Kilo Hvedeklid, 3 Mill. Rugklid, 5 Mill. Oliekager til en samlet Værdi af 4 Mill. Mk. i 1899, ligesom Majsen overordentlig lidt sammenlignet med Danmark, men en ny og mærkelig Ting i Finland. Fosfater er steget til nær 1472 Mill. Kilo i 1899 med under 11 i 1898 og 73/4 i 1897. Af Stenkul indførtes i 1899 255 Mill. Kilo til 5 Mill. Mk. mod kun 163 til under 3 Mill. Mk. i 1898, 176 i 1897, 94 i 1896, 73 1895, kun 43 i 1886 til en Værdi af under 1 Mill. Mk. Af Cement indførtes i 1899 26 Mill. Kilo mod kun 17 i 1897 og kun 8 1895. En Del andre Æmner ere lige interessante, saaledes Farvestoffer, Metaller, 23 Mill. i 1899 og 98 mod 16 og 13 i 1897 og 96, og Maskiner, 18 og 19 Mill. Mk. i 1899 og 98, 12 og 9 i 1897 og 96, herunder nu ogsaa elektrotekniske Maskiner. At Maskiner gik 1 Mill. ned i 1899 imod en Opgang af 7 Mill. i 1898, skyldes navnlig Lokomotiver, af hvilke kun indførtes for godt mod 3 Mill. — de fabrikeres nu ogsaa i Landet; dog gik ogsaa Mejeriredskaber ned til 73 fra nærmere 2/3 Mill., fordi man i 1899 har bygget

færre store ny Mejerier. Af Skibe indførtes for over 7 lj2 Mill. Mk., hvoraf for 43/4 Dampskibe, mod 7 Mill. i 1898, 272 i 1897 og 3 i 1896. Mellem Raaprodukter er ogsaa indført Artikler som Hør, 1 Mill. Mk., Bomuld 6 Mill., Uld 2 Mill., til Dels ogsaa Garn. Garveæmner var i 1899 5 Mill. Kilo mod under 2V2 de to foregaaende Aar. En smuk Indførsel er den stigende Indførsel af Bøger, l3/4 Mill Mk. mere end i de to foregaaende Aar. Mere blandet er, hvad der siges os af Tallene for Indførslen af forskelliga Tøjer, meget betydelig i 1897 og 1898, 18 og 19 Mill. mod 147, i 1896, men atter mindre, kun 14, i 1899, under 4 mod over 6 for Bomuldstøjer, 6 mod 9 for Uldtøjer. Vistnok skyldes denne Forskel Anlæget af ny Fabriker i Landet selv, der nu have begyndt at bringe deres Varer paa Markedet, paa Grund af den høje Beskyttelsestold et Fremskridt af mere end tvivlsom Nyttte for Landet.

Omsætningen med de forskellige Lande giver i flere Henseender Oplysninger af Interesse for den økonomiske Tilstand og frembyder ogsaa Lejlighed til forskellige Betragtninger navnlig, for saavidt Toldordningen ligeoverfor Rusland udøvet-Indflydelse derpaa. Selvfølgelig er Omsætningen med Rusland den betydeligste og vilde formodentlig være det, selv om den særegne Ordning af Toldforholdene ikke bidrog dertil. I 1889 beløb denne Omsætning sig til 140 Mill. Mk., hvoraf 85 Indførsel og knap 55 Udførsel til Rusland. I 1898 var Beløbet 132, hvoraf 82 Indførsel og 51 Udførsel; i 1897 120, henholdsvis 72 og 48; i 1896 103, henholdsvis 55 og 48. Det er saaledes især Indførslen fra Rusland, der er steget. Største Delen af denne Omsætning er begrundet i de naturlige Forhold, i den nære Beliggenhed og i Forskelligheder i Frembringelse mellem Landene. Det er saaledes uden nogen som helst Toldbegunstigelse, at der indførtes fra Rusland for omtrent 37 Mill. Sæd, af Rugmel ikke mindre end 90 Mill. Kilo til en Værdi af 147-> Mill., foruden umalet Rug 5872 Mill. Kilo til en Værdi af 9l/.2 Mill., tilsammen 159 Mill. Kilo til en Værdi af 24 Mill., Hvedemel 23 Mill. Kilo til en Værdi af over 37 Mill., Byg 6 Mill. Kilo til en Værdi af 1 Mill. foruden henved 3 Mill. Kilo Malt til en Værdi af over 1/2 Mill., over 11 Mill. Havre til en Værdi af U/g Mill. endelig noget Boghvede og Hirse, samt ikke mindre end en Mill. Brød og Peberkager m. m.

Med de 6,700,000 Majs, der indførtes, forholder det sig noget anderledes, da den er fri for Told, medens Majs fra andre Lande maa betale den. Det samme er Tilfældet med Æbler, hvoraf der fra Rusland indføres for omtrent 1 Mill. Mk. Men saa er der den betydelige Indførsel, vi allerede har omtalt, af Klid og Oliekager, ikke mindre end 4 Millioner Mark, hvoraf det meste kommer fra Rusland. Der er fersk Kjød o. a. animalske Produkter, til hvilke ogsaa regnes de 25 Mill. Æg til en Værdi af l1^ Mill. Mk. Der er for 1 Mill. Kr. Kartoffelmel, Løg og navnlig Grøntsager, for 1 Mill. Mk. Hørfrø, Benmel, for over et Par Mill. raa Huder. Noget tvivlsom er ganske vist Fordelagtigheden af Indførslen af de mange Artikler, for hvilke Rusland i Modsætning til andre Lande har Toldfrihed, saaledes for henimod 3 Mill. Mk. Petroleum og anden Olie; et Par Mill. Mk. Klæder; 3 Mill. Mk. Bomuldstøj; l1/'2 Mill. Mk. uldne Varer; linnede Varer; Mill. Mk. Traad; 1 Mill. Mk. Skotøj; 2l/.2 Mill. Mk. Gummivarer, navnlig Galoscher, der bruges meget i det nordlige Klima; og endnu andre fabrikerede Varer; og ligeledes af de Artikler, hvoraf der vel betales Told, men mindre Told end ved Indførsel fra andre Lande, saasom de 24 Mill. Kilo Sukker til en Værdi af 8 Mill.; det halve af den Tobak, Finland indfører; Vin og Likører, der endnu mindre end Tobak er et Produkt billigere i Rusland end i andre Lande. Omvendt er Finlands Udførsel til Rusland vel til Dels Artikler, hvis Indførsel er bestemt ved Beliggenheden, saasom Smør og Mælk, Kreaturer og Fisk til St. Petersborg og ligeledes de 3 Mill. for hvilke der indføres Brænde, nogle Trævarer af anden Art, for 3 Mill. Huder m. m.; men ogsaa her maa det indrømmes, at Toldbegunstigelserne, om end ikke af samme Omfang som ved Ruslands Indførsel til Finland, have deres ikke ringe Betydning, dette selv ved en Artikel som Træmasse og Papir, hvoraf de 14 af 171/2 Mill. gaa til Rusland, samt end mere, hvad vi allerede har omtalt ved Udførslen af Metaller, Maskiner og andre Metalvarer, Garn og vævede Tøjer, Glas og Fajance.

Ved Omsætningen med andre Lande er det England, (der spiller Hovedrollen ved Udførslen, og som i Virkeligheden1 gør det endnu mere end i Følge Toldlisterne, fordi forskellig Udførsel til England gaar over andre Lande, der ligger Finland

nærmere. Det er ikke mindre end for 54 Mill. der i 1899 udførtes til Storbritannien og Irland, deriblandt for 12 Millioner Smør, en Tredjedel af Finlands store Udførsel af Træ, 171/* Mill. battens, 7V2 Mill. Planker, to Former af Trævarer, der udføres }il England i forholdsvis større Mængde end til noget andet Land, 7 Mill. Brædder, 2V3 Mill. Pitprops, 1 Mill. Traad-ruller og Træ til Traadruller, 33/4 Mill. Papir og 1 Mill. Pap, 1 Mill. Havre, foruden Tjære og nogle andre Artikler. Omvendt indføres fra England selvfølgelig fremfor alt Maskiner og andre Jærnvarer; for ikke mindre end 5x/4 Mill. Dampskibe hvoraf de 43/4 Mill. var Skibe paa over 700 Tons; for nogle Mill. Garn, groft Lærred og Maatter; noget Tælle; for 1 Mill. Hvedemel og Kødvarer, der selvfølgelig kom fra andre Lande, navnlig fra Amerika og kun over England, hvad der jo ogsaa er Tilfældet med de 3V2 Mill. Bomuld og 1 Mill. Uld. Det er en Indførsel, der i alt i 1899 godt og vel udgjorde 41 Mill.

Med Tyskland. Fra Tyskland er det omvendt Indførslen, der er den største, 8U/a mod 16V2 Mill. Udførsel til Tyskland, en Indførsel, der var 6x/2 Mill. større end i 1998, da den atter, ligesom Indførslen fra England, var 9 Mill. højere end i 1897, der dog igjen var 7 Mill. højere end i 1896. For en stor Del repræsenteres den af tyske Produkter, saasom Rug og Rugmel, 10 Mill., uldne Varer og Klæder 3 og 1 Mill., Humle 1/s Mill., for 1 Mill. Frø, Sukker for 1 Mill., Blommer Mill., Apotheker-varer 1/3 Mill., Tønder, navnlig til Udførsel af det finske Smør, ogsaa V3 Mill-, for nogle Mill. Jærn og Jærnvarer og Velocipeder, navnlig elektriske Maskiner, for Mill. Cement, og vel ogsaa noget af de Par Mill Huder, der indføres. Derimod er det som Mellemhandler, at Tyskland indfører saa mange andre Ting, Kaffe 6x/2 Mill., ogsaa det meste af den Tobak og den Vin, der indførtes, af hver Artikel for omtrent 1 Mill. Mk. Omvendt udførtes der til Tyskland navnlig Brædder og Battens, og 22/3 Mill., for 1 Mill. Pap. Omsætningen med Tyskland har selvfølgelig lidt ved den nyere Tids Beskyttelsestold, deriblandt Udførslen til Tyskland af finske Trævarer, ogsaa Indførslen fra Tyskland til Finland ved de restriktive Forholdsregler, der ogsaa fra russisk Side indførtes i August 1893, til Dels dog kun midlertidig til Traktaten af 1894, som heller ikke var helt uden Anvendelse paa Finlands Tarif;

mellem Finland og Tyskland gik fra 1892 til 1893 ned fra -507a til 40 Mill. Mk., medens den til Gengæld f. Eks. med Danmark gik op fra 15x/2 til 20 Mill.

Danmark har ligeledes en forholdsvis betydelig Handel med Finland. Det indfører fra Finland 4 Mill. Brædder og 1 Mill. Smør, hvoraf det aller meste gaar videre, navnlig til England, i Alt for 15 Mill. Det sælger til Finland for 1.1 V2 Mill., hvoriblandt nogle Maskiner, Jærnplader og andre Metalvarer, Cement, Kød, endogsaa Ting som Bomuld, for 1 Mill., nogle Tøjer, Kognac, altsaa ogsaa Artikler, hvorved det er Mellemhandler.

Sverig sælger til Finland for 131/.2 Mill., Jærn, Staal og Jærnvarer, hvoriblandt Landbrugs- og elektriske Maskiner, Cement, Mursten, Sæd, Bøger, Tegninger og Malerier og mangfoldige andre Genstande. Det har paa den anden Side kun kjøbt for 7 Mill. af Finland, deriblandt for l1/2 Mill. Smør, en halv Mill. Havre, noget Laks, l1/* Mill. svært Træ, fra de finske Statsskove, indført af de svenske Saugværksejere, 1/2 Mill. Brænde m. m. Nogen Indflydelse udøves af den nyeste Udvikling af mere direkte Forbindelse fra finsk Side saa som i Smørhandelen med England. Ogsaa har den nyere Tids Beskyttelsessystem i Sverig været til Hinder, paa samme Maade som det var Toldbeskyttelsen af 1834, der da bidrog meget til at afbryde den fra tidligere Tid saa store Omsætning mellem Landene. Med Norge er Omsætningen højst ubetydelig. Den bestaar fra Finlands Side især i Køb af Sild, i 1899 for henimod en halv Mill.

Frankrig har købt for 14 Mill., hvoraf for 4 Mill. Battens, 5V3 Brædder, l1/.* Planker og U/3 Træ for Træsliberierne, hvad formodentlig føres til Frankrig i Stedet for at forvandles til Træmasse i Finland paa Grund af den franske Told. Det er ejendommeligt, at Finland foruden for over 1/3 Mill. Mk. Hvede-grvn navnlig køber for 1 l/2 Mill. Kognac og kun for 1j2 Mill. Vin, det halve af den Vin, der tages gennem Tyskland. Indførsel for kun 4V3 Mill.

Spanien køber for 4 Mill. Planker, 2 Mill. Battens og 1 Mill. Brædder, i alt Indførsel for lxj.. Mill., og sælger for omtrent det halve, Salt og Vin, foruden lidt Rosiner og andre Artikler. Spaniens Indførsel af Træ var i 1898 under Krigen med Amerika gaaet næsten 2 Mill. ned, men er nu atter steget.

Med Danmark.

Med S vTerig og Norge.

Med Frankrig. Med Spanien.118

Handelen med Holland bestaar væsentlig i Salg til Holland af Træ, navnlig Brædder og Battens,' en samlet Udførsel af 8 Mill. Handelen med Belgien er mere ligelig fordelt, idet der over Antwerpen indføres til Finland en stor Mængde Artikler, imellem hvilke Ris, Jernbanevogne, Reb o. m. m., en samlet Indførsel fra Belgien af henved 7 Mill., medens Belgien igen køber for dVs Mill., 2l/3 Mill. Brædder samt det meste af 1 Mill. Battens og andre Trævarer.

Fra de Forenede Stater købes kun for omtrent xj.2 Mill. Bomuld. Som det vil ses, er jo i det hele den direkte Handel ikke meget udviklet.

Som et enkelt Eksempel paa Handelens Udvikling, skulle vi nævne Smørhandelen. Medens i 1887 Sverig tog det største Beløb, 374 Mill. Kilo, Rusland 21/2 Mill-, derefter Tyskland 3/*? Danmark 1/3 og England endnu mindre, var i 1894 Danmark kommet i Spidsen med 7; England kom derefter med 31/2; Rusland var gaaet ned til l1/3, Sverig til 1/3 og Tyskland til '/3. I 1899 var England, den virkelige store Forbruger, i Spidsen med 51/.,, derefter kom Danmark som den store Smørhandler med 32/3, endelig Sverig med 1/2, Rusland med */3 og Tyskland med */g Mill. Kilo. Da der i 1897 udførtes 41/3 Mill. Kilo mere, 15i Stedet for 11, modtog England 2Danmark godt 2 Mill. mere.

Det er Tolden, der er Handelens store Fjende, og dette især Beskyttelsestolden, der hindrer den hensigtsmæssige Fordeling af Arbejdet mellem Landene, medens dette langt mindre er Tilfældet ved Salg af Artikler, der ikke kunne frembringes i Landet selv, hvor hele Værdforøgelsen gaar i Statskassen, og det i det højeste er Forbruget, der forrykkes. Ogsaa her har Fremskridt fundet Sted, om end mindre end i de fleste andre økonomiske Forhold.

Hvor der er Spørgsmaal om Toldreform, er imidlertid det første, der maa fremhæves, denne Skats ejendommelige Stilling i Finlands offentlige Ret. Med Hensyn til Tolden gælder nemlig endnu det System, der fra 1772 til 1809 herskede i Sverig, at Monarken uden Stændernes Medvirken kunde bestemme Toldtariffen. Det er rimeligt, at Stænderne, hvis de her havde haft den samme Indflydelse som i andre Sager, vilde have gjort de almindelige liberale Grundsætninger stærkere gældende. Dog maa det erkendes, at ogsaa Rege-

Med Holland og Belgien.

Med Nordamerika.

Handelen med Smer.

ringen ved Toldtariffen af 1869, der væsenlig er den endnu gældende, har foretaget en betydelig Rerorm i Sammenligning med den tidligere Tilstand. Tariffen er ganske vist stærkt potektionistisk overfor de fleste Industriprodukter; men den har den Fortjeneste at have indført fuld Toldfrihed eller ganske låve Toldsatser for de aller fleste Nødvendighedsartikler, saa vel som for Raaprodukter, der er af Vigtighed for Industrien eller andre Erhverv. Ogsaa har Handelen udviklet sig langt stærkere efter denne Tarifs Indførelse. Fra finansielt Synspunkt er der intet til Hinder for, at Toldtariffen kunde fastsættes uden Toldbeskyttelse; thi det er her som i Almindelighed ellers de Satser, der ikke ere beskyttende, saasom Tolden paa Sukker, Kaffe, The, Tobak, spirituøse Drikke, der tillige med Akcisen paa Brændevin og 01 indbringer de store Beløb. Den største Vanskelighed i denne Henseende er Forholdet til Rusland. Visse Nedsættelser i den finske Indførselstold vilde let give Anledning til yderligere Indskrænkninger i Handelen med Rusland, et Hensyn, der ganske vist ikke burde være afgørende, naar saadanne Nedsættelser forøvrigt kunde gennemføres.

En Traktat, Rusland sluttede med Spanien i 1888, og hvori Finland havde sin Del, var et simpelt Skridt i Retning af større Frihed. Medens Spanien fik Lettelser i Finland ved Indførelsen af sit Salt, 25 Penni for 100 Kilo mod 50 for andre fremmede Lande, for sin Vin, sin Olie m. m, tilstod det igen Lettelser for Indførslen af finsk Træ, Tjære m. m. Men det væsentligste af disse Indrømmelser blev ogsaa givet til andre Lande, der gav Finland den fordelagtigere Tarif, saaledes Frankrig, Italien og Portugal. Ogsaa nogle af Ruslands Traktater med andre Lande kunde anføres som fordelagtige for Finland, saaledes Traktat med Fordele for finsk Træ i Danmark, der her dannede en ren Undtagelse i Lovgivningen i dette Land, der i det Hele ikke kender forskellig Behandling af Landene.

Under det første halve Aarhundrede af Finlands Forening med Rusland var Toldforholdene ordnede efter ret vekslende Systemer. En kort Tid herskede der en lempelig Reciprocitet, men tidlig i 20erne forandrede man atter dette Forhold ensidigt i Ruslands Interesse. I Følge Forordningen af 1835 kunde ikke blot alle russiske Varer, med Undtagelse af Brændevin, hvis Indførsel var forbudt, indføres fuldstændigt toldfrit i Fin-

Traktat med Spanien.

land; ogsaa udenlandske Varer kunde uden at betale nogen som helst Told indføres over Landgrænsen og til Skibs over Ladoga Søen. Derimod tillod man som toldfri Indførelses-artikler til Rusland kun visse i særskilte Fortegnelser anførte finske Varer; alle andre maatte fortoldes lig udenlandske Varer. Dette System var saavel økonomisk som finansielt til stort Tab for Finland. I en Forordning af 1859 erklærede nu Kejser Alexander II., at han fandt det „nødvendigt at indføre større Reciprocitet i Handelsforholdene mellem Rusland og Finland." Denne Forordning forøgede derfor Antallet af Varer, der kunde indføres toldfrit til Rusland og paalagde omvendt finansiel Told paa Indførsel af visse russiske Varer til Finland. Alen efter at Finlands Toldtarif i 1869 var reformeret i mere liberal Retning, og derimod Ruslands Tarif i Begyndelsen af Firserne blev forhøjet, modificerede man 1 1885 Bestemmelserne fra 1859 derhen, at flere af Ruslands vigtigste Industriprodukters Indførsel til Finland skulde underkastes finansiel Told, som skulde svare til den Forskel mellem Toldsatserne paa Raavarer, halvfærdige Produkter og Maskiner, der var til Stede i de to Lande overfor Udlandet. I Virkeligheden

var den Told, der nu fastsattes, noget højere end den nævnte Fordel. For visse finske Artikler bestemtes derhos Maksima for den Indførsel, der kunde gaa for sig for denne lavere Told, eller som ogsaa kunde indføres toldfrit til Rusland, en Begrænsning, der ikke var ukendt i Forordningen af 1869, men som nu udvidedes. Den nu opstillede Grundsætning var saaledes den at beskytte den russiske Industri mod Konkurrence fra Finlands Side. Senere, i Januar 1890, nedsattes en Komite for at foreslaa Toldenhed med Rusland; men paa Grund af Vanskelighederne ved at gennemføre det Forslag, der udarbejdedes i dette Øjemed, trak Sagen i Langdrag og ledte ikke til noget Resultat. Efter at ny Komiteer havde diskuteret Spørgsmaalet, dekreteredes paa Foranledning af den russiske Finansminister, hvis Forslag var godkendt af det finske Senat, i Maj 1897 en ny Ordning af Toldforholdene mellem Kejserdømmet og Finland, der delvis indskrænkede den toldfri Indførsel fra dette Land til Rusland og forhøjede Differentsialtolden, men som dog ogsaa for nogle Artiklers Vedkommende forhøjede de tidligere bestemte Maksima. I Finland troede man, at Sagen hermed var endelig ordnet,121

navnlig da man ikke havde benyttet sin Ret efter Traktaten af 1894 med Tyskland til at forhøje Indførselstolden i Finland med 50 °/0 af Forskellen mellem den finske og den russiske Tarif. Senatet i Finland havde vel allerede i 1893 modtaget Befaling til at træffe Foranstaltninger for at bringe den finske Tarif op i Højde med den russiske; men da det havde henstillet at opgive denne Plan, havde det ikke modtaget nogen ny Meddelelse. Dette bidrog ogsaa til, at man troede at have opnaaet en endelig Ordning. Nu i Juli 1900 har Senatet imidlertid modtaget en ny Meddelelse fra Generalguvernøren om, at Kejseren i Begyndelsen af Maj havde bestemt paa ny at undersøge, hvorledes den finske Toldtarif kan bringes i Overensstemmelse med Kejserdømmets, samt fri Omsætning mellem begge Lande etableres, og at der i dette Øjemed skulde nedsættes en Komité sammensat af de russiske Myndigheder saa vel som af nogle finske Delegerede. Det var Finansministerens Ønske, at den finske Tarif skulde bringes op i Højde med den russiske inden Udgangen af 1903, da nye Traktater skulle sluttes med forskellige Magter, og da det da formentlig vilde være nyttigt at have den højeste Tarif at slaa af paa, et Vidnesbyrd om Mislighederne ved Traktatsystemet som Middel til at opnaa større Frihed og ligeledes et mærkeligt Vidnesbyrd om, hvor lidt Hensyn der fra russisk Side tages til finsk Interesse og deriblandt noget saa vigtigt som Stabilitet i Tariffen og de deraf afhængige økonomiske Forhold.

Den nu herskende Regel er, at alle Varer indføres frit til Finland med Undtagelse af Brændevin, hvoraf al Indførsel er forbudt, samt Sukker, Tobak, Vin, Likør og Margarine, der betale betydelig lavere Afgifter ved Indførslen til Finland end de samme Varer andet Steds fra, saa meget lavere, at alene Afgifterne af det Sukker, der nu tages fra Rusland i Stedet for fra andre Lande, repræsenterede i 1898 en mindre Told af adskillige Mill. Mk. Omvendt maa Finland kun indføre frit visse Frembringelser af Agerbruget og andre lignende Næringer. En Del Varer skal ved Indførslen ledsages af Certifikater, delviser, at de komme fra Finland. Andre Artikler, som vi har nævnt, da vi talte om Produktionen af Jærn og Jærnvarer, Kobber og Kobbervarer, Fajance og Glas, Spinderier og Væverier samt Papir og Træmasse, indføres mod noget lavere Told,

Nugældende Regler.122

men for de fleste af disse Varer kun i bestemt, delvis meget begrændset Omfang. De Industrier, for hvilke disse Bestemmelser gælde, er de betydeligste i Finland. Andre Fabrikata betale samme Told som Indførsel fra andre Lande. Fra russisk Side er det Grundsætningen, at de finske Industridrivende ikke maa begunstiges paa de russiske Fabrikanters Bekostning. De Afgifter, de skulle betale, skulle svare til den Fordel, de har ved deres billigere og til Dels helt fri Indførsel af, hvad de bruge. Herimod lader sig intet indvende. Derimod er det en ejendommelig Betragtning, naar den russiske Regering ogsaa opstiller som sin Grundsætning, at de skulle betale en Told, der opvejer de Fordele, Finlænderne have ved deres Rigdom paa Vandkraft og Træ, og ligeledes, at de kun maa indføre visse Mængder af deres Frembringelser. For saa vidt betragtes Finland ikke blot fra fiskalt Synspunkt som et fremmed Land. Man vil saaledes endogsaa besk}'tte imod Benyttelse af Landets simpleste naturlige Fortrin. Den hele nuværende Ordning med Rusland er at betragte som et Slags Traktat mellem to forskellige fremmede Lande. Det er klart, at nogle Bestemmelser i denne Ordning betegne Indrømmelser til den naturlige Frihed. De enkelte Bestemmelsers Hensigtsmæssighed kan selvfølgelig kun afgøres ved en Undersøgelse i det enkelte, særlig hvor det gælder det enkelte Lands Interesse, der ikke just altid behøver at falde

sammen med, hvad der fra et almindeligt Standpunkt er det rette.

Medens en Toldunion med Rusland under dets nuværende protektive og prohibitive System vilde være i høj Grad skadelig for de sunde og naturlige Dele af den finske Industri, vilde den, som allerede bemærket, være aldeles ødelæggende for Handel, Omsætning og Skibsfart. Den vilde i højeste Grad fordyre alt, hvad Landet nu indfører, Kul, Jærn og andre Metaller, Maskiner, de almindeligste Forbrugsartikler som Sukker, Kaffe og Salt. Den vilde, idet den ødelagde Indførselshandelen, tillige hindre Udførsel, først og især ved at fordyre Livet og Produktionen i Landet selv, dernæst ved at formindske den nuværende temmelig ringe Fragt, Skibene kunne tage med hjem til Landet, endelig ved at formindske Værdien af dets Betalingsmiddel, dets Veksler paa Udlandet. Naar man betragter dens Indflydelse paa Handelen, Civilisationens nyttige Tjener, faar man yderligere Bidrag til at se, i hvilken Grad

[-Fordærveligheden-]

{+Fordærvelig- heden+} af en Toldunion.123

en saadan Forantaltning vilde være et Slag mod Landets Civilisation. Man behøver ikke nærmere at dvæle ved Systemets Indflydelse paa Forholdene i Rusland, dets Handel, Agerbrug og hele Kultur. Hvorledes de høje russiske Toldsatser "vilde tynge de vigtigste Industrier, er allerede omtalt. Egenlig er alle Producenter Industridrivende eller rettere, alle ere Forbrugere, saavel for deres personlige Underhold som i deres Virksomhed. Man har regnet ud, at selv en Fiskerfamilie, der bestaar af 4 Personer, altsaa snarere under det almindelige, vilde have at betale 85 Mk. mere om Aaret, deraf de 55 Mk. 50 som større Told af Saltet, der behøves til de 40 Td. Strøm-ming, man tilbereder for at sælge, de 30 Mk. for de simple Ting, man køber, saasom Kaffe, Cikorie, Jærn m. m. En Husmand, der, som sædvanligt i Finland, hölder 4 Køer og en Hest, vilde komme til at betale 50 Mk., deriblandt betydeligt paa Jærn og Søm, Uldtøj, Kaffe, Cikorie m. m. En almindelig Bonde med 40 Køer og 5 Heste vilde have at betale 54 Mk. for Jærn og Søm, 7 Mk. 20 for kunstig Gødning og i det hele 240 Mk. mere. Sagen er ikke den, at man derved vilde opnaa større Indtægter; det moderate finske Toldsystem indbringer netop paa Grund af sin Moderation og mindre Toldbeskyttelse langt mere end det russiske, efter Folketallet næsten 31/2 Gang saa meget, efter de sidste Aars Gennemsnit 13—14 Mk. per. Hoved mod 4 Mk. i Rusland. Sagen er jo den, at det russiske System er i høj Grad fordærveligt for Rusland selv, forhøjer Raaprodukter som Raajærn med 70 °/0, Stangjærn med 45 og Staal med 35 °/o, fordyrer utroligt saadanne Foretagender som Bygning af Jærnveje og Fabriker, Bygning af Skibe, hele Agerbrugets Drift og Udvikling, for nu ikke at tale om Befolkningens Forbrug af saa almindelige Ting som Kaffe, Salt og Sukker. I Finland er saavel Næringerne som hele Livet indrettet paa Omsætning med Udlandet, og selv om man fik fri Indførsel fra Rusland, vilde denne ikke blot ikke kunne tilfredsstille lige saa billigt; mange af Artiklerne vilde slet ikke kunne faas derfra. Det vilde ikke som Toldunion for mange andre Lande være et Fremskridt. Det vilde være en uhyre Nedtrykken af den hele Civilisation. Det er at haabe, at den finske Nation maa blive forskaanet for det Slag, der her truer dens hele Liv.124

Som de tidligere anførte Tal vedrørende Finlands Totalomsætning med Udlandet udvise, har Indførslens Værdi i Reglen betydelig oversteget Udførslens. Dels er denne Forskjel nu kun rent tilsyneladende, idet Indførslens Værdi, fordi den oftest er underkastet Told, beregnes nøjagtigere end Udførslens. Dels er den begrundet i, at Varernes Værdi i begge Tilfælde beregnes i finske Havne, altsaa for Indførsel med Tillæg af Handels- og Transportomkostninger, for Udførslen med Fradrag af disse. Noget er den maaske begrundet i, at fremmed Kapital er ført ind i Landet med dets forholdsvis gode Lejlighed til produktiv Anvendelse, dette saaledes noget i Form af Stats-laan til Jærnvejene. mindre vistnok i de sidste Par Aar under Form af større Laan til privat Virksomhed. Slig laant Kapital indføres til Syvende og Sidst i Form af Produktions- og Forbrugsmidler. Til Dels er den ogsaa begrundet i det simple Forhold, at Finlands Handelsflaade tager adskillig Del i Transporten dels mellem Finland og andre Lande dels i almindelig Fragtfart. Th. Wegelius regner, at derved forklares af de 34 Millioner, Indførslen oversteg Udførslen i 1897, 1 1/2 Mill., af de 67 Mill. i 1898 207* Mill., og af de 66 Mill. 1899 endelig 2172 Mill. Han kommer til dette Resultat ved at beregne en Fragtfortjeneste pr. Ton

Skibsdrægtighed i 1897 af 80, i 1898 af 90 og i 1899 af 95 Mk., idet han fradrager for den indenlandske Skibsfart, der ikke vedrører Omsætningen med Udlandet, 10 °/0 af hele Beløbet.

Finlands Handelsflaade er ret betydelig; men den har ikke udvidet sig stærkt i de sidste Aar. Den udgjorde ved Slutningen af 1889 2281 Skibe paa mindst 19 Ton med en Drægtighed af 318,000 Ton; i 1896 var den 2132 Skibe med 313,000 Ton, i 1876 ca. 1900 med 285,000 Ton. Sagen er, at den væsentlig bestaar af Sejlskibe, i 1899 2020 med 291,000 Ton og kun 261 Dampskibe med 47,000 Ton. En Del af denne Flaade, ogsaa af Dampskibene, bestaar af meget smaa Skibe, navnlig dem i den indenlandske Fart og især dem paa Indsøerne. Paa Havet sejlede i det sidste Aar 1759 Skibe med 271,000 Ton, paa Ladoga Søen 107 med 1600 Ton, hvoraf 7 Dampskibe med 400 Ton, og paa Saima Søerne 405 Skibe med 32,000 Ton, hvoraf 72 Dampskibe med 4000 Ton. Ejendommeligt er det, at de fleste af Sejlskibene høre hjemme paa

Forklaring af [-Indførsels-overskudet.

Handelsflaades-] {+Indførsels- overskudet.

Handels- flaades+}125

Kysten udenfor Stæderne. Man har i det hele i den nyere Tid bygget mest af smaa og store Skibe, mindre af Mellemklassen; men i det hele er jo Sejlskibene forældede, og det har kun været ganske ekstraordinære Forhold, som i det sidste Aar have tilladt gamle værdiløse Træskibe at fortjene undertiden endogsaa lige saa meget, som Skibene have været værd. Vil Finland følge med, maa det erhverve Dampskibe. I det hele har Skibs-flaadens Tilvækst været forholdsvis mindre. Kun i 1889—91 byggede man atter forholdsvis stærkt. Nu i de sidste Aar er Skibsbygningen taget noget til og det navnlig af Dampskibe, der ogsaa byggedes i noget større Omfang fra 1889—91. Det er naturligt, eftersom Forholdene er, og som man har gjort i andre Lande, at man har rejst Spørgsmaalet om Statsunderstøttede og dette navnlig af Hensyn til Smørudførselen til England.

Det er en Følge af den mindre Udvikling af Dampskibs-flaaden, at Finland ikke har beholdt sin Andel i Handelen med Udlandet. De samtlige Skibsklaringer beløb sig i 1899 for ankomne Skibe paa mindst 19 Ton til et Antal af 8185 med 1,999,000 Ton; for afgaaende Skibe var Antallet 8208 med 2,205,000 Ton. I 1876, da man havde flere mindre Sejlskibe, var Tallene for ankomne Skibe 9364 med 1,314,000 Ton., fo.r afgaaede Skibe 9220 med 1,311,000 Ton. I 1866 var Tallene henholdsvis 3742 med 517,000 og 3901 med 529,000 Ton. I 1868 var Tallene allerede betydeligt højere og have selvfølgelig senere bevæget sig med Handelens Gang. Regelmæssigt er en meget stor Del af de indkomne Skibe i Ballast, en meget ringe Del af de udgaaende Skibe; der er ikke Returfragt nok for den betydelige Fragt af Trælast ud. Det er derfor, Skibene til Østersøen have saa billig Fragt hjem af Varer som Kul og Jærn og til Finland ogsaa Sæd. Endnu i 1899 var der af de ankomne Skibe kun 5098 med 1,021,000 Ton, som havde Fragt med til Landet; 3087 med 1,378,000 Ton, og herunder de aller fleste Sejlskibe, havde kun Ballast; det er jo næsten 7/io af Skibsrummet. Derimod havde af de afgaaede Skibe næsten alle Fragt, 7210 med 1,825,000 mod kun 989 med 120,000 Ton Ballast, dette altsaa kun et vist Antal Smaa-skibe. Af disse Skibe er nu imidlertid det meste Skibsrum repræsenteret af Dampskibe; ved Ankomsten var deres befragtede

Spørgsmaalet

om Stats-understøttelse.

Ud- og Ind-klareringer.126

Rum i 1899 757,000 Ton mod 264,000 for Sejlskibe, ved Udgaaende 1,250,000 for Dampskibe, 575,000 for Sejlskibe. I 1867—69 var Forholdet et andet, ved Ankomsten de 36% for Dampskibe, 64 for Sejlskibe, ved Udgaaende, hvor Trælæsten spiller en større Rolle, 17 og 83. Nu er Forholdet det modsatte; i 1899 var det omvendt ved Ankomst 76°/0 for Dampskibe, 24 for Sejlskibe, selv ved Udgaaende 70 °/o for Dampskibene og kun 30 for Sejlskibene. Det er en naturlig F'ølge heraf, at den finske Handelsflaade, der endnu væsentlig bestaar af Sejlskibe, nu indtager en meget mindre Rolle. I 1867—69 var dens Del af Drægtigheden ved Ankomsten af Skibe med Fragt 80 °/0 mod 20 for Skibe fra andre Lande, i 1894—96 kun 63 mod 37, i 1897—98 lidt bedre Forhold, i 1899 atter 60 mod 40; ved Afgangen 1867—69 69 mod 31, 1894—96 43 mod 57, i 1899 45 mod 55.

Næst efter finske komme tyske Skibe i første Række. Før var det engelske.

Af Fiskeri antoges i 1895 at leve omtrent 6000 Familier med 9000 Baade, alle smaa Baade, bemandede med fra 2—4 Mand. Det hele Udbytte ansloges til 17—18 Mill. Kilo, hvoraf 11 af Saltvandsfiskeri, 6—7 Mill. af Søer og Floder, deraf 572 for Søerne og omtrent 3/4 for Floderne. Udbyttet er utvivlsomt større, da Indberetningerne ere mangelfulde. Heraf er det største Udbytte repræsenteret af Strømming eller Østersøsild, 81ls Mill. Kilo. De sædvanlige Sild, der for 300 Aar siden fandtes i saa stor Mængde i Østersøen, ses nu kun sjælden. Den lille Ansjos, Hvassbuk, som den kaldes i Finland, spilleten vis Rolle i det sydvestlige. Man regner af Havfiskeriet U/2 Mill. af vore sædvanlige Fisk, de saakaldte Skælfisk, Gedder, Aborrer, Brasen m. m., der her ogsaa findes i Havet paa Grund af dets overordentlig ringe Saltholdighed. Der fangedes Mill. Kilo Hvidling og omtrent den samme Mængde Ørreder. Der fanges ogsaa nogle Torsk, Flyndere, Rødspætter, Aal m. m. I Søerne fangedes af de sædvanlige Skælfisk over 3V2 Mill. Kilo og ikke mindre end henved 2 Mill. Kilo af de forskellige fortræffelige lakselignende Fisk, foruden Laks Laksørreder, Foreller, Sikløje eller Muijka, der navnlig er berømt under Navnet Hvidfisk som en af de fortræffeligste Fisk i den vestlige Del af Amerikas store Søer, ligeledes Sik eller Hvidling. En meget betydelig Rolle spiller selvfølgelig Laksen, der

Fiskeriflaaden.

i Mængde findes i Floderne og Søerne, og som ved Siden af Strømming er den vigtigste Fisk. Der udføres af hver for over V8 Mill. Mk. Laksefiskeriet er især udmærket ogsaa som Sport i de nordlige af Floderne, saaledes i Kemi, Ijo og Uleå. Allerede i Kumo Elven findes der flere ørreder. Den største Fisk, der findes i de finske Søer er Mallen. I Ladoga Søen skal Støren opnaa en saadan Størrelse, at Fiskerne, der sejle dem til St. Petersburg, undertiden skulle foretrække at lade dem svømme efter Baaden. Selv af Krebs udføres der nu en halv Mill. Kilo for et Par hundrede Tusinde Mk. Vi skulle ikke her dvæle ved Sælskytteriet, der er af en vis Vigtighed, mindre i Ladoga og Saimasøerne, hvor visse Sælhundearters Fremkomst antages at være et af Beviserne paa, at disse Ferskvandssøer en Gang have staaet i Forbindelse med det hvide Hav.

Finlænderne ere ikke meget vidt i Behandlingen af Fisk. i Navnlig bringes den i Almindelighed død paa Markedet. Man kender kun lidet den nyere Maade strax at dræbe Fisken og forsende den i Is eller afkølede Rum. Ved Ekenäs i det Sydvestlige bruger man i Husholdningen at tillave Ansjos og paa samme Maade en Del Strømming. Nogle Steder bruges den kielske Røgemethode. Finnerne spise selv Massen af deres Fisk stærkt saltede, en national Smag, der næppe er til Gavn for Befolkningens Helbred.

Fiskerettighederne ere i Finland ordnede paa sædvanlig og hensigtsmæssig Maade. Man har i det sidste halvandet1 hundrede Aar søgt at fordele Byernes fælles Ret til Fiskeriet ligesom man har fordelt deres Jorder. Endnu bruges Fiskeriet dog for en stor Del i Fællesskab eller i Følge særegne af Byerne selv vedtagne Ordninger. Reglen er, at i Strømmene 7s af Vandet skal være aabent, saaledes at Fiskene kunne passere. Kun lukkede Søer, hvorfra der kun udløbe Bække, og som ikke danne en Del af større Flodsystemer, skulle være fuldstændig privat Ejendom. Staten ejer de fleste af Laksefiskerierne, og enkelte Private have i Følge gammel Hævd særegne Rettigheder. I Stranden have Jordejerne Ret 200 Favne ud regnet fra 1 Favns Dybde. I Reglen maa dog enhver fiske med Kroge og Linier. Man er ved i Øjeblikket at træffe nærmere Bestemmelser, der i enkelte Retninger ville udvide Pri-

Behandlingen af Fisk.

[-Fiskelovgivningen.-]

vates Ret, saaledes i Havet og de store Søer til en Afstand fra Kysten af 500 Meter, ligeledes ved en skarpere Bestemmelse af lukkede Vande. Som Vande, der kunne være Genstande for privat Ejendom, skal ogsaa regnes Indskæringer fra Havet, der ikke ere mere end 8 Kilometer store. Man vil træffe nærmere Bestemmelser mod Vandets Forurening ved de flaadede Træstammers Bark som ogsaa mod Forstyrrelse af enkelte fredede Steder

ved den sædvanlige Optagning af Sømalm.

Endnu anvender man kun meget lidt den kunstige Fiskeavl. Befolkningen omplanter selv Fisk og Fiskerogn efter primitive gamle Methoder. Heldige Forsøg er gjort blandt andet med forskellige amerikanske Fiskearter, og der er ingen Tvivl om, at Finlands uhyre Søareal, som allerede nævnt ll°/o af hele Landets Overflade, som ogsaa dets Have jo kunde give et meget større Udbytte. Man regner, at der endnu her i Søerne kun frembringes l1/«, højst 3 Kilo Fisk pr. Hektar mod f. Eks. 25 i østpreusen og 45 i Schlesien. Det er sikkert ogsaa her en Velstandskilde, paa hvilken det vilde betale sig at anvende betydelige Summer, som man under lignende Vilkaar har gjort i Nordamerika.

VIII

PENGE OG BANKER

Pengevæsenet staar i nøjeste Sammenhæng med Bankvæsenets Udvikling. Dette mente Finlands Stænder allerede paa Stændermødet i Borgå, da de, samtidig med de vilde gøre den russiske Sølvrubel til Møntenhed, anmodede om at faa oprettet en national Bank til at bringe dette til Udførelse. Dette finde vi ogsaa, naar vi i det enkelte forfølge Forholdets Udvikling. Pengevæsenet er Grundlaget for Krediten og dens Funktioner; men det er den nationale Bank og de øvrige

Kunstig Fiskeavl.

vates Ret, saaledes i Havet og de store Søer til en Afstand fra Kysten af 500 Meter, ligeledes ved en skarpere Bestemmelse af lukkede Vande. Som Vande, der kunne være Genstande for privat Ejendom, skal ogsaa regnes Indskæringer fra Havet, der ikke ere mere end 8 Kilometer store. Man vil træffe nærmere Bestemmelser mod Vandets Forurening ved de flaadede Træstammers Bark som ogsaa mod Forstyrrelse af enkelte fredede Steder

ved den sædvanlige Optagning af Sømalm.

Endnu anvender man kun meget lidt den kunstige Fiskeavl. Befolkningen omplanter selv Fisk og Fiskerogn efter primitive gamle Methoder. Heldige Forsøg er gjort blandt andet med forskellige amerikanske Fiskearter, og der er ingen Tvivl om, at Finlands uhyre Søareal, som allerede nævnt ll°/o af hele Landets Overflade, som ogsaa dets Have jo kunde give et meget større Udbytte. Man regner, at der endnu her i Søerne kun frembringes l1/«, højst 3 Kilo Fisk pr. Hektar mod f. Eks. 25 i østpreusen og 45 i Schlesien. Det er sikkert ogsaa her en Velstandskilde, paa hvilken det vilde betale sig at anvende betydelige Summer, som man under lignende Vilkaar har gjort i Nordamerika.

VIII

PENGE OG BANKER

Pengevæsenet staar i nøjeste Sammenhæng med Bankvæsenets Udvikling. Dette mente Finlands Stænder allerede paa Stændermødet i Borgå, da de, samtidig med de vilde gøre den russiske Sølvrubel til Møntenhed, anmodede om at faa oprettet en national Bank til at bringe dette til Udførelse. Dette finde vi ogsaa, naar vi i det enkelte forfølge Forholdets Udvikling. Pengevæsenet er Grundlaget for Krediten og dens Funktioner; men det er den nationale Bank og de øvrige

Kunstig Fiskeavl.

Pengeinstituter, der her som i andre mere civiliserede Lande udvikle den praktiske Omsætning og tilvejebringe dens Midler.

Et aldeles forbavsende Billede frembyder Landets Pengevæsen i den første Generation efter Foreningen med Rusland. Thi trods alle Anstrængelser fra Regeringens Side vedbliver Omsætningen at besørges mere ved svenske Penge end ved finske og russiske. Allerede de russiske Hære havde ført russiske Sedler i Landet; men

trods Bestemmelserne nu paa Stændermødet i 1809 vedblev Befolkningen at foretrække de svenske Sedler. Ogsaa de russiske Sedler var uindløselige, og man kendte hverken dem eller de russiske Sølvpenge. At de svenske Papirpenge vedblev at gaa ned i Værdi paa Grund af for stor Udstedelse, bidrog endogsaa til at sprede dem i det indre Finland; thi Købmændene, som nu fik dem paa Grund af deres Synken i Værdi i forholdsvis større Mængde for Varerne, havde saa meget større Fordel ved at afsætte dem til Almuen, der først senere forstod, de vare gaaede ned i Værdi. Det er som altid ved Penge, der tabe deres Værdi, de lavere Klasser og de fjernere Distrikter, der især lide, fordi det tager Tid, inden Pengenes Værdiforringelse her gør sig gældende. Endnu gik Handelen selv i det Indre af det østlige Finland over østerbotten og paa Sverig. Kun Viborg Len, der var vant til at have russiske Penge fra det dér allerede gamle russiske Herredømme, og som ogsaa havde mere Handel paa St. Petersborg, vedblev at bruge russiske Penge. I det hele kunde man i denne Periode regne, at det halve af Landets Omsætningsmidler bestod af svenske Sedler. Det var forgæves, at det baade straks og gentagne Gange senere bestemtes, at Skatter uvægerlig skulde betales i Rubler, at Folk skulde regne og handle i disse, og at de smaa svenske Sedler endog skulde konfiskeres og tilfalde Angiveren. Regeringen var nødt til flere Gange endog at tillade at betale Skatter i svenske Penge, fordi den ellers intet fik ind, og Resultatet var, at man i den største Del af denne Periode trods Paabudene stiltiende lod den faktiske Tilstand blive ved. Den finske Bank, der allerede var oprettet, søgte forgæves at erstatte de svenske Smaasedler ved selv at udstede Sedler paa 20, 50 og 75 Kopeker saa vel som paa 1, 2 og en Tid lang paa 4 Rubler. Medens den i 1821 dog havde faaet noget over 2 Mill. Rubler i Omløb, gik dette

Beløb senere ned, indtil 828,000 i 1833, og det er først derefter, at den igen kom op til mellem 2 og 3 Millioner. Det var først, efter at den finske Bank i 1849 var aabnet for Sølvudveksling og samtidig var bleven helt omordnet, at man i de tre Aar fra 1840—43 var i Stand til gennem Banken at indløse noget over 6 Mill. Rigsdaler svensk Banco svarende til en Værdi af omtrent 3 Mill. Sølv eller omtrent 12V2 Mill. Mk. af Finlands nuværende Penge. I det nordlige Uleåborg Len tog det dog det meste af 20 Aar, inden Omløbet af svenske Penge helt erstattedes med det, der nu var erklæret for Landets Omsætningsmiddel.

Paa Landdagen i Borgå anmodede Stænderne om, at der maatte oprettes „en national Veksel- og Laanebank", og at den, overensstemmende med den gamle svenske Forfatning,, maatte sættes under Tilsyn af Repræsentanter for Stænderne.. Det sidste skete ikke, skønt der dog senere som Revisorer tilkaldtes 4 Mand som Repræsentanter hver for sin Stand. Først oprettedes det saakaldte „Veksel-, Laane og Depositionscontoir", et Navn, der snart forandredes til „Finlands Veksel-, Depositions-og Laanebank" og som ogsaa kaldtes simpelt hen „Finska Banken". Banken havde den vanskelige Opgave at skulle fylde Landets Omløb med sine Smaasedler. Men for øvrigt var dens Grundfond for ringe, og da det nu tilmed blev paalagt den at give Laan paa lang Tid til Landejendomsbesiddere og Fabrikanter, kom den næsten slet ikke til at give sig af med den egentlige Handelskredit.

Et ganske overordentligt Fremskridt var det, da det endelig 1840 blev bestemt, at Banken ikke blot skulde udstede Sedler ogsaa i større Beløb paa 3, 5, 10 og 25 Rubler, men ogsaa, at den paa Anfordring skulde veksle dem i Sølv. Dette kunde gøres, da den samme Reform, Indførelsen af Vekslen i Sølv, Aaret i Forvejen, i 1839, var gennemført i Rusland. De ældre uindløselige russiske og finske Seddelpenge forsvandt nu fra Omsætningen. Borgå Landdags Beslutning 1809, i Henhold til hvilken Sølvrublen skulde være det lovlige Betalingsmiddel, blev nu endelig en Virkelighed. Der fandtes imidlertid det svage Punkt i Bankloven af 1840, at Finlands Bank var skyldig at udveksle ogsaa den russiske Banks Sedler med Sølv. De farlige Følger heraf viste sig i Aaret 1854, da den russiske

Bankens Oprettelse.

Bank i Anledning af Krimkrigen nødtes til at standse Indløsningen af sine Sedler.

I flere Retninger var der nu sket store Fremskridt i Bankens Forretningsførelse; men i meget vedblev den dog at følge de hidtil gældende Grundsætninger baade med Hensyn til Maaden, hvorpaa den gjorde Forretninger, og med Hensyn til selve Grundsætningerne for dens Ledelse. At erholde Laan eller diskontere Veksler var forbundet med mange Omsvøb. Selv fra de Steder, hvor der nu var oprettet Filialer, maatte Begæringen sendes til Bankens Hovedsæde, der nu var Helsingfors i Stedet for som i Begyndelsen Åbo, og der maatte ventes Dage eller Uger paa Svar. I den første Halvdel af Januar var Banken helt lukket for Revisionens Skyld. Renten og Diskontoen var vel nu ikke helt ubevægelige, men fastsattes af Regeringen, d. v. s. Senatets Ekonomidepartement. Frem for alt var dog den vigtigste Grundsætning for Bankens Ledelse stadig urigtig. Det formentes, den umiddelbart skulde tjene, hvad ansaas for Statens Vel, i Stedet for at den skulde handle forretningsmæssig, d. v. s. se paa sin egen Fordel, Markedets Rente og Diskonto og den bedst mulige Sikkerhed. Den vedblev at give Laan for at støtte de forskellige Næringer og ikke mindst Grundejerne, og til de tidligere Brancher føjedes nye som f. Eks., efter at Krimkrigen havde ødelagt den halve Handelsflaade, at give faste Laan til Skibsbyggerierne, ogsaa til Associationer og Kommuner. Det var stadig en Begunstigelse at faa Laan, og i Stedet for at tjene alle tjente man nogle enkelte priviligerede. Ved at holde Renten meget lavere end Markedet og ved at lade Laanene blive staaende som faste Laan fremmede man ogsaa alt for ofte daarlig Forretningsførelse og tillod Vedkommende at blive ved med forældet Drift uden at optage Tidens Fremskridt. Det var kun naturligt, at slige Laan kom til at mangle fornøden Sikkerhed og ofte tabtes, og at Banken ikke havde Midler til at støtte, naar vanskelige Tider kom. Under den almindelige Verdenskrise 1847—48 fandt man det nødvendigt at give Skyldnerne et Moratorium paa 3 Aar, og da Krimkrigen efter et øjeblikkeligt kortvarigt Opsving blev fulgt af den næste almindelige Krise i 1857, var Banken igen uden Midler. Uagtet Finlands Bank af den nævnte Grund i 1854 havde standset Udvekslingen med Sølv, havde den

9*

imidlertid opretholdt den for Seddeludstedelsen givne Regel, at der ikke maatte udstedes Sedler i større Forhold til Bankens Sølvbeholdning end som 15 til 7. Den kunde for saa vidt nok nu have indløst sine egne Sedler; men at indløse ogsaa de russiske Sedler vilde have været umuligt. Som en Følge deraf kunde Banken ikke funktionere med den Kraft og Elasticitet, der vilde have været nødvendig for at tilfredsstille Fordringerne under Krisen , i 1857 saavel som i den nærmest følgende Periode.

Paa Forslag af Senatet forordnede Monarken nu imidlertid i Manifest 4de April 1860, at Finland skulde have sin egen Møntenhed benævnt mark, paa Finsk markka, svarende til 1/4 Sølvrubel og inddelt i 100 penni. Man indsaa, at det for Finland var hensigtsmæssigere at have en mindre Enhed end Rublen, og uden i øvrigt at fravige Forbindelsen med Rubelsystemet vandt man ogsaa den Fordel, at den ny Enhed, Marken, blev identisk med den franske Sølvfrank. I 1861 indrettedes i Helsingfors en Mønt for Prægning af de en og to Marks Sølvmønter saavel som af Penni som Skillemønt. Foreløbig beholdt man Tvangskursen; men forskellige Foranstaltninger vedtoges, for at man kunde komme til den virkelige Indførelse af Metalmønter. Man handlede med en vis Energi, men var dog ikke energisk nok. Finlands Stænder bifaldt i 1863 et Forslag om Statsgaranti for et udenlandsk Laan paa 30 Millioner Mark, som den nu oprettede Kreditforening Finlands Hypothekforening skulde optage, og hertil føjedes det Vilkaar, at Foreningen af Laanets Udbytte skulde indsætte 8 Millioner Mark i Finlands Bank. Efter at dette var sket, fortsattes Underhandlingerne med St. Petersborg, og det opnaaedes ogsaa, at den russiske Finansminister gik ind paa Reformen. Kejser Alexander den Anden, som havde fulgt Spørgsmaalet med stor Opmærksomhed, underskrev nu endelig den 8de November 1865 en Forordning, der fastsatte, at alene Metalmønt skulde være lovligt Betalingsmiddel i Finland; kun skulde Finlands Banks Sedler foreløbig indtil 13. Marts 1866 være lovligt Betalingsmiddel ved Siden af Sølvmønterne, af hvilke der ikke endnu fandtes en tilstrækkelig Mængde i Omløb. Gennemførelsen af denne Møntreform eller Møntrealisation, som man kaldte

den, var ikke uden Vanskeligheder, og det blev til be-

Endelig Indførelse af [-Sølvmøntfoden.-] {+Sølvmønt- foden.+}133

tydeligt Tab for Mange, at man ikke kunde gennemføre den hurtigere, end man gjorde. Sedlerne faldt i Finland som i Rusland i Værdi. Kursen paa Udlandet var en Tid endogsaa steget til 40 % som Forskel mellem Sedler og Metal og steg til over 20 °/o> medens selve Reformen stod paa. Den, der havde optaget Laan til slige lavere Kurser og nu skulde betale dem tilbage i Sølv, led altsaa et meget stort Tab. Forholdene var saa meget desto vanskeligere, som en af de regelmæssige tilbagevende Verdenskriser fandt Sted i 1864—66. Finland selv led under usædvanlig svære Misvækstaar i 1862, 1865 og 1867. Banken var efter Møntreformen saa meget mere nødt til at være meget tilbageholdende, som de store Beløb, Hypotekforeningen havde deponeret, meget snart atter blev taget ud.

Disse Vanskeligheder var imidlertid af forbigaaende Natur. Finland havde nu endelig opnaaet et fast Grundlag for sit Pengevæsen ved Sølvmøntfodens Indførelse. Det var denne, der paa denne Tid var Grundlaget for Pengevæsenet i de vigtigste Lande udenfor England. Selv Frankrig med den latinske Møntunion saavel som de Forenede Stater havde baade Sølv og Guld og havde faktisk, indtil den store moderne Guldproduktion havde udviklet sig, navnlig benyttet Sølvet. Finland, dets Bank og dets hele Bank- og Kreditvæsen, var nu emanciperet fra Ruslands fluktuerende Seddelpenge.

Udmærket som Ordningen var, da den blev indført, blev Situationen imidlertid snart en ganske anden. For de store Lande, der havde den dobbelte Møntfod, var nu, da der var produceret mest Guld i Forhold til Efterspørgslen, dette blevet det virkelige Omsætningsmiddel. Dette blev ogsaa som saadant anerkendt af de vigtigste Lande, og da Forholdene forandredes, og man truedes med en ny større Produktion af Sølv og som Følge deraf Guldets Fortrængelse ved det billigere Sølv, fandt de større Stater, de nordamerikanske Fristater saa vel som den latinske Møntunion, det nødvendigt at standse fri Udmøntning af Sølv saaledes, at kun Guldet blev den faktiske Værdimaaler, medens Sølvmønterne, der ikke mere kunde er-hværves i ubegrænset Mængde fra Mønterne, fik Kurs lige med dette og gik til en Værdi højere end deres virkelige Indhold af Sølv. Efter den fransk-tyske Krig gik Tyskland over til en Guldmøntfod, der kun havde den Fejl ikke at indføre Francs,

[-Guldmøntfoden.-]

{+Guldmønt- foden.+}134

saaledes som Finland havde gjort det i sit Sølvmøntsystem; den tyske Mark blev en Tredjedel af den prøjsiske Thaier og svarede nærmere til Shillingen i England, 20 Mark til et Pund Sterling. Samtidig indførte de skandinaviske Lande deres egen Kronemønt, ligeledes baseret paa Guld, men med deres Krone svarende saa vidt muligt til deres egne ældre Penge. Sølv vedblev at gaa ned, og det var klart, at Finland, hvis det ikke vilde have nye Forstyrrelser, var nødt til at følge den almindelige Bevægelse, der i Løbet af senere Aar skulde gøre Guld til Grundlag for alle Landes Mønt med Undtagelse af Sølvlandet Meksiko og de Lande, hvori dets Piastre cirkulerer. I Aarene 1873—76 gik Sølvet stadig ned, og det var derfor vist af den finske Bank, at den ligesom dens skandinaviske Kolleger i Tide søgte at forandre sin Beholdning i ædle Metaller til Guld i Stedet for, at den hidtil væsentlig havde bestaaet i Sølv. I 1875 var Forholdet mellem Guld og Sølv endnu ikke meget forandret fra det tidligere almindelige som 1 til 151/2, og det var derfor naturligt, at man, da man i Finland i 1877 indførte Guldmøntfoden, ikke afveg fra dette Forhold. Fluktationerne var imidlertid nu saa store, at det blev klart, man ikke var ganske billig mod de Skyldnere, der havde laant mindre værdifulde Penge og snart skulde skylde i de bedre Penge større Værdier.

Med Landdagens Samtykke udfærdigedes Finlands nugældende Møntlov den 9de August 1877. I denne Lov er bestemt: at Finlands Møntfod er grundet paa Guld som eneste Værdimaal; at Enheden for Møntvægt skal være det franske Gram, og at Regneenheden skal bevares; at tvende Guldmønter skal præges, den ene paa 10, den anden paa 20 Mark, den første indeholdende 2 28/31 Gram, 20 Marken 525/31 Gram fint Guld, samt at ved

Udmøntningen 9 Vægtdele fint Guld blandes med én Del Kobber. De finske 10 og 20 Mark Guldmønter ere saaledes nøjagtig lig de franske 10 og 20 Frankstykker. Enhver kan til Udmøntning levere Guld til Mønten og modtager til Gengæld fra Finlands Bank den tilsvarende Værdi i Guldmønter med Fradrag af 1js °/0 i Møntomkostninger. Alene Guldmønt er lovligt Betalingsmiddel til ubegrændset Beløb. Desuden har man 1 og 2 Marker i Sølv, af hvilke Ingen behøver at modtage mere end 10 Mark, og endelig Broncemønter

paa 10, 5 og 1 Penni, af hvilke Ingen behøver at modtage mere end 1 Mark. Mønterne og deres Deling er mere praktiske end hos os. Der er ikke meget Guld i Omløb. Befolkningen foretrækker Bankens Sedler, hvad den jo ogsaa gør i de fleste andre Lande, hvor den en Gang er bleven vant til godt funderede Sedler. I Virkeligheden er der jo ingen fornuftig Grund, hvorfor man skulde have Guld i Omløb i Stedet for i Bankernes Kældere, hvor det bedre kan benyttes i dets væsentlige Formaal, at holde Landets Penge i Pari med Udlandets. Finland handler her ligesom de skandinaviske Lande og Holland, hvis Pengevæsen er saa godt sikret som noget Lands. Den væsenlige Omsætning udføres vedvarende ved Finlands Banks Sedler, der udstedes i Beløb af 5, 10, 20 og 500 Mk.

Allerede tidligere var Finlands Bank blevet omordnet saaledes, at den ikke blot sikrede Landets Pengevæsen, men tillige ganske anderledes end før kunde tjene Krediten. Ordningen af denne Bank og i det hele af Landets Bankvæsen har i Virkeligheden været en af de skønneste og vigtigste Reformer, der betegne den skønne liberale Periode efter Alexander Ildens Tronbestigelse. Allerede i 1859, inden Sølvmøntfoden indførtes, havde man søgt at omforme Banken til et virkelig moderne Pengeinstitut. Man søgte end yderligere at betrygge og udvikle dette, saasnart man atter fik kaldt de gamle Stænder til Live. Det var den bestaaende lovlige, svenske Orden, som nu blev bragt i Anvendelse sammen med andre Bestemmelser i den gamle Forfatning, og det gjordes, idet Finlands Bank fik en Ordning, der vel var væsenlig analog med den svenske Riksbanks, men som gav den det store Fortrin at have en selvstændig Direktion. Ved en af Landdagen vedtaget Lov af 9de November 1867 bestemtes det, at Banken fra 1ste Januar 1868 skulde føres under Stændernes Ansvar gennem deres Fuldmægtige, og saaledes at fremtidig Ordning foretoges i Følge Stændernes Bestemmelse approberet af Regeringen. Stænderne valgte 4 Fuldmægtige, en af hver Stand, saavel som 4 Revisorer, og disse Fuldmægtige danner Bankens overordnede Bestyrelse, der f. Eks. efter Direktionens Forslag tager Bestemmelse om Rentefod og Diskonto. Den udøvende Myndighed er i Hænderne paa en Direktion udnævnt af Kejseren,

Formanden alene efter Senatets Forslag, tre andre Direktører efter Forslag af Stændernes Fuldmægtige. Paa hvert Stænder-møde vælges der et Bankutskott, der undersøger Bankens Ledelse og gør Forslag til nye Bestemmelser, der kan være at træffe. Ved Landdagen 1872 antoges et fuldstændigt Reglement for Banken, der dog senere er blevet underkastet enkelte Ændringer. Indtil 1876 bestyrede Finlands Bank ogsaa Statens Fond; men fra den Tid er de henlagt til et særskilt „Stats-kontor". Ved dertil at henlægge en Del af Bankens Gevinst er dens Grundfond bragt op til 10 Millioner samtidig med, at der er dannet et Reservefond paa 233/4 Millioner Mark. Betydelige Beløb af Bankens Fortjeneste er ved senere Landdage anvendt til forskellige af de Statsudgifter, der afhænge af Stændernes Beslutninger.

Bankens vigtigste Formaal er vedblivende Landets Omløb af Seddelpenge; men samtidig og i nødvendig Forbindelse dermed er der etableret en fuld moderne Bankvirksomhed. Den nugældende Regel for Seddeludstedelse er den, at Banken kan udstede 3~> Millioner, det Beløb, man har regnet, Landets Omsætning altid vil kræve, uden nogen Dækning af Guld; men at den, for hvad den udsteder mere, skal have enten ædelt Metal eller Tilgodehavende hos udenlandske Korrespondenter eller udenlandske Obligationer. Dog skal Banken altid have mindst 20 Millioner Guld i Kasse, og til Udstedelsen af Sedler, der skal være dækket paa denne Maade, regnes ogsaa de Beløb, der er indsat saaledes, at de til enhver Tid kan kræves tilbage. Disse Bestemmelser er i ethvert Tilfælde bedre end Peels engelske Bankakt, hvorefter alt, hvad der udstedes over det en Gang fastsatte Beløb, skal være dækket ved ædelt Metal. Det er altid mere elastisk Lige saa vigtige som disse

Bestemmelser er imidlertid det, at Banken nu er gaaet over til væsenlig kun at virke ved Køb af udenlandske og Diskontering af indenlandske Veksler, hvis Beløb efter kort Tid regelmæssig kommer ind, saa vel som ved Udlaan paa kurante Papirer. Den er i denne Henseende noget strængere end de private Banker, den tillader ikke gærne Omsætning eller Fornyelse af Vekslerne, heller ikke de saakaldte Akkomodationsveksler, der ikke er begrundet paa virkelige Handelsomsætninger. Den laaner i mindre Forhold end tidligere paa Værdipapirer og sammenlignet med de andre

Banker mindre paa Aktier end paa Obligationer. Den har siden 1875 helt afskaffet at give Laan direkte i fast Ejendom og overlader nu ogsaa helst at give Laan paa Varer til de andre Banker. Den har vedblevet at oprette Filialkontorer, af hvilke den nu i alt har 14, og for hvilke den har dannet lokale Diskonto- og Laanekomiteer.

For at faa et fyldigere Billede af Finlands Bankvæsen som ogsaa af den Plads, Finlands Bank deri indtager, vil det imidlertid allerede nu være nødvendigt at omtale Oprettelsen af private Banker, der har fundet Sted siden Aaret 1862, da det lykkedes Henrik Borgstrøm ved Oprettelsen af „Førenings-banken i Finland" at indføre nogle af de vigtigste Ejendommeligheder ved det fortræffelige skotske Banksystem. Det er bekendt, hvorledes fremragende Nationaløkonomer have kunnet paastaa, at det ved Siden af Folkeundervisningen er de skotske Banker, der siden Stuarternes Nederlag og Klanernes Ophævelse kort før Midten af det 18de Aarhundrede har forvandlet en barbarisk Befolkning i et vildt Land til et Folk, der staar saa højt som noget andet i Verden, om ikke øverst af alle. De finske Banker hører til dem, der mest af alle ligne de skotske. Som disse havde de større finske Banker et stort Antal Filialer, fire Banker for øjeblikket hele 113 paa 40 forskellige Steder, medens man endnu i 1887 kun var naaet til 59 paa 29 forskellige Pladser. Blandt andet naas derved en bedre Fordeling af Overflod og Mangel i de forskellige Dele af Landet; Rente og Diskonto bliver bedre udlignet. Ogsaa bliver Bankvæsenet selvfølgelig solidere, naar man har flere store forgrenede Banker, og der behøves mindre ledig Kassebeholdning. Et fremtrædende Eksempel paa det samme System har man i Kanada i Sammenligning med de Tusinder af Nationalbanker eller seddeludstedende Banker i de Forenede Stater, hvor det ikke er tilladt disse Banker at have Filialer, og ogsaa der ser man samme Følge, at Bankerne blive stærkere og Rentefoden og Diskontoen langt jævnere. Sverig har til Dels det samme, dog med den Forskel endogsaa sammenlignet med Finland, at selv de største Banker med mange Filialer ikke ved Siden af Riksbanken indtage en saa selvstændig Stilling som navnlig de to største finske Banker. Ogsaa indførte man straks, og Finlands Bank allerede, da der forhandledes om

Oprettelsen af den første Privatbank med dette System, den saakaldte Kassekredit, Skotternes cash-credit. Det er et System, som Forf. af denne Bog først har indført 10 Aar senere i Danmark ved Landmandsbankens Dannelse. Det bestaar i omtrent det samme, som opnaas ved Indsættelse af Penge i løbende Regning eller paa Kontokurant; kun, at dette Udtryk bruges, hvor Penge indsættes — af hvilke der i Finland i Almindelighed er blevet betalt 2 °/o — Kassekredit derimod, hvor Penge udlaanes af Banken, og hvor der betales almindelig Rente tilligemed en Kreditivafgift, i Finland i Almindelighed x/-i %• Den, Krediten tilstaas, betaler imidlertid kun Rente af de Penge, han til enhver Tid benytter. Blandt andet giver denne Kreditform Bankerne ofte god Lejlighed til at følge hele deres Kunders Forretningsgang. Et andet smukt System, de finske Banker har indført, er de saakaldte Postremisseveksler, d. v. s. Udstedelsen mod en ringe Betaling, før en pro Mille, nu endogsaa kun Pro Mille, af Anvisninger betalbare ved en hvilken som helst af deres Filialer, nu endogsaa ved hvilken som helst af de andre Bankers Kontorer, og som derfor er et fortræffeligt Middel til Forsendelse af Penge. En Tid lang udstedte Foreningsbanken dem endogsaa paa Ihændehaver og udstedte dem igen i Stedet for at kassere dem, naar de kom tilbage til Banken, saaledes at de i Virkeligheden fungerede som en Slags Sedler. Som bekendt har Bankvæsenet forholdsvis været meget tidlig udviklet i Sverig — det skal jo endogsaa være det første Land, der i moderne Tider, i Midten af det syttende Aarhundrede, har benyttet Sedler — og det er vistnok til Dels Ideerne fra Sverig, der har bragt Finnerne til at udvikle et saa smukt Banksystem. Frem for alt er dette dog betegnende for deres

egen økonomiske Civilisation.

I et er man ikke blevet ved at efterligne det gamle skotske : Banksystem, ej heller det modei ne kanadiske, der ogsaa heri vedbliver at staa højt. Det er i Friheden for Bankerne til at udstede Sedler. Som bekendt blev selv i Skotland Retten Aaret efter Indførelsen af den Peelske Bankakt i England, i 1845, indskrænket til den Mængde Sedler, Bankerne da havde i Omløb, og nu maa de skotske Banker, naar de et Par Gange om Aaret skal bruge flere Penge, lade Guld komme op fra London for snart efter igen at sende det tilbage. I Finland begyndte

Ophævelse af den private Ret til Seddel-udstedelse.139

Foreningsbanken ogsaa heri at efterligne de skotske Banker, idet den fra 1867 udstedte \1/2 Mill. Mark Sedler; den havde faaet denne Ret anerkendt i Bankloven af 1866. Senatet kunde approbere Bankstatuter, der indeholdt Ret til Seddeludstedelse af et Beløb lig Bankens Grundkapital og sikrede ved Valuta eller ved Depot af en Niendel mere i Obligationer; man krævede ikke som i Sverig og Skotland, at Bankens Aktionærer skulde være solidarisk ansvarlige. Da den Nordiske Aktiebank senere, i 1872, blev dannet, vilde den ogsaa udstede Sedler, men opgav det, da man kun vilde tillade den at udstede 1 Mill. Mk. og ikke i Beløb mindre end 100 Mk. Nu er det nok sandt, at Sedler i Finland som andre Steder efter Haanden kommer til at indtage en mindre Plads ved Siden af Deponering af Penge og Udstedelse af Checks. Fra 1870 til Perioden 1890—98 er den finske Banks Seddeludstedelse kun steget fra 42 til 57 Mill., det er med 34 °/0; Bankernes samlede Udlaan er steget fra 47 til 193, det er med 308 %• Sedlerne er endnu dog af stor Vigtighed især paa Landet, og den Fordel, Bankerne vinde ved at sætte dem i Omløb, er en stor Hjælp til at faa mindre Bankkontorer til at betale sig. Heller ikke er det helt urigtigt, at der ved Sedlerne, der laanes ud, skabes Kapital; for saa vidt de holdes i Omløb, og Omsætningen ved deres Udlaan forøges, gøre de ganske samme Tjeneste som Guld. Fra den modsatte Side er det bedste Argument den Vigtighed, det har at give Magt til en priviligeret Centralbank, for at den kan sørge for den uafbrudte Bevarelse af en passende national Reserve. For at kunne gøre dette maa den have Magt over Diskontoens Højde, og dette faar den atter lettest ved sin Eneret til Seddeludstedelse. Men Spørgsmaalet er netop, om det ikke vilde være heldigst, om Omsorgen for Omløbsmidlets og Kreditens Elasticitet fordeltes imellem flere Banker. Som et særligt Fortrin fremhæve Finnerne, at det nu i Modsætning til Ordningen i Sverig, samtidig der i 1886 er givet Finlands Bank Eneret til Seddeludstedelse, ikke mere tillades den at give Rente af sædvanlige Deposita, og at der paa den Maade er indført en Arbejdsdeling mellem Statsbanken og de private Banker, som Sverigs Rigsbank med Held kunde efterligne.140

Medens Finlands Bank i det Hele har været til stor Støtte for Landets Pengevæsen, Kredit og hele Udvikling, og medens det maa indrømmes, at dens Bestyrelse netop i den nyere Tid har udmærket sig ved at bevare dens Styrke som Landets Reserve og Hjælp i haarde Tider, har vistnok den tinske Nationaløkonom J. V. Tallquist Ret, naar han bebrejder den i tidligere Perioder netop at have holdt Diskontoen og Renten altfor lav og derved at have bidraget til en for stærk Spekulation og selv i Utide udtømt sine Kræfter, saaledes at den ingen Hjælp kunde yde, naar der mest trængtes dertil. Den gjorde dette i den sidste Halvdel af Halvfjerdserne, da den ogsaa holdt Rentefod og Diskonto uforandrede. Vi ville yderligere se dette, naar vi betragte de op- og nedadgaaende Perioder i Landets økonomiske Historie. Den holdt Renten for lav selv saa sent som i 1886—87. Tallquist mener, at dette især skyldes, at man ikke helt er kommet bort fra den tidligere Anskuelse, at Banken til Dels skulde ledes som velgørende Indretning uden Hensyn til forretningsmæssige Grundsætninger. Den skulde som saadan trykke Rentefoden og Diskontoen ned. Han mener, at de Anskuelser om Hjælp fra oven uden Hensyn til Markedets Karakter, som tidligere hindrede Indretningen af en fornuftig Bankvirksomhed, er kommet stærkere frem igen i Firserne, hvor man under den almindelige Reaktion, udgaaet fra Bismarcks Regimente, i det Hele i de fleste Lande var mindre tilbøjelig til at anerkende den fri Virksomheds Rolle, og at dette f. Eks. ogsaa har ytret sig i Udlaanene fra Statens almindelige Fond, der, som vi ogsaa senere ville se, steg betydelig, samtidig med at Beholdningen af realisable Obligationer gik ned. I nyere Tid synes imidlertid som sagt Bankens almindelige Politik udadlelig. Den nuværende Formand i Direktionen for Finlands Bank er Th. Wegelius, der fulgte efter Alf. Charpentier, da denne i 1897 blev Chef for Statens Finans-væsen, begge tidligere Medlemmer af Privatbankers Styrelse.

Den nuværende Banklov af 1886 gældende for Banker, der modtage Deposita eller udstede Obligationer, tilsteder ikke Udstedelsen af Forbindelser betalbare paa Anfordring og lydende paa Ihændehaver — det er herved, Udstedelsen af Sedler nu er forbeholdt Finlands Bank — men Bankerne kunne faa Tilladelse til at udstede Obligationer paa lang Tid sikrede ved

Fejl begaaet af Finlands Bank.

Bankloven af • 1886.141

Depot af Panteobligationer eller Stats- og Kommuneobligationer til 10 °/o højere Beløb under offentlig Tilsyn, og for at de kunne gøre dette, er deres Oktroj ikke mere som tidligere indskrænket til 10 Aar. For at Banker erholde Tilladelse hertil, skulle de dog have en Kapital af mindst en Mill. Mark. Ellers kræves der ikke mere et saadant Beløb som Grundkapital; i Modsætning til tidligere kunne nu ogsaa mindre Banker dannes. Kun finske Borgere kunne sidde i Bestyrelsen for Aktieselskaber og være Deltagere i private Bankvirksomheder med solidarisk Ansvarlighed. Bankerne maa ikke anbringe deres Midler i industriel Virksomhed, i Agerbrug eller i andre faste Ejendomme end deres Bankbygning. De skulle offenliggøre maanedlige Balancer og være underkastede offenligt Tilsyn af en af Regeringen dertil beskikket Kommissær. Er foruden Reservefonden en Fjerdedel af deres Kapital tabt, skulle de lukke, og er en Tiendedel tabt, skulle Aktionærerne straks erstatte Tabet for at undgaa Lukning.

Föreningsbanken i Finland, den første private Bank, blev endelig dannet i 1862, efter at man havde indskrænket dens første Program, der blandt andet havde tilsigtet særlig at støtte Jordbruget og at samvirke med Hypothekforeningen ved Anbringelse af dennes Obligationer. For at knytte de lokale Interesser til Banken blev det tilladt Aktionærerne i hver Lokalitet at udse de Mænd, der skulde bestyre de lokale Kontorer, og disse fik ligeledes forholdsvis stor Frihed i deres Virksomhed. Denne Bank, der først, til hans tidlige Død, blev ledet af Henrik Borgstrøm, derefter af Aug. Tørnquist og i de senere Aar af Friherre J. Cronstedt med L. Mechelin som Formand for Bankraadet, har været meget heldig; den har givet fra 1877—79 15, 1880—82 17—19, fra 1884 20 °/0 og i de sidste Aar endnu højere Dividende. Den har kunnet opspare et betydeligt Reservefond, og da den for faa Aar siden forøgede sine 3 Mill. Mk. Kapital med 1 Mill., kunde den udstede disse Aktier til 400 eller 128 over Pari regnet efter Tillæg af dens daværende Reservefond til dens Kapital, saaledes at den ved denne Udstedelse kunde forøge Reservefondet med yderligere 3 Mill. Den har saaledes nu 4 Mill. Kapital og 8,700,000 Mk. Reservefond. Aktierne staa i 500, efter hvilken Pris de

[-Forenings-banken.-]

{+Forenings- banken.+}142

give over 4 °/0. Bankens Omkostninger har i de senere Aar været omtrent 40 °/o Bruttoudbyttet.

Nordiska Aktiebanken för Handel och Industri oprettedes i det spekulative Aar 1872, og en af Tankerne ved dens Grundlæggelse var, at man ved at grunde denne Bank i det nær ved St. Petersborg liggende Viborg med Held kunde benytte Banken, der var grundet paa det solide finske Pengesystem, til ogsaa at operere i Rusland, hvor man endnu havde uindløselige Sedler. Banken skulde endogsaa fungere som Credit Mobilier, det vil sige, tage Del i Oprettelsen af nye Foretagender, og det var til Dels i dette Øjemed, at man af de 12 Mill., eller 40 0 /0 af den subskriberede Aktiekapital paa 30 Mill., straks anvendte 7 Mill. til at kommanditere et Kontor i St. Petersborg. De Bankhuse, der grundlagde Banken, blandt hvilke Seligmanns i Frankfurt var det bekendteste, forbeholdt sig en vigtig Ret til Fordel ved Udstedelsen af nye Aktier. Da den spekulative Periode, Milliardperioden efter den fransk-tyske Krig, imidlertid kort efter blev afbrudt af Krisen i 1873, indskrænkede man Kapitalen til de allerede indbetalte 12 Mill. og udbød ligeledes Aktier til Tegning i Finland, til en Kurs af l021/2. I 1876 nedsatte man endog Kapitalen til 8 Mill. og afskrev 2 Mill. som tabt i Rusland. Ogsaa denne Bank, ledet af Eugen Wolff som Formand i Bankraadet og Felix Heikel og Burjam som Direktører, har i det hele været meget heldig. Den har i 1896 kunnet forøge sin Kapital med V2 Mill. udstedt til en Kurs af 190 og i 1898 med l1/2 til 200, saaledes at den har kunnet, efter at have betalt af Pro-fiten ved Aktiernes Udstedelse 450,000 til

Bankhusene Seligmann og Stettheimer, forøge sit Reservefond til et samlet Beløb af 311-2 Mill. Dividenden af dens 10 Mill. Aktiekapital har i 7 Aar gennemsnitlig været godt 9 °/0, hvad der i de senere Aar har været knapt 4 °/0 efter Aktiernes Kurs. Dens Omkostninger har været under 40 °/o Bruttoindtægten.

Blandt de andre Banker blev Vasa Bank oprettet allerede i 1879 med det Formaal at paatage sig den væsenlige Bankvirksomhed i østerbotten; men da de andre Banker ikke vilde inddrage de Filialer, de havde der, oprettede ogsaa den Filialer andet Steds. Den har kunnet forøge sin Kapital af Mill.

Den nordiske Aktiebank.

Andre Banker.143

ved i 1896 at udstede endnu U/2 Mill. til 170; 145 vilde have været Pari af Kapitalen med Tillæg af Reservefond. Den har saaledes nu en Kapital af 3 Mill. og et Reservefond af 1,850,000. Den har i de senere Aar kunnet betale 9 °/0 Dividende. Dens Omkostninger har været meget varierende. — Nylandsbanken blev oprettet i 1887 med kun 300,000 Mk. Kapital; men den har i 1890 og 95 kunnet forøge sin Kapital med 300,000 og 400,000 udstedte til 125—132 vilde ved sidste Emission have været Pari af Kapital med Tillæg af Reservefond — saaledes at den nu har 1. Mill. Kapital og 300,000 Reservefond. Gennemsnitlig Dividende 5 °/o, Omkostninger 39 °/0 af Bruttoindtægten. — Folkebanken, om hvis Oprettelse der blev taget Bestemmelse omtrent samtidig, og som vilde drage Sparere til sig ved at give dem en Del af Profiten, har hævet sin Kapital af 300,000 til 1 Mill. ved Udstedelse af ny Aktier til 103, rnen har senere efter Tab i 1896 fundet det hensigtsmæssigt at overdrage sin Virksomhed til den nye Privatbank i Helsingfors, der, ledet af E. Schybergson, ogsaa ved at udstede nye Aktier til 160 har kunnet hæve sin Aktiekapital fra 2 Mill. til 4 Mill. Kapital og 1 Mill. Reserve. Den har i en Række af Aar givet 5 %. — Kansallis Osake Pankki eller „National Aktiebanken" med Professor Alfred Kihlman som Præsident og Nybom som 1ste Direktør blev i 1890 oprettet i Helsingfors med 21/2 Mill. Kapital, hvoraf straks 1/i indbetaltes, og har senere i 1896 kunnet udstede endnu l1/2 Mill. Aktier til 106, saaledes at den nu har 5 Mill. Kapital og noget over 900,000 Reservefond. Dens Omkostninger har været forholdsvis betydelige. Ogsaa denne Bank har dannet Filialer. — Åbo Aktiebank, med Dahlstrøm som Præsident og J. O. Wasa-stjerne som Direktør, og Tammerfors Aktiebank, med Borelius som Direktør, hver med 3 Mill. Kapital, er lige saa vel som den lille Nykarleby Bank, ganske nye Institutioner. — Endelig oprettedes i 1898 Banken for Jordbrug og Industri med det finske Navn Maanviljelys- ja teollisuus pankki, med en Kapital bragt op til 3 Mill. Mk. og med et Reservefond af 300,000 Mk., den eneste af Bankerne, der ikke har været heldig, og som i Henhold til Banklovens Bestemmelse har fundet det nødvendigt at standse sin Virksomhed.144

Finiands For at give et fuldstændigere Billede af Bankernes [-For-Banks-] {+For- Banks+} retninger nævnes her endnu de vigtigste Poster i deres Balancer Balance, afrundede i Millioner Mark.

Finlands Bank ved Slutningen af følgende tre Aar:

Aktiver 1879 1889 1899

Beholdning i Guld...................... 17 22 21

i Sølv...................... 9 3 2

Løbende Regning hos udenlandske Korrespondenter........................... 11 16 22

Papirer let sælgelige i Udlandet........... 5 13 21

LTdenlandske Veksler................... 1 2 7

Indenlandske Veksler.................... 10 19 33

Laan................................ 11 8 13

Kassekredit........................... 3 4 4

Fast Ejendom.......................... „ 1 1

Forskelligt............................ 3 1 „

I AltTTT 71 90 126

Passiver

Sedler i Omløb........................ 37 55 73

Indlaan paa Anfordring og Postremisseveksler 8 8 18

Amortisabel Gæld...................... 4 3 1

Kapital............................... 6 10 10

Reservefond........................... 9 7 17

Indestaaende Gevinst.................... 8 7 8

I AltTTT 71 90 126 Dens Reservefond er senere forøget til 233/4 Mill.

Privatbankerne ved Slutningen af Aarene:

[-Privatbankernes Balance.-]

{+Privatban- kernes Ba- lance.+}

Aktiver 1879 1889 1899 5 8 10 Tilgodehavende hos udenlandske Korrespondenter og Veksler paa Udlandet........ 3 16 22 Beholdning af Obligationer............... 8 15 28 16 37 124 Laan .... 11 21 85 Kassekredit og løbende Regning.......... 8 17 93 Fast Ejendom.......................... n l 8 I Alt... 51 115 370145

Passiver 1879 1889 1899

Aktiekapital og Reservefond...........................15 18 53

Indskud og Laan paa Tid.............................27 77 282

I løbende Regning...6 13 19

Bankernes Balance saavel Privatbankernes som Finlands Banks gør i det Hele et overordenligt godt Indtryk, og det samme er Tilfældet, naar man nærmere betragter andre Enkeltheder. Man vil have bemærket den betydelige Tilvækst af Tilgodehavende i likvid Form, navnlig som Veksler; ogsaa Kassekredit er steget betydelig. Tillige er imidlertid Vekslers øg Laans Løbetid blevet betydelig mindre. Bankernes Udgifter er i Gennemsnit under 1 °/o Aktiver og under 1 °/o0 af Omsætningen og, som allerede nævnt ved at omtale de store Banker, c. 40 °/o Brutoindtægten. Som ogsaa allerede nævnt ved de enkelte Banker, har den store Forøgelse af Privatbankernes Kapitaler fundet Sted i de seneste Aar. Det er 1896—98, at de have forøget dem med 22 Millioner, saaledes at de ved Slutningen af 1899 havde 36 Millioner Kapital og 17 Millioner Reservefond. Det er naturligt, at Privatbankerne, forholdsvis ny Institutioner, er kommet til at indtage en forholdsvis større Plads ved Siden af Finlands Bank. Saaledes har f. Eks. deres samlede Udlaan nylig kunnet udgøre 82 °/0 af den samlede Masse, Finlands Bank kun 18, medens Forholdet endnu i 1886 var som' 70 til 30.

Det har saavel med Hensyn til Bankernes Virksomhed som for hele Landets økonomiske Liv sin Interesse at betragte Perioderne af Udvidelse og Indskrænkning, der navnlig i de store Lande komme igen med en vis Regelmæssighed i Kredse paa omtrent en halv Snes Aar. Der er aldrig fuldstændig Regelmæssighed; der er altid særegne Forhold, der gør sig gældende, og der er det ikke mindst i mindre Lande med deres ejendommelige Forhold. I Finland have de hyppige Misvækstaar udøvet stor Indflydelse. Det samme er paa den anden Side Tilfældet med særlig god Efterspørgsel i Udlandet efter Træ. Vel er Træ en af de Artikler, der endogsaa i særlig Grad følger den almindelige op- og nedadgaaende Bevægelse paa de store Markeder. Men dette er dog ikke altid Tilfældet, og ligesom ved Jærn finder man ved Træ bl. a. ofte en be-

Bankernes Forhold i de periodiske Udvidelser og [-Indskrænkninger-] {+Indskrænk- ninger+} af

tydelig Afsætning i den første Tid, efter at den almindelige Nedgang er begyndt; Byggearbejder er i Gang, Kontrakter ere afsluttede, det tager Tid, inden Standsningen foregaar. Ligeledes udøver det Indflydelse, at i et Land som Finland Træet først kan bringes i Markedet længere Tid, undertiden endogsaa paa Grund af Flødning etc. indtil 4 Aar, efter at Afvirkningen af Skoven er foregaaet; maaske er det Udlændinge, der i senere Aar maa betale, hvad de har begyndt i de gode Aar, maaske er det Indfødte, der maa sælge betydelige Mængder, selv om Priserne ere blevne låve, naar Virket endelig er fremme. Endelig har de to Overgange, fra uindløselige Sedler til Sølv og fra Sølv til Guld, udøvet stor Indflydelse, saa meget mere forstyrrende, naar Overgangen ikke har kunnet foretages øjeblikkelig — vi vil ikke tale om den Tid, det tager at tilvejebringe nye Mønter, der ikke er af Vigtighed, men om den Tid, man har ladet hengaa inden den endelige Indførelse af den ny Værdimaalestok, det vil navnlig sige, Forholdet mellem indenlandske Penge og udenlandsk Valuta.

I Tredserne. Perioden i Tredserne er allerede omtalt, da vi nævnte

Vanskelighederne ved Overgangen til Sølvmøntfoden, og hvorledes denne Overgang faldt sammen med haarde Misvækstaar i Finland saa vel som med Verdenskrisen i 1864, der kulminerede ved Paniken, „den sorte Fredag", da Huset Overend-Gurney gik Fallit i London i 1866. 1 Finland var Forholdene særlig vanskelige, naar der tøvedes med Reformen, og Usikkerhed derved bragtes til Veje, saaledes som ved Begyndelsen af 1865. Finlands Banks samtlige Udlaan gik fra Slutningen af 1863 til Slutningen af 1865 ned fra 25 til under 20 og i Okt. i 1866 endogsaa til 18 Millioner Mark. I 1865 var endogsaa Foreningsbanken nødt til at indskrænke sin Diskontering med et Par Millioner Mark. Den udestaaende Seddelmængde i Finlands Bank var formindsket fra Okt. 1865 til Juli 1866 fra 26 til 20 Millioner. I 1866 siges Landet at have undergaaet den stærkeste Krise, det nogensinde har kendt. Selvfølgelig gik da og i den nærmest følgende Tid alle Forretninger ned, Seddeludstedelse, Ind- og Udlaan, Vekselportefølje, løbende Regning og Kassekredit. I 1869 har man havt en bedre Høst, og Tilstanden er da i det Hele meget bedre. Naar den finske Banks Vekselportefølje fra et Maksimum af 16 Millioner i 1862 først.147

naar sit Minimum i 1870, og naar det samlede Beløb for Bankernes Udlaansvirksomhed endnu fra 1867 til 1871 gaar ned fra 36V2 til 29V2 Million, er dette for det sidste Aars Vedkommende navnlig begrundet i, at Finlands Bank da skriver betydelige Tab udenfor Linien.

Finland havde stor Fordel af den almindelige Udvidelse af Forretningerne, der fandt Sted i Perioden efter den fransktyske Krig. Udførslen af Træ bragte mange Penge ind i Landet og vedblev endnu en Stund, efter at den almindelige Krise var indtraadt i 1873. Træudførslen gaar fra 1870 til 1877 op fra 13 til 59 Millioner Mark. I det hele udvides Forretningerne. Bankernes Deposita steg 1869—76 fra 18 til 341/2, deres indenlandske Vekselportefølje 1870—76 fra 11 til 76 Millioner Mark. Ved Slutningen af 1872 var vel udenlandske Valuta gaaet ned. Men i de følgende Aar, da de fbste andre Lande led under den almindelige Krise, vedblev Forretningerne i Finland at florere. I 1873 til 1874 steg Udlaan under forskellige Former i Finlands Bank med 30, i Foreningsbanken med 28; endnu i 1875 i Finlands Bank med 43, men i Foreningsbanken da kun med 8 °/0. Her har nu Tallqvist vistnok Ret, naar han bebrejder Finlands Bank, at den har holdt sin Rentefod for lav. Medens Foreningsbanken allerede i Foraaret 1875 satte Diskontoen op til 5 og 572, hvortil maa lægges dens sædvanlige Provision ved Diskonteren af Veksler af 1 og 2 °/0, var det først ved Begyndelsen af 1876, at Finlands Bank forhøjede sin låve 4 °/o Diskonto med 1/2 °/o- Det var da naturligt, at i Modsætning til de andre Banker dens Vekseldiskontering vedblev at gaa op 1876—77, dens Udlaan mod deponerede Sikkerheder endnu i 1878. Felix Heikel citerer det gængse Udtryk, at Finlands Bank nu tog imod de udpressede Citroner fra de andre Banker.

Allerede i 1875 var Træ gaaet ned og Skibsfragterne ogsaa blevne slette. Uagtet der ikke var Tale om nogen almindelig Krise, udøvede dog ogsaa Glasgow Bankens Fallit en vis Indflydelse paa det store Marked. I 1877 under den russisktyrkiske Krig var der igen stor Nedgang i Træ, og samtidig led den almindelige Udførsel til Rusland ved den store Nedgang i Rublernes Værdi. Overgangen til Guldfoden, der nu gennemførtes i Finland i 1877, skete vel med større Hurtighed

I Begyndelsen af Halvfjerdserne.

Sidste Halvde 1 af Halvfjerdserne.148

end Overgangen til Sølvfoden i Tredserne, men dog først efter, at Sølvet var faldet temmelig betydelig og navnlig var blevet stærkt varierende i Forhold til Guldet; ogsaa her led nu Skyldnerne et vist øjeblikkeligt Tab. Finlands Bank maatte naturligvis drage Omsorg for at bevare en tilstrækkelig Beholdning af Guld. Medens denne Bank som sagt i Begyndelsen vedblev at forøge sin Vekselportefølje og sine Udlaan mod deponeret Sikkerhed, maatte ogsaa den indskrænke sine Forretninger; dens Udlaan under forskellige Former gik 1877—80 ned fra 28 til 17 Mill. For samtlige Banker formindskedes Vekselporteføljen 1876—1879 fra 36 til 261/* Mill., Udlaan mod deponerede Sikkerheder 1877—1880 fra 223/4 til 151/, Mill., deres samlede Udlaansvirksomhed 1877—1880 fra 657a til under 49 Millioner. Nu som ellers bemærkede man, at det først var Vekseldiskonteringen, der formindskedes; naar de daarlige Tider begynde, komme Folk frem med flere reelle Sikkerheder for at søge Laan. Omvendt, naar bedre Tider komme igen; det er da først Vekslerne eller den personlige Kredit, der udvides. Det var en Følge af de daarlige Tider og den daarlige Afsætning, at Laan paa Varer navnlig paa Planker og Brædder pludselig benyttedes i forholdsvis stort Omfang for igen at synke ned til et Minimum i de følgende Par Aar. Samtlige Bankers udenlandske Valuta, Veksler tilligemed Tilgodehavende hos Korrespondenter, gik 1873—78 ned fra 30 til 8 Millioner. For Finlands Bank var disse Poster 1874— 1878 gaaet ned fra 24 til under 6 Millioner, og lægger man hertil Bankens udenlandske Obligationer, der samtidig gik ned fra henimod 26 til henimod 9 Mill., faar man her en samlet Nedgang fra 50 til 15 Millioner. Trods Dannelsen af et Guldfond var Kassebeholdningen i denne Periode ikke forøget, men endogsaa formindsket nogle Millioner. I 1878, da Høsten tilmed blev slet, udviklede Tilstanden sig til en virkelig Krise.

[Firserne. Det er til Dels en Følge af disse Forhold, af den allerede

skete Likvidation, at den følgende almindelige Verdenskrise, i 1882 til 1884, da den rasede i Amerika, Krise, der især er bekendt fra Union générales Fald i Frankrig, mindre føltes i Finland. Træpriserne og Udførslen havde været gode i 1880 og 1882, men var slette i 1883 som en Følge af den almindelige Krise, og ligeledes bragte da anden Udførsel til Rusland149

Tab. Porteføljen af udenlandske Valuta og Beløbene paa udenlandsk Konto-Kurant var 1880—82 gaaet ned fra 38l/2 til 2 U/2 Mill. og atter 1883—84 fra over 27 til under 26 Mill., og særlig blev disse Poster i Finlands Bank for 1883 til 1886 formindskede fra 18 til 12 Mill. I det Hele var Finlands Bank i denne Periode forholdsvis forsigtig; i 1883, da der ledes betydelige Tab, var det ikke den, men to af de andre Banker, der tabte. Der er nu delvis Nedgang; 1884—85 gik Laan mod deponerede Sikkerheder ned fra over 21 til under 19 Mill.; 1885—86 gik den indenlandske Vekseldiskontering ned fra 39 til under 38 Mill. Men 1887 var atter et Aar med forholdsvis overflødige Midler. I det Hele havde der i disse Aar været betydelig Udvidelse af Bankernes Forretninger, 1885—87 saaledes af deres samtlige Udlaansvirksomhed fra under 69 til over 80 Millioner. Foreningsbanken og den Nordiske Aktiebank nedsatte nu deres Rente for Deposita. Finlands Bank havde sænket sine Udlaan i 1886, men udmærkede sig nu særlig ved lav Udlaansrente samtidig, den havde udvidet Virksomheden ved et stort Antal Filialer, med det Resultat, at dens Udlaan under forskellige Former 1886—87 steg fra 21 til 27 Millioner. Tallqvist mener, at Ulykken var den, at man nu igen, paavirket af moderne „socialpolitiske" Anskuelser, var paa en Gang i Stænderne vendt tilbage til den urigtige Anskuelse, at man ikke skulde handle efter Markedets Krav, men hjælpe ved en kunstig lav Rente. Statens Laan i 1886 af 17,600,000 Mark og senere i 1889 af andre 40 Millioner bidrog til at fremme Spekulationen i Landet. Fra Statens forskellige Fond steg Udlaanene 1887—90 fra 19x/2 til 27 Millioner, samtidig med at deres Beholdning af Obligationer gik noget ned. Aarene 1888—90 var en Periode, der ogsaa udmærkede sig ved sin Rigdom paa ny Aktieselskaber; der anmeldtes ny Selskaber paa c. 24 Mill. Mark og deraf alene for Helsingfors og Omegn paa 16 Mill. I Helsingfors byggedes meget. Bankernes samlede Udlaansvirksomhed blev i disse Aar næsten fordoblet; den steg 1887—90 fra 7U/2 til 137 Millioner Mark. Samtidig havde dog Paalæg og Forhøjelse af Told ved Indførsel til Rusland allerede i 1888 fremkaldt

adskillige Vanskeligheder.150

Det var i Slutningen af 1890, at Baringkrisen i London blev til en almindelig Verdenskrise, der til sidst, i 1893, rasede i Australien og i de Forenede Stater. Som flere Gange tidligere var det dog mindre i Verdenskrisens øjeblik, snarere senere, at Finland led under den almindelige Bevægelse. Trykket føltes her især i Slutningen af 1891 og i de følgende Aar. Træ var gaaet ned, og Udførselen af denne Hovedartikel var slet i 1890; den gik 1889—90 ned fra 44 til under 34 Mill. Mark. Det var imidlertid lige saa meget den daarlige Høst i Finland i 1891 —1892, der frembragte Vanskeligheder. Endnn i 1890 diskonteredes til 3x/2 °/o> Finlands Bank forhøjede da kun med x/2 °/0. I Slutningen af 1891 forhøjede Finlands Bank imidlertid Diskontoen endogsaa til 5*/2 °g 6 °/o og fandt sig paa samme Tid beføjet til at vende sig til Staten for af den at laane 5 Millioner Mark, ligesom den ogsaa i det følgende Aar benj'ttede dens Hjælp for at søge et udenlandsk Kreditiv paa 10 Millioner. Dette udenlandske Kreditiv for den nationale Bank med Statens Garanti, naar dertil skulde være Anledning, er en Form forudset og bevilliget af Stænderne. Tilmed led Forretningerne paa Grund af Misvæksten i Rusland, i den Anledning Forbud mod Udførsel til andre Lande af Finlands Hovedartikel Havre, Trafikens Afbrydelse af Frygt for Kolera og endelig Ruslands Toldkrig med Tyskland, der foranledigede Ordren til at sætte finske Toldsatser 50 % °P- Medens Falliterne i 1889 kun var 155, var de i 1891 285 og i 1892 endogsaa 448, i 1893 atter lidt mindre, 413. Særlig led den helsingforske Byggespekulation. Vi har haft rig Lejlighed til at omtale, hvorledes Tilbagegangen viste sig paa næsten alle Omraader, men hvorledes der tillige paa forskellig Maade blev likvideret i disse daarlige Aar, hvorledes der f. Eks. 1890—93 indførtes for 20 Millioner mindre og udførtes for l0x/2 Mill. mere end før. Som sædvanlig profiterede Bankerne ikke ved de daarlige Tider. I 1889 og 90 havde de gennemsnitlig givet 1 l.fi Divendende. Renten og Diskontoen var højere, men der betaltes ogsaa 5 °/0 af Indlaan. I 1890 under Pengemangelen gav de kun 8.0, i 1892 7.0, 1893 6.2. I 1894 sattes Renten af Deposita ned fra 5 til 4 og 31/2 °/o, og der opnaaedes ogsaa en bedre Dividende: 1894 11895 7.4, 1896 atter 7.2.

Nedgang i Begyndelsen af Halvfemserne.151

Blandt andet gjorde den større Konkurrence mellem det større Antal Banker sig nu gældende.

Som i andre Lande fulgtes den forholdsvise Depression i Begyndelsen af Halvfemserne snart af stor Udvidelse af Forretningerne. I denne Periode har det især været Privatbankerne, der har været virksomme. Deres Deposita og Sparekasseindskud gik allerede 1890—94 op fra 89 til 132 Mill., deres Udlaan fra 98 til 146 Mill. Det bidrog til at lette Situationen, da Staten i 1895 bragte 19 Mill. ind i Landet ved sit 31/a °/0 Laan, medens andre 20 Mill. erholdtes af Hypothekbanken og Foreningsbankens Hypothekafdeling. Den større Rigdom paa Midler bidrog nu atter til stærk Udvikling, og blandt andet dannede man atter et stort Antal ny Aktieselskaber baade for Handel og Industri og Bankforretning, saaledes i 1896 90 nye Aktieselskaber, udenfor Bankerne, med en Kapital af 9x/2 Mill. og med Tillæg af ny Kapital, der førtes ind i ældre Selskaber, i Alt llVs Mill.; i 1897 97 Selskaber med 16.x Mill., og naar dertil lægges Udvidelsen af ældre Selskaber, i Alt 20 Mill.; i 1898 201 med 311/3 og med Udvidelsen af ældre Selskaber i Alt 35L/2 Mill. Mk., dette uden at medregne de ny Selskabers Gæld hos Bankerne eller deres Udstedelse af Obligationer. I 1881 var der paa Aktier i Bankerne laant 21/2 Mill., i 1893 IU/2, i 1898 341/2 Mill. Bankernes Forretninger stige i det Hele stærkt; men medens i 1891 Udlaan og Indlaan beløb sig omtrent til det samme, 110 Mill. Mk., var det nu Indlaanene, der var steget stærkest, i 1894 146 mod l221/2 Udlaan, altsaa 231/2 Mill. mindre Udlaan. I 1895 var Indlaanene 204, Ud-laanene 163, altsaa en endnu større Forskel, 39 Mill. I 1897 er det 288 og 264, altsaa mindre Forskel, 23 Mill. Og ved Slutningen af 1898, da Tallene omtrent er det tredobbelte mod det daarlige Aar 1891, 319 og 330 Mill., er der omvendt ud-laant næsten 12 Mill. mere. Ved Slutningen af 1899 var Forholdet kun 30672 Indlaan mod 3553/4 Udlaan, og 30. Juni 1900 var Udlaanene paa deres Højdepunkt, Indlaanene var kun 3137a mod over 385 Mill. Udlaan; Indlaanene havde været nede ved Slutningen af Maj i 309; senere er omvendt Udlaanene gaaet adskilligt ned, Indlaanene lidt op. Selv Privatbankerne havde dog samtidig kunnet forøge den udenlandske Valuta, som alt nævnt. De Tal og andre Fakta, vi have med

Udvidelse af

[-Forretningerne-]

{+Forretnin- gerne+} i senere Aar.at gøre, vidne alle tilstrækkelig om den hele Tilstand, om den almindelige Udvidelse af Forretningerne.

Som i hele Verden, er der nu ingen Tvivl om, at den overordenlige stærke Udvidelse atter har givet Plads for en vis Tilbagegang eller i hvert Fald Indskrænkning. Medens paa det store Verdensmarked det først er nu, da dette skrives, i Foraaret 1901, eller i hvert Tilfælde først i det sidst forløbne Aar, at Priserne paa de vigtigste Artikler kan siges at være noget i Tilbagegang, har en saadan i en Del Lande været begyndt langt tidligere; i flere af Balkanstaterne og i Rusland og Polen har endogsaa formelige Kriser fundet Sted. I de skandinaviske Lande og i Finland, hvor senere Aars Fremgang har været saa fremtrædende som noget Steds, og hvor derfor ogsaa en vis Reaktion begyndte forholdsvis tidlig, er det derimod ikke kommet til saadanne almindelige Kriser. Medens de periodiske Svingninger næppe kunne undgaas, allerede paa Grund af Menneskenes Stemning, der udøver saa stor Indflydelse i disse Forhold, er der sikkert heller ikke nogen Nødvendighed for voldsomme Kriser. Her er det, at Bankernes Virksomhed og Styrelse er af saa stor Betydning. Allerede naar man betragter de finske Privatbankers Stilling, er det derfor en Tilfredsstillelse at se, at navnlig de betydeligere af disse aabenbart have bevaret deres Styrke og saaledes f. Eks. endogsaa snarere have forøget end formindsket deres udenlandske Valuta. At de laane paa Sikkerheder og rediskontere, oftere over en halv Snes Millioner, i P'inlands Bank, er ikke unaturligt. Men navnlig har nu denne Bank, den vigtigste Bevarer af den nationale Reserve, uagtet ogsaa den har forøget sine Forretninger og saaledes 1895—99 har forøget sine samtlige Udlaan fra 31 til 51 Mill., desuagtet i denne Periode fuldkommen bevaret sin Evne til at hjælpe. Den har i Tide forhøjet sin Diskonto og Rente og har derfor kunnet bevare sine Resourcer i udenlandske Valuta og Tilgodehavende i Udlandet. Den har i Slutningen af 1899 erholdt 7 Mill. til Laans af Staten, som den skulde tilbagebetale inden Slutningen af Marts 1901, inden hvilket Tidspunkt det imidlertid er rimeligt, at der for Statens Regning vil indgaa ny Beløb. Staten selv har i de sidste tre Aar formindsket sit Tilgodehavende i Udlandet med nogle faa Mill.; det er gaaet ned fra 11 til 7 Mill. Th. Wegelius regner, at

Atter Indskrænkning.

Midler fra Udlandet.153

der i samme tre Aar indtil Efteraaret 1900 af forskellige Institutioner er afhændet omtrent 9 Mill. udenlandske Obligationer. Der er samtidig indkommet 53 Mill. i udenlandske Laan, derunder indbefattet Konvertering, Kommunelaan og Laan af Hypothekkassen og Nordiska Aktiebanken, og Staten vil nu optage et nyt betydeligt Jernbanelaan. Betale disse Pengeanvendelser sig, er alt fortræffeligt.

Af en stor Betydning er Finlands Hypothekforening stiftet 1860 efter Bestemmelser af 1859 og nu under Ledelse afi Oberst Kasten Antell som Præsident og Direktør. Den svarer til vore Kreditforeninger, idet den er baseret paa gensidig Ansvarlighed. Den havde i Slutningen af 1899 givet Laan paa 3272 Mill. Mark, omtrent 3000 i Tal, og den havde udstedt for 327a Mill. Obligationer, hvoraf største Delen Laan i Udlandet, i 1896 kun 2l/3 Mill. som Laan i Indlandet. Den besad U/.i Mill. Reservefond. Den er under Statens Tilsyn, og Staten har garanteret dens Laan. Det er, som nævnt i anden Sammenhæng, en Mangel, at den ikke maa give Laan i Ejendomme, der er vurderede til under 8,000 Mk. Foreningen har selv anbefalet at gaa ned til et Minimum af i al Fald 6000 Mark, hvortil der er megen Trang; men Regeringen har ikke villet tillade det lige saa lidt, som den i Henhold til den tidligere formelle Bestemmelse har villet tillade, at flere Ejendomme, for at komme op til Minimumet af Vurderingssum, laane sammen. Man har frygtet den mindre sikre Værdi af Nybyggernes Ejendomme i den nordlige Del af Landet, hvor Land ligesom paa Grænsen af Kolonisationen i Amerika let erhverves og let atter opgives. Foreningens Styrelse har dog oplyst, at man efter de Erfaringer, man har, kan gaa videre uden nogen som helst Risiko.

„Städernas i Finland Hypothekkasse" er oprettet i 1895 som et Aktieselskab med 273 Mill. Kapital uden gensidig Ansvarlighed af Debitorerne. Den har Prof. A. Kihlman som Præsident og Aug. Ramsay som Direktør. Den maa kun udstede Obligatiouer for et Beløb af 10 °/o under Beløbet af dens Pantefordringer. Den har udstedt

Obligationer til et Beløb af 252/3 Mill. med 4 °/0 Rente til en Kurs af 99.

Den tidligere nævnte Lov af 1886, som tillader Bankerne at udstede Obligationer til et Beløb af 10 °/o mindre end de

Finlands [-Hypothekforening.

Hypothek-banken-] {+Hypothekfor- ening.

Hypothek- banken+} for Byerne.

[-Hvpothekaf-delinger-]

{+Hvpothekaf- delinger+} i Bankerne.154

Pantefordringer, Kommune- og Statsobligationer, de selv deponerer som Sikkerhed, var i 1899 benyttet af Foreningsbanken og Nordiska Aktiebanken til et samlet Beløb af 23 Mill. i Finland har endnu ikke nogen Børs. Der findes endnu kun periodiske Avktioner over Værdipapirer. Man vil utvivlsomt komme videre. Det maa ved alle disse Forhold ikke glemmes, hvor nyt selve det fortræffelige Bankvæsen er.

Ogsaa de finske Sparekasser have været i betydelig Udvikling omendskønt langt fra i samme Grad som Bankerne. De ere enten private eller kommunale og ere efter en Lov af 1895 underkastede offenlig Kontrol gennem en Sparekasseinspektør. De vare i 1880 109 i Tal med 36,000 Konto og med en Kapital af 141/* Mill., i 1898 176 med 77,000 Konto og 4U/3 Mill. Indskud; ved Slutningen af 1899 188 med 133,000 Sparekassebøger og 72 Mill. Indskud. Det bliver i disse 3 Aar i Gennemsnit pr. Bog 396, 537 og 542 Mk. Paa Landet beløb Indskudene sig til 201/2, i Stæderne til 51 x/2 Mill. Der var færre Indskud og mindre Beløb indskudte i det saakaldte Garnle, tidligere russiske, Finland, flest i den sydvestlige Del af Landet, hvor Åbos Sparekasse, oprettet allerede 1823, har 15 Mill. Mk. Indskud. I et enkelt Herred har her hver niende Person Penge i Sparekassen; for hele Landet er det en af tyve. Helsingfors Sparekasse har 81/2 Mill. Indskud. Sparekassernes Reservefond beløb sig til 83/i Mill. eller 127» °/o de indestaaende Beløb. Af Midlerne er Halvdelen udstaaende mod Pant i faste Ejendomme, 34 % udlaant mod andre Garantier, 11 °/0 deponeret i Bankerne eller repræsenteret ved let sælgelige Obligationer, Resten i Kasse eller repræsenteret af Restancer. Renten af Udlaanene indbringer fra 5.45 i Nylands Len til 5.97 i det afsides liggende Kuopio Len. Den er i 1899 forhøjet fra 5.56 til 5.68. Renten af Indskuddene er forøget fra 4.39 til 4.f;0, hvad der næppe svarer til den almindelige Rentefods Forhøjelse i Landet. Forøgelsen i Indskuddene har i 1899 kun været 5x/3 °/o mod 13 °/o 1 1898. Det er til Dels en Følge af de forholdsvis mindre gode Tider. Man bemærker imidlertid, at de ogsaa stige stærkest, hvor Renten er højest; den har været 20 °/0, hvor der i Rente betales 5 °/o, men steg rigtignok ved de samme Sparekasser i 1898 med 397a % og

Mangel af en Bars.

[-Sparekasserne.-]

{+Sparekas- serne.+}155

i 1897 med over 50 °/0. Hvor der er lav Rente, foretrækker Befolkningen ganske naturligt at sætte Pengene i Bankerne. Postsparekasserne, som man ogsaa har indført i Finland, have ikke ret slaaet an. Der indestod i dem ved Udgangen af 1899 27o Mill. mod lx/2 i 1898 og 1 Mill. ved Udgangen af 1897.

En ejendommelig Indretning er de Magasiner, det Offenlige har troet det nødvendigt at indrette i mange finske Kommuner for at udlaane Sæd om Vinteren og Foraaret. Der fandtes i disse Indretninger ved Slutningen af 1898 364,000 Hektoliter Rug, 225,000 Hektoliter Byg og 260,000 Hektoliter Havre, dette i Følge Bøgerne; omtrent 1/3 af det var i Øjeblikket udlaant, de to Trediedele befandt sig i Magasinet. Magasinerne havde en Beholdning af omtrent 3/4 Mill. Mk.

Assurancevæsenet er i Finland ordnet som almindeligt i Lande med lignende Udvikling. De hører hjemme i denne Sammenhæng, særligt de Selskaber, der kan laane Penge ud. I Finland virker flere fremmede Selskaber

ved Siden af de finske, særlig svenske, ligesom ogsaa nogle af de finske, dog i mindre Grad, have Forretninger i Udlandet. Af Brandassuranceselskaberne have Fennia 4 Mill. Aktiekapital og omtrent 3/4 Mill. Reservefond, Pohjola 5 Mill. Kapital og Mill. Reservefond. De to Selskabers samlede Forsikringssummer var ved Slutningen af 1898 418 Millioner, hvoraf 345V2 i Finland. Lægger man hertil de fremmede Selskabers angivne Assurance, faar man en samlet Sum af 565 Mill. med 23/4 Mill. Præmiet-indkasserede i Aarets Løb, U/s Mill. udbetalt Erstatning og 1/2 Mill. Omkostninger; i Aarets Løb den forholdsvis store Forøgelse af 76 Mill. Fra de russiske Assuranceselskaber, der gøre Forretninger i Finland, har man, modsat de andre fremmede, ingen Opgivelser. Man anslaar de russiske Brandassuranceselskabers Forsikringer til 170 Mill. Det bliver saaledes et samlet Beløb af omtrent 735 Mill. Af de gensidige Selskaber havde Brandstodsbolaget för Landet 144 Mill., Stä-dernas Almänna Brandstodsbolag, Dr. Axel Lille Direktør, 6 Mill. Reservefond, 302 Mill.; hertil andre, for Tavastehus Len 43, Åbo Len, Lojo Herred og østre Nyland hver 16, Saugværksejernes 17, endnu 3 Foreninger af Landhandlere; endelig Stædernes for Løsøre 55 Mill.; i alt 620 Mill. Hertil

[-Sognemagasiner.

Assuranceselskaberne.

Brandassurancer.-]

{+Sognemaga- siner.

Assurancesel- skaberne.

Brandassu- rancer.+}156

kommer endnu Herreds- og Sogneforeningerne, hvorom der ikke havdes nøjere Angivelser.

For Transport og Søforsikring findes der ogsaa to finske Selskaber, foruden det uheldige Selskab Triton, FinskaSjöförsäkrings-aktiebolaget med Uno Kurtén som Direktør, 2 Mill. Kapital, og to gensidige Foreninger; men den største Forretning er her i Hænderne paa udenlandske Assurandører. Der findes endelig Assurancer for Glas, hvoriblandt et lille finsk Selskab, og to finske Selskaber for Kreaturforsikring, et i Åbo for Heste med 3V2 Mill. Assurance og et almindeligt for hele Finland med Mill. Assurance. Endelig fremmed Assureren mod Tyveri. Et nyt finsk Selskab Osmo, med Mill. Kapital, beskæftiger sig med Gen-assurering. Af Assurancer for Ulykkestilfælde er der Assurancen for Arbejdere, oprettet 1895 i Følge Loven, som vi allerede have omtalt, og ligeledes to Selskaber for frivillig Forsikring, Patria, Direktør Axel Lille, og Kullervo, hvert med 1 2 Mill. Kapital, tilsammen med Mill. Reserve og 1/2 Mill. samlet Beløb af Præmier. De gensidige Selskaber dannede af forskellige Industrier, tilsammen med 1/3 Mill. Præmier, have mindre Bestyrelsesudgifter, 4—13 °/0, mindst de større, Saug-værksejernes saaledes kun 4; Selskabernes er fra 221/2, Patrias, til 281.,, Internationale Unfalls-Versicherungsgesellschafts. Af Livsforsikringsselskaber findes ligeledes to. Kaieva, Direktør Uno Kurtén, og Suomi, Direktør E. Kastén, med henholdsvis 2 Mill. og knap 1/2 Mill. Kapital og et lignende Beløb i deres samlede Reservefond, Forsikringsbeløb af 114 Mill. i Finland, 120 Mill. i Udlandet, 17 Mill. Forsikringsfond, 4 Mill. i Aaret indbetalte Præmier, 1/2 Mill. Omkostninger. Det samlede Beløb af Forsikringer i Finland var 206 Mill., ö1^ Mill. indkasserede Præmier, under 2 Mill. udbetalte Assurancer, omtrent 100,000 Mark Omkostninger. Omtrent 56 % af Forretningerne komme paa de finske Selskaber, af Resten det meste paa svenske. Forsikringen var kun 78 Mark pr. Hoved af Befolkningen og galdt kun 40,000 Personer, d. v. s., det er endnu kun Middelklassen, som forsikrer sig. Dog bliver Beløbene mindre, hvad antyder, at videre Kredse benytter sig deraf. Livsforsikrings-væsenet er under Statens Tilsyn under en af Staten ansat Inspektør. Intet saadant er endnu indført for Brandforsik-

Forsikring mod Ulykkestilfælde.

Livsforsikring.ringer. Ogsaa Forsikringsvæsenet er i Udvikling, om det end ikke paa nogen Maade er kommen til en saadan Højde som Finlands Bankvæsen.

IX

SAMFÆRSELSMIDLER

De ældste Samfærselsmidler i Finland som i andre Dele af det nordvestlige Europa have været Vandvejene, i Finland ikke blot Havet med dets indskaarne Kyster, der aabnede Vej til den øvrige Verden, ogsaa Søerne og Floderne i det Indre. Netop Landets Karakter med de store Søsystemer i det Indre, og hvor Landet først skraaner ned ad Kysterne, har gjort, at disse Søsystemer eller Indhave kunne besejles. Det er ad Vandvejene, at Kolonisationen er skredet frem. Det er Vandvejene, der endnu den Dag i Dag, til Dels i hele Landet, men især i det Nordlige ere Midlerne til at komme frem om Sommeren, naar paa den anden Side ikke Sneen ved Slædefart giver lettere Transport. I det aller Nordligste er de endnu de eneste Veje, og det er blandt andet ad dem, at en ikke ringe Del af Befolkningen periodisk kommer frem til Ishavets og det Hvide Havs fiskerige Kyster. Men ogsaa i det Sydlige er det jo et helt Liv med Fartøjer af den forskelligste Slags, der om Sommeren rører sig i Skærgaardene og i den store Del af Søerne i det Indre, der have en lignende Karakter.

Den store Hindring for Sejlads har tidligere været de før omtalte Rapids eller Hvirvler, der findes i saa stort et Tal i mange af Floderne. Men tidlig har Befolkningen lært at overvinde denne Vanskelighed, man fandt Veje, hvor man kunde trække Baadene over Land, og man lærte at befare Strømme, hvor det for andre synes livsfarligt at komme frem. Endnu den Dag i Dag spiller denne Fart en stor Rolle, navnlig i det Nordlige, og Tjærebaadene, der danne det vigtigste Befor-

Vandveje. Rapids. ringer. Ogsaa Forsikringsvæsenet er i Udvikling, om det end ikke paa nogen Maade er kommen til en saadan Højde som Finlands Bankvæsen.

IX

SAMFÆRSELSMIDLER

De ældste Samfærselsmidler i Finland som i andre Dele af det nordvestlige Europa have været Vandvejene, i Finland ikke blot Havet med dets indskaarne Kyster, der aabnede Vej til den øvrige Verden, ogsaa Søerne og Floderne i det Indre. Netop Landets Karakter med de store Søsystemer i det Indre, og hvor Landet først skraaner ned ad Kysterne, har gjort, at disse Søsystemer eller Indhave kunne besejles. Det er ad Vandvejene, at Kolonisationen er skredet frem. Det er Vandvejene, der endnu den Dag i Dag, til Dels i hele Landet, men især i det Nordlige ere Midlerne til at komme frem om Sommeren, naar paa den anden Side ikke Sneen ved Slædefart giver lettere Transport. I det aller Nordligste er de endnu de eneste Veje, og det er blandt andet ad dem, at en ikke ringe Del af Befolkningen periodisk kommer frem til Ishavets og det Hvide Havs fiskerige Kyster. Men ogsaa i det Sydlige er det jo et helt Liv med Fartøjer af den forskelligste Slags, der om Sommeren rører sig i Skærgaardene og i den store Del af Søerne i det Indre, der have en lignende Karakter.

Den store Hindring for Sejlads har tidligere været de før omtalte Rapids eller Hvirvler, der findes i saa stort et Tal i mange af Floderne. Men tidlig har Befolkningen lært at overvinde denne Vanskelighed, man fandt Veje, hvor man kunde trække Baadene over Land, og man lærte at befare Strømme, hvor det for andre synes livsfarligt at komme frem. Endnu den Dag i Dag spiller denne Fart en stor Rolle, navnlig i det Nordlige, og Tjærebaadene, der danne det vigtigste Befor-

Vandveje. Rapids.158

dringsmiddel paa Uleåelven, er ingenlunde et ganske enestaaende Eksempel. Under edsvorne Førere blive disse Baade et ganske regelmæssigt Befordringsmiddel, og for Fremmede skal det endog have en særegen Tiltrækning ejendommelig for Landet at benytte dem.

Kanaler. Tidlig har man dog ogsaa lært ved særegne Arbejder af

forskellig Art at overvinde de vanskelige Strømninger, og i den nyere Tid har store Kanalarbejder været et af de vigtigste Midler til at aabne Landet, give Skovene og Jorden Værdi, forøge Velstanden og Civilisationen. Om Vigtigheden af disse Arbejder har man et Begreb, saasnart man blot mindes Udstrækningen af disse Søer. Sai'mas Søsystem, hvor Vandfaldene i Vuoksen gjorde det ganske umuligt for Skibe at trænge ind, er det største i hele

Europa og har et Opland af 562 □ Mil eller 64,000 □ Kilometre, x/6 af Landet, hvor der bor x/s af Folket. Man forstaar, hvilken Betydning det da har, naar Skibe fra Verdens andre Lande kunne sejle herind, 400 Kilometre ind i Landet. De andre to Søsystemer længere Vest, Päijännes og Näsijärvis, kunne ikke komme op mod Saima, men ere dog ligeledes af den største Betydning. Allerede i Slutningen af det 15de Aarhundrede vilde Erik Thureson Bjelke, der var Høvding baade i Viborg ved Havet og paa Nyslott inde mellem Søerne, her aabne et Udløb, og et Aarhundrede senere blev Planen igen taget op af den indvandrede Franskmand Pontus de la Gardie, for igen at blive fortsat nogle Aar senere af Kong Karl XI. Det er først nu, det er blevet gennemført under Ledelse af den svenske Oberstløjtnant Nils Ericsson, Broder til den berømte Opfinder og Bygger af den amerikanske Monitor, John Ericsson. For \21/s Mill. byggedes her 1844—56 en Kanal fra Saimasøen til Viborg med 28 Sluser og en Længde af 59 Kilometre, hvoraf de 32 ere gravede. Kanalen er nu besejlet af over 5000 Fartøjer om Aaret, har været bragt op til at give 1 2 Mill. Mk. Indtægt om Aaret, hvad der var en passende Rente af Anlægssummen, og giver nu, efter at Taksterne i 1883 er sat ned, omtrent 300,000 Mk. om Aaret. Man havde allerede tidligere søgt i Saima Systemet at regulere Vandløbene 300 Kilometre op i Landet fra Vill-manstrand i det Sydlige til Iisalmi i det Nordlige. Der er nu i alt anvendt paa Kanalisering 23/4 Mill. Mk. og derefter 3159

[-Kommunikationsmidlernes-]

{+Kommunika- tionsmidlernes+} Indflydelse paa Træeksporten.

Mill. for at aabne Vej fra Nyslott mod Nordost navnlig ved at kanalisere Pielis, Udløbet fra den store Pielisjärvi. Andet Steds er her anvendt 1/2 Mill. foruden 300,000 paa Arbejder i Vuok-sens vanskelige Løb, saaledes at man i alt har anvendt omtrent 19 Mill. ved Saima. Senere har man arbejdet ved Päijänne saavel oppe i Landet i Savolaks som ogsaa ved Kymmene Floden med en Udgift af omtrent U/3 Mill. og endelig anvendt U/2 Mill. paa det 3die System, Näsijärvi, samt over */3 Mill. paa Floderne i Østerbotten, deri indbefattet nogle Arbejder ved Uleåfloden. I det hele er der for Kanalarbejder udgivet omtrent 25 Mill. Mk.

I tidligere Tid udførtes det meste Træ fra Østerbotten, og da Udførslen blev betydeligere, var det paa Näsijärvis og Saima Søsystemer, at Træet samledes og førtes ud over Bjørneborg ved Udløbet af Kumo Floden for den førstes Vedkommende, og da Saima Kanalen blev færdig i 1856, over Viborg fra Saima. I Aarene 1865 til 1869 fandt over 38 °/o den hele Udførsel Sted over Viborg og henimod 14 over Bjørneborg. Det er først i Halvfjerdserne, at man begyndte Flaad-ning paa Päijänne og dens Udløb Kymmene, og det var da, at Kotka bliver til en By og snart hæver sig til den første Plads ved Udførselen af Træ. Det var først i 1877, at den blev Toldsted; men allerede i 1880 udførte den mere end Bjørneborg og i 1881 mere end Viborg. I 1894 udførte den omtrent 20 % af det hele, Viborg 17 og Bjørneborg, som havde været oppe i 19 i den sidste Halvdel af 70'erne, atter 14 %. Den fjerde Plads indtages nu af Åbo. I det hele er det imidlertid det sydlige af Finland, som stadig udfører Hovedmassen. Det nordlige, hvor den største Masse af Skove endnu findes, har først nu begyndt at tage meget livlig Del i Udførselen.

For Træafvirkningen er det Flødningen paa de store Vanddrag, der er af den allerstørste Betydning. Alene paa Kymmene og Kumo Elven flødes der paa hver af Floderne over 2 Millioner Stokke om Aaret. Saugsværksejernes Foreninger have her udrettet overordenlig meget og saaledes f. Eks. paa Kymmene anvendt omtrent 900,000 Mark. Resultatet er, at det her nu kun koster 13 Penni pr. Stok mod 47 før 1877, altsaa kun omtrent at bringe Stokkene frem fra Päjänne til Kotka og paa Kumo 38 til 45 Penni pr. Stok fra Rullebanerne

Flødning.160

ved Tammerfors By ud til Bjørneborg. Ved Viborg saves kun 3—4 °/o af Virket fra Saimas Søsystem; Massen forarbejdes inde ved Søerne og føres bort paa Jernbane eller paa Pramme gennem Kanalen. Men i det Indre flaades ogsaa her betydelige Masser ud til de større Søer, saaledes gennem Laitasalmi ved Nyslott aarlig omtrent en Mill. Saugstokke og 600,000 Stykker „slipved", og dette koster nu fra Joensuu til Villman-strand kun 30 til 40 Penni mod det dobbelte tidligere. Ogsaa i det østlige er Flødningen af Betydning saaledes paa Jänis-järvi Vandrag til Ladoga, og for Kronens Skoves Skyld er det af Vigtighed at regulere Flødningen paa den endnu østligere beliggende Uuksunjoki. Inde paa Søerne foregaar Flødningen i Flaader omgærdede med Ringbomme,

paa Kildesøerne drevne frem ved Hestegange, paa de større Søer, hvor større Masser er samlede, ved Damppontoner eller trukne af Bugserbaade. Transporten over Søerne koster kun lidet, og heller ikke er Flødningen af løse Stokke i Elvene saa særdeles kostbar. Dette er derimod Tilfældet med de bundne Flaader, der oftere navnlig maa benyttes i flere af Flodernes nedre Løb. Her er det, der klages meget over Kollision med Fiskerettighederne, der dog efter Saugværksejernes Mening kun have liden Værdi i Sammenligning med Transporten af Træ, selv hvor de som i Torneå og Kemi Elven nu indbringe henholdsvis 40,000 og 100,000 Mark om Aaret. At Tiden for Flødningen ikke indskrænkes, er af Vigtighed ikke blot, fordi det er et stort Pengetab, naar Stokkene af den Grund skal være to eller tre Aar om at komme frem. Naar Flødningen tager mere end et Aar, maa ikke blot Fyrrestokkene, men ogsaa Granerne afbarkes. Større Tab haves da ogsaa ved Synkning af Stokkene.

Længere nede i Landet er Flødningen nu i Almindelighed ganske godt ordnet, uagtet der ogsaa her endnu staar en Del tilbage at gøre. Ved de Arbejder, Staten har ladet foretage, har den ofte ligesaa meget havt for øje at hindre Oversvømmelser saaledes som i Kumo Elv og flere andre Elve i den sydlige Del af østerbotten. I den nordlige Del af Landet har den imidlertid den største direkte Interesse af Flødning paa Grund af sine store Skovejendom. Det vil nu endogsaa lønne sig at foretage betydelige Arbejder paa de store Floder, der falde ud i Ishavet, Tenojoki og Paatsjoki, der kunne føre

de store Træmasser ud, som nu vil blive afvirkede i Enare Lapmark, saa vel som ogsaa i flere Vanddrag paa den østlige Grænse, der hører til andre Floder, der falde ud dels i Ishavet, dels i det Hvide Hav. Ogsaa i Torneå Elven og dens Bifloder klages over de store Omkostninger, ofte over en Mark pr. Stok, der formentlig kunde reduceres med over en Tredjedel navnlig ved at indrette Flødning af løse Stokke. Paa dens Biflod Tenkeliø har den endogsaa for Tusinder af Stokke kostet over 5 Mark, mere end selve Træerne koste i Skovene. Paa Torneå Elven flaades henimod en halv Million Stokke om Aaret, i Kemi og dens Biflod Onasjoki nu endog over 1 Mill. om Aaret. Fra de længere bortliggende Dele af disse Vanddrag saa vel som af Ijo, Uleå og endnu andre af de store nordlige Elve betales der for Hundredetusinder af Stokke over 1 Mark, 2 Mark, ja endnu mere pr. Stok. Paa Uleå har Uleå-borgs Savværks Aktiebolag ved sine Indretninger erhvervet sig et faktisk Monopol, og dette er ikke det eneste Eksempel paa, at enkelte Selskaber eller Foreninger have erhvervet sig en saadan Eneret, hvor Befolkningens og ikke mindst selve Statens Interesser som Skovejer kræver, at Transporten skulde være aaben for Alle. Der er særlig ved disse nordlige Elve en betydelig Opgave for Statens Virksomhed, saaledes som det ogsaa for nylig er paapeget af Komiteen for Statens Skovhusholdning.

Finland har over 3700 Kilometere Kyst, og det er da en Selvfølge, at det som andre Lande ved Havet anvender ikke ubetydelige Beløb paa Fyrtaarne, Bøjer og Lodsvæsen, i alt over en Mill. Mark om Aaret, foruden hvad der kostes paa ekstraordinære Arbejder. Navnlig som Lodser anvendes omtrent 1100 Mænd. En særlig Opgave er Vinterforbindelsen dels over Åbo til Sverig, dels og især over Hangø til hele det vestlige Europa. Ved Hjælp af to vidtberømte Isbrydere, anskaffede med en Omkostning af 700,000 og 11/^ Mill. Mark, er man saa heldig at kunne holde Hangø Havn aaben hele Vinteren.

De gamle svenske Provinslove paalagde Bymændene at' bygge Broer eller i al Fald sørge for Færger, idet hver skulde deltage efter sin Andel i Byens Jorder, ogsaa at aabne Landsveje, Herredsveje, Sogneveje, Mølleveje og endelig Veje for Kvæget. I et Land som Finland nøjedes man imidlertid langt ned i Tiden

Sejladsen paa Havet.

med Vandveje om Sommeren og Slæder om Vinteren. Rigsdage og andre offenlige Møder holdtes altid ved Havet. Selv i Syden besørgedes offenlige Ærinder ved om Vinteren at sende Skiløbere omkring i Landet. Dog anlagdes nogle Veje, der ikke var uden Betydning, idet man ligesom i den nyeste Tid ved Bygning af

Jærnbanerne benyttede de lange Moræneaase, der strække sig igennem en Del af Landet, og som ved deres regelmæssige Karakter og stenede Jord saa godt egne sig til dette Brug. I Midten af det 16de Aarhundrede antages der i alt at have været omtrent 2000 Kilometre Veje. Men under den ulykkelige Tilstand, der saa ofte herskede i Landet, var det først sent, der byggedes meget mere. Endnu i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede, fandtes der kun omtrent 10,000 Kilometre Veje i det store Land. Endnu ind i Aarhundredet havde afsides afliggende Egne ofte ikke andet end Rideveje som Forbindelse med Omverdenen. Ikke sjælden bar Befolkningen sig ad som Indianere endnu gøre i det nordvestlige Amerika, naar de slæbe deres Gods efter sig paa to sammenknyttede Stænger trukkne af en Hest.

Nyere Vejbygning har været foretaget paa samme Maade som andre offenlige Arbejder i Finland, paa en Gang med betydelig Energi og tillige med forstandig Økonomi. Der findes nu omtrent 44,000 Kilometre Veje, 25,000 Landeveje og 19,000 Biveje. Det er omtrent 17 Kilometre pr. 1000 Mennesker. Staten har holdt paa Jordejernes gamle Forpligtelser til at bygge Veje, men har hjulpet, hvor det var nødvendigt, foretaget større Arbejder i det Offenliges Interesse, naar det var godt at give Folk Arbejde, og særlig har Staten indladt sig paa selv at bygge Veje i Lapmarken, hvor den spredte Befolkning ikke selv er i Stand til at gøre det, og hvor Kronen selv ejer største Delen af Landet. Uden store Bekostninger ved Hjælp af det fortrinlige Materiale, der haves i Landets Grus og Smaasten, er der bygget fortræffelige Veje lige saa gode som andre Landes makadamiserede Chausseer. Befolkningens Arbejde og dens Hestekraft regnes ganske vist ikke højt, naar Omkostningen ved Landevejene anslaas til 6000 Mk. og ved Bivejene til 3000 Mk. pr. Kilometer; men selv herved kommer man til samlede Anlægsomkostninger af omtrent 220 Mill. Mk.

med aarlige Vedligeholdelsesomkostninger anslaaede til imellem 31/2: og 4,400,000 Mk.

Det var først efter Krimkrigen i 1856 efter Kejser Alex-] ander II. Tronbestigelse og bekendte Besøg i Finland, at det ogsaa her bestemtes at bygge Jærnveje. Oberst Alfred Stjern-vall havde allerede tidligere foreslaaet en Sporvej med Heste som Middel til at forbinde Helsingfors med Søerne i Tavast-land. J. V. Snellman tog Sagen op, og Planen til en virkelig Jærnbane mellem Helsingfors og Tavastehus blev nu udarbejdet af Oberst Knut Stjernvall, der senere gik i russisk Tjeneste og blev Generalinspektør for alle Ruslands Jærnbaner. Denne Bane byggedes 1857—62, 110 Kilometre, med en Sporvidde af 1,524 Meter for at følge den, der var adopteret i Rusland. Men i Stedet for man havde regnet, den skulde koste 88,000 Mk. pr. Kilometer, kostede den næsten 141/« Mill. eller 131,000 Mk. pr. Kilometer — man forstod endnu ikke at bygge billig — og i Stedet for at opnaa en Forrentning af 6 °/o den ikke en Gang til at betale sine Driftsomkostninger. Man var imidlertid nu i den liberale Periode og skyede ikke Risikoen ved at fortsætte. Stænderne bevilligede i 1867 et Laan af 18 Mill Mk. for at bygge en Linie fra den allerede anlagte Jærnbane til St. Petersborg. Et Stykke af Banen skulde gaa over russisk Grund, og i det hele var den af betydelig Interesse for St. Petersborg. Kejser Alexander lagde i Modsætning til Finlænderne Vægt paa den større russiske Sporvidde, og for at lette Anlæget tilstod han, at den russiske Ståt skulde deltage med 10 Mill. Mk. i Banens Anlæg mod at faa en Tredjedel af Nettoindtægten, en Sum, der senere blev betalt tilbage til Rusland. Denne Linie, fra Riihimäki til St. Petersburg, blev anlagt meget billig. Man lod den følge den store Aas Salpausselkä, hvorved meget Arbejde sparedes, og hvorved den tillige kom nær op til Päijänne Søsystem og ved en lille Forlængelse ogsaa vilde kunne naa Sair.ia. Banen, 38,200 Kilometer lang, kostede mindre end beregnet, kun 74,000 Mk. pr. Kilometer. Den blev færdig i 1870. Det blev dog nødvendigt at ombygge og udvide flere Dele af Anlæget, saaledes at hele Linien Helsingfors— Tavastehus—St. Petersborg med Sidelinier til de to andre Sø-systemer, der oprindelig havde kostet 42 Mill. Mk., nu 519 Kilometre lang, er kommet til at koste 67 Mill. eller 129,000

il*

Mk. pr. Kilometer. Den har straks givet 3—4 og senere over 6V2 °lo Anlægsomkostningerne.

I den spekulative Periode efter den fransk-tyske Krig blev der ogsaa i Finland Spørgsmaal om at bygge Jærnbaner som private Foretagender. Regeringen forelagde endogsaa Stænderne et Forslag om at afhænde Statens Baner til et privat Selskab. Det blev imidlertid forkastet. Men man havde givet privat Koncession paa Baner til Hangø, Borgå og Åbo. Den sidste blev ikke bygget, men Koncessionærerne for Hyvinge— Hangø og Borgå—Kervo-Banerne byggede og gik fallit. Banen til Hang© blev da solgt til Staten for omtrent 10V2 Mill. Mk. eller 70,000 Mk. pr. Kilometer af den 150,000 Kilometer lange Bane. Borgåbanen overtoges af et nyt Selskab. Staten byggede selv 1874—76 en Linie Åbo—Tavastehus—Tammerfors, 211 Kilometer for I9l{2 Mill. Mk. eller 92,000 Mk. pr. Kilometer. Det er først i den nyeste Tid, der igen er bygget mindre Strækninger private Baner.

Ligesom i andre Lande har i Finland det Spørgsmaal 5 været stærkt oppe, om Banerne fortrinsvis burde bygges i de e Dele af Landet, der mest havde Udvikling behov, eller derimod . først i de rigere tættere befolkede Egne. Paa samme Maade som hos os, hvor den første Bane i Jylland vel ikke endelig blev vedtaget at skulle gaa gennem Landets fattige Midte, men hvor man dog i Stedet for at vælge en Linie for at forene Byerne ved Kysten foretrak først at bygge Linier længere inde i Landet, der blandt andet ogsaa havde den Fordel at koste mindre, saaledes blev det ogsaa i Finland foretrukket, om end ikke først at tage fat paa de indre øde Egne, saa dog at lade de første Linier gaa igennem det indre af det sydlige Finland, hvor det kostede mindre at bygge, og hvorfra man igen kunde sætte dem i Forbindelse med Havnene. I Virkeligheden havde det sikkert været fordelagtigere først at knytte Byerne ved Kysterne til hinanden. Trods de større Udgifter her, hvor der ikke var de fortræffelige Moræneaase at bygge dem paa, vilde det utvivlsomt baade have gjort størst Nytte og betalt sig bedst. I Finland fremhævedes denne Anskuelse med stor Styrke af Th. Tallquist, og om end hans Anskuelser ikke har vundet fuldstændig Sejer, har de dog haft en heldig Indflydelse

Spørgsmaal om Privatbaner.

Spørgsmaal om Banernes Bygning i rige

eller fattige Dele af Landet165

paa de senere Banebygninger. Endnu vilde det vistnok betale sig for den finske Ståt selv at bygge samtlige Kystlinier.

I 1877 bestemtes det baade at vedblive at bygge, og at man vedblivende skulde bygge særdeles billigt. Man skulde blandt andet i dette øjemed lade sig nøje med en Hurtighedc af 25 Kilometer i Timen og med meget lette Skinner, 22,3 Kilo pr. Meter. Herved opnaaedes at bygge for 50—60,000 Mk. pr. Kilometer. Det er ikke meget mere, end de billige Baner have kostet paa de amerikanske Prærier, 15,000 Dollars pr. engelsk Mil eller 7/s Kilometer. Man har imidlertid snart fundet det nødvendigt at bruge sværere Lokomotiver, sværere Skinner, 25—30 Kilo pr. Meter, og at køre hurtigere, 30 Kilometer i Timen. Man har senere bygget en Række Baner i Østerbotten eller Vasa og Uleåborg Len, i Savolaks, disse Linier fra 50 til 59,000 Mk. pr. Kilometer, i Karelen, 70,000 Mk. pr. Kilometer, til Bjørneborg, 83,000 Mk., og atter en billigere Linie i det Indre, Jyväskylä—Suolahti, 68,000 Mk., samt endelig en forholdsvis dyrere mere direkte Linie til Åbo, samtidig en Linie i det Indre fra Kuopio til Iisalmi saavel som nu fra Uleåborg til Torneå. Man har i de sidste Decennier aarligt anvendt fra 5 til 7 Mill. Mk.

I Løbet af et Par Aar vil man have en samlet Række Statsbaner af omtrent 2900 Kilometer, som vil have kostet i Gennemsnit godt og vel 83,000 Mk. pr. Kilometer og en samlet Sum af imellem 260 og 280 Mill. Mk. Omtrent Halvdelen vil være erhvervet ved Laan, den halve Udgift betalt af de løbende Indtægter. Sammenlignet med andre Lande vil Finland have omtrent en Kilometer Jærnvej paa 130 □ K., omtrent det samme som Rusland, hvoraf dog det meste ligger saa meget sydligere, mere end Norge, kun 1/3 mod Sverig og selvfølgelig meget mindre end de andre meget udviklede og tættere befolkede Lande, hvor man i Belgien kommer ned til 1 Kilometer Jærnvej for omtrent 6 □ Kilometer. Regnet efter Indbyggertal staar Finland omtrent lige med Danmark, Frankrig og Tyskland. Kun Sverig staar højere med omtrent den dobbelte Længde Jærnveje paa det samme Indbyggerantal. Norge staar tilbage som ogsaa Lande som Storbritannien og Belgien. Rusland staar

meget langt tilbage, selv regnet efter Indbyggerantal.

Spørgsmaal om Anlægsomkostninger.

Nye Linier.

Det samlede Jærnbanenet.166

Af Privatbaner har man nu omtrent et Par Hundrede Kilometer, mest Linier fra nogle af de mindre Kyststæder til Statsbanerne, disse af samme Sporvidde som Statsbanerne, nogle lettere og smalsporede Baner som Veje til flere af de store Fabriker og Værker. Det er rimeligt, at et større Antal af saadanne Baner vedblivende vil blive byggede for privat Regning; men det er som sagt et Spørgsmaal, om Staten ikke bør komme til i større Udstrækning at bygge Kystbaner i den bedst befolkede Del af Landet.

Persontrafik. Trafiken saa vel af Personer som af Varer er selvfølgelig

højst forskellig paa de forskellige Linier. Medens den nordlige Del af den karelske Linie kun har 14,000 Kilometer Rejser om Aaret, det er 20 om Dagen, bliver Tallet nær St. Petersborg til Sommer-Villaerne U/s Mill. Paa de vigtigere Linier varierer Forholdet for hele Linierne mellem 23,000 paa Uleåborg-Linien og 25,000 paa Hangø-Linien til 66,000 paa Åbo-Linien og 173,000 paa Linien fra Helsingfors til Tavastehus. Det er det, man altid ser, at den store Trafik findes ved Byerne.

Varetrafik. En lignende Forskel finder man ogsaa ved Varerne, hvor

Trafiken nær St. Petersborg stiger til 313,000 og nær Helsingfors til 307,000 Kilometer Ton. Paa hele Linierne Bjørneborg og Uleåborg er det kun 10 og 14,000 Ton, paa Linierne i Savolaks, Karelen og Vasa henholdsvis 31,000, 32,000 og 35,000, paa Hangø Linien 57,000 og endelig paa Åbo Linien 103,000 og paa Linien Helsingfors—Tavastehus—St. Petersborg 172,000 Ton. De fleste Varer gaa selvfølgelig mod Udførsels-stederne, da Finland udfører langt sværere Varer, end det indfører. Det er et Forhold, vi allerede har bemærket, da vi talte om Skibsfarten. Paa hele Hangøbanen danner Smørret en overordentlig stor Del af Fragten, næsten den halve Del.

Meget interessante Erfaringer har man gjort ved Nedsættelse i Taksterne, hvoraf der allerede havde vist sig gunstige Resultater efter en Nedsættelse i 1886, og som derfor er blevet fortsat senere. Passagertaksterne er for tredje Klasse blevet nedsat med 20, for 2den med 17, for 1ste med 10 °/o, og samtidig er der givet en Rabat for længere Rejser af 5 °/0 for hvert 100 Kilometer, hvortil yderligere kommer en Indførelse af Rundrejse- og Returbilletter med det Resultat, at f. Eks. en 3dje Klasses Returbillet paa 1000 Kilometer er nedsat med

Fortsat Bygning af Privatbaner.

Resultat af låve Takster.167

46 %. Ligeledes er Varetaksterne blevet nedsat. Resultatet har været ligesom i Ungarn, da Zonetariffen der indførtes, en betydelig Tilvækst i Benyttelsen af Banerne og tillige en større Bruttoindtægt. Fra 7,194,000 i 1896 var Persontrafiken i 1898 steget til 8,977,000 Mk., Varetrafiken fra 10,483,000 til 12,776,000. Forøgelsen var saa stor, at der ikke var Materiel nok. Udgiften er imidlertid ikke altid steget i samme Forhold som Indtægten. Fra 1895 til 1898 er Udgifterne stegne fra 10,120,000 Mk. til 14,386,000 Mk. eller med 42 °/0, de samlede Indtægter samtidig fra 15,456,000 til 22,004,000, det er det samme Forhold af 42 °/0; men sammenlignes 1896 og 1898, stiger Udgiften 34 og Indtægterne kun 23 °/0. Dels vil Forskellen dog formodentlig senere blive noget mindre, dels er det selvfølgeligt i Landets Interesse, at Samfærselen lettes, selv om Statens Indtægter just ikke stige derved. For Næringerne er det saa meget vigtigere, som Varetransporten efter Forholdenes Natur i Finland ligesom i Nordamerika indtager en forholdsvis vigtigere Plads i Sammenligning med Persontransporten end i de mest udviklede Lande, hvor man forholdsvis ikke har saa stor en Mængde svære Naturprodukter at transportere til Ud-førselsstederne.

Nettoindtægten af Banerne har varieret. Man har sagt, at I det var en naturlig Følge af Liniernes Udvidelse, at den

i visse Perioder blev mindre; det var korrektere at sige, at det var en naturlig Følge af, at der byggedes Linier i mere afsides liggende Dele af Landet. Ligesaa megen Indflydelse har imidlertid, som man vil se, de nævnte periodiske Bevægelser i Forretningslivet. I 1870 var Nettoindtægten pr. Kilometer 1700 Mk., i 1880 3,101 Mk.; den var atter i 1895 nede i 2300; i 1897, det Aar, man i Foraaret 1ste Maj indførte de billigere Takster, oppe i 3000. Et Aar efter, at Linien til St. Petersborg var bygget, opnaaedes der endnu knap 2 °/o Rente af de anvendte Penge; allerede i 1874, i det gode Aar, havde man over 4, men i 1878 igen under 2, 1,7 °/0; atter i 1882 nær 4, men igen til under 3, efter at Vasa-Linien var bygget; i 1883 3,6; efter at Uleåborg-Linien var kommet til i 1886—87, kun 21/2; atter oppe i 3,3, og i 1892 efter daarlig Høst igen nede i 2l/2; i 1896—97 atter 3,(J; saa atter Fremgang, men i Slutningen af 19C0 i al Fald Standsning i denne.

Forrentning af Banen.168

Det er et vigtigt Argument for Banernes Anlæg og Drift af Staten, at den samlede Nettoindtægt kan blive bragt til Veje : paa flere Maader, idet de større Udgifter med forøget Trafik ' aabenbart er fordelagtigere for Nationen, naar de blot tilvejebringe den samme Nettoindtægt. Der er altid ved Foretagender som Jærnbaner megen Nytte, der ikke kommer frem i Fortjenesten og Rentabiliteten. Betalingen kan aldrig blive sat saaledes, at hele Nytten deri udtrykkes; medens denne for nogle ikke er synderlig større end den Betaling, de afgive, er der altid andre, for hvem den er meget større. Dette er ganske vist noget, der ikke er særligt for Jærnbaner. Det samme er Tilfældet ved alle økonomiske Foretagender. Forholdet, at der er megen Nytte, man ikke kan faa frem i Betalingen, træder imidlertid stærkere frem ved et Anlæg som en Jærnbane, hvor der ikke er mange, der konkurrerer saaledes, at der finder en stor Prisudjævning Sted; og Jærnbanens Karakter som mer eller mindre Monopol, at der skal meget til, før det, selv om man vilde tillade det, kan betale sig at anlægge en konkurrerende Jærnbane ved Siden af den første, og at det derfor altid er vilkaarligt, hvor vidt Driften og Betalingen, der kræves, indrettes saaledes, at den største Nytte bringes frem, gør det ganske vist endnu vigtigere, at det offentlige griber ind i hvert Tilfælde ved at fastsætte Taksterne, om end ikke ved at bygge og drive Banen.

p Afgørende for Spørgsmaalet, om Staten i et Land som Finland skal bygge de større Baner eller ikke, er imidlertid den Grund, at Kapitalerne ikke, da de byggedes, kunde være bragt til Veje paa nogen anden Maade end ved Statens Kredit. Administrationen er tilstrækkelig hæderlig og dygtig til at bringe et saadant Foretagende til Udførelse. At Staten har billigere ved at tilvejebringe Pengene, ja at disse endogsaa slet ikke kunde have været erhvervede eller i al Fald ikke kunde have været tilvejebragte i de Perioder, da Staten kunde gøre det, bliver derfor afgørende, i Med Hensyn til Postvæsenet erindres om, hvorledes den ældste Begyndelse kan siges at have været Oldtidens „Bud-kafle", Budstikke, en Kæp med Indskrift af Runer eller Tegn, ved Hjælp af hvilken Kongens Bud saavel som Melding af

Forøgelse i [-Bruttoindtægten-] {+Bruttoindtæg- ten+} Argument for Statsbaner.

Staten skaffer billigst Penge.

Begyndelse til Postvæsen.169

Voldsgerninger sendtes rundt til Herrederne og Byerne, og som, naar den var brændt i den ene og havde et Baand i den anden Ende, meldte om fjendtligt Angreb, om hvilken endnu Politiordningen for Byerne paa Landsbygden 1742 indeholdt nøjagtige Forskrifter, og som endnu kan benyttes i Tilfælde af stor Skovbrand. Det første virkelige Postvæsen blev indført, da Svenskerne under Trediveaarskrigen var bleven bekendt med det Postvæsen, der i Tyskland var indført af Familien Taxis, der som bekendt indtil den nyeste Tid, indtil Dannelsen af det forenede Tyskland, har besørget denne Forretning, hvorom de mange Fyrster ellers vanskeligt kunde være bleven enige. Det var i 1636, at man som en Følge af Erfaringerne fra Tyskland bestemte at indføre et Postvæsen i Sverig, som man i Begyndelsen forenede med Udgivelsen af „Tidninger och Aviser", Begyndelsen til den nuværende svenske officielle Post- och Inrikestidning. De Gaarde, der var forpligtede til at bringe Posten videre, fik Lettelser i offenlige Byrder. Om Vinteren sendtes den regelmæssigt rundt den Botniske Bugt.

Nutidens store Postreform, Indførelsen af en ensformig Takst efter Rowland Hills System for Breve i Finland og

til St. Petersborg, blev indført paa Prøve i 3 Aar i 1844, 10 Kopeker for Breve i lille Format, 20 for Breve i større Format pr. russisk Unze. Fra 1850 sattes Taksten til 5 Kopeker for 125 Verster eller 144 Kilometer og for 10 Kopeker for længere Distancer i selve Finland. Selv Frimærker blev først indført i 1856 paa Prøve i 2 Aar, endelig i 1867, samtidig med at de indførtes i Rusland, og det var ogsaa først da, Brevkasser blev indført. I Tredserne indførtes endelig fuldstændig det moderne Postvæsen i Finland.

Forøgelsen af Postforsendelser har været stor i Finland som i de fleste andre Lande, fra 1881 til 1897 fra 81/« til 31 Mill. om Aaret. I 10 Aar, fra 1888 til 97 inklusive, steg de med 140 °/0, mest Forsendelser med Korsbaand, Pakker og Postkort, ogsaa betydelig Breve og Aviser, mindst de fri officielle Forsendelser. Breve og Postkort steg 1888—97 fra 2,4 til 5,2 pr. Hoved, samtlige Forsendelser fra 6,3 til 12,3. Statens Nettoindtægt uden at regne de fri offenlige Forsendelser var i 1897 x/3, i 1898 7a Mill. Mk.

Moderne Postreform.

Forøgelse af [-Postforsendelser.-] {+Postforsen- delser.+}170

I 1890 dekreteredes i Strid med Finlands Forfatning Postvæsenets Henlæggelse under det russiske Indenrigsministerium og den russiske Direktion for Post- og Telegrafvæsen. Finland har endnu i Virkeligheden sit eget Postvæsen; men en Standsning har dog fundet Sted i tidsmæssige Reformer, idet man navnlig bevarer den altfor høje Betaling for Breve og Postmandater af 20 og 50 Penni, og Kejseren har efter Generalguvernørens Indstilling besvaret Stændernes Forslag om Nedsættelse derhen, at man ikke vil tillade Finland at nedsætte sine Takster, saa længe Rusland ikke kan nedsætte sine! Det er bekendt, hvilken Bevægelse Indførelsen af russiske Frimærker nylig har vakt i Finland, uagtet det har været gjort paa en saadan Maade, at Finland endnu beholder sine egne Postindtægter.

Paa samme Maade som Bønderne var forpligtede til at fremsende Bud og senere Post, vare de ogsaa forpligtede til at give Skyds eller Befordring til Rejsende, og de Bønder, der skulde besørge dette samt holde Gæstgiveri for de Rejsende, fik ogsaa Lettelser i deres Byrder. I lang Tid var Betalingen meget lav, og Forpligtelsen var anset for en ikke uvæsenlig Byrde, som ofte maatte gaa paa Omgang. Nu er Betalingen dog noget forhøjet. Dernæst har Jærnbanerne formindsket Brugen af Postvejene, og hvor denne endnu er af Betydning, er der næsten altid sluttet Kontrakt om „skjutshåll."

Den gamle optiske Telegraf fra Sverig til Finland var oprettet i Slutningen af forrige Aarhundrede for det militære Forsvarsvæsens Skyld. Den genoptoges af den russiske Regering under Krimkrigen, og da man den Gang havde tilstrækkelig Lejlighed til at bemærke dens Mangler, gav Kejser Nikolaus allerede i 1854 den russiske Minister for Kommunikationsmidlerne Ordre til at indrette en elektrisk Telegraf fra St. Petersborg til Helsingfors, der ogsaa straks blev udført af det bekendte Berlinerhus Siemens & Halske. Det var først efter Krigen, at Telegrafen blev aabnet for Publikum. I 1856 tillodes det at telegrafere til Udlandet paa Tysk, og efter at Byerne Helsingfors, Åbo og Viborg havde erklæret sig villige til at give Bidrag, tillodes det i 1858 ogsaa at telegrafere paa Linien St. Petersborg—Åbo—Helsingfors paa Svensk. Da hverken den russiske Telegrafbestyrelse eller det finske Senat

Henlæggelse under russisk [-Overbestyrelse.-] {+Overbesty- relse.+}

Forpligtelse til at transportere Rejsende.

Russiske Telegrafanlæg.171

vilde indlade sig paa nye Udgifter, foreslog et privat Selskab at overtage Telegrafen; men da heller ikke dette blev bevilget, bestemte Kejser Alexander endelig, at der skulde indrettes en Linie helt op til Torneå paa Vilkaar, at Byerne skulde bidrage til Telegrafens Underhold. Stændernes Forlangende i 1863 om Indretning af en særlig finsk offenlig eller privat Telegraf blev afslaaet, men det bestemtes dog i Anledning af dette Forlangende, at Taksterne skulde nedsættes. Senere er Fremskridt gjort ved Tilslutning til de almindelige europæiske Telegrafkonferencer, og Kabler til Sverig er nedlagt af det Store Nordiske Telegrafselskab. Der var i 1899 Ledninger paa 4,900 Kilometer og sendtes over disse Linier i 1898 omtrent 2 Mill. Telegrammer, hvoraf ikke

400,000 i selve Landet og ikke 200,000 fra Udlandet, omtrent lx/2 Mill. Telegrammer, der kun passerede Landets Linier paa Vejen mellem andre Lande. Telegraftaksten er i flere Henseender temmelig høj, og der findes alt indbefattet kun 66 Telegrafkontorer. I retslig Henseende er den russiske Telegrafs Stilling i Finland analog med den, der vilde indtages af et privat Selskab, paa samme Maade som den finske Stats Jærnbane paa russisk Omraade imod den almindelige russiske Lovgivning har omtrent samme Stilling som Privatbanerne i Rusland.

Finland har sin egen Telegraf langs med Jærnbanerne, ved Slutningen af 1898 omtrent 44,000 Kilometre med 204 Kontorer.

Mulig det staar i Forbindelse med den forholdsvis liden Udvikling af den russiske Telegraf, snarere er det dog et Udtryk for den ejendommelige Kraft, med hvilken Finnerne nylig have taget fat paa moderne Fremskridt, at den moderne Telefon har opnaaet en ganske overordentlig Benyttelse i Finland, endnu større end dens højst mærkelige Anvendelse i Sverig og Norge. Ogsaa skyldes det det, at man har kunnet indrette sig aldeles frit uden at hindres ved Patenter og Monopol. Senatet giver Koncessioner saavel til Selskaber som til Private. Et svensk Selskab begyndte at indføre Telefonen i Helsingfors i 1880 med Anvendelse af amerikanske Apparater; men det var først i Sommeren 1882, at man havde samlet de nødvendige Hundrede Abonnenter, saa at man kunde begynde Forretningen. Samtidig havde man ogsaa indstalleret en Station i Åbo med

Den finske [-Jernbanetelegraf.-] {+Jernbane- telegraf.+}

Telefonen.172

de svenske Ericsson Apparater og kun 30 Abonnenter. Den findes nu overalt og er selv meget udbredt paa Landet. Allerede i 1898 var der 300 Centralstationer. Et Selskab for Forbindelsen mellem Byerne blev i 1894 dannet for det sydlige Finland og indførte da overalt mellem Byerne her dobbelte Traade paa Linier, der allerede i Slutningen af 1898 havde en Udstrækning af 4,700 Kilometre. I de andre Dele af Landet er der forskellige Selskaber for den indbyrdes Forbindelse mellem Byerne. Saa billig er Telefonen, at Betalingen gaar ned til 10 Mk. om Aaret, for Mariehamn paa Åland, hvor der findes et Apparat for hver 9de Person, til 20 Mk. i Nykarleby og ellers i Almindelighed fra 30 til 75 Mk., kun i Helsingfors og Viborg fra 60 til 102 og fra 85 til 100 Mk. Telefonens Benyttelse er trængt ind i Sæderne, og den spiller den største Rolle saavel i det økonomiske som i det sociale og intellektuelle Liv. Den er et af de smukke Beviser paa Landets Civilisation.

X

STATSHUSHOLDNING OG OFFENLIGE BYRDER

Intet Land i Europa har bedre Finanser end det fattige Finland. Det har forholdsvis taalelige Byrder. Der sørges liberalt for Landets Udvikling, og der er desuagtet opnaaet mere end Ligevægt i Budgettet. Der er paa forskellig Maade tilvejebragt meget betydelige Reservefond, og Staten har store produktive Ejendomme, der er adskillige Gange mere værd end den forholdsvis lille Gæld, der ogsaa helt er gjort i produktive Formaal. Uden Forstyrrelser udenfra er den finansielle Fremtid udmærket. Den offenlige økonomi har været endnu bedre end den private. Tilstanden er god og er saadan, at alle ønskelige videre Reformer ere mulige.

Udmærkede Finanser. 172

de svenske Ericsson Apparater og kun 30 Abonnenter. Den findes nu overalt og er selv meget udbredt paa Landet. Allerede i 1898 var der 300 Centralstationer. Et Selskab for Forbindelsen mellem Byerne blev i 1894 dannet for det sydlige Finland og indførte da overalt mellem Byerne her dobbelte Traade paa Linier, der allerede i Slutningen af 1898 havde en Udstrækning af 4,700 Kilometre. I de andre Dele af Landet er der forskellige Selskaber for den indbyrdes Forbindelse mellem Byerne. Saa billig er Telefonen, at Betalingen gaar ned til 10 Mk. om Aaret, for Mariehamn paa Åland, hvor der findes et Apparat for hver 9de Person, til 20 Mk. i Nykarleby og ellers i Almindelighed fra 30 til 75 Mk., kun i Helsingfors og Viborg fra 60 til 102 og fra 85 til 100 Mk. Telefonens Benyttelse er trængt ind i Sæderne, og den spiller den største Rolle saavel i det økonomiske som i det sociale og intellektuelle Liv. Den er et af de smukke Beviser paa Landets Civilisation.

X

STATSHUSHOLDNING OG OFFENLIGE BYRDER

Intet Land i Europa har bedre Finanser end det fattige Finland. Det har forholdsvis taalelige Byrder. Der sørges liberalt for Landets Udvikling, og der er desuagtet opnaaet mere end Ligevægt i Budgettet. Der er paa forskellig Maade tilvejebragt meget betydelige Reservefond, og Staten har store produktive Ejendomme, der er adskillige Gange mere værd end den forholdsvis lille Gæld, der ogsaa helt er gjort i produktive Formaal. Uden Forstyrrelser udenfra er den finansielle Fremtid udmærket. Den offenlige økonomi har været endnu bedre end den private. Tilstanden er god og er saadan, at alle ønskelige videre Reformer ere mulige.

Udmærkede Finanser.173

Det er statsretslige Grunde, der give Finlands Budget dets ejendommelige komplicerede Form, idet det nemlig er Monarken, som uden Landdagens Medvirkning tager Bestemmelse om de faste Statsindtægters Anvendelse til Statens normale Behov, hvorimod Landdagen fatter Beslutning om saadanne Statsudgifter, til hvilke „bevillningar", d. v. s. Skatter bevilligede for begrænset Tid eller ogsaa Statslaan ere nødvendige. Det af Stænderne voterede Budget omfatter hele den 3—4 eller højst öaarige Periode fra det første Aar efter Landdagens Afholdelse indtil Aaret for næste Landdagsmøde medindbefattet. Budgettets Form af særskilte Afdelinger eller Fonds hindrer dog ikke, at de Beregninger, der opstilles af Finansforvaltningen og Landdagens „statsutskott" eller Finansudvalg, omfatter Statens samlede Udgifter og Indtægter. Stændernes Beslutning om „bevillningen" begrundes nemlig paa Finansudvalgets Beregning af, hvor vidt de sædvanlige Statsindtægter forslaa til Udgifterne; og Finansudvalgets Opgørelse ved hver Landdags Slutning indeholder et sammenstillet Overslag eller et beregnet Budget for hele Perioden, hvilket giver en klar Oversigt over den hele finansielle Stilling.

Af dette Overslag for Perioden 1901—1904 nævne vi følgende Tal som Gennemsnit for hvert af disse Aar:

Det nuværende Finans-overslag.

Summen af de ordinære Statsindtægter deri indbefattet „bevillningsskatterne" er beregnet

til et aarligt Gennemsnit af..................70,273,000 Mk.

For denne Periode skal optages et Statslaan for

Jærnbanearbejder for 35 Mill. eller pr. Aar 8,750,000 —

Af Overskuddet fra forudgaaende Finansperiode

skal aarlig anvendes..........................4,634,000 —

Totalsum . . . 83,657,000 Mk.

De ordinære Udgifter iberegnet Renter og Amortisation af Statsgælden er anslaaet til . . . 57,959,000 Mk.

De ekstraordinære Udgifter, blandt hvilke Overslag til Jærnbaneanlæg udgør 22^4 Million, beregnes til............... . . . 25,325,000 —

Totalsum . . . 83,584,000 Mk.

[-Statsover-slagets ejendommelige-]

{+Statsover- slagets ejen- dommelige+} Karakter.174

Af de ordinære Statsindtægter udgør Skatterne 48^2 Mill. eller 69 °/0, Indtægterne af Formue, Kommunikationsmidler og offentlige Anstalter 202/3 Million eller 29,5 %, forskellige Indtægter 1,5 °/0. Blandt Skatterne er Toldindtægterne de vigtigste anslaaede til 32 Mill., hvilket er lavt beregnet; derefter kommer Brændevinsskatten 63/4 Mill.; Grundskatterne 31/* Mill.; personlige Skatter 21/10 Mill.; Stempelskatten 1,700,000; Maltafgift anslaaet til under 1 Mill., hvad dog vistnok er temmelig lavt: Afgifter af Saugværkerne

eller rettere paa det udførte Træ knap en halv Mill.; endelig nogle mindre betydelige Afgifter, Pasafgifter, Sportler m. m.. Blandt Indtægterne af Statens Aktiva og Erhverv er Jærnbanernes Overskud af deres Trafik, i Gennemsnit 9,300,000, den vigtigste; Bruttoindtægten af de store Statsskove er lavt ansat til 22/3 Mill.; Postvæsenets Bruttoindtægt er 3,800,000; Indtægterne af Kanalerne, ligeledes Brutto, 525,000; Renten af forskellige rentebærende Midler udgør 1,300,000. Af Finlands Banks Overskud har Landdagen anvist 900,000 Mark pr. Aar. Hvor rigtigt det end er, at et Budget bruger Bruttosystemet, for saa vidt derved forstaas, at alle virkelige Statsudgifter opføres, er det dog næppe korrekt, at man ved Forretninger, hvor Staten optræder som Driftsherre, ikke først fradrager Udgifterne.

Et overordentlig godt Indtryk er det, man modtager ved at betragte Statsudgifterne, navnlig de store Beløb, der anvendes paa at fremme den aandelige og materielle Udvikling. Henimod 1 Mill. regnes som Tilbagebetaling af forskellige Afgifter, Told m. m. Den overordnede Styrelse koster omtrent 2 Mill., hvoraf man bemærker et Par Hundrede Tusinder, hvorover der særlig disponeres af Kejseren. Knap 372 Mill. gaa til alt, hvad der hører under Justitsvæsenet, derunder U/2 Mill. til Fængselsvæsenet. Xogle Udgifter til Retsplejen gaar dog gennem Kommunerne, ikke gennem Staten. Finansforvaltningen, navnlig Udgifterne ved Toldvæsenet, kræver 2l/4 Mill., Toldvæsenet heraf snarere mindre end i de fleste andre Lande. Den civile Administration 672 Mill., men herunder over 2 Mill. til det offenlige Sundhedsvæsen. Som andre særlige Udgifter kan nævnes de alt anførte større Poster til Postvæsenet og Statens Skove, til hvilke der vistnok som andet Steds omtalt burde bevilliges endnu mere, end man hidtil har gjort. Men hvad

Ordinære [-Statsindtægter.-] {+Statsind- tægter.+}

Indtægter af Statens Aktiver og Erhverv.

særlig er af Interesse, er de meget store Beløb, man giver ud til Undervisningen, sammen med Kirken over 10 Mill. og deraf kun 1/2 Mill. til den lutherske Kirke, der i øvrigt underholdes af Menighederne, omtrent 1 Mill. til Universitetet. Det øvrige almindelige Undervisningsvæsen Budget stiger nu til omtrent 8 Mill., hvoraf 4 Mill. aarlig til Folkeskolevæsenet. Paa Industri og Handel anvender man over 23/4 Mill., derunder over en halv Mill. til Fagskoler, som i øvrigt bekostes af Kommunerne, og paa Agerbruget og, hvad dertil hører, 3 Mill. herunder Landbrugsskoler, Mejerivæsen, Bidrag til „hushållssälskaperne" m. m. Men hvad tillige har Interesse, er det meget moderate Beløb, der kræves til Forsvarsvæsenet og til Forrentning af Gæld. Medens disse to Beløb i de fleste andre Stater, hvor Gælden jo i Almindelighed væsenlig skriver sig fra gamle Krige, kræve 2/3 af samtlige Statsudgifter, er det ordenlige Beløb, der her bevilliges til Militærvæsenet, 6V2 Mill., til Gælden, hvori der er indbefattet nogen Amortisation, godt 6 Mill. Endelig kan nævnes, at den finske Ståt er forholdsvis liberal med Pensioner til sine Embedsmænd, der tilligemed Beløb udbetalte ved Dødsfald til de Efterladte samt Tilskud til Enke- og Pupilkassen udgjorde c. 2 Mill. Enkelte af disse Udgifter give Anledning til Kritik, ingen maaske mere end det Beløb af omtrent 100,000 Mk., der anvendes paa Censur, navnlig af Pressen. Men i det hele staar dette Budget i fortrinligt Lys ved Siden af de fleste andre Landes baade i god Økonomi og forstandig Liberalitet.

Den samlede Statsgæld var i 1899 kun 115 Mill. eller Statsgæld, omtrent kun Halvdelen af, hvad Jærnbanerne have kostet og ere værd efter den Indtægt, de give. Heraf skriver U/2 Mill. sig fra det første Laan i Rusland 1859, 2l/2 Mill. fra Jærnbane-laanet 1868, sluttet med Erlanger & Söhne som Præmielaan, 38V3 Mill. fra Laanet 1889 sluttet med Bleichröder og flere til 3V2 7o. g°dt 171/2, ogsaa et 3V2 Laan, 1895 og henimod 55 som et 3 °/° Laan 1898 sluttede gennem Finlands Bank med Crédit Lyonnais, Banque de Paris et des Pays-Bas, For-eningsbanken og Nordiska Aktiebanken i Finland, Stockholms Enskilda Bank, den danske Landmandsbank, Behrens Söhne, Deutsche Bank og Dresdener Banken i Berlin.176

Allerede for at forstaa Finlands Budget og Statsregnskab vil det være nødvendigt at omtale den Maade, hvorpaa Finans-bevilling her finder Sted. Der kan maaske i og for sig kun være lidet at sige imod, at de staaende regulære Indtægter ikke er Ganstand for nogen tilbagevendende ny Bevilling af Folkets Repræsentanter. Disse kunde tænkes at have Indflydelse nok, naar deres Samtykke kræves til overordenlige Bevillinger. Der kræves altid

saadanne. Men der var, som oftere berørt, den Mislighed ved den gamle svenske Forfatning fra Slutningen af Aarhundredet, der har været mærket i det moderne Finland selv i dets liberale Periode, at Regeringen ogsaa kunde forhøje Toldtariffen uden at spørge Stænderne, saa at hele dette vigtige Omraade var unddraget deres Virksomhed. Allerede dette vilde vel være tilstrækkeligt til at berøve dem den fornødne Indflydelse. Det er nu som en Følge af den historiske Udvikling, at Budgettet som nævnt er opstillet under særskilte saakaldte Fonds. Den ene Hoveddel, som Monarken alene fastsætter, benævnes „Allmänna statsfonden". Den anden Hoveddel, ved hvis Afgørelse Landdagen medvirker, omfatter atter tre Afdelinger: 1) „Bevillningsfonden", hvis Indtægter udgøres af de midlertidige Skatter, Anvisning paa Finlands Banks Gevinst og stundom Overførsel af Overskud af „allmänna statsfonden", og hvorfra Udgifterne til Folkeskolerne og Tilskud til „militiefon-den" udredes; 2) „Militiefonden" eller Forsvarsbudgettet, baseret for det første paa de Grundskatter og Forpagtningsafgifter af Jorder, som dannede det finansielle Grundlag for den gamle „indelta armé", og dernæst paa de „bevillningsmedel", som Landdagen anviser; samt 3) „Kommunikationsfonden". Dette Fond er lige saa lidt som de foregaaende et saakaldt kapitaliseret Fond; det er dannet for at stille Jærnbanernes Anlæg paa en fast Fod uafhængig af det øvrige Budget. Her bogføres Renter af og Afdrag paa Jærnbanelaanene og Overslagene for Jærnbaneanlægene og som Ind ægter Nettoindtægten af Jærn-banerne, største Delen af Brændevinskatten og Provenuet af de Laan, der optages til Jærnbaneanlæg.

f Beregningen af de ordinære, til „Allmänna statsfonden", altsaa til det Beløb, over hvilket Regeringen paa egen Haand disponerer, hørende Indtægter, navnlig Toldindtægterne, har altid været foretaget med en saadan Forsigtighed, at de virkelige

[-Finansbevil-ling.-]

{+Finansbevil- ling.+}

Dannelsen al særlige Fond.Indtægter regelmæssig i de sidste ti Aar har oversteget den budgeterede Sum. Praksis har der været den, at Regeringen, naar man havde Rede paa Aarets Overskud, vedtog saadanne ekstraordinære Udgifter, som Statsforvaltningen havde behov, saasom offenlige Bygninger, Kanalarbejder m. m. Men desuden har man sat betydelige Summer til Side som særskilte Fond for forskellige Øjemed. Det vigtigste af disse er Statens Reservefond, der i 1898 udgjorde l1^ Mill. Mark anbragte i udenlandske Statspapirer. Dets Bestemmelse er i Tilfælde af Krig eller andre Ulykker at udfylde de Huller i Statens Indtægter, der da kunne opstaa. Det største Fond er Laanefondet, omtrent I6V2 Mill. Mark, der især giver Laan, der efter Haanden ratevis betales tilbage, til Kommunerne, ogsaa til Skibs-rhederier og industrielle Anlæg. Til de større Fond hører ogsaa det saakaldte Hjælpefond, „Undsätningsfonden", 31/.2 Mill., der udgør en særlig Reserve til at hjælpe fattige Kommuner under Misvækstsaar. Det ældste Fond er „Krigsmanshuskassan", omtrent 10 Mill., hvis Renter anvendes til militære Pensioner. Desuden findes et stort Antal mindre Fond saasom „Meieri-lånefonden", „Fonden for varnlösa barns vård", for Folkeskolelæreres Pensionering m. fl. Totalsummen af disse saakaldte „kapitaliserade fonden" udgjorde i 1898 henimod 45 Mill. Mark. De forvaltes af Finlands „Statskontor" eller Finanshovedkasse, som under Tilsyn og Kontrol af Senatets Finansdepartement anbringer Beholdningerne i finske eller fremmede Statspapirer eller deponerer dem i Bankerne, saafremt Midlerne ikke i Henhold til Bestemmelserne for de enkelte Fond skal udlaanes. Tidligere synes meget store Beløb at have henstaaet i likvid Form navnlig som Depositioner i Bankerne.

Til Dels allerede tidligere, til Dels ved Forordningen 1899, < traadt i Kraft i Begyndelsen af Aaret 1901, er en hensigtsmæssig og fuldstændig Centralisation af Statens Midler indført. Al Adskillelse finder Sted i Bøgerne, ikke i Kassen, der er fælles for alle Midlerne af al Slags, og for hvilke der føres fælles Kasseregnskab. Universitetet har sin særegne Kasse; men for de almindelige Kasser indbetales alt, hvad der ikke behøves for de løbende Udgifter, paa Finansernes løbende Regning, og ingen Kasse maa selv fra Dag til Dag beholde mere end

50,000 Mk. Paa denne fælles løbende Regning anviser saavel Statskontoret som Lenenes Styrelser, og disse sidste tilsende Statskontoret specificeret Opgave over, hvad de have sat ind og taget ud. Overalt, hvor særligt Regnskab findes, bærer man sig ad paa samme Maade, og har Finlands Bank ikke Kontor paa Stedet, indsættes Pengene hos en Privatbank. Ved samtlige Kasser, saaledes ogsaa ved Jærnbanernes, Postens, Universitetets, saaledes ogsaa ved Pasvæsenet i St. Petersborg, revideres Kasserne mindst en Gang om Maaneden. Ved denne nye Ordning, paa hvilken der har været arbejdet i over 10 Aar siden 1888, men som nu endelig er sat i Kraft, søger man i det hele at komme til en lige saa vel ordnet Statshus-holdning som ved de moderne konstitutionelle Staters Budget og Statsregnskab. Det er ogsaa paalagt overalt at give saa tidlig Opgaver, at Overslagene kan være færdige i Tide, og navnlig er det strængt forbudt at overskride Overslagene uden særlig Bestemmelse af Regeringen, det vil sige, Senatets økonomidepartement. Finansaaret regnes efter Kalenderaaret, og ved Aarets Ende afsluttes alle Kasser og Materialkonti. Hvad ikke er benyttet i Aarets Løb, maa ikke bruges senere eller til andet, hvor Beløbet ikke udtrykkelig er bevilliget til visse bestemte Arbejder eller udtrykkelig er reserveret for et særligt øjemed, i hvilket Tilfælde der dog ikke maa benyttes mere end det halve af Overslaget fra foregaaende Aar. Bøgerne opgøres inden følgende Marts Maaned og indsendes inden Maj til Revision. Afslutningen maa nøje følge Overslaget, i Ved Siden af de af Staten tilhørende Fond kan nævnes en Række lokale Fond, der tjene almennyttigt øiemed. Tilsammen udgjorde disse ved Slutningen af 1898 ikke mindre end 40V2 Mill. Mk., hvoraf godt 24V2 Mill. i Stæderne, knap 16 Mill. paa Landet. Ikke mindre end Fond paa i alt 22 Mill. have til Formaal at give Understøttelse af forskellig Karakter, 8 Mill. som Fond for Pensioner, 7^2 for de Fattige, desuden 2V3 som Hjælp af almindelig Karakter, 3 for Sygehuse og Sygepleje, U/4 for Sømænd, andre Fond paa over 23/4 Mill. for kirkelige Øjemed, et Fond paa 43/i Mill. til Skoler og Bibliotheker, U/3 Mill. til Stipendier, 3 Mill. i Agerbrugets Interesse, 2V3 for Skovbruget, omtrent U/2 for at bygge Veje og Broer,

Reform i [-Regnskabsvæsenet.-] {+Regnskabs- væsenet.+}

anlægge Haver og Plantninger m. m. Endelig findes der Pensionskasser udenfor disse Indretninger til et Beløb af 3U/4 Million for Enker og efterladte, for forskellige Klasser af Embedsmænd m. m.

Hvad der har mest Interesse i denne Sammenhæng, er imidlertid, hvad der bidrager til at oplyse om Statens Formue. De fleste af disse Fond er interessante som Bidrag til Bedømmelse af Landets Kultur, men have intet at gøre med Landets Finanser. Foruden de nævnte Staten tilhørende Fond have vi imidlertid endnu et Slags Inventarium over Statens Ejendomme optaget i 1891. Det beløb sig til en samlet Sum af 2071/2 Mill., hvoraf den største Sum, lOö1/^ Mill., kom paa Statens Skove. De have efter de sidste Aars Priser sikkert en Værdi af over det dobbelte. Kanalerne vare regnede til 21 Mill.; de have nu vistnok en Værdi af 25 Mill. Gaardene tilhørende Militæretaten, fra den tidligere inddelte Arme, ansloges til l1/2 Mill.; hvad Staten selv havde beholdt af Donationsgodset til knap 1/2 Mill.; Landbrugsskoler til over U/2 Mill.; gamle Kongsgaarde, Ejendomme tilhørende Civiletaten og Fiskerier over 31/2 Mill. Dette Inventarium over Statens Formue medtager ogsaa Statens Bygninger i forskellige Brancher, Kaserner, Skolehus, Sygehus m. m.; men da disse Former af Formue egenlig ikke har noget at gøre med Statens Finanser, er der næppe nogen Grund til her at anføre den beregnede Værdi. Det sammenlagte Beløb af Statens virkelige finansielle Aktiver, Domæner, Kapitalfond, Jærnbaner og Kanaler, kan anslaas til omtrent 550 Mill. — imod en samlet Statsgæld af 115 Mill.

Hvor meget man end beundrer den finske Regerings gode økonomi, dens Forsynlighed, den hele Soliditet saavel af den løbende Statshusholdning som af Forholdet mellem Gæld og Nationalejendom, kunde man dog opstille det Spørgsmaal, om ikke Forholdet til Rusland, naar der er Spørgsmaal om Landets Kredit, gør Tilstanden mindre sikker. Vi tro ikke, der her er Anledning til den mindste Tvivl. Hvor meget man end kan have at sige paa den russiske Regering og Administration, maa man erkende, at Regeringen i St. Petersborg altid udmærker sig ved de strængeste Grundsætninger, hvor der er Spørgsmaal om Finanser og Kredit. Hvad enten det skyldes Hensyn til egen Interesse, eller det kommer af den ejendommelige For-

[-Pensionskasser.-]

{+Pensions- kasser.+}

Statens Formue.

skel i Grundsætninger, der findes i forskellige Dele af den russiske Regering, er dette et Faktum, der ikke kan' benægtes. Vi tro ikke, at der i denne Henseende i Forhold til Finland kan blive Spørgsmaal om noget som helst Overgreb. Det vilde være et Brud paa den Tradition, man i St. Petersborg har gjort sig en Ære af at følge, det vilde være i Strid med selve Ruslands Interesser, kort sagt det vilde være en Umulighed. Det er sandt, at den bedste Sikkerhed her som i andre Forhold vilde være, om de Styrende i St. Petersborg strængt vilde iagttage alt, hvad der kræves af Finlands bestemte Retsstilling.

Ved Siden af Staten er det endnu nødvendigt for at have en fuld Forestilling om offenlige Byrder og Anvendelsen af offenlige Midler navnlig at betragte Kommunernes Forhold. Ogsaa Kirken staar her som en selvstændig Institution. Vi have allerede nævnt det betydelige Omfang og den ikke uvigtige Værdi af de omtrent 700 Præstegaarde, der findes omkring i Landet. Vi have ikke nogen fuldstændig Oversigt over Kirkens Midler og Indtægt i Hænde, men skulle kun nævne af en ny af Järvinen udarbejdet Statistik, at den lutherske Kirke, for den Tid, han behandler, i 1891, modtog af Skat paa Landet 3V2 Mill. Mk., hvoraf Halvdelen som Grundskat efter det saakaldte Mantal, som Kopskat efter de samme Regler som den øvrige Kopskat, vi straks skal komme tilbage til, V4 som Skat navnlig paa Kvæg, idet Køer antages at repræsentere en væsenlig Del af Formuen hos dem, der ikke selv eje Jord.

Uagtet Kommunallovene i Finland ere meget ny, har det kommunale Liv takket være den gamle svenske Selvstyrelse opnaaet en i flere Henseender betydelig Udvikling, en Udvikling, der er større, end man skulde tro efter de ikke meget store Midler, der anvendes. Størst er Summerne, der er Tale om, i Byerne, uagtet de dog kun omfatte en saa liden Del af Befolkningen. Det er dem, der anvende de største Midler, og størst er ogsaa her Beløbet af Ejendomme og Gæld, skøndt i og for sig ikke meget betydelige Summer. Deres samlede Ejendomme ansloges i Begyndelsen af 1899 til 59 Mill., hvoraf omtrent 27 Mill. Huse og Grunde i Byerne selv, 15l/2 Mill. Jord paa Landet, Fiskerettigheder m. m., 6V2 Mill. rentebærende Kapitaler og 10 Mill. Ejendomme under andre Former. I 1891 var disse Beløb 251/.2 som Totalsum, 11 Mill. Bygninger og

Kirkens Indtægter.

Jord i Byerne, 31/4: Kapitaler og 33/4 under andre Former. Den samlede Gæld ansloges ved Begyndelsen af 1899 til 26 Mill. mod 13 i 1891, deraf Helsingfors ved Begyndelsen af 1899 henimod 10, Åbo 33/4, Tammerfors henimod 3 og Viborg 2 Mill. Det er de mest velhavende Byer, der have størst Gæld. De have indladt sig paa de største Foretagender. Selvfølgelig forøges Beløbene hurtig under den moderne Udvikling, og saaledes var Helsingfors allerede i Aaret 1900 kommet op til en Gæld af 123/4 og regnedes i 1901 at ville naa over 14 Mill., alt, fordi Byen har indladt sig paa betydelige Arbejder af almindelig Interesse. Af Indkomsterne, der saavel som Udgifterne for samtlige Stæder for 1898 regnedes til en Sum af 15 Mill. mod 9 Mill. i 1890, regnedes de 2 Mill. at være komne fra Landejendomme og Ret over Sø og Vanddrag, 3 Mill. fra Afgift af Omsætning og Næring og andre 3 Mill. af Skat paa Indkomst. Disse Beløb er ikke stegne i nogen særdeles mærkelig Grad, fra U/3, 2 og 21/3 i 1890, men er dog i nogle Byer i øjeblikket i temmelig stærk Stigen, idet Indkomstskatten i Helsingfors f. Eks. for 1901 anslaas til over l3/4 Mill. mod kun U/4 Mill. i 1898. De større Udgifter ere de sædvanlige for Kommuner, i 1898 omtr. 2 Mill. for Skolevæsen, 2 Mill. for Politivæsen, et ikke ubetydeligt Beløb for Sundhedsvæsen og saa fremdeles.

Samtlige Landkommuner havde i 1898 en Indtægt, der ikke meget oversteg 51/2 Mill., en Udgift der ikke var

meget over 5113. Vi have ingen Opgave over deres Ejendomme; men deres samlede Gæld var lidt over 43/4 Mill. Ved flere af Udgifterne er det ikke ganske let at skælne Statens og Kommunens Virksomhed, navnlig hvor Staten paalægger Naturalydelser, der ikke komme ind i noget Regnskab. Dette er saaledes Tilfældet med Vejvæsenet, hvor der gennem Kommunernes Kasser er gaaet 3/4 Mill., nemlig, hvad betales for Arbejde givet i Entreprise, væsenlig betalt til Kommunerne som Grundskat af Mantal, men hvor det meste, efter den tidligere Statistik til en Værdi af 3V2 Mill., er ydet in natura som Arbejde af Jordens Ejere efter Mantal. Skolevæsenet krævede i 1898 U/3 Mill. Fattigvæsenet regnedes i 1891 til 2 Mill., nu til mindre Beløb, Sundhedsvæsenet i 1898 til 1/2, i 1891 til 1/3 Mill., andre Formaal mindre Beløb. Af de 5l/2 Mill. samlede

[-Landkommunerne.-]

{+Landkommu- nerne.+}182

Indkomster paalignedes i 1898 de A1 , Mill., i 1891 31/*; den Gang l1/.2 Mill. som en Indkomstskat af meget forskellig Karakter, til hvilken vi skulle komme tilbage, 1 Mill. som Grundskat, 1/2 som Kopskat, Mill. som anden personlig Afgift, et ubetydeligt Beløb, 45,000, som Skat paa de saakaldte Røk, efter hvilke der ogsaa er betalt et Par Hundrede Tusind til Staten, det vil sige som Skat paa Familierne eller Gaarde og andre mindre Beboelser, en ubetydelig Næringsskat, 88,000, der navnlig krævedes som Bidrag til Vejene, der jo ogsaa benyttedes af andre end Jordbrugerne, et endnu mindre Beløb som Arveskat, 32,000, i Henhold til en gammel Bestemmelse af 1698, der tillod at afkræve en Afgift af 1/ä °/o af al Arv til de Fattige, undtagelsesvis Afgift pr. Gaard af Køer eller andet Kvæg. Den ny Lov af 1898 har nu indført Indkomstskattens Princip som Regel for Paaligning af de Afgifter, der skal betales af Kommunens samtlige Medlemmer og ikke blot af Grundejerne.

For at faa et Begreb om Finlands direkte Skatter vil det være hensigtsmæssigst paa en Gang at omtale Skatterne til Staten og til Kommunen. Efter Järvinens Beregning udgjorde de samlede direkte Ydelser omtrent 16 Mill.; hvoraf lidt over Halvdelen, 64 °/o, ^ Staten — heraf 33 °/0 som direkte Ydelse og over 2011-2 som Arbejde paa Vejene — over 25x/2 tü. Kirker, nemlig 2P/2 til Præster og Klokkere og 4 til Menighederne, endelig 21 °/0 til Kommunernes Kasser. Det er en Tredjedel direkte til Staten, godt en Fjerdedel til Kirken, godt en Femtedel til Kommunerne og det samme til Vejene.

Den ældste af de nuværende direkte Skatter er her som ellers Grundskatten. Skatteenheden er, svarende til Hartkornet hos os, Mantallet. Efter Navnet at dømme har Skatterne oprindelig været paalagte som personlige Skatter paa Jordens Ejere. Nu hører der som før bemærket i Gennemsnit 5—6 Ejendomme til hvert af de 19,500 „mantal". En Del af Jordens Ydelser, saaledes Forpligtelsen til at bygge Veje, fordeles som Repartitionsskat paa „mantal"; men den egenlige gamle Jordskat til Kronen, de saakaldte „ordinarie räntor", er en Kvotitetsskat, hvis Uforanderlighed allerede er tilsikret i de svenske Grundlove. Denne ordinære Rente beregnes efter særlige Enheder, saakaldte Rubelskatter. Antallet af disse for

Samlede direkte Skatter.

Grundskatten.183

hvert hemman eller Gaard staar i et vist Forhold til dens „mantal"; men dette Forhold er ikke det samme i de forskellige Dele af Landet; Opmaalingen og Kortlægningen efter Loven om Jordskiftet er nemlig foregaaet og foregaar endnu i forskellige Perioder, og Jordens Ansættelse til Skat er ogsaa foretaget efter forskellige Metoder i de forskellige Provinser. Idet en fast Grundskat gaar over i Ejendommens Værdi, betegner den i Virkelighed en det Offenlige tilhørende Prioritet. De finske Lovgivere synes i det Hele at have en rigtig Opfattelse af denne Sandhed, der i den nyeste Tid altfor ofte er overset af Lovgiverne i flere andre Lande. Man har i det Væsenlige ikke rokket ved de faste Grundskatter, den vigtigste Del af Skatten til Staten. Desuden yde Jordejerne som sagt Arbejde til Vejes Anlæg og Vedligeholdelse, ligesom de til Dels ogsaa endnu selv befordre Posten, Ydelser, der have en samlet Værdi af omtr. 4 Mill. Kronens saakaldte „ränta" og den mindre betydelige „kronotionde", d. v. s. de 2/3 af den gamle Tiende tillagt Staten, m. m. er bevaret i et aarligt Beløb af omtr. 31/2 Mill. Mark. Naar hertil lægges henimod et Par Mill. til Kirken og 1 Mill. til Kommunerne, beløber den samlede Grundskat sig til over 10

Mill. Mark, hvad der næppe, som formenes af Statistikeren Järvinen, udgør 10 °/o af Nettoindtægten af Jord, højest, som andre mene, 5 °/o- Hvad der burde forandres, er den nuværende Ydelse af en Del af Grundskatten enten in natura eller efter ansatte Priser som ved vor Kapitelstakst. Der er efter Nutidens udviklede Handelsforhold ikke mere Grund til at tillade Ydelse in natura, og det vilde for alle Parter være bedre at fastsætte en fast uforanderlig Pengeværdi. Landdagen har allerede i 1882 udtalt sig for denne Reform; men Senatet vilde ikke gaa ind derpaa.

Mere begrundede Indvendinger kunde man vistnok gøre gældende mod den anden direkte Skat, den personlige Skat, der under Navn af Mantalspenningar efter en Lov af 1865, udstedt efter det første Stændermøde 1863—64, til et Beløb af c. 2 Mill. betales af alle mellem 16 og 64 Aar, 2 Mark af hver Mand, 1 Mark af hver Kvinde. Det var da en Reform i Sammenligning med den tidligere højere og ulige Skat. I Kommunerne har man opkrævet omtrent den samme Skat, kun begyndt med 15 Aars Alderen og ikke altid paa Landet ladet

[-Personskatten.-]

{+Person- skatten.+}184

Mænd og Kvinder betale i samme Forhold, som de betale til Staten. Det har været til Fattigvæsenet, at man særlig har opkrævet denne Skat som et Bidrag fra alle arbejdsdygtige Personer, der formentlig kunne faa Brug for Fattigvæsenets Hjælp. En Afgift til Underhold af Retsplejen paa Landet, den saakaldte Tingsgästning, er en personlig Klasseskat paa alle Jordejere med Fritagelse eller mindre Skat af de fattigere og navnlig dem, der bo paa fremmed Ejendom.

Af Finnerne, der søge Arbejde i Rusland og i Særdeleshed i det nærliggende St. Petersborg, betales der en ringe Afgift af 50 Kopeker, som man har regnet lige med 2 Mark, og hvoraf de 30 Kopeker sendes hjem til Kommunen, de 20 Kopeker anvendes til eventuel Understøttelse i Rusland. Afgiften løber op til et Par Hundrede Tusind Mark om Aaret. Den opkræves af et i St. Petersborg etableret finsk Kontor, „Pasekspeditionen".

En Afgift af omtrent 100,000 Mark er den saakaldte Centonal, 1 °/o af alle Embedslønninger og Pensioner, der betales til Militærkassen. Den kan ikke siges at hvile paa nogen berettiget Grundsætning.

En hensigtsmæssig Skat er derimod den Afgift af 100 ;Mark, der betales af den, der driver Handel paa Landet. Det vil næppe være i det almindeliges Interesse lige saa lidt, som det er i de Handlendes egen Interesse, at der fuldstændig uhindret kunde aabnes et ubegrænset Antal af Udsalgssteder. Et lidt mindre Antal gør vistnok samme Nytte. Tilsammen med et mindre Beløb, der betales af Apotekerprivilegier, udgør denne Skat henimod en halv Million Mark om Aaret.

Man har med Rette ophævet særlige Afgifter som Tienden af Jern og Hammerskatten; men man betaler endnu Afgiften af Savværkerne, nu beregnet som Udførselstold, og tilsvarende Udførselstold af nogle af de andre Trævarer. Om det urigtige i at ville udstrække denne Afgift, der selvfølgelig hviler paa Producenterne, i Stedet for helt at ophæve den, har vi allerede udtalt os.

En Indkomstskat til Staten, som blev vedtaget paa t Stændermødet 1863—64 og betalt 1865—85, har saa meget mere Interesse, som man senere igen har forhandlet om at

Pasafgiften i Rusland.

Centonal.

Afgift af Landhandlere

og

Apothekere.

Afgiften af Trævarer.

Tidligere Indkomstskal til Staten.185

genindføre en saadan Skat. Man begyndte med at fritage de første 500 Mark af enhvers Indtægt, og da man kun beregnede Skatten pr. 100 Mark, af hvad der oversteg 50 Mark, blev det i Virkeligheden en Fritagelse indtil 550 Mk. Senere fritog man dette Beløb kun for Indtægter, der ikke oversteg 2500 Mark; indtil 5000 betalte 4/s °/0, indtil 10,000 1 og over 10,000 1V5 0 /0. Systemet var i flere Henseender sindrigt og smukt; men Skatten indbragte altfor lidt, i flere Aar kun x/2 Mill. for hele Landet, og selv ved senere Forbedringer lykkedes det ikke at tilvejebringe et ordenligt Resultat. Embedsmænds Løn og andre staaende Indtægter kunde man sagtens faa frem. Den store Mængde mindre Indtægter fandt man det aldeles umuligt at beskatte paa denne Maade. Erfaringen viste bl. A., at man var gaaet altfor langt ned i Befolkningen. Altfor mange Indtægter blev staaende uforandrede fra det ene Aar til det andet, og et stort Antal af Bønderne blev trods Skattelovens Bestemmelser slet ikke tagne med. Gennemgaaende var der altfor stor Slaphed, og ikke engang de Mænd, der som „kronoombud" skulde varetage Statens Interesse, gjorde deres Pligt. Det var en temporær Bevilling, som man ikke behøvede at forny i 1885, da man efter Finansoverslaget ikke mere havde den behov.

Langt bedre end denne ældre Statsskat fungerer den bestaaende Skat til Bykommunerne paalagt ved Love 1873 og 1883. Den gaar til Kilderne for Indkomsterne som Hus, Jord, Næring og Løn. Personerne ansættes til saa og saa mange Skatteører ved forskellig Beregning i de forskellige Byer, idet navnlig de betydeligere Byer kun regne en Skatteøre for hver 400 Mark, medens de mindre Byer endog gaa ned til 200 Mark. Indkomster under 2 Skatteører eller 400—800 Mk. er helt fri; 3 Skatteører betale halv, først 4 Skatteører eller 8— 1600 Mk. betale fuld Skat. I de fleste Byer udgøre Skatten 2 °/0 af Indkomsten, undertiden 3, undertiden atter kun 1 °/o- Indkomst af Pantelaan i fast Ejendom beskattes 2 Gange, idet Ejeren af Ejendommen ikke maa fradrage Renten fra sin Indkomst, ligeledes Aktier, idet der baade betales af Aktiejeren og af Selskabet. Medens i 1898 af 33/4 Mill., som Skatten beløb sig til for alle Finlands Byer, Helsingfors alene udlignede l1/*, har den for indeværende Aar, 1901, som sagt bestemt at opkræve l3/4Mill.

Stædernes Indkomstskat.186

it Efter Loven af 1865 for Kommunerne paa Landet, kunde

• de i et vist Omfang benytte en lignende Afgift. Lovreglerne vare imidlertid meget ubestemte. Systemet lignede noget vor ubestemte Formue- og Lejlighedsskat, som vi anvende i vore Kommuner udenfor København. Loven anviste at bestemme Skatteørerne, hvad væsenlig svarede til vore Kommuners „Portioner", efter „Samfundsstilling og Vilkaar", og som Skatten var udført i Praksis, var der i meget forskellig Grad taget Hensyn til Indkomst og Formue, Samfundsklasse, Udbytte af Formue, dennes Værdi, Udbytte af Næring, Klassificering af Indkomsterne, idet man dog, som ikke sjældent hos os, temmelig nøje fulgte Mantallene eller Hartkornet. Nu har en ny Lov af 1898 indført samme Indkomstskat som i Stæderne.

i Om ny Forslag til Indkomstsskat, senest af „lagbered-

• ningen" i 1898, skulle vi her kun sige, at de i høj Grad nærme sig prøjsisk Mønster, en Skat, der dog er bleven til under særlige historiske Forudsætninger. De burde mere have fulgt den engelske Praksis at gaa til Indkomstkilderne, og de burde, hvad Grundsætninger angaa, have taget endnu mere Hensyn, end de have gjort, til den store Forskel mellem Indkomst af Formue og Indkomst af personlig Virksomhed. Man vilde derved og i Forbindelse med et tilbørligt Fradrag for Personen alene eller med Familie, paa hvem den personlige Virksomhed beror, kunne undgaa den altid vilkaarlige og mislige Progression. Imidlertid have Stænderne i 1899 med Føje forkastet Lovforslaget om at indføre Skatten; den var ikke nødvendig. Det vilde muligt være nyttigt, om ikke nødvendigt, for Kommunalbeskatningen, om man indførte en paa samme Maade indrettet Skat paa Formue og Indtægt til Staten. En saadan Skat kunde erstatte Mantalspenningar, den nuværende Kopskat. Om at paatage sig en Indkomstskat som ny Skattebyrde kan der dog i hvert Tilfælde ikke vel være Spørgsmaal, saa længe den nuværende Toldbeskatning bestaar — det er først ved dennes Reform, der mulig kunde være alvorlig Trang dertil — hvorved ogsaa det Hensyn kommer frem, at Stænderne slet ikke have nogen Indflydelse paa denne sidste Skat, der er den væsenligste for hele Finans-bevillingen.

Indkomstskat paa Landet.

Stempelafgifterne, der i Overslaget for Aarene 1901—1904 er beregnet til l3/4 Mill. Mk. om Aaret, er som sædvanligt dels Afgifter, der kunne betegnes som Skat, der ved Lejlighed tages af Formuen, dels Gebyrer. De er dog forholdsvis liberale, idet de navnlig, ligesom Stempelafgiften i Sverig, ikke hindrer mange Transaktioner, Udstedelse af Gældsbeviser og under andre Former, der i andre Lande er belagt med Skat, og som selv hos os ofte udøve en højst skadelig Indflydelse paa forskellige økonomiske Forhold, Kreditformerne m. m. Ligesom i Sverig betales der kun, naar Borgerne komme i Berøring med de offenlige Myndigheder. Arv beskattes i Finland kun med en meget moderat Stempelafgift.

Vi skulle ikke tale om en ubetydelig Afgift af Spillekort, og de betydelige Afgifter af Brændevin og 01, den sidste Afgift i Form af Maltskat er allerede omtalt, da vi talte om disse Industrier. Brændevinsafgiften er anslaaet til 63/4 Mill., men vil vistnok indbringe mere, ligesom ogsaa Afgiften af Malt snarere kommer op til over 1 Mill. end som anslaaet til noget under dette Beløb. Ingen af Afgifterne ere meget trykkende, om end Formerne, saaledes Afgiften af Malt som Form for Skat paa 01, kunde forbedres. De Grunde, i Henhold til hvilke man har forbudt al Indførsel af Brændevin og simpel Spiritus, synes os ikke overbevisende.

Toldafgiften udmærker sig bl. a. ved den større og stærkere stigende Indtægt, den giver. I 1826—34 indbragte den kun 660,000 Rubler. Endnu i 1847—48 indbragte den kun 900,000 Rubler, 1858, efter en Reform Aaret i Forvejen, men før den betydelige Reform 1859, 1,300,000, i 1863 2 Mill. Rubler, Beløb, der maa multipliceres med mindst 4 for at omsætte dem til Mk. I 1887 var den over 15, og i 1890 var den steget til 211/2 Mill. Mk. Dens i nuværende Budget beregnede Beløb af 32 V3 Mill. er vistnok for lavt efter de 343/4 og 351/2 Mill., den udgjorde i 1898—99. I det forløbne Aar, 1900, er det samlede Beløb opkrævet af Toldbestyrelsen, for hvilket vi endnu ikke have de enkelte Summer, endogsaa omtrent 41 Mill. mod over 36^2 °g 37*/2 som samlede Beløb for de to foregaaende Aar, samlede Beløb, der indbefatter Udførsels-afgiften af Trævarer saa vel som Fyr- og Bøjeafgiften. Tage

[-Stempelafgifterne.-]

{+Stempel- afgifterne.+}

Afgifter af Brændevin og 01.

Tolden.188

vi de enkelte Hovedposter for de to sidste Aar, faa vi for en enkelt Artikel som Sukker trods Nedsættelsen af Tolden for Indførsel fra Rusland omtrent 11 Mill. eller over 31 °/0 af det hele Beløb; af Kaffe mellem 37s og 31/2 eller omtrent 10 °/o af det hele; af Tobak 3 Mill. eller henimod 9 °/0; af Drikkevarer, trods Forbudet mod Indførsel af Brændevin, imellem 2V3 og 27* Mill. eller 6—7 °/0; endelig Frugter 72 til 3/4 Mill. eller omtrent 2 °/o °g The Vs Mill. eller 1 %. Sammen med de indenlandske Afgifter af Brændevin og Malt, kommer man ved disse Poster, der er eller i alt Fald kan gøres rent fiskale, til henimod 3/4 af det hele Beløb af Forbrugsafgifter. Naar Hensyn tages til det store Overskud paa Budget og Regnskab som ogsaa til den ingenlunde overdrevne høje Afgift, der nu kræves af Artikler, der saa godt egne sig til at gøres til Genstand for Skat som Afgiften af spirituøse Drikke og Tobak, kommer man til det Resultat, at der intet som helst er til Hinder for helt at afskaffe de andre Toldsatser, der er skadelige for Landets økonomiske Liv, og som ogsaa ofte volde stort Besvær ved Toldopkrævning. Man vilde kunne gøre det uden at behøve at forhøje Afgiften paa en Artikel som Sukker, der er saa god som Kasseartikel, men som ganske vist af andre Grunde ikke maatte beskattes for højt. Man vilde kunne afskaffe Satser, der er saa skadelige for Industrien som de 4 Mill., man har indkrævet af Metaller og Metalarbejder, og de 21j2 Mill., man har indkrævet af Maskiner og Redskaber, og man vilde endog kunne befri Landet for al Told paa Manufakturvarer, der, naar man regner Garn og Klæder med, er løbet op til 5 Mill., Told, der volder uendeligt Bryderi ved Opkrævningen, og som i høj Grad bidrager til at lede Landets Industri i en usund Retning. Det skal indrømmes, at der herimellem er Afgifter, der som Told paa Silke, Fløjel og andre kostbare Tøjer, der ikke fabrikeres i Landet, saa vel som paa Galanterivarer ikke udøve nogen skadelig

Indflydelse som Beskyttelsestold; men selv her ville praktisk Hensyn til Opkrævningen gøre Afskaffelse ønskelig. Vi skulle nu ikke tale om den betydelige Afgift, der kræves af Artikler som Fisk og Majs indført fra andre Steder end Rusland. Finland vilde kunne faa et idealt Skattesystem, der189

gav fuldstændig Frihed for den Handel med Udlandet, der er saa nødvendig for Landet med dets nordlige Beliggenhed og ensidige økonomiske Vilkaar, og hverken vilde lede Landets økonomiske Kræfter i forkert Retning eller utilbørlig tynge det Forbrug, der trænger saa meget til at udvikles. Finlands Toldtarif staar uendelig højt f. Eks over Ruslands, ja selv over Frankrigs, Tysklands og Sverigs, ved ikke at beskatte Livs-fornødenheder som Korn, Kød m. m. saa vel som ved at fritage eller i alt Fald kun lavt beskatte Raaprodukter og Hjælpemidler for Industrien. Men i ethvert Tilfælde trænges der til ny stor Reform, og denne burde søges gennemført trods alle de Vanskeligheder, der skriver sig fra Forholdet til Rusland.

Det er ikke Mangel paa Indsigt og god Vilje hos Stænderne, der har ladet Toldtarifen staa tilbage i de øvrige Reformers store Periode. Mere end en Gang, fra det første Stændermøde 1863—64, have Stænderne anmodet baade om Nedsættelser i Retning af Frihandel og om at blive tilstaaet Indflydelse paa denne den vigtigste af alle Skattebyrder. At det overlodes den svenske Konge endnu ved Regeringsformen af 1772 alene at bestemme Toldsatserne, at dette var indbefattet i den saakaldte økonomiske eller administrative Lovgivning, var, fordi det den Gang var anset for et særegent Privilegium at kunne handle paa Udlandet. De gamle Konger havde særlig beskyttet de udenlandske Handlende, og disse havde betalt derfor. Endnu var Tolden ogsaa kun en ganske ringe Del af samtlige Skatter og Indtægter. Stændernes Indflydelse var heller ikke helt udelukket; de bevilligede oftere særlige Forbrugsafgifter. I Finland udtalte Kejseren nu i hans Trontale af 1863, hvor der omtaltes, hvad en organiserende Komite skulde udrette, at navnlig de almindelige Grundsætninger for Toldtarifen skulde fastsættes af ham i Forening med Stænderne; men det er en af de gode Hensigter, der aldrig er bleven udført. Kun ved Tolden paa Tobak har Stænderne gentagne Gange kunnet vedtage en „bevillning", ligesom de have kunnet votere indenlandske Afgifter af Brændevin og Malt. Tværtimod at tænke paa Indførelsen af denne naturlige og ønskelige Ret for Landet selv at vedtage sin vigtigste Skat, er det nu de særlige russiske Interesser, der gør sig gældende i St. Petersborg, som allerede have forlangt Indrømmelser, der

kun er til liden Baade for Finland, og som truer med en hensynsløs Omstyrten af hele Landets økonomiske Grundlag. Allerede har der været en Usikkerhed og idelig Forandring uden tilstrækkelig Grund, der har været til Skade for Landets Økonomi, og som kun lidet stemmer med gode konservative Grundsætninger. Det er som sagt ikke, at Finnerne ikke betale nok i Told i Sammenligning med Rusland. Her som saa ofte indbringe de moderate Afgifter meget mere end de høje prohibitive Satser. Men ganske vist vilde den nu truende Indførelse af den russiske Tarif forhøje, hvad der skulde betales ved Indførsel fra Udlandet, til det tredobbelte Beløb. Det er ikke rimeligt, at et saadant Beløb vilde indkomme; men man vilde ganske vist forandre Vilkaarene navnlig for Landets naturlige Næringsveje og for hele Folkets Forbrug; man vilde kunne bibringe den nuværende økonomiske og kulturelle Udvikling et fordærveligt Slag og vilde, i Stedet for at denne ved alle Midler skulde fremmes, derved bidrage til at trykke Befolkningen i Finland ned til det samme låve Standpunkt, hvorpaa den store Mængde af Ruslands Indvaanere befinde sig. Vi ville nu ikke tale om den uundgaaelige Demoralisation, der vilde følge med Smugleriet udøvet af Landets søkyndige Befolkning under Beskyttelse af Skærgaardens naturlige Karakter til Skade saa vel for Ruslands Finanser som for dets kunstig udviklede Industri. Det er her som paa saa mange andre Punkter, at hele Vanskeligheden for Fremgang og den truende Fare for Udviklingen kommer fra Rusland.

Medens Tolden er den Skat, der burde reformeres, og hvor i Stedet derfor stor Fare truer Landet, er der dog endnu en anden Byrde, som forholdsvis er lige saa trykkende, og hvor ligeledes og endnu mere umiddelbar Fare er til Stede. Det er Ordningen af Værnepligten. Den gamle svenske Ordning var i sit Princip fortræffelig, den samme som den engelske, at vel hele Folket skulde danne en Milits, men at den staaende Hær saavel den, der underholdtes af Jordens Ejere, som enkelte paa anden Maade hvervede Korps betaltes. I Virkeligheden er dette, at

Befolkningen er fri for tvungen Militærtjeneste, en af Hovedgrundene for den saa meget større Udvikling og Velstand, der findes i England og Nordamerika. Det er et Fortrin, som paa det europæiske Kontinent kun deles

af Schweitz og de skandinaviske Lande, af hvilke dog Danmark har en kort, virkelig Tjeneste for alle. I Finland har, som alt berørt, den indelta armé eller Tropperne underholdt omkring i Landet kun været lidet benyttet efter Afstaaelsen til Rusland. En større Organisation under Krimkrigen var en Undtagelse. Uden politiske Grunde vilde det have undret os, at de oplyste og grundliberale Mænd, der have ledet Stænderne, i 1878, gik ind paa i Finland at indføre den almindelige Værnepligt i Stedet for den gamle principmæssig bedre Ordning, og det har ikke undret os at se i hvert Fald adskillige betydelige Mænd, imellem dem f. Eks. Friherre S. W. von Troil, erklære sig derimod, fordi det var urigtigt, at fri Mænd ved Lodtrækning skulde tvinges til den Garnisonstjeneste, der i Stedet for en Opdragelse altfor ofte er en Ødelæggelse for de unge Mænd. Imidlertid bidrage de nyeste Begivenheder til at forklare, hvorfor Stænderne allerede da er gaaet saa vidt, som de gik.

Ordningen af Værnepligten i 1879 har for en stor Del taget Preussen til Mønster. Den almindelige Tjenestetid i den aktive Hær er sat til 3 Aar. Dog er Gejstlige, Lærere, Læger, Søfolk og Lodser fri; ligeledes Andre, saasom eneste Søn m. m. De 17aarige unge Mænd, som have gennemgaaet et højere Lærekursus eller have undergaaet særlig Eksamen, kunne fyldestgøre deres Pligt ved frivillig at tjene et Aar i den aktive Hær. Ogsaa kunne alle Studenter nøjes med at tjene et Aar, alle, der ere udgaaede fra de lærde Skoler og Middelskolerne, 1—U/2 Aar og fra de højere Folkeskoler 2 Aar. Det er dog kun et mindre Tal, der udtages til Tjeneste i den aktive Hær. I dette Øjemed fordeles de 21aarige unge Mænd ved Lodtrækning imellem denne og Reserven, for Øjeblikket saaledes, at kun omtrent 1/5 tages til den aktive Tjeneste i Fredstid, 5,600 Mand mod 19,000 til Reserven. Efter at have tjent i den aktive Hær maa der endnu tjenes 2 Aar i Reserven. De, der gaa umiddelbart over i Reserven, øves i Løbet af 3 Aar i alt 90 Dage. Fra Reserven overføres atter Alle til Landstormen, der kun skal møde i Tilfælde af fjendtligt Indfald, og hvori Alle blive staaende til 40 Aars Alderen. De finske Tropper skulle forsvare Tronen og „Fædrelandet", det vil sige Finland. Værnepligten og de økonomiske Forhold er

underkastet Stændernes Afgørelse. Den virkelige Militærordning afhænger alene af Kejseren, og Befalinger udgaa gennem den russiske Krigsminister, der i den Anledning har et Kancelli af finske Officerer.

Det er bekendt, hvorledes en Hovedgrund til de nyeste Overfald paa Finlands Retsstilling er Forslaget fra russisk Side om at udvide den russiske Hærordning til Finland og kræve en almindelig aktiv Tjeneste af fem Aar under russiske højere og lavere Befalingsmænd og i Rusland. Den, der har mindste Kendskab til Forholdene i Finland og Rusland, den forskellige Udvikling og de forskellige Livsvaner m. m., vil vide, hvad dette vilde betyde. Mangfoldige unge Finlændere vilde næppe gaa dette Liv igennem. Hele den nuværende Maade at leve og arbejde paa vilde forstyrres. Samfundet vilde forandre sin Karakter. Allerede nu gaar mange unge Finlændere til Udlandet, dels til det svenske Norrland, dels og især til Nordamerika, for at undgaa den nuværende tunge Saarige Tjenestetid. Det er endnu kun en mindre Del af Befolkningen, navnlig i Østerbotten og endnu længere Nord paa, der ved sit hele Samkvem med Sverig og Norge har faaet Smag paa Udvandring; men denne Smag og Praksis udvider sig. Allerede Faren for den ny Værnepligt har bidraget mægtigt til at forøge Udvandringen. Skulde den gennemføres, vilde det, der nu er en Undtagelse, at den største Del af de unge værnepligtige Mænd gaar bort, blive almindeligt. Det vilde blive saa meget mere almindeligt end den stærke Udvandring fra Slesvig, da dette Land kom under preussisk Regimente, som Tjenesten vilde blive haardere og længere end den preussiske, og som Livsvanen er mere forskellig mellem Finner og Russere end mellem danske Bønder og Tyskere. Vi vil ikke tale om den Frygt for og Uvilje imod Reserven og Landstormen som Folkevæbning, der næres i St. Petersborg; man frygter, de skal tjene Folkets Sag imod Magthaverne. Det er et af de mange Vidnesbyrd om, hvor lidt man i Virkeligheden kender Finlænderne. Alvorligere er imidlertid Spørgsmaalet om den udvidede Værnepligts Indførelse. Det er paa dette Punkt mere end paa noget andet, at det er problematisk, hvorledes Finlands Fremtid bliver.

XI

FINLANDS REGERING OG DETS FREMTID.

Finlands Regering er et af de mange Eksempler paa, hvorledes det afgørende mindre er Formerne end den Maade, paa hvilken de benyttes. Senatet har to Afdelinger, hvoraf den ene, Ekonomidepartementet, svarer til andre Landes Ministerier, den anden, Justitsdepartementet, navnlig er en Højesteret. Kun i faa Sager, saaledes ved Loves Forberedelse, fungerer disse to Afdelinger sammen. Denne ejendommelige Ordning er just ikke nogen Ulykke, om end det var naturligt, om Justitsdepartementets Medlemmer ligesom andre Embedsmænd i Finland og saaledes ogsaa andre Dommere kun kunde afskediges i Følge Dom. Den største Mangel er Forbindelsen med Kejseren gennem Generalguvernøren og navnlig Ministerstatssekretæren i St. Petersborg, der nu ikke mere har en Komité for finske Anliggender ved sin Side og for Øjeblikket heller ikke som tidligere er en Finne. Selvfølgelig afhænger her meget af Personlighederne. De fire Stænder fungerer paa en Maade, som man ikke skulde have anset mulig for en saa tung og sammensat Maskine. Dels har man benyttet den i Sverig udviklede Praksis, dels har man forbedret den, der som bekendt benytter fælles staaende Udvalg og i fornødent Tilfælde saasom ved Finansbevillinger fælles Afstemninger; i Finland afgøres Bevillinger, hvorom man er uenig, med 2/3 Majoritet af et forstærket Etats- og Bevillingsudvalg, en Delegation, hvortil hver af de 4 Stænder sender 15 Medlemmer. Valgloven for de to Stænder, Borgere og Bønder, kunde udvides. I og for sig er selvfølgelig en personlig Repræsentation som den af Hovederne for Ætterne, der møder i Ridderskabet og Adelen, stridende mod konstitutionelle Grundsætninger; men ligesom det engelske Overhus og forholdsvis endnu mere end dette er Finlands Ridderskab og Adel en Forsamling med frisindede Grundsætninger, stor Dygtighed og alt andet end eksklusive. Ligesom mod Biskopperne i det engelske Overhus kunde snarest Indvendinger rejses imod Præstestanden. Men i det hele have de

finske Stænder fungeret virkelig godt, meget bedre end de aller fleste rationelt indrettede Parlamenter, og man kunde ønske deres Indflydelse udvidet, blandt andet ved hyppigere Sammenkaldelser, der efter Loven skal finde Sted hvert 5te Aar, men som nu kun sker efter 4 Aars Forlob. Allerede den hidtidige Periode af hvert 3die Aar var altfor lang, navnlig for løbende Affærer som Bevillinger og deres Anvendelse. Det er maaske stærkt sagt, naar van der Vlugt kalder den hidtidige Regering i Finland i den liberale Æra fra 1863 for næsten ideal; men den er ganske vist et mærkeligt Eksempel paa, hvorledes en frisindet og reformdygtig Regering kan finde Sted, uagtet der ikke er Tale om nogen særdeles demokratisk og liberal Valglov og heller ikke, hvad der vel kunde synes mere nødvendigt, om nogen egentlig parlamentarisk Regering. I Stedet for ideal, kan man vel snarere sige, at man har haft en Regering, der har vist os, hvad den rette Aand kan udvikle trods store Mangler ved Ordningen.

Det, som svarer til andre Landes Ministerier, Senatets Ekonomidepartement, har ni „Ekspeditioner", der svarer til de enkelte Ministerier eller Departementer i andre Lande. Det er Justitie-, Civil-, Finans-, Kammar-, d. v. s. finansiel Administration, navnlig Domænevæsenet, Militie-, Ecklesiastik-, Jordbruks-, Handels- og Industri- samt Kommunikationseks-peditionen. Under Senatet og dets respektive Afdelinger hører atter centrale Bestyrelser indrettede for Forvaltningens særskilte Grene saasom den saakaldte Lagberedning, hvis Opgave er givet i Navnet: Loves Forberedelse, Fængselsstyrelsen, Medicinalstyrelsen, Toldstyteisen. Statskontoret eller Finanshovedkassen, Revisionen, det saakaldte Krigskommissariat, Skolestyrelsen, Landbrugsstyrelsen, Styrelsen af Landmaalervæsenet, Industristyrelsen, Lodsvæsenets Styrelse, Poststyrelsen, Jernbanestyrelsen. De ere organiserede dels kollegialt dels efter Bureausystemet. De udstrække deres Virksomhed efter Omstændighederne til Landets forskellige Dele.

Den lokale Bestyrelse er ordnet efter Inddelingen i Len og disses administrative Underafdelinger. De vigtigste Embedsmænd svare til, hvad vi kende fra Sverig. I de otte Len svarer Guvernøren til Landshøfdingen, og i hvert

Herred findes en Kronofoged som Oppebørselsbetjent og med en Del anden

[-Centralregeringen.-]

{+Central- regeringen.+}

udøvende Myndighed, idet han saaledes udpanter, har Tilsyn med Vejene m. m., ved hans Side en Häradsskrifvare, der bl. a. fører Skattelisterne, og under ham i mindre Kredse Krono-länsmän, der tildels svare til vore Sognefogder, men som dog baade have mere Myndighed og ogsaa større Kredse som lokalt Politi. Medens Herrederne i Skandinavien er Beboernes ældste Foreninger i offenlige øjemed, antages de i Finland først at være indført — som administrative Inddelinger — af de svenske Erobrere, samtidig at de kirkelige Sogne indførtes. Derfor have disse sidste i Finland modsat Skandinavien tidlig haft lige saa megen eller mere Betydning end Herrederne.

I Embedsordningen, saaledes særlig ved Retsplejens Ordning, er det bl. a. ejendommeligt, hvilken Rolle Valg spille. Foruden de tre Hofrätter eller Overretter, er Landet retslig inddelt i 62 Domsager, der ikke ganske falde sammen med Herrederne, der ere noget flere i Tal, i hvilke Domsager den lokale Dommer holder Ting regulært to Gange om Aaret i hvert af de 3—5 Tingslag, hvori hver Domsaga er inddelt. Denne lokale Dommer udnævnes paa Forslag af Overretten, af Regeringen, af Kejseren, hvor Generalguvernøren gør Indsigelse mod Senates Afgørelse. Han har ved sin Side 7—12 Nämde-män, valgte af Retten mellem 3 Kandidater valgte af hver Kommunes almindelige Forsamling, kommunalstämman. Dommerens Mening er den afgørende, hvis Bisidderne ikke ere enige; ellers disses. Ved svære Forbrydelser prøves Sagen dog altid af Overretten. I Byerne udnævnes, i de mindre en, i de større to Borgmestre mellem Kandidater, der er valgt af Borgerne. Hvor der er to, beskæftiger den ene af dem sig med Administrationen; den anden, Justitieborgmästaren, er Dommer. Borgmesteren har som Dommer to valgte Justitierådmän ved Siden. Denne Ordning er ikke fuldkommen, og navnlig mener man, at det juridiske Element i Herredsretterne paa Landet burde forstærkes. Men man ser, i hvilken Grad en saadan Ordning maa bidrage til at sikre Ret og Frihed overfor Regeringens Organer, baade de centrale og de lokale. Hertil kommer nu, hvad der ikke nok som kan fremhæves, den allerede nævnte Regel, at ingen finsk Embedsmand kan afsættes uden Dom.

Den lutherske Gejstlighed bestaar af en Ærkebiskop, i Åbo, og 3 Biskopper, i Borgå, Nyslott og Uleåborg, valgt af Kejseren mellem 3 Kandidater, der vælges ved hemmelig Afstemning af Præsterne. Bisperne har ved deres Side et Kapitel, dannet af Pastoren paa Stedet og to andre Medlemmer valgt af Gejstligheden paa 3 Aar. Ogsaa Provsterne vælges af denne. Der findes 900 Præster for noget over 500 Menigheder samlede i 286 Sogne; hvert Sogn har i Almindelighed 2 Præster, en Sognepræst og en Kapellan. Præsterne vælges i Almindelighed — kun undtagne nogle Sogne, hvor de beskikkes af Kejseren — af Menigheden, efter at de have prædiket paa Prøve mellem 3 Kandidater sendt af Domkapitlet. De betales i Almindelighed in natura. For den Lutherske Kirke samles hvert 10de Aar en Synode, der bestaar af Ærkebispen, de tre Biskopper og 30 Præster, valgt af deres Kolleger i de fire Bispedømmer, et Medlem af Senatet, nogle Jurister og Professorer samt 45 Repræsentanter for Menigheden. Alle kirkelige Love skulle først behandles af denne Synode og kunne kun efter dens Indstilling behandles af Stænder og Regering. De enkelte Menigheders Sager afgøres paa enkelte Møder, kyrkostämman.

Den lille græsk-katolske Kirke, nogle Menigheder i det sydøstlige, som man lod bestaa, da Gustav Adolf vandt denne Del af Landet, kun omtr. 40,000 Mennesker, samt nogle, der er indrettede andre Steder i Landet, hvor der findes et lille Antal Ortodokse, har sin egen Metropolit og hører i kirkelig Henseende under den hellige Synode i Rusland. I Stæderne, hvor der kun findes faa Græsk-Katolske, underholdes Kirkerne, modsat den almindelige Regel i Finland, af Statens Kasse. Derfor er Bidraget til den ortodokse Kirke ogsaa stort i Forhold til Medlemmernes Tal. Hvad mest generer ved denne Kirke, er Forbudet mod at forlade den og Tvangen for

Forældrene til at opdrage Børnene i Forældrenes Tro. Det synes ikke, at Finnerne have havt Lyst til at rejse Spørgsmaalet om Tvangs Lovlighed. Medlemmerne af den græk-katolske Kirke skulle ofte føie sig tiltrukne af det mere aandelige Element og den mere undervisende og opdragende Karakter, de finde i deres lutherske Nabokirker, medens deres egen Kirke kun beskæftiger sig med Ceremonier og Legender. Omvendt gaa

Den lutherske Kirke.

Den græskkatolske Kirke.197

unge Lutheranere i enkelte, for øvrigt særdeles sjældne, Tilfælde over til den græsk-katolske Religion, naar de ikke kunne opfylde den Betingelse at kunne læse, som deres egen Kirke fordrer ved Konfirmationen og dermed som Betingelse for Ægteskabs Indgaaelse.

De finske Kommuners nuværende Ordninger skriver sig fra den nyeste Tid, Landkommunernes fra 1865 og 98, Byernes fra 1873; men den svenske Vane til Selvstyrelse og den Virsom-hed, man ogsaa i Finland kendte ved Ordningen af Sager i de kirkelige Menigheder, har bevirket, at der straks har udfoldet sig et meget betydeligt kommunalt Liv. I Byer paa over 2000 Indbyggere vælge Borgerne ved Stemmetal, der til en vis Grænse øges for hver efter den af ham betalte Skat, Borgerrepræsentanter, Stadsfuldmægtige. Mindre Byer paa 2000 Indbyggere eller derunder have Ret til at gøre det samme og have ogsaa benyttet sig af denne Ret. Derimod have de i Finland meget store Landkommuner næsten altid foretrukket at udøve den besluttende Myndighed direkte paa almindelige Møder, „kommunalstämma." Den udøvende Myndighed og Besørgelsen af de løbende Forretninger tilkommer „Kommunal-nämden", valgt af „Kommunalstämman". I Stæderne svare hertil „Drätselkammaren" som Finanskomite og flere særlige „Nämder" eller Styrelser. Det behøver ikke at fremhæves, hvilken Styrke det kommunale Liv giver Nationen.

Der er maaske mindre Anledning til her at fremhæve de højere Undervisningsanstalter, derunder indbefattet de højere Skoler, der nu findes i tilstrækkeligt Antal saavel for den finsk som for den svensk talende Befolkning. De er oprettede saavel af det offenlige, Staten og Kommuner, som ogsaa af Private, der nu modtage betydelig Understøttelse af Staten. Lærerne er forholdsvis vel lønnede. De fleste private Skoler ere fælles for Drenge og Piger; i Elementærskolerne udgøre de sidste x/3 af Eleverne. Blandt andet udmærke "de finske Skoler sig ved en ikke uhetydelig Forskelligartethed, saaledes at Eleverne til en vis Grad have frit Valg af Fag. Vi bemærke, at blandt Sprogene er det engelske Sprog kun forholdsvis lidet dyrket, som Finnerne i det hele trods det store Samkvem, de ikke mindst i deres aandelige Liv har med det vestlige Europa, dog kun have en forholdsvis mindre Be-

Kommunerne.

Højere Skoler.198

røring med engelsk Tænkemaade, Literatur og Sprog. Til en vis Grad er dette vel en simpel Følge af den Nødvendighed, de have til allerede for deres hjemlige Tarvs Skyld at lære foruden deres to nationale Sprog, svensk og finsk, ogsaa til en vis mindre Grad russisk. Dog turde engelsk Sprog nu om Stunder være fuldt saa vigtigt som tysk og fransk.

Folkeskoler. En ganske overordenlig Interesse har imidlertid Ord-

ningen af Folkeskolerne, navnlig den Maade, hvorpaa man har udviklet dem i den aller nyeste Tid og i den Henseende har ordnet sig med Gejstligheden. Af forskellige Grunde har man ikke villet indføre Skoletvang. Dels frembyder Udstrækningen af det store Land her visse Vanskeligheder, dels har man haft Betænkeligheder ved at lægge Befolkningens hele Dannelse og nationale Liv ubetinget ind under de offenlige Myndigheder. Det har heller ikke været nødvendigt at indføre anden Tvang end den bestaaende og allerede nævnte, der bestaar i, at den herskende lutherske Kirke kræver Læsekyndighed af alle unge, som der ville konfirmeres og giftes. Afset fra syge og i alt Fald svage og ikke normale Børn, er det et aldeles forsvindende Antal, der ikke har lært at læse. Den første Undervisning besørges for en stor Del af Hjemmene, men overalt findes der ogsaa Begyndelsesskoler af forskellig Art. Præsterne sørge nu som tidligere for, at disse indrettes og opretholdes, og holde ogsaa allerede i

Hjemmene som Tilsynsmænd med Religionsundervisningen de saakaldte Læseforhør. Dels er de laveste Skoler, hvad vi jo ogsaa for ikke længe siden har maattet nøjes med i Dele af Danmark, Omgangsskoler, idet Lærerne kun en kortere Tid opholde sig paa de forskellige Steder. Dels er det faste Skoler, ved nogle af hvilke blandt andet Klokkerne ligesom Degnene hos os medvirke. I disse Skoler læres der overalt Religion og Læsning og i Almindelighed ogsaa Regning og Skrivning. Lærerne og Lærerinderne er til Dels uddannede ved mindre Seminarier, til Deis uden særlig Uddannelse. Det er kun i mindre Grad, at Staten her hjælper til ved Lønninger. Regelmæssigt har den kun givet Kommunerne Tilskud i den lille sydostlige græsk-katolske Del af Landet, hvor man i Bøndernes Fattigdom fandt en Anledning til at gøre dette. Ligeledes betaler den udenfor disse alle de græsk-katolske Børns Religionsundervisning. En be-199

tydelig Udvikling blev det finske Folkeskolevæsen ligesom saa meget andet til Del i Kejser Alexander Iis Tid. Navnlig foreskreves der nu ved Lov 1866 Indretning af Folkeskolelærerseminarier, ligesom der ogsaa ved denne fastsattes et Program for de saakaldte højere Folkeskoler paa Landet og i Stæderne. Den Mand, der her var den ledende, var Uno Cygnaeus. Staten blev forpligtiget til at hjælpe, saasnart Kommunerne gjorde deres. Stæderne maatte straks oprette det fornødne Antal saadanne Skoler for alle Børn. Paa Landet overlod man det først til Kommunernes egen Bestemmelse, indtil Stænderne i 1897 antog et Lovforslag, der nu forpligtiger Landkommunerne til inden 10 Aars Forløb at indrette saa mange højere Folkeskoler, at disses Undervisning er aaben for alle Børn mellem 9 og 16 Aar. I øvrigt har man beholdt Bestemmelserne af 1866. Naar Kommunerne eller Private skaffer Bygninger og Inventar og giver Lærerne Brændsel, Jord og Græsning til en Ko, giver Staten et ikke ubetydeligt Bidrag til deres Løn, 800 Mark for mandlige Lærere, 600 for Kvinder. Deres Løn kan stige til henholdsvis 1200 og 900 Mark. Præsterne kunne føre Tilsyn med Religionsundervisningen i disse Skoler; men Bestyrelsen er lagt i Hænderne dels paa Inspektører, dels paa en højere, særlig Styrelse foruden den valgte lokale Direktion. Det første Seminarium for at uddanne tilstrækkelig dygtige Lærere til disse Skoler var oprettet i det Indre af Landet i Nærheden af Jyväskylä, for finsk talende unge Mænd og Kvinder; senere føjedes hertil en Række, navnlig i de vestlige Kyststæder, saavel svenske som finske og dels særlige for Mænd og Kvinder, dels blandede. I de højere Folkeskoler lærer man foruden at læse, regne og skrive tillige Historie, Geografi og Naturlære samt Tegning og Sløjd. Allerede undervises V7 af Landets Ungdom i disse Skoler. Ved Siden deraf har man af aldeles privat Vej oprettet enkelte Folkehøjskoler for begge Køn efter dansk Mønster.

Saavel ved Undervisningen som i andre Forhold bør den finske Kvindes Stilling fremhæves. Fremskridt med Hensyn til Kvindernes Myndighed, deres Raadighed over deres Arbejdsfortjeneste, ogsaa i Ægteskab, m. m. er vel ikke alene ejendommeligt for Finland. Derimod er der næppe noget Land, hvor Kvinden i samme Grad søger Uddannelse og Arbejde og

Kvinderne.200

dette ikke mindst Kvinderne af de højere Stænder. Ved Universitetet fik den første Kvinde Adgang 1870; nu i de senere Aar er 1/5 af de 'indtrædende Studenter Kvinder. Kvinder have i alt Fald endnu kun sjældnere Adgang til de højere Stillinger, skønt de kunne vælges til Medlemmer af Bestyrelserne af Skoler og Fattigvæsen; men de arbejder overalt og i mange Stillinger, der bedre egne sig for dem, ogsaa faktisk i langt større Tal end Mændene, saaledes ved næsten alle Kasser saavel hos Bankerne som ved det offenliges Kasser, ved Regnskabsvæsen, i Post- og Telegrafkontorer o. s. fr. Paa Landet er det i Almindelighed Kvinder, der er Postmestere. Halvdelen af Lærerpladserne ved Folkeskolerne udfyldes af Kvinder. Et stort Antal er beskæftigede i liberale Professioner, saaledes ogsaa som Læger.

Foreninger. Foruden den store Mængde Foreninger af forskellig Art,

som vi til Dels allerede have haft Lejlighed til at berøre, deriblandt en Række videnskabelige Foreninger, der give deres Bidrag til Landets betydelige Kultur, er der her særlig Anledning til at fremhæve de Foreninger, der særlig virke for den store Mængdes Oplysning. Det ældste af disse er Folkeoplys-ningsselskabet af 1873, der navnlig beskæftiger sig med at udbrede populære finske og svenske Skrifter. Der er dernæst to „Folkskolans vännar", et finsk og et svensk, der beskæftige sig med at oprette og understøtte Skoler, hvor den finske eller

svenske Befolkning paa Stedet ikke selv er i Stand til at gøre dette. Der er endelig for ikke længe siden paabegyndt en Virksomhed ved paa forskellig Maade forenede Kræfter, en saa-kaldet Hemskola, det vil sige for den Undervisning og Meddelelse af Oplysning i Hjemmene, der allerede spiller saa stor en Rolle i Finland, og som det under den nærværende Situation er af yderligere Vigtighed at fremhjælpe. Fortræffelige Smaaskrifter og Hjælpemidler af forskellig Art staar nu til Raadighed for de mindste og mest afsides liggende Hjem i det store Land. Studenterne bidrage i Ferierne ved deres Ophold rundt om i Landet deres til det store Oplysningsværk. Ogsaa fra Helsingfors Universitet udgaar nogen Virksomhed, der svarer til den university extension Bevægelse, der er saa mærkelig i i England, og som for øjeblikket mere eller mindre efterlignes i adskillige andre Lande. En stor Mængde andre Foreninger201

have ogsaa deres betydelige Plads i Oplysningen og den almindelige Udvikling, saaledes de talrige saakaldte Ungdomsforeninger som ogsaa mange af de til Dels allerede omtalte Arbejderforeninger. Ogsaa Afholdsforeningerne og deres mægtige Værk kunde nævnes. Der findes endnu i Finland som i alle de nordiske Lande megen Drukkenskab; men det Maadehold, ja selv den fuldstændige Afholdenhed, der udmærker store Dele af Befolkningen, og som f. Eks. gør, at det ingenlunde er almindeligt at finde Spiritus i Bondens Hus, skyldes for en Del disse organiserede Bestræbelser. At Forsamlingsfriheden for Øjeblikket er indskrænket ved et Dekret af Monarken, er en af Grundene til Finnernes berettigede Misfornøjelse.

Kampen imellem de to Sprog har nu ført til Ligeberettigelse. Endnu saa sent som i 1850 var Styrelsen imod, at der trykkedes andre Bøger paa Finsk end de, der angik Religion og Agerbrug. Kampen fra Finnernes Side for at faa deres Sprog helt anerkendt, har været baade berettiget og nødvendig. Den Overvægt, ja endogsaa eksklusive Ret, som det svenske Sprog paa Grund af den historiske Udvikling indtog i det offenlige Liv og i Undervisningen endnu længe efter 1809, kunde ikke forenes med det finske Folks Udvikling til fuldmyndig Styrke. Selvfølgelig vilde det være lige saa ubeføjet, om man paa den anden Side vilde give det svenske Sprog en underordnet Stilling. De Svensk talende er et Mindretal, mellem 78 V7 af hele Befolkningen; men dels har ogsaa et Mindretal dets Ret; dels er det altid misligt at bryde med den historiske Tradition, saa meget mere, naar som her dette Mindretal vedbliver at repræsentere en saa væsenlig Del af Arbejdet paa Litteraturens og den hele Kulturs Omraade. Ogsaa lettes Forbindelsen med den almindelige Civilisation derved, at Svensk vedbliver at være et af Finlands Nationalsprog. De berettigede Bestræbelser til Fordel for det finske Sprog har allerede opnaaet at gøre begge Sprog ligeberettigede i det politiske og sociale Liv saa vel som i Undervisningen. For at indtræde i Statens Tjeneste kræves Ævne til at anvende Finsk som Svensk. Derimod er den Plads, der kræves for det russiske Sprog, afset fra Retsspørgsmaalet, det samme som at paalægge Befolkningen en unødig, uberettiget og skadelig Byrde. Thi der findes saa at sige ingen Russisk talende Be-

De to Sprog.202

tolkning i Landet. Og denne vil saa meget vanskeligere komme ind, naar de petersborgske Magthavendes Politik skaber en Stemning som den, der nu hersker hos Finnerne. At skulle lære og at skulle anvende russisk Sprog bliver saa meget mere trykkende i et Land, der allerede har to Sprog og tilmed Sprog af en saa grundforskellig Natur som Finsk og Svensk, der maa beherskes af de dannede.

Pressens Stilling er som bekendt et af de mørke Punkter ved den nuværende Ordning. I det hele læser Befolkningen som alle vel oplyste Nationer i det nordlige, hvor Vinteraftnerne ere lange, overordentlig meget. Der fandtes i Efteraaret 1899 10 daglige svenske og 13 daglige finske Aviser. I det hele repræsenteredes den periodiske Presse af ikke mindre end 82 svenske, 140 finske og 4 blandede Organer. Nu er ikke faa af de daglige Aviser og politiske Ugeblade inddragne. Selvfølgelig var det i den liberale Periode under Alexander II ogsaa Hensigten at indføre mere Pressefrihed. I 1865—67 havde man endogsaa en Trykkefrihedslov. Men da Stænderne ikke blev enige med Regeringen om særlige Indskrænkninger i Loven, bortfaldt den foreløbige Lov. Det præventive System blev atter indført. Og senere er Befolkningen paa dette Omraade bleven næsten retløs. Selvfølgelig kan Meddelelser af allehaande Art endogsaa af politisk Natur ikke holdes borte fra en Befolkning, der er saa udviklet som den finske. Og Forsøg paa at gøre dette gør kun Sindene og de Former, hvori disse finde

deres Udtryk, saa meget skarpere og bitrere.

Det finske Folks Tænkemaade frembyder en vis Ejendommelighed, som formodenlig staar i nogen Forbindelse med dets Sammensætning af de forskellige Nationaliteter. Folkets Masse er i høj Grad under Indflydelse af sin lutherske Gejstlighed, der endnu udøver meget af den opdragende moralske Indflydelse, der altid har udmærket de protestantiske Religioner. Den højere Klasse er derimod vedblevet i høj Grad at følge med den aandelige Bevægelse, der er almindelig for den civiliserede Verden. Svenskerne have stedse gjort dette i højere Grad end nogen anden af de mindre Nationer, og de gjorde det ikke mindst i den liberale Periode i Slutningen af forrige Aarhundrede kort før Finlands Adskillelse fra Sverig. Nu er de dannede Finner vistnok endnu mere kosmopolitiske

Pressen.

[-Tænke-maaden.-]

{+Tænke- maaden.+}203

og intellektuelt liberale end Svenskerne, maaske, fordi det med deres blandede Nationalitet ligger endnu nærmere ogsaa at gore sig bekendt med andre Sprog og andre Nationaliteter. Men den forskellige Livsopfattelse hos forskellige Dele af det finske Folk, strængt religiøst forneden, forholdsvis liberalt foroven, adskiller mindre, fordi det ligesom Englænderne mere beskæftiger sig med Livets praktiske Arbejde, mindre med Ræsonnementer og Føleri uden Formaal i det virkelige Liv.

Endnu bestaar den finske Retsorden i alle borgerlige Forhold, hvad der ikke maa glemmes. Der er den samme Retssikkerhed, den samme Plejen af Retten, ogsaa af den almindelige borgerlige, som i andre civiliserede Lande. Ogsaa hele den almindelige finske Embedsstand følger Lov og Ret saa godt som nogen. Den udmærker sig ved sin store Hæderlighed, og Bestikkelser er saa at sige ukendt. Den Korruption, der er herskende i enkelte andre Lande, der staar tilbage i Civilisation og Retsfølelse, og som undergraver, ja næsten umuliggør selv den offenlige Ret i disse Lande, kendes ikke. Netop som Tænkemaaden er med dens Opfattelse af den enkeltes og Samfundets Ret, føles det imidlertid saa meget mere, at der er Usikkerhed paa den offenlige Rets Omraade, ja at der er Spørgsmaal om, hvorvidt det i det hele her er Retten, der bestaar, eller det individuelle Godtykke og Vilkaarlighed. Allerede Faren og Utrygheden, der findes her, er en Byrde, der tynger hele Udviklingen, ikke mindst den materielle.

Alle vore foregaaende Undersøgelser bidrage til at vise, paa hvilket Standpunkt Befolkningen staar i materiel Udvikling. Vi have set de overordentlig store Fremskridt og især dem, man er begyndt at gøre; men vi have tillige set tilstrækkeligt til at vide, at Landet endnu er alt andet end et rigt Land. I en Betænkning om Skattereformen, udarbejdet af Senatets Komité for „Lagberedningen", findes en Beregning af Nationalformuen omtrent 1890. Den samlede Privatformue beregnedes til omtrent 2.200 Mill. Mk. Uden at fradrage Individernes Gæld, der var indbefattet i de forskellige Poster, regnede man 2,396 Mill.; men herfra skulde fradrages 181 Mill. saadan Gæld. Beregningen var gjort efter Forholdene omkring Aaret 1890. Man regnede 1464 Mill. fast Ejendom, 36 Mill. som Værdien af Handelsflaaden — en Ton regnet til en Værdi

Retsorden.

Folkets Indkomst.204

af 500 Mark for Dampskibene, 100 Mk. for Sejlskibene — 164 Mill. for Værdien af samtlige Husdyr, 56 for Landbrugets Inventar, 311 Løsøre i Husholdningerne, 173 Lager og Forraad, 65 løse Maskiner og Redskaber, 57 samtlige Former af rede Penge og endelig 60 Mill. som Værdien af de privates Fordringer hos det Offentlige. I alt Privates løse Formue 922 Mill. Selvfølgelig er disse Værdier nu forøget betydelig. Disse Værdier er ganske vist låve sammenlignet med de mere velhavende Lande.

For Storbrittannien og Irland regnede man den Gang, faa Aar før 1890, 7000 Frank pr. Hoved, for Holland og Belgien omtrent det samme, for Norge knap 1500, for Sverig efter forskellige Beregninger et lignende Beløb,

maaske lidt mere, for Danmark derimod snarere 4000 Frank eller Mark, selv for de fattigere Lande i Sydevropa vistnok mere, 1800 for Italien og endnu højere Beløb, hvis man skal tro Beregningerne, for Grækenland og flere andre af Landene paa Balkanhalvøen. Det har i flere Henseender altid Interesse at sammenligne Europa med de Forenede Stater, for hvilke man ved Census i 1890 regnede et Gennemsnit af 6000 Frank, omtrent det samme som for Frankrig; ved Siden af Finland skulde her kun staa de ringere af de gamle Slavestater, hvoraf nogle endogsaa ned under 200 Dollar eller 1000 Frank pr. Hoved, medens de nordvestlige Stater, hvorhen saa mange Nordboer er draget ud, kom op til 5—10,000, samme Beløb som de gode nordøstlige Stater, Kalifornien endog til 10—15,000 og nogle af de ny Minestater endogsaa til over 15,000. Australien var ikke langt under 10,000. Kanada naaede 5000 og Argentina dog altid over 3000. Det er, som vi har sagt, Finland har kun Begyndelsen til Rigdom.

Som oftere fremhævet, er det tilfredsstillende ved Udviklingen i Finland imidlertid mindre, hvad der allerede er naaet, mere den stærke Fremgang, der er til Stede. Interessant er i denne Henseende foruden de almindelige andre Fakta, vi overalt have haft Lejlighed til at fremhæve, hvad vi nu finde meddelt i et lille Skrift af Heikki Renvall om Indkomstfordelingen i Finlands største Stæder i 1875—1899. Her have vi som nævnt en fortsat Skatteansættelse af Indkomsten, og vi finde da, at Tallet af dem, der er sat i Skat, stiger stærkere end Befolkningen. I Helsingfors fra 1885—99, hvor man

[-Sammenligning-]

{+Sammenlig- ning+} med de andre Lande.

havde den samme Skala, er der en Stigen med 88 °/o m°d en Stigen i Folkemængden af 811/2, i Åbo 101 mod 22, i Tammerfors, 286 mod 1207a, i Viborg, hvor nu en større Del af Befolkningen bor uden for Byen, af 58 mod 25. Det er især den lavere Klasse af Skatteydere, der er steget ganske overordenlig, og et større Tal af dem, der har været mellem de lavt skatsatte, stiger stadig højere op. Blandt andet ses denne opadgaaende Bevægelse deraf, at den laveste Klasse i 1890 bestod 2/3 af Mænd og 1 3 af Kvinder, i 1899 omvendt V3 Mænd og 2 3 Kvinder. Mændene faa større Indtægter, men Kvinderne komme nu ogsaa med. Denne Fremgang svarer til alle de andre Forhold, vi have betragtet.

De Tal, Befolkningsforholdene angive os, fremvise ikke noget Billede forskelligt fra det, der iøvrigt er vist os. Finland indtager ogsaa her en forholdsvis gunstig Plads i Folkenes Række. De har et forholdsvis betydeligt Overskud af Fødsler over Dødsfald, 1,5 °/o, og der fødes forholdsvis mange Børn for hvert Ægteskab. Folk gifte sig tidlig; men de Ugiftes Antal er dog forholdsvis ikke ubetydeligt. Den daarlige Kost, der endnu ofte er almindelig paa Landet, surt Brød, sur Mælk og forholdsvis stærkt saltet Føde, giver dog ikke sit Udslag i noget forholdsvis stort Dødelighedstal. I Middellevetid staar Befolkningen ikke langt tilbage. Dog dø et forholdsvis betydeligt Antal tidlig; den sandsynlige Levetid er ikke meget høj. Dødeligheden blandt smaa Børn er dog kun liden sammenlignet med mange andre Lande, saaledes med det sydlige Tyskland eller med de store russiske Byer saa vel som hele Provinser i det indre Rusland, hvor der i det første Aar dør mellem og x/4 af samtlige Børn, ikke mindst som en Følge af den orthodokse Kirkes Fastelove. I enkelte Egne frembyder Finland et Resultat, der er langt mindre gunstigt end det almindelige, saaledes, hvad Børns Dødelighed angaar, i Egnene nær St. Petersborg, hvor mange Kvinder forlade deres Børn for at tjene som Ammer i den store By, og ligeledes paa Kysten af østerbotten, hvor Aarsagen er os mindre klar. Om dette Forhold dér skulde staa i Forbindelse med den Rolle, salt Fisk her endnu mer end andre Steder spiller i Husholdningen, om det skulde staa i Forbindelse med Udvandringen eller andre særlige Aarsager, skulle vi lade være usagt. Mindst

[-Befolkningsforholdene.-]

{+Befolknings- forholdene.+}206

er Dødeligheden i de skovrige Højdedrag, der strække sig ned igennem Landet, baade i det vestlige og i den østlige Del af Landet. Formodentlig er Landet her, hvor Strømmene have Fald, sundere; mulig har der her i

Skovene været særdeles god Fortjeneste. Selvfølgelig viser alle disse Tal, Ægteskaber, Fødsler, et ringere Forhold af døde o. s. fr., Indflydelsen af de gode og daarlige Aar, en forfærdelig Indflydelse som af Misvæksten i 1867, atter meget gunstige gode Forhold, da der udførtes saa meget Træ i den første Halvdel af 70'erne, igen gunstige Forhold i de sidste Aar, endog betydelig Veksel Aar fra Aar.

Ikke uden Interesse er det Forhold, der fremgaar af Dr. Renvalls nævnte Arbejde, at det især er de industrielle og kommercielle Klasser, der er i Fremgang, hvis Tal og Velstand tage til. Middelklassen, der har faste Indtægter, som Embedsmænd eller Pensionister, stod mere stille. Baade naar man ser paa den store Fremgang hos de lavere Klasser og paa det større Antal, der samler sig betydelig Rigdom, viser det sig, i hvilken Grad det er de frie Erhverv, der udvikles. Dette er heldigt. Naar vi tale om de betydelige Midler, der findes i Hænderne paa de Mænd, der lede Finlands økonomiske Udvikling, bør vi ikke undlade at bemærke, at der, England og især Nordamerika undtaget, næppe er noget andet Land, i hvilket Rigdommene mindre bruges til at nyde. Næsten alle Finlands rige Mænd vedblive at bruge deres Midler i den økonomiske Udviklings Tjeneste og ikke mindst i almennyttigt Øjemed, ganske som i England og Nordamerika.

Det store Spørgsmaal, hvor der er Tale om Finlands Udvikling, og hvorved vi alle standse, er det, hvad Regeringen vil foretage sig. Montesquieus bekendte Sætning, at de Lande er de rigeste, der er bedst regerede, ikke de, der er rigest udstyrede fra Naturens Haand, hölder mindre Stik end tidligere. Nu har i de mere udviklede Lande Centralregeringen langt mindre Betydning baade overfor den lokale Styrelse og især overfor Individernes fri Virksomhed. Saaledes have vi i de Forenede Stater set enkelte Dele af Landet, navnligt enkelte store Byer, der har haft en i flere Henseender særdeles slet Styrelse, og hvor den hele Tilstand og den almindelige Fremgang dog forholdsvis kun i mindre Grad er paavirket heraf.

Fremgang af de indusrielle og kommercielle Klasser.'

Samfundet

og

Regeringen.207

I flere Henseender er Udviklingen nu i Finland saa stor, at der er betydelig Modstandskraft mod slette Forholdsregler fra oven af. I visse Retninger behøves ikke en Gang den moderne Udvikling, for at Befolkningen skulde have tilstrækkelig Modstandskraft. Dette gælder saaledes Bevarelsen af Nationaliteten og navnlig af Sprogene. Med Rette har man sagt, at naar Finnerne ikke i over 700 Aar havde ladet sig forsvenske, i Aarhundreder, hvor deres Udvikling dog var meget ringere, behøver man nu ikke at frygte nogen almindelig Russificering. Megen, endogsaa aandelig, Udvikling vil blive ved at finde Sted, vil fortsættes, hvad der saa end gøres fra oven. Men der er dog ingen Tvivl om, at den hele Udvikling jo i mange Retninger vilde kunne paaføres den største Fortræd. Den polske Opstand i 1863 begyndte, da Russerne vilde forebygge Bevægelsen og havde paabudt, at de unge Mænd om Natten skulde slæbes bort til Krigstjeneste i Rusland. Da var det, at disse unge Mænd flygtede til Skovene og virkelig begyndte Opstanden. Noget saadant vilde ikke ske i Finland. Men der er ingen Tvivl om, at jo et overordenlig stort Tal og særlig de bedste mellem Massen af Folkets unge Mænd jo vilde vandre ud for at grundlægge et nyt Fædreland hellere end at tjene 5 Aar som .Soldater i den russiske Hær. Saa er der Faren for Indførelsen ved Dekret af den høje russiske Toldtarif, som kan udvikle enkelte Industrier paa en kunstig Maade og paa Befolkningens Bekostning, men som vil være et stærkt Slag imod Folkets Forbrug, Indførelsen af en sundere og bedre Levemaade og dets bele Udvikling, og som navnlig vil være en uhyre Byrde for Landets store naturlige Erhverv, Agerbrug, Skovdrift og alt, hvad dermed staar i Forbindelse, som ogsaa for det meste af Industrien, der er knyttet til Landets almindelige Udvikling, for nu ikke at tale om Handel og Skibsfart. De Forenede Stater kunne taale en slet Toldlov, fordi de næsten danne et Kontinent, der kan være sig selv nok, og hvor den ene Dels Rigdom tjener de andre Deles. Finland vilde økonomisk set blive revet bort fra sin Forbindelse med de mest civiliserede Lande for at knyttes til det fattige, kunstig isolerede og fortrykte Rusland. Saa er der endelig den Indflydelse, som hvert stort Brud paa Retsordenen naturligvis direkte maa have paa den hele materielle,, intellektuelle og moralske Udvikling. Vi208

vil ikke sige, at det finske Folk vil bukke under; men Lidelserne kunne blive store, Udviklingen kan standses og sættes tilbage. Fremtiden kan blive mere end uvis. Her, i den højeste Styrelses fremtidige Stilling til Folket, ligger det store Spørgsmaal om det finske Folks Fremtid. Man tør dog haabe, at den Politik, som Ruslands Bureaukrati er slaaet ind paa overfor Finland i de sidste Aar, atter maa blive forandret, at man vil aabne Øret for Rettens og Statsklogskabens Krav, saa indlysende det er, at Rusland ikke har den fjerneste Fordel og Ære af at bryde Loven og undertrykke det brave finske Folk.